ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

ליקוטי שושנים

אידיש

90

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל"ט לפ"ק

ספר

לקוטי שושנים

בלשון עברי טייטש

אונ דעם ספר האבין מיר גישריבין אויף עברי טייטש דיא נייטינע דינים אונ גוטע מדות וואס יעדער יוד דארף וויסן . פון דער גמרא׳ אונ פון שלחן ערוך . אונ הייליגע ספרים . אונ נאך פיהל גוטע זאכין איז דא אונ דעם ספר אזו וויא מיר האבין גישריבען אונ דער הקדמה : אויך שטייען דא גישריבען דינים פון גרוסע רבנים יעדעריין דין שארף ארוים . אונ אלץ מיט א גרינג לשון : מען זאל לערנין דא שבת אונ אין דער וואכין ווען מען האט צייט . אונ מען זאל האלטין אזו וויא דא שטייט וועט מען האבין פיהל גוטץ אונ עולם הבא אמן :

חברו הרב בעל המחבר ספר מסירת השלחן . וספר לקוטי שושנים בלשון הקודש . ולקוטי יקרים . וקוטים נפלאים .
וספר ישועות חיים . וספר דרכי היים :

נאכדריק פאר באטען

נדפס מחדש
בעיה״ק ירושלים תובב״א
שנת תשל״ה
נדפס בלובלין בשנת תרמ״ז

הסכמת הרב הגאון המפורסם חריף ובקי כקש"ת מו"ה **יהודא לייביש** נ"י. האבד"ק פשיסהא וק"ק פיאסק . (וכעת נתקבל לק"ק פשערבארז) :

ה"ה כבוד הרב החריף ובקי בחדרי תורה ויראת אלקים מרבים מו"ה **חיים ישעיה הכהן** מעיר ראדום עלה בדעתו לעשות ספר לקוטי שושנים . ויהיה נעתק בלשוננו בפי לשון המורגל אצלנו כדי שיהיה טוב לכל נפש . ובהם דינים הנצרכים מאוד לכל אשר רוצה להיות יהודי באמת . ובפרט דברים העומדים ברומו של עולם . ומי כמוהו אשר הריהו ביראת ה' לעשות טובה לכל נפש הרוצה ללכת בדרכי החיים של תורה הקדושה . וגם הוא בקי בלימוד ודיני הפוסקים היטב . וכמה אנשים אפילו יודעי ספר אין יודעים כל דין על בריו . ובפרט הלכות נדה העמוקים . וגם רובן נמסר לנשים . ולא ידעו האיך להתנהג . עתה כל מי שיראת ה' בלבבו יוכל לפנות בזה הספר וידע כל דין על מתכונתו וידעו המעשה אשר יעשון ואת הדרך ילכו בה :

הב"ד הבא על החתום לכבוד התורה ולומדיה לסדר לעשות כל דברי התורה הזאת . יום ג' י"ט אלול תרמ"ד לפ"ק פה פיאסק : נאום **יהודא לייביש** לינה חונה פה ק"ק הנ"ל:

הסכמת הרב הגאון המפורסם חריף ובקי כקש"ת מו"ה **חיים ברוך** ולה"ה האבד"ק לענטשנא :

גם ידי תיכון עם החריף המופלא והחסיד מו"ה **חיים ישעיה הכהן** מעיר ראדום מה שהעתיק ספר לקוטי שושנים בחיבור מכבר שעשה לשם שמים להאיר פני האנשים שלא יטעו בדינים הצריכים לידע . ועתה הוסיף ידו שנית להעתיק אותו בלשון דייטש המורגל בלשון כל האנשים כדי לזכות את פשוטי העם והנשים שידעו מה שיעשו הכל להלכה למעשה על פי דברי רבותינו האחרונים ז"ל . כל מה שצריכים לידע כפי כחם . ורצוי להדפיסו ולהפיצו על פני תבל : ובאתי בא על החתום יום ד' . עשרים ימים לחודש אלול שנת תרמ"ד לפ"ק פה לענטשנא :

נאום **חיים ברוך** במו"ה יחיאל נ"י ז"ל אב"ד דפה לענטשנא :

בעזה"י

הקדמה

הנה זה זמן קרוב יצא לאור ספרי דברי תורה בלשון עברי טייטש שחברתי מכבר בעזה"י על כל הדינים הנחוצים מארבע חלקי שלחן ערוך לידע ולקיים כל מצוה כתקונה . אכן מעת כתבי ספר הנ"ל עד עתה נתוספו בידי עוד הרבה דברים נחוצים משלחן ערוך ופוסקים אשר אינם כתובים שם . לכן חברתי זה הספר לקוטי שושנים בלשון עברי טייטש והצגתי בו קצת דינים . והם אותם הנחוצים ביותר לכל אדם ושכיחים מאוד בכל עת . וכללתי בו גם כן הדברים שנתוספו . וחלקתי אותם על ימי החודש שילמדו בתוכו בכל יום איזה עלה . ובזמן קצר יהיו בקיאים בהם לקיים אותן בכל עת . ועל ידי זה נזכה לחיים ארוכים וטובים בעולם הזה ובעולם הבא אמן :

הקדמה

א דער איבערשטער האט אונז געגעבן די הייליגע תורה . אונ האט אונז געבאטען זיינע מצות . מיר זאלין זיא מקיים זיין . ווען אונז גוט זיין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט :

ב יעדער מצוה האט פיהל דינים וויא אזוי זיא מקיים צו זיין . וועלכים דער וואס לערינט נישט טוהט נישט די מצוה וויא עס קער צו זיין . אויך טוהט ער עבירות אונ ווייסט גאר נישט אז דאס איז איין עבירה . ממילא ווערט ער געשטראפט פאר וואס ער האט נישט געלערינט . איין ראיה דער צוא לאז איהר לערנין וועט איהר זעהין אז אונזערי רייד זענין אמת . בעזרת השם יתברך :

ג איבער דעם האבין מיר געמאכט דאס ספר . וועלכים עס שטייט דרינען די נייטיגע דינים וואס יעדער יוד דארף וויסען . אונ איז זיא נישט מקיים צייטין ער לערינט זיא :

ד אויך האבין מיר דא געשריבען פיהל גוטע מדות פון הייליגע ספרים . וועלכים יעדער יוד דארף זיא נייטיג וויסען . מיר האבין אלץ געשריבען מיט א גרינג לשון . כדי יעדער יוד זאל קענין דא לערנין :

ה מיר האבין עס פאר צייכנט לויט די טעג פון חודש . מען זאל לערנען אלע טאג

אביסעל

אביסעל. אין דער וואס האט נאר נישט קיין צייט אונ דער וואכין זאל לערנין שבת פאר די טעג פון דער וואך. אונ מען זאל האלטין אזוי ווי דא שטייט. וועט מען האבין פירי גוטין אונ עולם הבא אמן:

ו מיר האבין גישריבען יעדערין דין על פי גמרא ושלחן ערוך ופוסקים. אזו ווי מיר האבין פאר צייכענט בספר מסגרת השלחן ובספר לקוטי שושנים יעדערין דין פון דער גמרא ושלחן ערוך ופוסקים בעזרת השם יתברך:

ז מיר האבין נישט גישריבען צוא פיהל חילוקים אין יעדער זאך. נאר וועדליג דעם כח פון די מענטשין וואס לערנין אין דעם ספר. זייא זאלין קענין פאר שטיין אין מקיים זיין אלדינג וואס מען דארף תמיד צוא וויסען:

ח אויך האבין מיר נישט גישריבען אונ דעם ספר קיין חומרות. וועלכים אז מען איז זייא נישט מקיים איז מען אויך יוצא. נאר דיא זאך וואס מיר האבין גישריבען אז מען טאר ניט דאס טוהן איז אגרויסע עבירה אז מען טוהט דיא זאך. דאריבער כוז מען לערנין וואלגע יעדערין דין עטליכע מאהל אונ זעהין מקיים צוא זיין ווייא וויט מיגליך איז:

ט דער היילינר מלאך אליהו הנביא ז"ל שרייבט אונ זיין ספר אז דער מענטש וואס זאגט איך וועל זיין איין ערליכר יוד נאר דיא איינע מצוה וויל איך נישט מקיים זיין. איז איין גרויסע עבירה אזו צוא זאגין ח"ו. אונ עס קומן אויף דעם מענטש שלעכטי גזירות ח"ו. נאר א יוד דארף זיך פעהר נעמין ער זאל זיין איין ערליכער יוד. אונ נישט טוהן קיין שום עבירה. אונ מקיים זיין אלע מצות ווייא וויט מיגליך איז. וועט עהם גאט ברוך הוא העלפין אז ער וועט קענין אלץ מקיים זיין:

י אויך דארף יעדער מענטש אכטונג געבין בייא זיך אין דער היים אז דס ווייב מיט דיא קינדער זאלין נישט זינדיגן. נאר טוהן גוטע מעשים וויא וויט מיגליך איז:

יא אויך אז מען זעהט וועלכין יוד טוהן א זאך וואס מען טאר נישט דארפין ער זאגין מיט א ווייך לשון אז מען טאר נישט דאס טוהן. אויב עס איז נאר צוא קלערין אז יענער וועט פאלגין. (זעה איין אין פרק ל"ז סעיף ס' ביז סעיף ס"ו):

יב אויך זאל מען נישט זיך ברענגין קיין ראיה פון קיינעם. צוא זאגין אז יענער טוהט אזו מעג איך אויך אזו טוהן. נאר מען דארף צוא טוהן אזו וויא עס שטייט אונ דער היילינר תורה אונ אין שלחן ערוך. אונ אזו וויא מיר שרייבן אין דעם ספר:

יג דען יעדר מענטש האט אין זיך גוטע מדות אין שלעכטי. דער ערליכר יוד האלט זיך ביינע גוטע מדות אונ לערינט זיך אפ פון אנדערין יענעמס גוטע מדות. אובער דער שלעכטער טוהט פאר קערט ח"ו:

יד דיא ווייבער דארפן לערנין אונ דעם ספר דיא דינים פון דיא מצות וואס זייא זענין אויך מחויב. היינו הלכות ברכות והלכות שבת ויום טוב. אונ נאך אנא שטיינער. נער שטימש הלכות נדה מוזן זייא בוודאי לערנין עטליכע מאהל אין מקיים זיין. מיר האבין אין דעם ספר גוט גישריבן דיא זאכין על פי דין. אונ אויך מיט א גרינג לשון:

טו עס איז דא אזעלכע מצות וואס זענין א סגולה לאנג צוא לעבין. אונ אזעלכע מצות וואס זענין א סגולה צוא האבין גוטע קינדער. אונ אזעלכי מצות וואס זענין א סגולה צו פרנסה ועשירות. אויך איז דא עבירות וואס דארך זייא איז ח"ו פאר קערט. מיר האבן גישריבן אונ דעם ספר בייא דיא מצות דאס גוטץ. אונ בייא דיא עבירות דאס שלעכטץ. דער מענטש וואס דארף גיהאלפין צו ווערין אונ וועלכע זאך זאל ער מקיים זיין ערינצט דיא מצוה וואס איז א סגולה צו דעם. אונ זאל זיך שטארק אפ היטען פון דיא עבירות וואס מאכן קאליע דיא זאך וועט ער גיהאלפין ווערין מיט אלדים גוטץ:

מפתח

אונ דעם מפתח שטייען פאר צייכענט דיא דינים פון יעדערין פרק . פון וועלכי דינים יעדער פרק שטימט :

חלק א

פרק
א דינים פון ציצית אונ תפילין . אונ פון דאוויינען :
ב דינים פון ברוך הוא וברוך שמו אונ אמן . אונ אמן יהא שמיה רבא . אונ פון שיל אונ בית המדרש :
ג דינים פון וואשין זיך צום עסין . אונ פון בענטשין :
ד דינים פון איטליכע ברכה וואס מען דארף צו מאכין איבער יעדער עסין ווארג אדער משקה על פי סדר אלף בית :
ה דינים פון ברכה אחרונה אונ בורא נפשות :
ו דינים אז מען דארף צו מאכין דיא ברכה וואלגע . אונ מען דארף אונ ווענו האבין דיא טייטש . אונ נאך דינים פון ברכות :

חלק ב

ז הלכות שבת :
ח הלכות יום טוב :
ט דינים פון כוס פון קידוש אונ פון הבדלה אונ פון בענטשין . אונ פון דיא פיהר כוסות פון פסח . אונ נאך עטליכע דינים פון פסח . אונ פון מגילה לייענין :
י דינים אז מען טאר נישט רעדין קיין רכילות אדער שלעכטץ אויף א יוד . אונ מען טאר גישט זיך נוקם זיין :

חלק ג

יא דינים פון פלייש זאלצין :
יב חידושי דינים (נייטיגע דינים) מהרב המופלג והמפורסם האבד"ק ראחוב יצ"ו על פי שלחן ערוך ופוסקים :
יג דינים פון מילעכדיגס אונ פליישיגס , אונ וויא אזוי מען מעג שיקען פלייש אדער אנדערי זאכין דורך דעם וואס איז גיט קיין יוד :
יד דינים פון פראצענט נעמין :
טו דינים אז מען טאר גישט גלייבין אונ זאכין וואס זעהן אוים וויא כישוף :
טז דינים אז מען זאל גיווארינט זיין נישט צו שווערין . אונ גישט טוהן קיין נדר . אונ מען זאל נישט גידענקין דעם איבערשטינס נאמין אומזיסט :
אונ מען זאל נישט שעלטין איינער דעם אנדערין :
יז דינים פון תורה לערנין :
יח דינים פון מזוזה :
יט דינים אז מען טאר נישט טראכטין קיין הרהור עבירה . אונ מען מוז זיך היטען פון הוצאת זרע לבטלה :
כ דינים אז מען דארף זיך צו דער ווייטערען פון א פרעמדי אשה :
כא דינים פון מאן אונ ווייב :
כב דינים אז מען דארף זיך אפ שיידין פון ווייב נאהנט פון איהר וסת . אונ דיא דינים פון דיא בדיקות פון דער אשה אונ דיא ריינע טעג :

חלק ד

כג דינים פון געלט אנטלייען :
כד דינים פון האנדלין :
כה דינים אז מען טאר גישט מצער זיין דעם אנדערין . אדר נארין אים מיט ווערטער :
כו דינים אז מען דינגט א מענטשין צו ארבייטען אדער מען דינגט פון איינעם א בהמה אדער כלים . דארפין איהם צו בצאלין אונ דער צייט :
כז דינים אז מען טאר נישט גנבנין אדער גזלין . אונ מען טאר גישט קויפען קיין גניבה :
כח דינים אז מען טאר נישט יענים א שאדין טוהן אונ גוף אדער אונ געלט :
כט דינים פון ערליך האלטין פאטער אונ מוטער :

חלק ה

אונ דעם חלק שטייען גישריבען דיא זאכין וואס גרויסי רבנים זלה"ה האבין ארויס גישריבן אויף דער וועלט מען זאל גיווארינט זיין אונ

דיא זאכין · אויך שטייען גישריבן אונ דעם חלק דיא גוטע מדות וויא אזו א יוד דארף זיך פיהרען · אונ נאך פיהל דינים אונ גוטע זאכין פון שלחן ערוך אונ הייליגע ספרים :

פרק
ל דינים פון ציצית ותפילין ומזוזות וספר תורה :
לא דינים וויא אזו מען דארף זיך נוהג זיין מיט דיא מלבושים :
לב דינים פון וואשין דיא הענט צום דאווינען · אונ צום לערנין · אונ ווען מען וויל זאגין הייליגע ווערטער :
לג דינים פון צדקה געבין :
לד דינים פון לערנין דיא קונדער גוטע מעשים :
לה עטליכע נייטיגע דינים פון הלכות שבת · וועלכים גרוסע רבנים האבין גיווארינט אויף זייא :
לו דינים וואס גרוסי רבנים זלה״ה האבין ארוים גישריבן אויף דער וועלט צו ווארינען דיא קצבים · אונ נאך דינים פון שלחן ערוך ופוסקים :
לז גוטע מדות וויא אזו א יוד דארף זיך פירען :

פרק
לח דינים פון תשובה טוהן :

חלק ו

אונ דעם חלק שטייען גישריבן הלכות נדה ; אלע נייטיגע דינים וואס דיא אשה דארף וויסען זינט זיא ווערט א נדה ביז נאך דער טבילה :
לט דינים וויא אזו דער מאן דארף זיך אפ היטען פון וייב ווען זיא איז א נדה :
מ דינים פון איין נדה · אונ פון לבישת לבנים וספירת נקיים :
מא דינים פון איין כלה · אונ פון איין אשה וואס איז מפיל ח״ו :
מב דינים ווען צו גיין טבילה :
מג דינים פון דיא זאכין וואס טארין ניט קלעבין אויף דעם גוף בשעת דער טבילה :
מד דינים פון דעם קעמין אונ אנדערי זאכין וואס מען דארף טוהן פאר דער טבילה :
מה דינים פון דער טבילה :

חלק א (יום א) פרק א דינים פון ציצית און תפילין און פון דאווינען :

א יעדער ייד דארף תמיד מורא צו האבין פאר גאט ברוך הוא . כדי מען זאל קיינמאהל ניעשט זינדיגען :

ב ווער שמיסט ווען עס טרעפט זיך צו טוהן איין עבירה דיז איז מען מחויב זיך צו בארעכינען אז גאט ברוך הוא האט בשאפען אלע וועלטין . און ער זעהט אלדונג וואס מען טוהט . און בצאלט שלעכטץ דעם וואס זונדיגט קיינען עהם און פיהל גוטץ צו דעם וואס איז מקיים זיינע מצות :

ג בשעת מען טוהט אן דעם טלית אודער דעם טלית קטן דארפין אין זינען האבין אז גאט ברוך הוא האט אונטץ גיהייסין גיין און ציצית כדי מיר זאלין גידענקין אלע זיינע מצות מקיים צו זיין . אזו וויא עס שטייט וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה׳ ועשיתם אותם. דיא טייטש איז . אז עטץ וועט זעהן דיא ציצית וועט עטץ גידענקין אלע מצות מקיים צו זיין :

ד דיא ציצית זאלן ניעשט זיין הויך אן גימאכט אין דער כנפי . היינו עס טאהר ניעשט האלטין מער וויא דיא ברייט פון דריי פונגר פון דעם לעכיל וואס דיא ציצה הענגט ביז דעם עק פון דער כנפי . סייא הינטען סייא און דער זייט טאר ניעשט זיין מעהר :

ה אז דאס לעכיל וואס דיא ציצה איז אריין גיצוגין איז העכיר וויא דיא ברייט פון דרייא פונגער האטשע מען ציעט איין דיא כנפי מיט דער ציצה עס זאל ניעשט זיין אזו פיהל איז פארט פסול :

ו אויך מוז מען גיווארינט זיין דיא ציצה זאל ניעשט זיין אהן גימאכט צו נידריג און דער כנפי . היינו דאס לעכיל וואס דיא ציצה הענגט מוז זיין ווייט פון דער זוים אזו פיהל וויא עס האלט פון מיטעלסטין גליט פון גראבין פינגער ביז סוף דעם פינגער . סייא הינטען סייא און דער זייט טאר ניעשט זיין ווינציקער :

ז דאס אלטץ מעסט מען אין דיא פונגער פון אמיטעל מענטש . איבער דעם שרייבין מיר דא אקאראט וויא דיא ציצה זאל הענגין אין דער כנפי וועט מען מקיים זיין דיא מצוה פון ציצית וויא עס קער צו זיין :

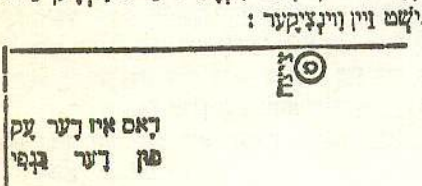

ח דיא מענטשין וואס טאבין אין טלית קטן אודער אין לייבצידעקיל צוויא לעכליך אזו וויא א צדי סוזען אכטונג געבין אז דיא לעכליך זאלין זיין אין דער כנפי אזוי וויא מיר שרייבין דא . וועלין זייא מקיים זיין דיא מצוה וויא עס קער צו זיין :

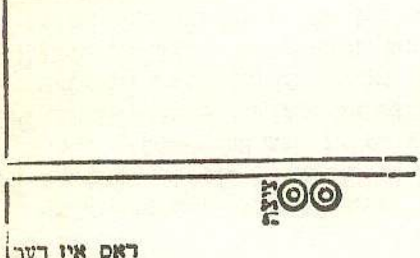

ט דיא טרעלבליך וואס הענגין אין דער כנפי פון טלית אודער פון טלית קטן מוז מען אפ שניידין איידער מען הענגט אהן די ציצה :

י ביא דעם ארימען איז ניעשט קיין חילוק צווישען א טלית אודער א טלית קטן אודער אלייבצידעקיל און וועלכין מען מאכט

אן ציצית מוז מען אלטץ אכטונג געבין צו טוהן אזו וויא מיר שרייבין :

יא אז מען גייט אין א מלבוש וואס האט פיר עקין אונ עס איז דרינען נישט אן גימאכט קיין כשרי ציצית איז איין גרוסע עבירה . דאריבער דיא מענטשין וואס גייען פון הינטען איין שפאלט אין דער קאפיטע דארפין צו מאכין הינטען האטש איין עק גוט קאליכעק . כדי דיא קאפיטע זאל נישט זיין מחויב בציצית :

יב דער וואס איז גיווארינט אין דער מצוה פון ציצית האט איין גרויסען שכר אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט :

יג תפילין של יד דארפין צוא לייגין אויף דער לינקער האנד העכיר פון עלינבויגין . וויא דאס פלייש איז הויך . אונ נישט נאהנט פון עלינבויגין . נאר מען זאל זיא נישט לייגין אין דיא אייבערשטי העלפט ביין וואס איז לעבין אקסיל :

יד אויך דארף דיא תפילין צו זיין גינייגט צום גוף צוא . באופן אז ער וועט אראפ לאזין גלייך דיא האנד זאל דיא תפילין זיין קיגין הארץ :

טו דער וואס איז גלינקט זאל פרעגין א שאלה אויף וועלכיר האנד ער זאל לייגין תפילין :

טז דיא תפילין של ראש דארף מען צוא לייגין אויף דעם קאפ אויף דעם אורט פון דיא האר . דער עק פון דיא תפילין וואס לעבין דעם שטערין מוז אויך ליגען אויף דעם אורט וויא עס וואקסט האר . ער טאר נישט זיין נידריקער פון דעם אורט וואס דיא האר הייבען אן ארויס צוא וואקסין :

יז דער וואס האט לאנגי האר וועלכים זייא גרייכין אראפ אויף דעם שטערין דארף ער אכטונג צוא געבין אז דער עק פון דיא תפילין זאל נישט ליגען אויף דיא האר וואס זענין אויף דעם שטערין . נאר ער זאל זיך אוים לאזין וויא דיא האר הייבען אהן ארויס צוא וואקסין . אז דיא תפילין ליגט אונבער נידריקער איז אזוי גוט גלייך מען לייגט גאר נישט קיין תפילין :

יח איבער דעם מוז מען גיווארינט זיין אז מען זעהט אז דיא תפילין ליגט עטוואס נידריקר מוז מען תיכף געבין דיא תפילין צוא דעם וואס קען ער זאל קלענער מאכין דעם קשר . דאס הייסט ער זאל איין ציען דיא רצועות . כדי דיא תפילין זאלין ליגין העכיר אויף דעם קאפ . אז מען איז נישט גיווארינט אין דעם האט מען א גרויסע עבירה :

יט אויך זאל מען דיא תפילין נישט לייגין גאנץ הויך אויפין קאפ נאר אזויא וויא מיר האבין גישריבין :

כ דער קשר דארף צוא ליגין אונ יענער זאט קאפ אביסיל הויך קייגין דעם פנים :

כא דיא תפילין דארף צו ליגין פונקט אין מיטן קאפ . אונ נישט אין דער זאט . דער קשר דארף אויך צוא ליגין אין דער מיט קאפ . נישט אין דער זאט :

כב אויך דארפין אכטונג צוא געבין דיא תפילין זאל זיך גוט האלטין אויף דעם קאפ . מען דארף אונ דעם אלימען שטארק גיווארינט צו זיין :

כג דער וואס איז גיווארינט אין דער מצוה פון תפילין אונ שמיסט נישט אין זייא קיין דברים בטלים לעבט לאנג אונ האט עולם הבא :

כד מען דארף אין זינין האבין בשעת מען לייגט דיא תפילין אז גאט ברוך הוא האט אונז גיהייסין לייגין תפילין וואס אין דיא פרשיות שטייט גישריבין אז ער איז איין גאט אונ אלע העלטין . אונ ער האט אונז אויס גיצויגין פון מצרים מיר זאלין איהם דינען . אונ ער האט אונז גיהייסין לייגין תפילין של יד קייגין איבער דעם הארץ אונ של ראש קייגין דעם מוח כדי מיר זאלין גידענקין דיא נסים וואס ער האט גיטאן מיט אונז . וואס זייא ווייזין אז ער איז איין גאט אונ ער האט כח צוא טוהן אין אלע וועלטין וואס ער וויל . אונ מיר זאלין משעבד זיין צו איהם די נשמה וואס איז אין מוח אונ אלע תאוות וואס מיר האבין אין הארץ זאל אלץ זיין משועבד צו דינען איהם . אונ דארף דעם ווען מען גידענקין אונ גאט ברוך הוא אונ מען וועט

נישט זיך נאך געבין דיא הנאות פון דער וועלט :

כה דיא צייט פון דער קריאת שמע פון דער פריא איז נישט מיין וויא ביז א פערטיל טאג · אז ער האט זיא נישט גיזאגט אין ערשטין פערטיל טאג האט ער א גרויסי עבירה :

כו דאס פערטיל טאג ווערט גירעכינט לויט וויא דער טאג איז גרויס · למשל ווינטער אין דיא קלענצטי טעג הייבט אן אונ דעם לאנד צו טאגין האלב זיבין אונ עס ווערט נאכט האלב פינף (היינו מען זעהט שוין דרייא שטערין) ממילא האלט דער טאג צעהן שעה איז א פערטיל טאג צווייא שעה מיט א האלבי . ממילא איז דעמאלט דיא צייט פון קריאת שמע ביז זייגער ניין :

כז דאס איז נאר ווען דיא קלענצטי טעג זענין · אבער ווען עס הייבט פריער אן צו טאגין לאזט זיך פריער אויס דיא צייט פון קריאת שמע · למשל זומער דיא גרעסטי טעג הייבט אהן אונ דעם לאנד צו טאגין האלב צווייא אונ עס ווערט נאכט זייגער ניין איז א פערטיל טאג פינף שעה ווינציקער א האלב פערטיל שעה קומט אויס דיא צייט פון קריאת שמע ביז נאך א פערטיל אויף זיבין · דארפין גיווארינט צו זיין אין דיא טעג צו זאגין דיא קריאת שמע האטש א פערטיל אויף זיבין . אזו איז אלע טאג דער רעכינונג וועדליג דיא טעג אזו וויא מיר שרייבין :

כח האטשע מיר שרייבין אז דאס פערטיל טאג פון דער צייט פון קריאת שמע רעכינט מען זינט עס הייבט אן צו טאגין · אבער זאגין דיא קריאת שמע טארין נישט צאטין עס איז שוין אביסעל לעכטיג ער זאל דער קענין דעם מענטש וואס ער קען נאר אביסיל ווען ער זאל צינדערט שטיין ווייט פון איהם פיר איילין :

כט אז איינר האט מורא טאמר איידער ער וועט זאגין דיא קריאת שמע פאר שמונה עשרה וועט דער ווייל זיין נאך דער צייט פון קריאת שמע · זאל ער בייא דעם פון פארינט דאווינין בשעת ער זאגט נאך לעולם יהא אדם דעם פסוק שמע ישראל זאל ער זאגין דיא גאנצי קריאת שמע ביז אמת . אונ זאל אין זינען האבין צונדערט יוצא צו זיין מיט דער קריאת שמע :

ל אז עהר קען נאך נישט צינדערט דאווינען פון פארינט זאל עהר האטש זאגין ברכת התורה · אונ דיא גאנצי קריאת שמע ביז אמת · אונ זאל אונ זינען האבין יוצא ציא זיין מיט דער קריאת שמע :

לא אז מען איז נישט גיווארינט אונ דעם ציא זאגין דיא קריאת שמע אונ דער צייט האט מען א גרויסי עבירה :

לב דיא בעלי מלאכות וואס ארבייטען פירין דאווינען האבין א גרויסע עבירה · דען דאס ערשטי אין דער פריא דארף ציא זיין דאס דאווינען · ציא דינען דעם אייבערשטען ערינצט · וועט דער אייבערשטער העלפין אז מען וועט מצליח זיין אין אלדינג :

לג אויך זאל מען נישט זיך באלמיטשען דעם קאפ מיט אנדערי זאכין פאר דעם דאווינען · כדי עס זאל נישט מבלבל זיין דיא מחשבה בשעת דעם דאווינען :

לד דער וואס ווייסט נישט דיא טייטש פון איזהו מקומן ביז ויברע ביניהם דארף צו פרעגין דעם וואס ווייסט דעם פשט דער פון · דען מען דארף שטארק גיווארינט צוא זיין אונ זינען ציא האבין דיא טייטש בשעת מען זאגט דאס :

לה מען דארף זיך צו שטארקין וויא ווייט מיגליך איז מען זאל דאווינען בציבור · דען דענסמאלט ווערט נעביר דאס דאווינען אהן גינומען פאר השם יתברך :

לו דיא הייליגע ספרים שרייבין אז דער מענטש וואס דאווינט תמיד בציבור איז א סגולה ער זאל האבין פרנסה ברייוח · אונ עהר וועט האבין א ברכה אונ אלדינג וואס עהר וועט טוהן · אונ דורך תפלת ציבור קען מען מבטל זיין אלי שלעכטי גזירות ח"ו · אונ האבין אלדים גוטץ :

לז אז דאס ציבור דאווינט נאך אונ מען קען נישט מיט דאווינען זאל מען אהן הייבין ברוך שאמר

אביסיל

אַבִּיסָעל פְרִיעָר · דֶען דֶער עִיקָר אִיז מֶען זָאל דַאוִוינֶען דִיא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בַּאנַאנְד מִיט מִנְיָן :

לח מֶען זָאל דַאוִוינֶען וָואלְגֶע . אוֹיךְ זָאל מֶען אוּנ זִינְגֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ · בִּפְרַט בַּייא דֶעם פָּסוּק פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ מוּז מֶען בְּוַדַאי אוּנ זִינְגֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ . דֶען אַז נִישְׁט מוּז מֶען דֶעם פָּסוּק נָאךְ אַמָאהְל זָאגִין מִיט כַּוָּונָה :

לט דִיא טַייטְשׁ פוּן דֶעם פָּסוּק אִיז · אַז מֶען לוֹבְּט דֶעם אַייבֶּערְשְׁטִין "פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ" דִי עֶפִינְקְסְט דַיין הַאנְד וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן, אוּנ דִיא מַאכְסְט אָהן זֶעהְטִין אִיטְלִיכֶען וָואס הָאט אוּנ זִיךְ חִיוּת נָאךְ זַיין ווִילֶען נָאךְ :

מ בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל דַארְפִין שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אוּנ זִינְגֶען צוּא הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ :

מא דִיא טַייטְשׁ אִיז „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" הֶערְט צִיא יוּדֶען „ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד" גָאט אוּנְזֶער גָאט אִיז אֵיין גָאט אוּנ אַלֶע וָועלְטִין :

מב בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דָאס וָוארְט אֶחָד אוּנ אַבִּיסָעל דֶער נָאךְ אֵיידֶער מֶען הֵייבְּט אָהן בָּרוּךְ שֵׁם . זָאל מֶען אוּנ זִינֶען הָאבִּין אַז דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער אִיז אֵיין גָאט אוּנ אַלֶע זִיבֶּען הִימֶלֶען אוּנ אוֹיף דֶער עֶרְד · אוּנ אוֹיף דִיא פִיהְר זַייטִין פוּן דֶער וֶועלְט . אוּנ עֶהר גִיוָועלְטִיגְט אִיבֶּער אַלְדִינְג :

מג טַייל מֶענְטְשִׁין הָאבִּין אַ טָעוּת אַז בְּשַׁעַת זַייא זָאגִין דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל צִיהֶען זַייא דָאס וָוארְט אֶחָד גְלַייךְ זַייא זָאגִין אֶחָאד . טַייל זָאגִין אֶחָאדֶע . מֶען דַארְף אָבֶּער גִיוָוארִינְט צוּא זַיין נָאר צוּא זָאגִין אַזוֹ וִויא עֶס שְׁטֵייט אֶחָד . נָאר מֶען זָאל דִיא ח' שַׁארְף אַרוֹיס זָאגִין אוּנ דִיא ד' גוּט זָאגִין. עֶס זָאל נִישְׁט אוֹיס זֶעהִין גְלַייךְ מֶען זָאגְט ח"ו אַ רֵישׁ :

מד דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל זָאגְט מֶען הוֹיךְ · בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד זָאגְט מֶען שְׁטִילֶער הַייט · יוֹם כִּיפּוּר זָאגְט מֶען בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד אוֹיךְ הוֹיךְ :

מה מֶען דַארְף שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צִיא זַיין בַּייא בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד אוֹיךְ אוּנ זִינֶען צִיא הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ · דִיא טַייטְשׁ אִיז „גִילוֹבְּט זָאל זַיין דֶער נָאמִין פוּן כָּבוֹד פוּן זַיין מְלוּכָה אוֹיף אֵייבִּיג. :

מו אוֹיךְ בַּייא דֶעם גַאנְצִין דַאוִוינֶען זָאל מֶען אוּנ זוּנֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ וִויא וַוייט מֶעגְלֶעךְ אִיז . עֶס אִיז גִידְרוּקְט סִידוּרִים מִיט עִבְרִי טַייטְשׁ · קֶען יֶעדֶערֶער זִיךְ אוֹיס לֶערְנִין דִי טַייטְשׁ :

מז אוֹיךְ דַארְף מֶען צִיא דַאוִוינֶען וָואלְגֶע · דֶען מֶען דַארְף צִיא זָאגִין יֶעדֶער וָוארְט שַׁארְף אַרוֹיס מִיט דִיא נְקוּדוֹת · אוּנ נִישְׁט אֵיין שְׁלִינְגֶען קֵיין שׁוּם אוֹת . בְּפֶּרֶק ו' וֶועלִין מִיר שְׁרַייבִּין וִויא גְרוֹיס דִיא מִצְוָה אִיז צִיא זָאגִין וָואלְגֶע דִיא הַיילִיגֶע וֶוערְטֶער זֶעה אֵיין דָארְט :

(יום ב) פרק ב דִינִים פוּן בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ אוּנ פוּן אָמֵן אוּנ אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא . אוּנ פוּן שׁוּל אוּנ בֵּית הַמִּדְרָשׁ :

א אַז אֵיינֶער הֶערְט דֶעם אַנְדֶערִין מַאכִין אַ בְּרָכָה בְּשַׁעַת עֶר הֶערְט אִיהם זָאגִין בָּרוּךְ אַתָּה ה' זָאל עֶהר עֶנְטְפֶערִין בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ אוּנ בְּשַׁעַת יֶענֶער לָאזְט אוֹיס דִיא בְּרָכָה דַארְף עֶהר עֶנְטְפֶערִין אָמֵן :

ב דָאס וָוארְט אָמֵן דַארְף מֶען שַׁארְף אַרוֹיס צוּא זָאגִין · הַיְינוּ דִיא אַלֶף מִיט אַ קָמַץ · אוּנ נִישְׁט אֵיין שְׁלִינְגֶען דִיא נוּן :

ג אוֹיךְ דַארְפִין פִּינְקְט צוּא זָאגִין אָמֵן וָוען יֶענֶער הָאט אוֹיס גִילָאזְט דִיא בְּרָכָה · אָבֶּער נִישְׁט פְרִיעֶר . אוּנ נִישְׁט שְׁפֶּעטִיר :

ד דִיא טַייטְשׁ פוּן וָוארְט אָמֵן אִיז „עֶס אִיז אֱמֶת" אוּנ בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דָאס וָוארְט אָמֵן דַארְף

מען אונ זוגען צוא האבין אז דיא ברכה וואס יעניר האט גימאכט איז אמת . אונ איך גלייב אונ דעם :

ה מען דארף שטארק גיווארינט צוא זיין אונ דעם אלימען . דען דיא מצוה פון אמן איז זייער גרויס :

ו די הייליגע ספרים שרייבין אז דער מענטש וואס איז נישט גיווארינט צו ענטפערין אמן נאך יעדערי ברכה אודער נאך קדיש האט עהר א גרוסי עבירה . אונ ער ווערט שטארק גישטראפט דער פאר :

ז אבער דער מענטש וואס איז יוא גיווארינט צוא ענטפערין אמן ווען מען דארף אזוי וויא מיר שרייבין . האט עהר א גרויסען שכר אויף יעניר וועלט . אונ אויך וואס עהר בעט הערעפט איהם דער אייבערשטער אזו וויא זיין גוטער ווילען איז :

ח מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין צו הערין דעם קדיש אונ ענטפערין מיט גרויס כונה . בפרט אמן יהא שמיה רבא דען דער וואס ענטפערט אמן יהא שמיה רבא מיט כונה אונ הויך איז עהר מיט דעם מבטל אלע שלעכטי גזירות :

ט מעי זאגט אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך . אונ פון נאך יתברך אהן זאל מען אוים הערין דעם גאנצין קדיש אונ ענטפערין אמן :

י ביא דעם אמן פון קדיש בדארף מען אונ זוגען צוא האבין אז דער אייבערשטער זאל העלפין עס זאל מקוים ווערין אונ דער גאך וואס יעניר בעט מיט דעם קדיש :

יא דיא טייטש פון יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא איז „עס זאל זיין דער גרויסער נאמין פון אייבערשטען גילויבט אויף אייביג" אונ בשעת מען זאגט דיא ווערטער דארף מען אונ זוגען האבין דיא טייטש . עס איז גאר נישט משער צוא זיין דעם שכר וואס מען וועט האבין פון דיא מצות :

יב אונזערי שולען אונ בתי מדרשים זענען שטארק הייליג . מיר דארפין מורא האבין פאר השם יתברך וואס זיין שכינה רוהט אונ זייא :

יג איבער דעם טארין נישט דארט שמיסען קיין שום זאך . חוץ לערנען אודער דאווינען אודער זאגין שירות ותשבחות :

יד אפילו אויף דיא ערטער וואס מען איז זיך נוהג צוא שמיסען אונ בית המדרש מעגין נאר דיא וואס לערנען דארט תמיד . זייא זאלין נישט דארפין אלע מאהל צוא באלמיטשען פון לערנען ארוים גיין רעדין . אונ אויך נאר דיא זאכין וואס זייא מוזען רעדין :

טו אבער אונ שיל ווען קים מען לערינט נישט דארט אזו שטענדיג טארין בוודאי נישט רעדין אפילו פון פרנסה ווענין אודער אנדערי זאכין וואס מען דארף :

טז ווער שמיסט דיא מענטשין וואס שמיסען בשעת מען דאווינט בציבור טוהן בוודאי א גרוסע עבירה . דיא הייליגע ספרים שרייבין אויף זייא זייער שלעכט ח״ו :

יז אפילו דיא קינדער טארין נישט לאזין רעדין בשעת דעם דאווינען . זייא זאלין נישט מבלבל זיין :

יח *) נאר מען זאל אכטינג געבין אויף דיא קינדער זייא זאלין נאך זאגין אמן . אונ קדושה וברכו

*) דער הייליגער מלאך אליהו הנביא ז״ל שרייבט אונ זיין ספר (פרק י״ג) א מעשה עס איז גיוועז א מענטש וואס עהר איז גיוועזן מיט זיין זוהן אונ שיל . אונ בשעת דעם דאווינען וועלכים דער עולם האט גיענטפערט אמן . האט דער זוהן גיענטפערט גילעכטערין . אונ דער פאטער האט איהם נישט גיווערט . האבין דיא מענטשין איהם גיזאגט עהר זאל נישט לאזין דאס קינד אזו טוהן . האט עהר זייא גיזאגט וואס זאל איך איהם טוהן . עהר איז דאך א קינד לאז ער לאבין . אונ אזו איז גיוועזן עטליכע מעג . איז דער נאך אונ א קורצע צייט

וּבָרְכוּ . אוּנ אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא . אַז דָאס קִינְד הֵייבְּט נָאר אָהְן צוּא עֶנְטְפֶערִין אָמֵן הָאט עֶס שׁוֹין אַ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא :

פרק ג דִינִים פוּן וַואשִׁין זִיךְ צוּם עֶסִין . אוּנ פוּן בֶּענְטְשִׁין :

א אַז מֶען וִויל עֶסִין בְּרוֹיט אוֹדֶער אַזוֹי גִיבֶּעקְטְץ וָואס מֶען מַאכְט דֶארִיבֶּער אַ מוֹצִיא דַארְף מֶען זִיךְ דֶער צִי צוּ וַואשִׁין . אֲפִילוּ עֶס אִיז נָאר אַ קְלֵיין שְׁטִיקֶעל . נָאר דִיא בְּרָכָה עַל נְטִילַת יָדַיִם מַאכְט מֶען נָאר אַז מֶען וִויל עֶסִין אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אֵיין אֵיי אוֹדֶער מֶעהְר :

ב דִיא כְּלִי וָואס מֶען וַואשְׁט זִיךְ מִיט אִיהְר דַארְף זֵיין גַאנְץ אָהְן אַ לֶעכִיל . אוּנ אוֹיף דֶער זוֹים זָאל נִישְׁט זֵיין קֵיין שׁוּם שְׁטְשֶׁערִיפּ :

ג מֶען דַארְף זִיךְ צוּ וַואשִׁין מִיט אַ סַךְ וַואסֶער . וָואס מֶעהְר מֶען אִיז גִיוָוארִינְט אוּנ דֶעם וַואשִׁין אִיז מֶען מֶעהְר עוֹשֶׁר . הוּץ דֶעם שְׂכַר וָואס מֶען וֶועט הָאבִּין אוֹיף יֶענִיר וֶועלְט :

ד אָבֶּער דֶער וָואס וַואשְׁט זִיךְ נִישְׁט וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין וֶוערְט אֵיין אָרִימַאן . אוּנ וֶוערְט אוֹיס גְרִיסֶן פוּן דֶער וֶועלְט ח״ו :

ה אַז מֶען הָאט נִישְׁט קֵיין סַאךְ וַואסֶער מוּז מֶען זִיךְ הָאטְשׁ וַואשִׁין מִיט אַ קְוִויטִירִיל וַואסֶער אוֹיף יֶעדֶער הַאנְד בַּזוּנְדֶער . דָאס קְוִויטִירִיל וַואסֶער מוּז מֶען גִיסֶען מִיט אֵיין גָאס אוֹיף דֶער גַאנְצֶער הַאנְד :

ו בְּשַׁעַת מֶען וַואשְׁט זִיךְ דַארְפִין צוּ צוּ שְׁפְּרֵייטִין דִיא פִינְגֶער . כְּדֵי דָאס וַואסֶער זָאל קוּמֶע' אַרוּם זֵייא אוּנ אוֹיף דִיא שְׁפִּיצֶען :

ז אַז עֶס אִיז דָא אַ שְׁטִיקֶעל אוֹרְט אוֹיף דֶער הַאנְד וָואס אִיז נִישְׁט גְקוּמֶן דַארוֹיף קֵיין וַואסֶער מוּז מֶען בַּאלְד צוּ וַואשִׁין דָאס שְׁטִיקֶעל אוֹרְט . עֶס אִיז אוֹבֶּער גְלֵייכֶער מֶען זָאל נָאךְ אַמָאהְל אִיבֶּער וַואשִׁין דִי גַאנְצֶע הַאנְד :

ח תֵּיכֶף נָאךְ דֶעם וַואשִׁין זָאל מֶען אוֹיף הֵייבִּין דִיא הֶענְד אוּנ בַּאלְד מַאכִין דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם . מֶען טָאר נִישְׁט אוֹיס רֶעדִין צְווִישֶׁען דֶעם וַואשִׁין צְווִישֶׁן דֶער בְּרָכָה :

נאך

דֶעם מֶענְטְשׁ גִישְׁטָארְבִּין ר״ל דָאס וַוייבּ אוּנ דִיא קִינְדֶער אוּנ אֵיינִיקְלִיךְ פוּפְצֶעהְן נְפָשׁוֹת . אוּנ עֶס אִיז אִיהְם נִישְׁט מֶעהְר גִיבְּלִיבֶּען נָאר צְווייא זוּהְן אֵיינֶער אִיז גִיוֶועןְ בְּלִינְד אוּנ לָאס דֶער אַנְדֶערֶר אִיז גִיוֶועןְ אֵיין נַאר אוּנ אַ רָשָׁע : אִיבֶּער דֶעם דַארְף יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אַכְטִינְג גֶעבִּין זֵיין קִינְד זָאל זֵיין אוּנ שִׁיל אָדֶער אוּנ בֵּית הַמִּדְרָשׁ מִיט פָארְכְט אוּנ זָאל נָאךְ זָאגִין אָמֵן אוּנ אַלְדִינְג וָואס מֶען דַארְף : נָאךְ אַ מַעֲשֶׂה שְׁרֵייבְּט דֶער הֵיילִיגֶער מַלְאָךְ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל . עֶס אִיז גִיוֶועןְ אַ מֶענְטְשׁ וָואס הָאט נִישְׁט גִיקֶענְט לֶערְנִין . הָאט זִיךְ דֶער מֶענְטְשׁ גִינוּמֶען צוּם הַארְטְץ וָואס זַיין תַּכְלִית וֶועט זֵיין . אִיז עֶהְר אֵיינְמָאהְל גִיוֶועןְ אוּנ שִׁיל וָועקְכִים אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל אִיז אוֹיךְ דֶענְטָאלְט גִיוֶועןְ אוּנ שִׁיל . אוּנ בְּשַׁעַת דֶער חַזָן הָאט גִיהַאלְטִין קְדוּשָּׁה הָאט דֶער מֶענְטְשׁ זַייעֶר עֶרִינְצְט גִיזָאגְט קְדוּשָּׁה . אוּנ שְׁטַארְק הוֹיךְ מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְץ . הָאט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל גִיפְרֶעגְט דֶעם מֶענְטְשׁ פַאר וָואס זָאגְסְטוּ אַזוֹ הוֹיךְ . הָאט דֶער מֶענְטְשׁ גִיעֶנְטְפֶערְט נִיט גִינוּג אִיךְ הָאבּ נִישְׁט גִילֶערִינְט בִּיז אַהֶער . דַארִיבֶּער אַ צִינְדֶערְט וַויל אִיךְ הָאטְשׁ זָאגִין הוֹיךְ קְדוּשָּׁה מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְץ וֶועל אִיךְ מִיךְ מִיט דֶעם דֶער קְוִויקֶען . דֶער נָאךְ אוּנ אַ קוּרְצֶע צַייט אִיז דֶער מֶענְטְשׁ גִיגַאנְגִין קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל . אוּנ דֶער כֹּךְ הָאט אִים גִימַאכְט אַ שְׂרָרָה אִיבֶּער אַלֶע שְׁטֶעט . אוּנ עֶהְר הָאט זִיךְ דָארְט גִישְׁטֶעלְט אַ הוֹיז אוּנ אִיז נִיזֶעסִין דְרִינְגֶען כָּל זְמַן עֶר הָאט גִילֶעבְּט . אוּנ הָאט אִיבֶּער גִילָאזְט אַ גְרוֹיס פַאר מֶעגִין נייַ קִינְדֶער אוּנ קִינְדְס קִינְדֶער :

ט נאָך דער ברכה זאָל מען זיך ארום ווישען די הענד אײנע און דער אַנדערער. דער נאָך זאָל מען זײ גוט אָפּ ווישען און עפּיס:

י וואַסער וואָס איז גיטוהן געוואָרין דער מיט אײן מלאכה. הײנו מען האָט געווײקט דרינען חרײן אודער מען האָט דרינען אַרײן געשטעלט אַ כלי מיט משקה די משקה זאָל זײן קאַלט. אודער מען האָט געמאַסטין מיט דעם וואַסער פּאַרין נישט זיך וואַשין מיט דעם וואַסער צום עסין:

יא דאָס וואַסער וואָס מען האָט דרינען אַרײן גלײגט לעבעדיגי פיש זײ זאָלין נישט פאַרגעהן מעגין זיך יאָ וואַשין דער מיט:

יב אַז אײנער רירט אָן נאָך דעם וואַשין אודער אין מיטען עסין די ערטער פון גוף וואָס ווערין צוא גידעקט מיט מלבושים. אָדער אין דער צואה פון אויער. אָדער פון דער נאָז. אָדר אַנדערי צואה. אָדער ער קראַצט זיך און קאָפּ. אָדער ער רירט אָן אַ כנה. אָדער און דעם שיך. אָדער ער איז משתין און רירט אָן אין דער שתנה. בײא די אַלע זאַכין דאַרף ער איבער נײם צו וואַשין און נאַנצין די האַנד וואָס האָט אָן גירירט. גלײך ער האָט נאָך די האַנד נאָר נישט גיוואַשין צום עסין:

יג אַז ער האָט אָן גירירט בשעת ער האַלט אין מויל אַ שטיקעל ברויט מאָר ער עס נישט אַראָפּ שלינגען ביז ער וואַשט זיך:

יד אַז מען האָט נקיות און מיטען עסין דאַרף מען זיך בוודאי איבער נײם צו וואַשין ווי אַ עס קער צוא זײן:

טו בײא די אַלע זאַכין זאָל מען נישט מאַכין נאָך אַמאָהל די ברכה על נטילת ידים:

טז אויך דאַרפין באַלד נאָך דעם וואַשין צוא עסין אַ שטיקעל ברויט אָדער חלה:

יז אַז מען האָט גראָט גיהאַלטין די האַנד לעבין דעם אומרײנעם אָרט און מען איז מסופק צו מען האָט אָן גירירט דאַרפין זיא נישט איבער צו וואַשין:

יח איבער דעם וואָס מיר האָבין פריער גישריבין דאַרפין צוא האָבין אויף די גידאַנקין ביז צום בענטשין די הענד זאָלין נישט אָהן רירען אויף די ערטער וואָס מיר האָבין גישריבין:

יט אַז מען האָט אָבער נאָר פאַר געסין צו היטען זײא פון דעם און דער נאָך דער מאַנט מען זיך. מאָר מען נישט עסין קיין ברויט אודער חלה צאַטין מען וואַשט זיך איבר נײם ווי אַ עס קער צו זײן:

כ דעסט גלײכין אַז מען שלאָפט און מיטען עסין אפילו נאָר אַקלײן ביסעל דאַרפין דער נאָך זיך איבער נײם צו וואַשין:

כא מען דאַרף אָבער גיוואָרינט צו זײן נישט צו שלאָפין און מיטען עסין. נאָר אָפּ צו בענטשין אײדער מען ווערט דער שלאָפין:

כב אַז אײנער פאַר שמיסט זיך לאַנג און מיטען עסין מיט דעם אַנדערין דאַרף ער זיך נאָך אַמאָהל צו וואַשין צו דעם ברויט וואָס ער וויל דער נאָך עסין. דען ער האָט בוודאי שוין נישט און זינען גיהאַט צו היטען די הענד:

כג בײא די אַלע זאַכין זאָל מען אויך נישט מאַכין נאָך אַמאָהל די ברכה על נטילת ידים:

כד אַז בשעת ער שמיסט האַלט ער ברויט און דער האַנד כדי ער זאָל נישט פאַר געסין צו היטען די הענד דאַרף ער נישט נאָך דעם שמיסען זיך צו וואַשין:

כה איבר דעם דאַרפין שטאַרק צו וואָרינען די פּראָסטי מענטשין אָדער ווײבר וואָס זײער מנהג איז אַז זײא וואַשין זיך אין דער פריא און בענטשין בגאַכט און עסין אַגאַנצע טאָג אויף דער קאַנטע. דאַרפין זײ צו וויסן אַז זײא זענין נאָר פאַר נאַרט. דען דאָס וואַשין פועלט נישט נאָר כל זמן מען היט די הענד זײא זאָלין נישט אָן רירען און קײן אומרײני זאַך. אַזוי ווי מיר האָבין גישריבין:

כו דְעֶסְט גְלַייכִין אַז מֶען עֶסְט אָפּ אוּנ שְׁפֶּעטֶער וויל מֶען וַוייטֶער עֶסִין בְּרוֹיט דַארְפִין נָאךְ אַמָאהל אַ מוֹצִיא צוּ מַאכִין. דִיא בִּרְכַּת הַמוֹצִיא פוּן דֶער פְרִיא פוֹלְט נָאר נִישְׁט אוֹיף דֶעם עֶסִין פוּן מִיטָען טָאג :

כז דְעֶסְט גְלַייכִין אַז מֶען עֶסְט אָפּ דַארְפִין בַּאלְד צוּ בֶּענְטְשִׁין · אַז מֶען בַּאלְמִיטְשְׁעט אָבֶּער אַזוֹ לַאנְג בִּיז מֶען וֶוערְט אַבִּיסֶעל הוּנְגֶערִיג אִיז מֶען שׁוֹין נִישְׁט יוֹצֵא מִיט דֶעם בֶּענְטְשִׁין אוֹיף דֶעם פְרִירֶעדִיגְען עֶסִין :

כח קְמִילָא זֶעהְט מֶען שׁוֹין אַז דִיא טֶענְקְשִׁין וָואס וַואשִׁין זִיךְ אוּנ דֶער פְרִיא אִין בֶּענְטְשִׁין בְּנַאכְט עֶסִין אַגַאנְצֶע טָאג אוּנ בַּנַאכְט אוּם גְוַואשְׁען אוּנ אָן אַ מוֹצִיא · אוּנ מִיט דֶעם בֶּענְטְשִׁין פוּן בַּנַאכְט זֶענִין זֵייא נָאר נִישְׁט יוֹצֵא אוֹיף דֶעם עֶסִין פוּן דֶער פְרִיא :

כט דִיא עֲבֵירוֹת זֶענִין זֵייעֶר גְרוֹיס · חוּץ דֶעם עוֹנֶש וָואס מֶען הָאט ח״ו אִין גֵיהִנֹם פַאר זִינְדִיגְט מֶען זִיךְ ח״ו דִיא פַּרְנָסָה אוֹיף דֶער וֶועלְט :

ל דַארִיבֶּער דַארְף זִיךְ יֶעדֶער יוּד צוּ פִּיטֶען סַייא מַאנְסְבִּיל סַייא וַוייבֶּר אַז וֶוען מֶען וויל עֶסִין בְּרוֹיט אוֹדֶער גִיבֶּעקְסְ (וָואס אִיז גִיקְנֶעטִין מִיט וַואסֶער) זָאל מֶען זִיךְ וַואשִׁין אוּנ מַאכִין אַ מוֹצִיא אוּנ עֶסִין וִויא פִיל מֶען דַארְף אוּנ בַּאלְד בֶּענְטְשִׁין בְּכַוָּונָה · דִיא קִינְדֶער וָואס דַארְפִין צוּ עֶסִין אַלֶע מָאהל זָאל מֶען גִיוֵוינֶען זֵיי זָאלִין זִיךְ תָּמִיד וַואשִׁין אוּנ בֶּענְטְשִׁין צְוַוייא מָאהל אוּנ טָאג . אֵיינְמָאהל בַּטָאג . אוּנ אֵיינְמָאהל בַּנַאכְט . וּבִזְכוּת זֶה וֶועט הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הֶעלְפִין אַז מֶען וֶועט הָאבִּין דִיא פַּרְנָסָה בְּכָבוֹד · חוּץ דֶעם גְרוֹיסֶען שָׂכָר וָואס מֶען וֶועט הָאבִּין אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט :

(יוֹם ג) פרק ד דִינִים פוּן אִיטְלִיכֶע בְּרָכָה וָואס מֶען דַארְף צוּ מַאכִין אִיבֶּער יֶעדֶער עֶסִין וַוארְג אוֹדֶר מַשְׁקֶה עַל פִּי סֵדֶר אָלֶף בֵּית :

אות א (א) אִיבֶּער אַגְרֶס מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ . גִפְרֶעגֶלְטֶע אַגְרֶס אוֹיךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ . אַז זֵייא זֶענִין שְׁטַארְק צוּא רִיבֶּען אַז מֶען דֶער קֶענְט זֵייא נִישְׁט מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל . אַז עֶס טְרֶעפְט זִיךְ מֶען הָאט גִימַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אִיז מֶען אוֹיךְ יוֹצֵא :

(ב) אוּמְצֵייטִיג אוֹבְּס . אַז עֶס אִיז נִישְׁט אַזוֹ גוּט צוּ עֶסִין רוֹיעֶהַייט · שֶׁהַכֹּל · וֶוען עֶס אִיז גִיפְרֶעגֶלְט. בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. אַז מֶען קֶען עֶס נָאר נִישְׁט עֶסִין רוֹיעֶהַייט מַאכְט מֶען נָאר נִישְׁט דַארִיבֶּער רוֹיעֶהַייט. אַז עֶס אִיז גִיפְרֶעגֶלְט מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל :

(ג) אֶתְרוֹג אַייְנְגִימַאכְטְץ · בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ : (ד) אַייְנְגִימַאכְטְץ פוּן בֵּייעֶרִין רִיבֶּען בְּאַרְקִיס · בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה :

(ה) אוּגֶרְקִיס גִיזַייעֶרְטֶע אוֹדֶער מִיט עֶסִיג אַזוֹ וִויא עֶס אִיז דֶער שְׁטֵייגֶער זֵייא צוּא עֶסִין · בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה · זִיסֶע אוּגֶרְקִיס וִויא עֶס אִיז נִישְׁט דֶער שְׁטֵייגֶער אַזוֹ צוּא עֶסִין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל . דָאס שְׁמֶעקְט אַלְץ וֶוען מֶען עֶסְט זֵייא בְּלוֹיז · אָבֶּר אַז מֶען עֶסְט זֵייא מִיט בְּרוֹיט אוֹדֶער מִיט פְלֵייש זָאל מֶען נָאר נִישְׁט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער דִיא אוּגֶרְקִיס :

(ו) רָאסֶעל פוּן אוּגֶרְקִיס · שֶׁהַכֹּל . אַז מֶען טְרִינְקְט אִיהְם בְּשַׁעַת מֶען עֶסְט דִיא אוּגֶרְקִיס זָאל מֶען נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער דֶעם רָאסִיל :

(ז) אַרְבִּיס גִיקָאכְטֶע גַאנְצֶע אוֹדֶער צוּ רִיבֶּענִי בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה . שְׁטַארְק צוּ רִיבֶּען · שֶׁהַכֹּל : אַרְבִּיס זוּפּ שֶׁהַכֹּל :

(ח) אַרְבִּיס שׁוֹטִין פוּן גָארְטִין מַאכְט מֶען אִיבֶּער דִיא אַרְבִּיס בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה . אוּנ מֶען דַארְף שׁוֹין נִישְׁט צוּ מַאכִין אִיבֶּער דִיא שׁוֹטִין · אַז מֶען עֶסְט נִישְׁט דִיא אַרְבִּיס נָאר דִיא שׁוֹטִין אַלֵיין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל :

(ט) ארבים שוטען פון פעלד מאכט מען שהכל אפילו איבער די ארבים ווען זיי זענען נישט גיקאכט: (י) אייער · שהכל:

אות ב (א) ברויט אדער בייגיל אדער חלה אדער מצות פון ווייטצען מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל · אז עס איז גיקנעטין מיט וואסר און גיבאקין אין אויבען דארפין זיך דער צו וואשין און מאכין המוציא . און אז מען עסט דער פון אזו גרויס ווי א האלב איי אדער מעהר דארפין צוא בענטשין:

(ב) מען דארף וויסען דעם כלל אז די מאכלים פון האביר מעהל אדער ארקיש מעל האט דעם איינגעם דין פון ווייטצען מעהל קייגין אלדונג · נאר ווייל דאס מעהל איז נישט דא און אונזער מדינה וועלין מיר עס שוין נישט גידענקין:

(ג) אז מען וואשט זיך צוא ברויט אדער גיבעקטץ און מען וויל עסין א גיקאכטץ · היינו טייגליך · גריץ · ארבים · קרויט · און נאך אזוי שטייגער · אדער פלייש · פיש · קעז · אייער · דארפען נישט קיין ברכה צו מאכען איבער זיי אפילו מען עסט זיי אהן ברויט:

(ד) איבער דעם דארפין צו וויסען אז דאס וואס מיר וועלין שרייבין א ברכה צוא מאכען איבער די זאכין מיינט מען נאר דענסמאלט ווען מען האט זיך נישט גיוואשין צו ברויט:

(ה) אז מען עסט פירות רויע אדער גיקאכטי מיט ברויט דארפען נישט קיין ברכה צו מאבען איבער זיי:

(ו) אז מען וויל זיי עסין אהן ברויט און אהן פלייש דארפען צו מאכען איבער זיי זייער ברכה:

(ז) אבער א בורא נפשות אדער די לאנגע ברכה אחרונה דארפען נישט צו מאכען נאך די פירות וואס מען עסט און מיטען עסין. אדער פאר דעם בענטשין:

(ח) אז מען וויל עסין אביסעל פון די פירות מיט ברויט און אביסעל אהן ברויט זאל מען מאכען איבער זיי זייער ברכה און עסין אביסעל אהן ברויט · דער נאך מעגין שוין עסין ווי אזוי מען וויל:

(ט) אז מען האט נישט עפיס אנדערש צוא עסין נאר די פירות מיט דעם ברויט און מען וויל עסין אביסעל פון זיי אהן ברוט · זאל מען פריער עסין אביסעל מיט ברויט וועט מען שוין נישט דארפין צו מאכען זייער ברכה אפילו איבער די וואס מען וועט עסין אהן ברויט:

(י) אז מען עסט און מיטען עסין א זעלכי פירות מען זאל דורך זיי האבין חשק צו עסין דארפין נישט צו מאכין איבער זיי קיין ברכה אפילו מען עסט זיי אהן ברויט:

(יא) אז מען טרינקט וויין און מיטען עסין דארפין צוא מאכין איבער איהם א בורא פרי הגפן:

(יב) אבער די לאנגי ברכה אחרונה דארפין נישט צוא מאכען נאך דעם וויין וואס מען טרינקט און מיטען עסין:

(יג) אז עהר האט גימאכט א ברכה איבער וויין איידער עהר האט זיך גיוואשין און עהר האט און זינען גיהאט צו טרינקען וויין און מיטען עסין · אדער זיין שטייגער איז צוא טרינקען וויין און מיטען עסין . דארף עהר שוין נישט קיין ברכה צוא מאכין איבער דעם וויין וואס עהר טרינקט און מיטען עסין · נאר עהר זאל נישט ארויס גיין דער צווישען פון דעם שטיבעל וואס עהר האט גימאכט דעם בורא פרי הגפן פאר דעם וואשין:

(יד) אז מען טרינקט וואסער אדער משקה און מיטען עסין (פון ברויט) דארפין נישט קיין ברכה צו מאכין:

(טו) דעסט גלייכין איבער בראנפין וואס מען טרינקט און מיטען עסין כדי מען זאל חשק האבין צו עסין דארפין אויך נישט קיין ברכה צו מאכין:

(טז) אבער צו טרינקען בראנפען אדער טייא אדער קאווי פאר דעם בענטשין כדי עס זאל פארדייען דאס עסין איז נישט גלייך צייטין עהר האט גימאכט א שהכל איבער וועלכי משקה איידער ע"ר האט זיך גיוואשין און איז נישט ארויס גיגאנגין דער צווישען:

(יז) בערנים בורא פרי העץ · וואלד בערנים · שהכל : (יח) באקסער . בורא פרי העץ :

(יט) בומעל . אז מען טרינקט איהם בלוים מאכט מען גאר קיין ברכה נישט :

(כ) אז מען מושט איהם מיט אנדערי משקה אונ דיא משקה איז דיא גרעסטי העלפט . מאכט מען שהכל . אז דער בומעל איז די גרעסטי העלפט מאכט מען א שהכל איבער א שטיקל צוקער אונ מען פטרת דעם בומעל מיט דער משקה פון א ברכה :

(כא) אז עהר טרינקט דעם בומעל פון א רפואה וועגין גימושט מיט אנדערי משקה דארף עהר צוא מאכין א בורא פרי העץ · חאטשי דער בומעל איז דיא קלענערי העלפט · אבער אז עהר איז דארשטיג צוא דער משקה האטשי עהר טוהט אריין דעם בומעל פון רפואה וועגין דארף עהר צו מאכין א שהכל אזוי וויא מיר האבין פריער גישריבען :

(כב) בערעליך בורא פרי האדמה :

(כג) בונען (וואסע ארבים) . באלבים (קארטאפלים) · ביבער · באנים · בארקים . גיקאכטי · בורא פרי האדמה :

(כד) בארקים גיקאכטי גימושט מיט פלאמין . אז דיא גרעסטי העלפט איז בארקים מאכט מען בורא פרי האדמה . אז דיא גרעסטי העלפט איז פלאמין מאכט מען בורא פרי העץ :

(כה) בארשט אהן ברויט · שהכל · חטשאף בארשט שהכל . באטפינע בארשט שהכל :

(כו) בארשט מיט קרויט אודער מיט בארקים אז מען עסט דאס קרויט אודער דיא בארקים מאכט מען בורא פרי האדמה · אז מען עסט זייא נישט צינדערט נאר מען זופט דעם בארשט אליין מאכט מען שהכל · קוואס פון בארקים שהכל . דאס שמיסט אלמץ אז מען זופט אהן ברויט :

(כז) ביער · בראנפין . טייא . קאווי · אודער אנדערי משקות (חוץ וויין) שהכל :

אות ג (א) גערשטינע קאשע אודער האבער קאשע גיקאכטי · בורא מיני מזונות . אז מען עסט פון דיי: אזוי גרוים וויא א האלב איי אודער מעהר דארפין צוא מאכען דיא ברכה אחרונה על המחיה :

(ב) גערשטני גריץ אודער האבר גריץ אויך בורא מיני מזונות :

(ג) אבער אז עס איז אונ דער גריץ ווייניג קאשע אונ דער עיקר איז דאס וואסער אזו וויא מען קאכט פון א קראנקין וועגין · זאל מען אהן נעמין אביסעל וואסער פון דער גריץ אונ מאכען א שהכל אונ זופען אביסעל . דער נאך איבער אביסעל גערשטני קאשע אדער האבער קאשע בורא מיני מזונות :

(ד) גריץ פון גערשטני קאשע אודער האבער קאשע מיט קארטפלים · אז דיא קאשע איז אביסעל גידעכט זיא צוא עסין מאכט מען בורא מיני מזונות · אבער אז עס איז ווייניג קאשע ועלכים עס איז גאר שיטער חוץ דיא קארטאפלים זאל מען דיא גריץ נישט עסין צאטען מען האט זיך גיוואשין צו ברוט · דעמאלט מאכט מען גאר קיין ברכה נישט איבר איהר :

(ה) אז קינדער ווילען עסין דיא גריץ אונ ווילען נישט צינדערט עסין קיין ברויט זאלין זייא מאכען בורא פרי האדמה איבער דיא קארטאפלים אונ עסין אביסעל . דער נאך איבער אביסעל גערשטינע קאשע אדער האבער קאשע בורא מיני מזונות :

(ו) גיברענטי זופ . וועלכים מען פרעגילט מעהל אונ מען טוהט אריין קליינ ברעקעליך אונ גריץ פון קארטאפלים האט דיא גריץ דעם איגינעם דין פון גערשטני קאשע מיט קארטאפלים גריץ וואס מיר האבין פריער גישריבען :

(ז) גראפליך פון טאטערטשאני קאשע . שהכל :

אות ה (א) האניק פון טייטלען אודער פון בינען · שהכל

(ב) הירו . איז דא הילוקי דיעות וועלכי ברכה מען זאל איבער איהר מאכען · דאריבער איז גלייך נישט צו עסין זיא נאר אז מען האט זיך פריער גיוואשין צו ברויט · אז

עס טרעפט זיך מען עסט היינז ווען מע האלט גישט אונ מיטען עסין מאכט מען שהכל :

(יום ד) אות ו (א) ווייַנטרויבין ווען זייא זענין שוין גוט צייטיג · בורא פרי העץ . ווען זייא זענין נישט אזוי צייטיג · בורא פרי האדמה . מען זאל נישט עסין פון דיא אומצייטיגי אזוי גרוים וויא אהאלב איי נאר אונ מיטען עסין :

(ב) וויין . בורא פרי הגפן · אז מען טרינקט פון איהם מיט אמאהל אזוי פיל וויא עס קען ארייַן אונ צווייא שאהלין פון הינערני אייער · מאכט מען דיא ברכה אחרונה על הגפן :

(ג) אז דער וויין איז זאהר ווייַלכים מענטשין ווילען נישט איהם טרינקען איבער דעם זאהרקייט . מאכט מען איבער איהם א שהכל :

(ד) דעם זאהרין וויין זאל מען נישט טרינקען מיט אמאל אזוי פיהל מען זאל דארפען צו מאכען א ברכה אחרונה נאר ווען מען טרינקט גיטען וויין אונ מען מאכט איבער איהם א בורא פרי הגפן אונ צום סוף א ברכה אחרונה · ממילא וועט מען דערנאלט איבער דעם זאהרען וויין נאר נישט בדארפין צו מאכין קיין ברכה :

(ה) אז מען מאכט א בורא פרי הגפן איבער וויין אונ מען האט בשעת דער ברכה אונ זינען צו טרינקען נאך דעם וויין בראנפען אדער אנדערי משקה דארפען שוין נישט צו מאכין קיין ברכה איבער דער משקה :

(ו) ווייַנשלין · ווייַנפערליך · בורא פרי העץ . גיפרעגעלטי אויך בורא פרי העץ . אז זייא זענין שטארק צו ריבען אז מען דער קענט זייא נישט · מאכט מען שהכל . אז עס טרעפט זיך מען האט גימאכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא :

(ז) ווישניק . שהכל · אז מען עסט דיא יאגדים אדער ווייַנשלין פון ווישניק בשעת מען טרינקט דעם ווישניק מאכט מען נישט קיין באזונדערי ברכה איבער זייא :

(ח) וואסער מחמת דארשט · שהכל · אז מען טרינקט וואסער אדער משקה (חוץ וויין) מיט אמאהל אזוי פיהל וויא עס קען אריין אונ צווייא שאהלין פון הינערני אייער . מאכט מען דער נאך בורא נפשות :

(ט) אז מען טרינקט וואסער נישט מחמת דארשט נאר אביסען אראפ צו ברענגין . מאכט מען נאר קיין ברכה נישט . איבער אנדערי משקין דארפען צו מאכין א ברכה חאטשי מען טרינקט זייא אביסען אראפ צו ברענגין :

(י) ווייטץ אדער קארין גאנצע . מאכט מען בורא פרי האדמה :

אות ז זאלץ אודער זאלץ וואסער · שהכל :

אות ח (א) חרעמזליך פון מצה מעהל אדער פון צוא ריבעני חלה מיט שמאלץ אונ אייער · בורא מיני מזונות · אז מען עסט אזוי גרוים וויא אהאלב איי אדער מעהר דארפען צו מאכין דיא ברכה אחרונה על המחיה . מען זאל נישט עסין פון זייא אזוי פיהל וועלכים מען ווערט זאהט דער פון נאר ווען מען האט זיך פריער גיוואשין צו ברוט אדער צו פראסטי מצות :

(ב) חרעמזליך פון באלבים (קארטאפלים) אדער פון טאטערשאני מצות · שהכל . אז מען עסט פון זייא אזוי גרוים וויא א האלב איי אדער מער · מאכט מען בורא נפשות · פון זייא מעגין עסין וויא פיהל מען וויל חאטשי מען איז נישט גיוואשין :

(ג) חריין גיפרעגילט · שהכל : (ד) חריין מיט עסיג אהן ברוט אונ אהן פלייש · שהכל :

אות ט (א) טייגליך גיקאכטי פון ווייצען מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל . בורא מיני מזונות . אז מען עסט פון זייא אזוי גרוים וויא אהאלב איי אדער מעהר מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה :

ב) אז מען מישט דיא טייגליך מיט בונען אדער מיט ארבים אדער מיט קארטאפלים (באלבים) אונ מע וויל דיא עסין בגאנד · מאכט מען נאר א בורא מיני מזונות חאטשי דיא טייגליך זענין דיא קלענערי העלפט · מען זאל גיווארינט זיין צו עסין חאטש אזו גרוס וויא

אַהאלב איי פון די טייגליך אונ מאכין דער נאך על המחיה (אויב די טייגליך זענין זהאטש אזעקסטיל פון אנדערין מין) · אז מען האט נישט צינדערט קיין חשק צו עסין דיא טייגליך זאל מען מאכען א בורא פרי האדמה · אונ עסין דיא ארבים אליין:

(ג) טייגליך פון טאטערשאני מעהל אדער פון טערקשי ווייץ · מאכט מען שהכל. אז מען עסט פון זייא אזו גרוים וויא א האלב איי אדער מער. מאכט מען בורא נפשות:

(ד) אז מען טושט אריין מעהל פון ווייץ אדער קארין אדער גערשטין איז דא א סך חילוקי דינים אונ דיא ברכות. בעסער זאל מען זייא נישט עסין נאר אז מען וואשט זיך פריער צו ברויט:

(ה) טייטלען. בורא פרי העץ: (ו) טאטערשקיזעלי גיפרעגיקט. שהכל:

אות י יאגדים שוואַרצי · בורא פרי העץ: רויטע יאגדים בורא פרי האדמה. גיפרעגילטי יאגדים שטארק צו ריבען אז מען דער קענט זייא נישט מאכט מען שהכל · אז מען האט גימאכט זייער ברכה איז מען אויך יוצא:

אות ל (א) לעקיך פון האניק טייג אדער צוקער לעקיך אדער טארט גיקנעטין מיט צוקער אונ אייער מאכט מען בורא מיני מזונות. אז מען עסט אזוי גרוים וויא א האלב איי אדער מער מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה:

(ב) מען טאר נישט עסין פון לעקיך אזוי פיהל וועלכים מען ווערט זאט דער פון אדער אזו גרוים וויא זעקס אייער צאטען מען וואשט זיך פריער צוא ברויט:

(ג) דער לעקיך וואס ווערט גימאכט אוים גישטוסעני מצות אדער פון צו ריבעני חלה איז נישט גלייך אפילו קיין שטיקעל צו עסין פון איהם אום גיוואשין:

(ד) אז מען עסט לעקיך אונ מוטען עסין פון ברויט זאל מען נישט מאכין קיין ברכה איבער איהם · אויך זאל מען איהם עסין גלייך מען עסט ברויט זאט צו זיין דער פון · דען עס איז נישט גלייך צו עסין לעקיך פאר תענוג אונ מוטען עסין פאר דעם בענטשין:

(ה) מען דארף צו ווארינען דעם עולם זייא זאלין נעמין חלה פון לעקיך אז מען באקט דרייא ריסעשי קווארט מעהל אודער מעהר · פון האניק לעקיך דארפין צו נעמין חלה מיט א ברכה. פון צוקער לעקיך זאל מען נעמין חלה אונ נישט מאכין קיין ברכה:

(ו) אונ דעם צוקער לעקיך זאל מען אריין גיסען עטוואס וואסער בשעת מען מישט אוים דיא אייער מיט דעם מעהל. נאר נישט קיין סך · דען אז עס וועט זיין דיא גרעסטי העלפט וואסער וועט מען איהם נישט תארין עסין אום גיוואשין:

(ז) פון דעם צוקער לעקיך קען מען נישט נעמין חלה פאר דעם באקין דען ער איז שיטער. נאר נאך דעם באקין זאל מען אריין לייגין אלע לעקיכער אין איין כלי אריין · מען זאל אכטונג געבין עס זאל נישט ארוים שטארען קיין לעקיך העכיר פון די ווענט פון דער כלי · דער נאך זאל מען ארויס נעמין א שטיקעל לעקיך גרוים וויא א האלב איי אונ זאגין דיא ווערטער ,דאס שטיקעל זאל זיין חלה' אונ עס פאר ברענגין:

(ח) דעסט גלייכין פון וועלכין טייג מען נעמט חלה דארפין אלץ גיווארינט צו זיין צו זאגין נאך דער ברכה דיא ווערטער „דאס שטיקעל זאל זיין חלה":

(ט) לאקשין פון ווייצען מעהל אדער גערשטין מעהל אדער קארין מעהל. בורא מיני מזונות. אז מען עסט פון זייא אזו גרוים וויא א האלב איי אדער מעהר מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה:

(י) לאקשין וואס מען מאכט פסח פון בלוים אייער מיט שמאלטץ מאכט מען איבער זייא שהכל. אז מען עסט פון זייא אזו גרוים וויא א האלב איי אדער מער מאכט מען בורא נפשות:

(יא) לימונעס (ציטרינען) גיפרעגעלטי. בורא פרי העץ. רויע מיט צוקער שהכל. שאלין פון

ליטונעס גיפרעגילט שהכל . אז מען האט גימאכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא :
(יב) לימענאדע . שהכל : (יג) לאקריץ האלץ . אז מען וויל איהם עסן און אראפ שלינגען
מאכט מען בורא פרי האדמה :
(יד) לאקריץ וואסער אדער לאקריץ זאפט . שהכל :

אות מ (א) מצה ברייע . דאס הייסט אויף גיבריטע מצה אדער אויף גיבריטע חלה אדער
מען פרעגילט מצה אדער חלה . איז דא חילוקי דינים און דיא ברכות . דעריבער
זאל מען זיא נישט עסן צייטין מען וואשט זיך פריער צו ברויט אדער צו פראסטי מצות
(זעה אין באות פ׳ סעיף יז י״ח) :
(ב) אז קינדער ווילען עסן מצה ברייע און ווילען נישט צינדערט עסן קיין ברויט. מעגין
זייא מאכין איבער דער מצה ברייע בורא מיני מזונות :
(ג) מענאלי אדער קישקע וואס מען פילט זייא אן מיט מעהל און עס ווערט אזוי גיקאכט.
מאכט מען דעריבער בורא מיני מזונות . אבער אז מען עסט נישט צינדערט נאר
דאס פלייש אליין. מאכט מען שהכל :
(ד) אז מען וואשט זיך צו ברויט אדער חלה דארפין נישט קיין ברכה צו מאכין איבער
מענאלי אדער קישקע וואס מען עסט דער נאך :
(ה) מאנדלין זיסע גרויסערהייט . בורא פרי העץ . קליינערהייט וואס מען עסט מיט דער
שאהל . שהכל :
(ו) ביטערי מאנדלין קליינערהייט וואס מען עסט מיט דער שאהל בורא פרי העץ :
גרויסערהייט מאכט מען גאר קיין ברכה נישט איבר זייא . נאר אז מען פרעגילט
זייא אדער מען קאכט זייא ווען די זייא זענין גוט צו עסין . מאכט מען בורא פרי העץ :
(ז) מאנדלין גיפרעגילטי אפילו דער צוקער איז ארום באדעקט. מאכט מען בורא פרי העץ :
(ח) מאנדיל ברויט וואס איז א סך ווייטצין מעהל דרינען. מאכט מען בורא מיני מזונות :
(ט) אבער מאקראנים אויס מאנדיל מעהל חאטשי עס איז אריין גיטוהן עטוואס ווייטצין מעהל
עס זאל זיך האלטין. מאכט מען שהכל :
(י) מאנדיל מילעך. שהכל : (יא) מילעך. שהכל :
(יב) מערעלין . בורא פרי העץ . גיפרעגילטי האבין דעם אייגינעם דין פון ווייגשלין באות
ו׳ סעיף ו׳ :
(יג) מאלינעס. בורא פרי האדמה . דיא פרי איז שטארק ווערמיג . דעריבער איז גלייך זייא
נאר נישט צו עסין . דעסט גלייכין אנדערי פירות אדער וואסער דארפין זיך שטארק
צו היטען פון דיא ווערים . דען דער איסור פון דעם איז זייער גרויס :
(יד) מאלינעס גיפרעגילטי האבין דעם אייגינעם דין פון יאגדים באות י׳ זעה אין דארט :
(טו) מאלינעס סאק. שהכל : (טז) מאהן . בורא פרי האדמה : (יז) מייערין . פאסטענאק .
רויע שהכל . גיקאכטי . בורא פרי האדמה :

(יום ה) **אות נ** (א) ניס וועלטשינע . האזעלני. בורא פרי העץ. גיפרעגילטי האבין דעם
אייגינעם דין פון ווייגשלין באות ו׳ סעיף ו׳ :
(ב) אומצייטיגע ניס גיפרעגילטי האבין מיר גישריבין זייערי דינים באות א׳ סעיף ב׳ :
(ג) ביר העקאליך שהכל . שטעכיל ניס . שהכל :
(ד) גאנטיל פון מאהן גיפרעגילט און האניק אפילו מען טוהט אריין בשעת דעם פרעגלין
אביסעל ווייטצין מעהל עס זאל זיך האלטין. מאכט מען איבער דעם גאהנטיל בורא
פרי האדמה :
(ה) אבער דיא גאנטליך וואס מען טוהט און זייא אריין פערפיל זייא זאלין האבין א בעסערין
טעם. מאכט מען בורא מיני מזונות איבער א שטיקעל לעקיך און מען פטרת די גאנטליך :

אות ס סְמֶעטִינֶע אָדֶר זָאהֶר מִילֶעךְ אָהְן בְּרוֹיט · שֶׁהַכֹּל :

אות ע (א) עֶפִּיל בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ : וַואלְד עֶפֶּאלֶעךְ שֶׁהַכֹּל : (ב) עֶסִיג . שֶׁהַכֹּל · אַז עֶר אִיז גַאנְץ שְׁטַארְק זָאל מֶען מַאכִין אַ שֶׁהַכֹּל אִיבֶּער אַ שְׁטִיקֶעל צִיקֶער אוּנ פַּטְרִין דֶעם עֶסִיג :

אות פ (א) פִּיטֶער קִיכֶען . שְׁמַאלְץ קִיכֶען . בּוֹמֶעל קִיכֶען . אֵייל קִיכֶען · אֵייעֶר בֵּיינִיל · אֵייעֶר קִיכֶעל . מַאכְט מֶען אַלְץ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת :

(ב) אֲפִילוּ עֶס אִיז אַרַיין גִימִישְׁט אִין קְנֶעטִין אַבִּיסֶעל וַואסֶער' אַז דִיא גְרֶעסְטֶי הֶעלְפְט אִיז גִיוֶוען פּוּטֶער אָדֶר מִילֶעךְ אָדֶער שְׁמַאלְץ אָדֶער בּוֹמֶעל אָדֶער אֵייל אָדֶער אֵייעֶר · מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת · אוּנ מֶען דַארְף נִישְׁט צוּ וַואשִׁין זִיךְ דֶער צוּ :

(ג) אַז מֶען עֶסְט דֶער פוּן אַזוּ גְרוֹיס וִויא אַ הַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶעהְר מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַמִּחְיָה :

(ד) נָאר מֶען טָאר נִישְׁט עֶסִין דֶער פוּן אַזוּ פִיל וֶועלְכִים מֶען וֶוערְט זַאט אָדֶער אַזוּ גְרוֹיס וִויא זֶעקְס אֵייעֶר צַאמֶען מֶען וַואשְׁט זִיךְ פְרִיעֶר צוּ בְּרוֹיט :

(ה) אַז מֶען עֶסְט פוּן דִיא גִיבֶּעקְצִין וֶוען מֶען אִיז גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט זָאל מֶען נִישְׁט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּר זֵייא . אוֹיךְ זָאל מֶען זֵיי עֶסִין גְלֵייךְ מֶען עֶכְט בְּרוֹיט זַאט צוּ זַיין פוּן זֵייא . דֶען עֶס אִיז נִישְׁט גְלֵייךְ צוּ עֶסִין פוּן דִיא זַאכִין פַאר תַּעֲנוּג אוּנ מִיטֶען עֶסִין פַאר דֶעם בֶּענְטְשִׁין :

(ו) דָאס גִיבֶּעקְץ וָואס וֶוערְט גִיקְנֶעטִין מִיט אַ סַאךְ וַואסֶר חָאטְשֶׁע מֶען מִישְׁט אַרַיין, אַבִּיסֶעל פוּן דִיא זַאכִין וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין · דֶעסְט גְלַייכִין חַלּוֹת וָואס זֶענִין גִיקְנֶעטִין מִיט וַואסֶער חָאטְשֶׁי מֶען טוּהְט אַרַיין זַאפֶערִין אָדֶער עֶטְלִיכֶע רָאזִינְקִים. דַארְפִין זִיךְ צוּ זֵייא צוּ וַואשִׁין אוּנ מַאכִין הַמּוֹצִיא אוּנ בֶּענְטְשִׁין אַזוּ וִויא צוּ רֶעכְט בְּרוֹיט :

(ז) מֵייל פְּרָאסְטֶי מֶענְטְשִׁין הָאבִּין אַ טָעוּת וֶועלְכִים זֵייא זִידֶען אוֹיף וַואסֶער אוּנ טוּהְן אַרַיין עֶטְוָואס בַּאשְׁע . דֶער נָאךְ קְנֶעטִין זֵייא מִיט דֶעם וַואסֶער גִיבֶּעקְץ · אוּנ זָאגִין אַז מֶען דַארְף שׁוֹין נִישְׁט זִיךְ צוּ וַואשִׁין צוּ דֶעם גִיבֶּעקְץ . דַארְפִין וִויסֶען אַז דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס טוּהְן אַ זַעלְכֶי זַאכִין . נַארִין נִישְׁט קֵיינֶעם נָאר זִיךְ אַלֵיין · דֶען דֶער מֶענְטְשׁ וָואס קֶען נִישְׁט גוּט לֶערְנִין טָאר נִישְׁט אַלֵיין זִיךְ פַּסְקֶנִין · נָאר עֶר זָאל טוּהְן אַזוּ וִויא דָא שְׁטֵייט · אָדֶער עֶר זָאל פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה דֶעם רַב :

(ח) פְלָאדִין וָואס וֶוערְט אָן גִיפִילְט מִיט פֵּירוֹת צוּ עֶסִין אִיהְם פַאר תַּעֲנוּג חָאטְשֶׁע עֶר אִיז גִיקְנֶעטִין מִיט וַואסֶער הָאט עֶר דֶעם אֵיינִינֶעם דִין פוּן פִּיטֶער קִיכֶען וָואס מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען :

(ט) הָאמֶער טַאשִׁין אָדֶער קְנִידְלֶעם אָדֶער פֶּערְשְׁקִים וָואס וֶוערִין גִיקְנֶעטִין מִיט וַואסֶר אוּנ גִיבַּאקִין אִין אוֹבֶען אָדֶר אוּנ אַ בֶּעקַאלִי זָאל מֶען נִישְׁט עֶסִין נָאר וֶוען מֶען וַואשְׁט זִיךְ צוּ בְּרוֹיט אָדֶער צוּ פְּרָאסְטֶי חַלָּה :

(י) בֵּייא דִי אַלֶע זַאכִין זָאל מֶען נִישְׁט מַאכִין קֵיין בּוּזוּנְדֶערִי בְּרָכָה אִיבֶּער דֶעם וָואס אִיז אָן גִיפִילְט אַז מֶען עֶסְט עֶס בְּשָׁעַת מֶען עֶסְט דִיא גִיבֶּעקְצִין :

(יא) פֶּערִיל גְרוֹיפֶּען · פֶּענְצִיג · שְׁטַארְק גִיקָאכְט וֶועלְכִים זֵיי זֶענִין צוּ זַאמְד גִיקְלֶעבְּט דוּרְךְ דֶעם קָאכֶען · מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת · אוּנ אַז מֶען עֶסְט פוּן זֵייא אַזוּ גְרוֹיס וִויא אַ הַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶעהְר מַאכְט מֶען עַל הַמִּחְיָה :

(יב) אַז זֵייא זֶענִין נִישְׁט צוּ זַאמְד גִיקְלֶעבְּט אִיז נִישְׁט גְלֵייךְ זֵייא צוּ עֶסִין צַאמֶען מֶען וַואשְׁט זִיךְ פְרִיעֶר צוּ בְּרוֹיט · אַז מֶען קֶען זִיךְ נִישְׁט וַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט מַאכְט מֶען אִיבֶּר זֵייא בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת אוּנ עַל הַמִּחְיָה אַזוּ וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין :

(יג) קֶען קֵער אָבֶּער סְמִיר צוּ זַיין חָאטְשׁ בֵּייא פֶּענְצִיג צוּא הָאבִּין אֵיין אֵייעֶר קִיכֶעל אוּנ

מאכין

מאכן דאריבער דעם בורא מיני מזונות • און עסן דער פון אזו גרויס וויא א האלב איי . דער נאך עסן דעם פענצעג • און מאכן על המחיה :

(יד) פעריל גרויפען מיט ארבים האבין דעם איינענעם דין פון טייגליך מיט ארבים באות ט׳ סעיף ב׳ . זעה איין דארט :

(טו) פערפיל פון ווייטצין מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל • מאכט מען בורא מיני מזונות • אז מען עסט פון זייא אזו גרויס וויא א האלב איי אדער מער מאכט מען על המחיה :

(טז) פערפיל מיט ארבים האבין דעם איינענעם דין פון טייגליך מיט ארבים באות ט׳ סעיף ב׳ :

(יז) פערפיל פון צו שטוסעני מצות וואס מען עסט פסח ווערכים זייא זענין גאר קליינע שטיקליך (יעדער שטיקעל איז קלענער פון א האלב איי) און מען קאכט זייא אין פענדיל אדער און טעפיל וואס שטייט ביא דעם פייער . דארפין נישט צו וואשין זיך צו זייא נאר מען מאכט בורא מיני מזונות און על המחיה . אזו וויא איבר אנדערי פערפיל :

(יח) אבר אז מען קאכט זייא נישט האטשי מען גיסט אויף זייא ארויף הייס וואסער און שיסעלי זאל מען זייא נישט עסין נאר ווען מען וואשט זיך פריער צו פראסטי מצות (זעה איין באות מ׳ סעיף א׳ ב׳) :

(יט) פייגן . בורא פרי העץ : (כ) פלאמין • פערדזיבעם . בורא פרי העץ . גיפרעגילטי . אויך בורא פרי העץ • אז זיי זענין שטארק צו ריבען ווערכים מען דער קענט זיי נישט • דעסט גלייכין פאווידלא פון פלאמין אדער פון קערשין וואס איז אזו שטארק צו ריבען • מאכט מען שהכל • אז מען האט גימאכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא :

(כא) פאמעראנצין • בורא פרי העץ . (כב) פאמעראנצין שיילעכטץ גיפרעגילט • שהכל . אז מען האט גימאכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא :

(כג) פלייש . פיש . הערינג . שהכל :

אות צ (א) ציבעלים אן ברויט . יונגע רויע • בורא פרי האדמה . אלטי שהכל . גיקאכטי ציבעלים • שהכל :

(ב) אז מען פרעגילט ציבעלים און שמאלץ אדער און פיטער פון דיא ציבעלים ווערין און מען עסט זייא ברוים • מאכט מען בורא פרי האדמה :

(ג) ציקרינג . אז מען וויל איהם עסין און אראפ שלינגען מאכט מען בורא פרי האדמה :

(ד) ציקער • שהכל :

אות ק (א) קרעפליך גיקאכטי אדער גיפרעגילטי בורא מיני מזונות • אז מען עסט אזו גרויס וויא א האלב איי אדער מעהר פון טייג זעלבסט . מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה :

(ב) מען זאל נישט עסין פון דיא גיפרעגילטי קרעפליך אזו פיהל ווערכים מען ווערט זאט דער פון צאמין מען וואשט זיך פריער צו ברויט • דאס איינינע איז ביא דיא גיקאכטי אז יעדערס פון זייא איז אזו גרוים וויא א האלב איי :

(ג) קניידליך פון מצה מעהל אדער פון צו ריבעני חלה • בורא מיני מזונות • אז מען עסט אזו גרוים וויא א האלב איי אדער מעהר דארפין צו מאכין על המחיה :

(ד) אז יעדער קניידיל איז אזו גרויס וויא א האלב איי בשעת דעם קאכין זאל מען פון זייא נישט עסין אזו פיהל ווערכים מען ווערט זאט • צאמין מען האט זיך פריער גיוואשין צו ברויט אדער צו פראסטי מצות :

(ה) קניידליך פון קארטאפלים מעהל (באלבים) אדער פון טאטערקשאני מצות . מאכט מען שהכל • אז מען עסט פון זייא אזו גרויס וויא א האלב איי אדער מעהר מאכט מען בורא נפשות . פון זייא מעגין עסין אום גיוואשין וויא פיהל מען וויל :

(ו) קינגעל פון ווייטצין מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל · מאכט מען בורא מיני מזונות · אז מען עסט אזוי גרוים ווי אהאלב איי אדר מעהר מאכט מען על המחיה :

(ז) מען זאל נישט עסן פון איהם אזוי פיהל וועלכים מען ווערט זאט אדער אזוי גרוים ווייא זעקס אייער צייטין מען איז גיוואשין צו ברויט אדער חלה :

(ח) אז דער קינגעל איז גיקנעטין גיווארין מיט דיא גרעסטי העלפט וואסער אונ ווייניג שמאלץ זאל מען נישט עסין פון איהם קיין שטיקעל אום גיוואשין :

(ט) קינגעל פון קארטאפלים (באלבים) אדער פון מאטערשאני גרייפליך אדער ער איז גימאכט אוים בלוים פלייש מיט אייער אזוי ווייא מען מאכט פסח · מאכט מען שהכל . אונ אז מען עסט אזוי גרוים ווייא א האלב איי אדער מער ווייא פיהל מען וויל מאכט מען בורא נפשות :

(י) דער איינגער דין איז בייא דעם קינגעל וואס איז גימאכט פון רייז . עס איז אבער גלייכר נישט צוא עסין דעם קינגעל פון רייז אום גיוואשין (זעה איין באות ר' סעיף ט') :

(יא) אז מען איז גיוואשין צו ברויט אדער חלה דארפין מען נישט צו מאכין קיין ברכה איבער קיין שום קינגעל :

(יב) קערשין . בורא פרי העץ . גיפרעגילטי. אויך בורא פרי העץ . אז זייא זענין שטארק צו ריבען וועלכים מען דער קענט זייא נישט.מאכט מען שהכל · אז עס טרעפט זיך מען האט גימאכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא :

(יג) קרויט גיקאכט אדער גיזייערט . בורא פרי האדמה :

(יד) ראסעל פון קרויט . שהכל · אז מען טרינקט איהם בשעת מען עסט דאס קרויט זאל מען נישט מאכין קיין ברכה איבער איהם :

(טו) קנאבעל . האט דעם איינגעם דין ווייא ציבעלים באות צ' סעיף א' זעה איין דארט :

(טז) קאשע פון טאטערקי · שהכל . אז מען האט גימאכט בורא פרי האדמה איז מען אויך יוצא · קאשע מיט ארבים אז דיא גרעסטי העלפט איז ארבים מאכט מען בורא פרי האדמה. אז דיא גרעסטי העלפט איז קאשע מאכט מען שהכל :

(יז) גערשטינע קאשע אדער האבער קאשע האבין מיר גישריבען באות ג' דיא דינים פון זייא :

(יח) קערליך פון פירות . שהכל . אויב מען עסט נישט צינדערט דיא פירות :

(יט) איבער ביטערי קערליך מאכט מען נאר קיין ברכה נישט אז מען עסט זייא ביטערי הייט :

(כ) קאלינעס . שהכל . (כא) קעז · שהכל · (כב) קימעל · שהכל :

(יום ו) אות ר (א) ראזינקים . בורא פרי העץ :

(ב) ראזינקע וויין דארפין אזוי צו מאכין · מען נעמט פרישע ראזינקים וועלכים מען זאל זייא טרעטין וואלט ארוים גיגאנגין זאפט פון זייא · דיא ראזינקים צו שנייד מען · אונ מען לייגט זייא אריין אונ וואסער כדי דאס וואסר זאל ווערין וויין · דיא ראזינקים דארפין צו ווייקין אונ וואסער דרייא מעת לעת · היינו אז מען לייגט אריין דיא ראזינקים דינסטאג זאל מען זייא נישט ארוים נעמין ביז פרייטיג אונ דער איינגער צייט וואס מען האט דינסטאג איין גילייגט :

(ג) אז זייא ווייקען אזוי לאנג אונ וואסער אדער מער (אונ מען קוועטשט זייא אוים דער נאך) איז דאס גיטער וויין · מען מאכט דאריבער בורא פרי הגפן · קידוש. הבדלה · עס האט דיא איינגע דינים פון גוטען וויין וואס מיר האבין גישריבען באות ו' :

(ד) בשעת הדחק אז מען האט פאר געסין איין צו לייגין דיא ראזינקים ביז מיטוואך · אונ מען האט נישט קיין אנדערין וויין שבת קידוש צוא מאכין מעגין זייא איין לייגין מיטוואך אוים קוועטשין פרייטיג . נאר ווייל זייא האבין נישט גיווייקט גאנצע דרייא מעת לעת איז גלייך צו מאכין זייא בנאנד מיט דעם וואסער איידער מען קוועטשט זייא אוים :

(ה) בְּשַׁעַת מֶען לייגט אריין דיא ראזינקים אונ וואסער זאל מען נישט אריין גיסען צו פיהל וואסער · דאס וואסער זאל נישט זיין זעקס מאהל אזוי פיהל וויא דיא ראזינקעס :

(ו) רוזין איינגימאכטץ · בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה :

(ז) רעטיך אן ברויט אונ אן פלייש · בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה :

(ח) ריבן דא וויא דער שטייגער איז צו עסין זייא רויע הייט . בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה : ברִיקעף אויך בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה :

(ט) רייז איז דא חילוקי דיעות וועלכי ברכה מען זאל מאכין · דריבער איז גלייך נישט צו עסין קיין רייז נאר ווען מען האט זיך פריער גיוואשין צוא ברויט · אז עס טרעפט זיך מען עסט רייז נישט אונ מיטען עסין מאכט מען שהכל :

(י) רעטשענקים אדער באבעליך פון טאטערקשאני מעהל · מאכט מען שהכל · אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא א האלב איי אדער מער מאכט מען בורא נפשות :

(יא) מען דארף צו ווארינען דיא בעקערס זייא זאלין נישט אריין מושען מעהל פון ווייץ אדער קארין אדער גערשטין · דען אז עס איז אריין גימושט מעהל פון די מינים קען מען דייא נישט עסין צייטין מען איז גיוואשין צו ברויט . ווייל עס איז דא א סך חילוקי דינים אונ דיא ברכות :

(יב) רפואה . אז מען עסט אדער מען טרינקט עפיס פון רפואה וועגין · אז עס איז גוט אונ מען האט הנאה דער פון דארפין צו מאכין דריבער דיא ברכות וואס קערין דער צו :

(יג) אז עס האט א שלעכטין טעם וועלכים מען האט נישט דער פון קיין הנאה מאכט מען גאר קיין ברכה נישט דריבער :

(יד) אז עס איז נישט גוט אונ נישט שלעכט · דעסט גלייכין אז מען וויל איין נעמין א רפואה אונ מען ווייסט נאך נישט דעם טעם דער פון מאכט מען א שהכל איבער א שטיקעל צוקער אונ מען פטרת דיא רפואה :

(טו) איידער מען טוהט וועלכי רפואה זאל מען זאגין דיא ווערטער . "יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי שֶׁיְּהֵא עֵסֶק זֶה לִי לִרְפוּאָה כִּי רוֹפֵא חִנָּם אָתָּה" דאס איז א גיבעט אז השם יתברך זאל העלפין דאס זאל זיין א גוטע רפואה :

(טז) בייא דער רפואה וואס מען דארף צו מאכין א ברכה זאל מען זאגין דיא תפלה פאר דער ברכה :

(יז) אז מען פאר זיכט א גיקעכטץ אויב עס דארף זאלץ אדער צו עס איז גוט אונ מען שפייט צוריק אויס דארפין נישט צו מאכין קיין ברכה :

(יח) אז מען צו קייעט איין עסין וואר"ג אונ מען שפייט אויס דארף מען אויך נישט צו מאכין קיין ברכה :

(יט) עס איז אבער גלייבער נישט צוא קייען קיין עסין ווארג צייטין מען מאכט פריער דריבער דיא ברכה אונ מען שלינגט אראפ א שטיקעל :

(כ) אז מען וויל פאר זיכען א גיקעכטץ אויב עס דארף זאלץ אונ אראפ שלינגען זאל מען מאכין דריבער דיא ברכה . אונ מען זאל אונ זוגען האבען בשעת מען שלינגט אראפ אז מען וויל דער פון הנאה האבין גלייך מען עסט וועלכים עסין ווארג :

אות ש (א) שלאטין מיט עסיג אדער מיט בומיל אזו וויא דר שטייגער איז זייא צו עסין מאכט מען בורא פרי האדמה . אז מען עסט זייא אן ברוט אונ אן פלייש :

(ב) שוועמליך . שהכל :

(ג) שהחיינו · איבער פירות וואס וואקסין אלי יאהר נייעי (חוץ ירקות) אז מען עסט די פרי דאס ערשטי מאל אונ יאהר מאכט מען שהחיינו :

(ד) דיא שהחיינו מאכט מען איידער מען מאכט דיא ברכה פון דער פרי . אז מען האט פאר

גֶעסְן אוּן גִימַאכְט פְרִיעֶר דִיא בְּרָכָה מֶעגִין דֶער נָאךְ מַאכִין דִיא שֶׁהֶחֱיָינוּ:

(ה) אַז מֶען הָאט נִישְׁט גִימַאכְט דִיא שֶׁהֶחֱיָינוּ בְּשַׁעַת מֶען הָאט גִינֶעסִין דָאס עֶרְשְׁטֶי מָאהְל מַאכְט מֶען שׁוֹין נִישְׁט קֵיין שֶׁהֶחֱיָינוּ אִיבֶּער דֶער פְּרִי:

(ו) אַז עֶס לִיגְן פַאר אִים עֶטְלִיכֶע מִינֵי פֵּירוֹת וָואס מֶען דַארְף אִיבֶּער יֶעדֶערִין צוּ מַאכִין אַ שֶׁהֶחֱיָינוּ זָאל מֶען נִישְׁט מַאכִין נָאר אֵיין שֶׁהֶחֱיָינוּ אִיבֶּער אַלִי:

(ז) מֶען מַאכְט נִישְׁט קֵיין שֶׁהֶחֱיָינוּ נָאר וֶוען דִיא פְּרִי אִיז שׁוֹין גוּט צֵייטִיג:

(ח) אַז מֶען טוּהְט אָן אֵיין נַייע מַלְבּוּשׁ אָדֶער מֶען קוֹיפְט אֵיין גְרֵייט מַלְבּוּשׁ (וָואס עֶס אִיז קֵיינְמָאהְל נִישְׁט גִיוֶועזְן זַיין) אוּן מֶען פְרֵייד זִיךְ דֶער מִיט מַאכְט מֶען שֶׁהֶחֱיָינוּ:

(ט) עֶס אִיז גְלֵייךְ עֶס אָן צוּ טוּהְן אוּן דֶער פְרִיא. אוּן בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דִיא בְּרָכָה מַלְבִּישׁ עֲרוּמִים זָאל מֶען אוּן זוֹגֶען הָאבִּין אוֹיף דֶעם מַלְבּוּשׁ אוֹיךְ:

(י) אַז מֶען הָאט נִישְׁט גִימַאכְט דִיא שֶׁהֶחֱיָינוּ בְּשַׁעַת מֶען אִיז גִינַאנְגִין דְרִינֶען דָאס עֶרְשְׁטֶי מָאהְל זָאל מֶען שׁוֹין נִישְׁט מַאכִין:

פרק ה דִינִים פוּן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אוּן בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת:

א בְּפֶּרֶק ד׳ הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבְּעִן אִיבֶּער וֶועלְכִי מַאֲכָלִים מֶען מַאכְט אַ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. אוּן אַז מֶען עֶסְט פוּן זַייא אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַ הַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער מַאכְט מֶען דֶער נָאךְ דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַמִּחְיָה. מֶען אִיז גִיוֵוינְטְלִיךְ תָּמִיד צוּ עֶסִין דִיא מַאֲכָלִים:

ב עֶס אִיז אָבֶּער דָא מֶענְטְשִׁין וָואס וַוייסֶען נִישְׁט פוּן דֶער בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. זַייא מֵיינֶען אַז זַייא זֶענִין יוֹצֵא מִיט אַ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. דֶער דִין אִיז אָבֶּער אַז אוֹיף דִיא זַאכִין אִיז מֶען נִישְׁט יוֹצֵא מִיט קֵיין בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. נָאר מֶען מוּז מַאכִין דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַמִּחְיָה. דִיא בְּרָכָה אִיז זֵייעֶר טֵייעֶר. מֶען דַארְף אוּן אִיהְר שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּ זַיין:

ג אוּן וַוייל אוּן דִיא סִידוּרִים שְׁטֵייט זִיא אוּים גִימוּשְׁט מִיט עַל הַגֶּפֶן אוּן עַל הָעֵץ. וֶועלְכִים נִישְׁט יֶעדֶערֶער קֶען וִויסֶען צוּ מַאכִין נָאךְ יֶעדֶער זַאךְ וִויא מֶען דַארְף. דְרִיבֶּער הָאטְשֶׁי מִיר הָאבִּין שׁוֹין גִישְׁרִיבֶּען בְּפֶּרֶק ד׳ דִיא דִינִים פוּן דִיא בְּרָכוֹת. וֶועלִין מִיר אוּן דֶעם פֶּרֶק וִוידֶער שְׁרַייבִּין בְּקִיצּוּר פוּן דֶער בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אוֹיף יֶעדֶער זַאךְ. אוּן דֶעם נוּסַח פוּן דֶער בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שַׁארְף אַרוֹיס מֶען זָאל זִיךְ נִישְׁט טוֹעֶה זַיין:

ד אַז מֶען עֶסְט פוּטֶער קִיכֶען. בּוּטֶער קִיכֶען. שְׁמַאלְץ קִיכֶען. אַייל קִיכֶען. אַייעֶר בַּייגִיל. אַייעֶר קִיכֶעל. לֶעקִיךְ. פְלַאדִין. גֶערְשְׁטִינֶע קַאשֶׁע. הָאבֶּער קַאשֶׁע. פֶערִיל גְרוֹיפִּין. לַאקְשִׁין פֶערְפִיל. טֵייגְלִיךְ. אָדֶער אַנְדֶערִי מַאֲכָלִים פוּן וַוייטְצִין מֶעהְל אָדֶער קָארִין מֶעהְל אָדֶער גֶערְשְׁטִין מֶעהְל. אַז מֶען עֶסְט פוּן זַייא אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַ הַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶעהְר מַאכְט מֶען דֶער נָאךְ דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקּוֹדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדוּשָּׁה וּבְטָהֳרָה: (בשבת) וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה. (בראש חודש) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. (בראש השנה) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה. (בפסח) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. (בשבועות) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה. (בסוכות) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה. (בשמיני עצ״ת) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם

שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הַחַג הַזֶּה: כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְּךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה (וְעַל הַכַּלְכָּלָה):

ה טייל פּוסקים שרייבּין מען זאל נישט אויס לאזין וְעַל הַכַּלְכָּלָה. נאר וְעַל הַמִּחְיָה:

ו אונ דיא סידורים שטייט צו זאגין יום טוב וְשַׂמְּחֵנוּ בְּיוֹם חַג (פלוני) הַזֶּה. אָבֶר יי פּוסקים שרייבין צו זאגין יום טוב אויך וְזָכְרֵנוּ כו׳. אזו וויא מיר האבין גישריבּען. הָרַ״ב הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ ר׳ זלמן זלה״ה אונ זיין סידור איז אויך מסכים צו דעם. דריבּער קער מען זיך אזו נוהג צו זיין:

ז אז מען טרינקט וויין מיט אמאל אזוי פיהל וויא עס קען אריין אונ צווייא שאהלין פון היגערני אייער מאכט מען דער נאך דיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקּוֹדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדוּשָּׁה וּבְטָהֳרָה: (בשבת) וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה. (בראש חודש) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. (בראש השנה) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה. (ביום טוב) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג (פלוני) הַזֶּה. כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְּךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן:

ח אז מען עסט צייטיגע ווייגטרויבין. ראזינקים. טייטלין. פייגען. אייל בירטען. מילגראמין. אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא א האלב איי אדער מעהר מאכט מען דער נאך דיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקּוֹדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדוּשָּׁה וּבְטָהֳרָה: (בשבת) וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה. (בראש חודש) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. (בראש השנה) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה. (ביום טוב) וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג (פלוני) הַזֶּה: כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְּךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת:

ט אז מען האט גיגעסין דיא זאכין וואס מען מאכט נאך זייא עַל הַמִּחְיָה אונ פירות וואס מען מאכט נאך זייא עַל הָעֵץ אונ גיטרינקען וויין זאל מען נישט מאכין דרייא מאהל דיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. נאר אונ איין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה זאל מען זאגין אין אן הייב אלע דרייא שטיקלעך אונ צום סוף אלע דרייא. עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל הַפֵּירוֹת:

י אנדערי מאכלים אונ משקות חוץ דיא וואס מיר האבין בּיז אהער גישריבין. סייא פירות וואס וואקסין אויף ביימער. סייא פירות וואס וואקסין אויף דער ערד. סייא דיא מאכלים וואס וואקסין נישט פון דער ערד. היינו פלייש. פיש. קעז. אייער. אז מען עסט פון זייא אזו גרויס וויא אהאלב איי אדער מעהר מאכט מען דער נאך בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת:

יא אַז מֶען טְרִינְקְט וַואסֶער אָדֶער אַנְדֶערֵי מַשְׁקוֹת (חוּץ וויין) מִיט אַמָאהְל אַזוֹ פִּיהְל וִויא
עֶס קֶען אַרַיין אוּנ צְוַויא שָׁאהְלִין פוּן הִינְעֶרְנֵי אֵייעֶר מַאכְט מֶען דֶער נָאךְ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת :
יב אַז מֶען עֶסְט אוּנ מֶען טְרִינְקְט מַאכְט מֶען אַיין בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת אוֹיף בֵּיידֶע :
יג אַז מֶען טְרִינְקְט הֵייסֶע קַאוֶוע אָדֶער הֵייסֶע טֵייא מַאכְט מֶען גִישְׁט קַיין בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת ·
ווייל מֶען טְרִינְקְט נִישְׁט מִיט אַמָאהְל אַזוֹ פִּיהְל וִויא מִיר שְׁרַייבִּין :
יד אַז מֶען עֶסְט וָואכְגֶע וָועלְכִים מֶען רִיכְט זִיךְ אָפּ דֶער צִישְׁעֶן אוּנ עֶס גִידָארְט לַאנְג
אֵיידֶער מֶען עֶסְט אוֹיף אַזוֹ גְרוֹיס וִויא אַ הַאלְבּ אֵיי · אִיז אַז עֶס הָאט נִישְׁט מֶעהְר
גִידָארְט נָאר וִויא מֶען קֶען אוֹיף עֶסִין דְרַייא אֵייעֶר דַארְפִין צוּ מַאכִין דֶער נָאךְ אַ בּוֹרֵא
נְפָשׁוֹת · אָבֶּער אַז דֶער כְּזַיִת הָאט מֶעהְר גִידָארְט וִויא מֶען קֶען אוֹיף עֶסִין דְרַייא אֵייעֶר
זָאל מֶען נִישְׁט מַאכִין קַיין בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת · דֶער אֵייגִינֶער דִין אִיז אוֹיךְ בַּייא דִיא זַאכִין וָואס
מֶען מַאכְט נָאךְ זֵייא דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה וָואס מִיר הָאבִּין אוֹבֶען גִישְׁרִיבִּין :
טו חָאטְשֶׁי מֶען טָאר נִישְׁט עֶסִין אֲפִילוּ אַ קְלַיין שְׁטִיקְעל צַאטִין מֶען מַאכְט דַארוֹיף זַיין
בְּרָכָה · אָבֶּער דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אוּנ אַ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת מַאכְט מֶען נִישְׁט צַאטִין מֶען
עֶסְט אַזוֹ גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי בְּאוֹפֶן וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין :
טז מֶען דַארְף גִיוָואַרִינְט צוּ זַיין אַז תֵּיכֶף נָאךְ דֶעם עֶסִין אָדֶער נָאךְ דֶעם טְרִינְקֶען זָאל
מֶען מַאכִין דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אָדֶער דֶעם בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת · אוּנ נִישְׁט צוּ בַּאלְמִיטְשֶׁען
עֶר אַוֶועק גַיין הֶער צִישְׁעֶן :

(יום ז) פרק ו דִינִים אַז מֶען דַארְף צוּ מַאכִין דִיא בְּרָכָה וָואכְגֶע אוּנ מֶען דַארְף אוּנ זִינְגֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ · אוּנ נָאךְ דִינִים פוּן בְּרָכוֹת :

א בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט אַ בְּרָכָה זָאל מֶען אוּנ זִינְגֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ פוּן דֶער בְּרָכָה · אַז
מֶען הָאט אוּנ זִינְגֶען דִיא טַייטְשׁ מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין :
ב דֶען דֶער עִיקָר הָאט מֶען אוּנְז גִיהֵייסֶען מַאכִין דִיא בְּרָכוֹת מִיר זָאלִין מִיט יֶעדֶערֵי בְּרָכָה
לוֹבִּין דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין · ווייל בְּרָכוֹת זֶענִין צוּ לוֹבֶּען אִיהְם וָואס עֶר הֶעלְפְט אוּנְז מִיט
דִיא זַאכִין · ווייל בְּרָכוֹת זֶענִין צוּ לוֹבִּין אִיהְם וָואס עֶר הָאט בַּשַׁאפִין דִיא זַאכִין · ווייל
בְּרָכוֹת זֶענִין צוּ לוֹבִּין אִיהְם וָואס עֶר הָאט אוּנְז גִיבָּאטֶען זַיינוּ מִצְוֹת וָואס מִיר וֶועלִין דוּרְךְ
זֵייא בְּלַייבִּין בַּייא דֶעם רֶעכְטִין גוּטְץ · בַּדַארְף מִיר אִיהְם צוּ לוֹבִּין אוֹיף יֶעדֶערֵי מִצְוָה מִיט
אִיהְר בְּרָכָה :
ג אִיבֶּער דֶעם מוּז מֶען שְׁטַארְק גִיוָואַרִינְט זַיין בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט אַבְּרָכָה *) אוּנ זִינְגֶען צוּ
הָאבִּין דִי טַייטְשׁ · דֶער וָואס פַאר שְׁטֵייט נִישְׁט דִי טַייטְשׁ זָאל פְרֶעגִין דֶעם וָואס פַר שְׁטֵייט :
ד אַז מֶען הָאט גִימַאכְט אַבְּרָכָה אוּנ מֶען הָאט נִישְׁט אוּנ זִינְגֶען גִיהַאט דִיא טַייטְשׁ טָארִין
נִישְׁט צוּנְדֶערְט מַאכִין נָאךְ אַמָאל דִיא בְּרָכָה · דֶען מֶען טָאר גִישְׁט מַאכִין צְוַויא מָאהְל
דוּירְךְ אַנָאנְד אַיין בְּרָכָה :
ה מֶען טָאר נִישְׁט מַזִּיק קַיין שׁוּם זַאךְ בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה :
ו מֶען קֶער זִיךְ גִיוַוייגֶען צוּ מַאכִין דִיא בְּרָכָה אַבִּיסֶעל הוֹיךְ · דֶען דוּרְךְ דֶעם וֶועט מֶען
גְעכִיר אוּנ זִינְגֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ :
מען

*) בְּסֵפֶר חֲסִידִים וּבְסֵפֶר רֵאשִׁית חָכְמָה שְׁרַייבִּין אַ מַעֲשֶׂה · עֶס אִיז אֵיינֶער גִקוּמֶען
אַ צַייט נָאךְ זַיין טוֹיט אוּנ חָלוֹם צוּ זַיינִם אַ קָרוֹב אוּנ הָאט אִיהְם דֶער צֵייְלְט אַז מֶען
שְׁטְרָאפְט אִיהְם אַלֶע טָאג פַאר וָואס עֶר הָאט נִישְׁט אוּנ זִינְגֶען גִיהַאט בְּשַׁעַת עֶר הָאט
גימאכט

ז מען דארף גווארנט צו זיין בשעת מען דאווינט אדער מען זאגט וועלכי ברכה צוא זאגין וואלגע דיא ווערטער . אונ נישט גיך . דען מען איז מחויב צו זאגין *) יעדער ווארט שארף ארויס מיט דיא נקודות . אונ נישט איין שלינגען קיין שום אות :

ח יעדער ווארט וואס לאזט זיך אויס מיט אזא אות ווי דאס אנדערי ווארט הייבט זיך אן . היינו ביא קריאת שמע בכל לבבך . על לבבכם . ביא דער המוציא . לחם מן . אונ נאך אזא שטייגער . דארפין עטוואס צו ווארטין צווישען איין ווארט אונ צווישען אנדערין . מען זאל נישט איין שלינגען איין אות פון זייא :

ט עס איז נאך דא דקדוקים פון דיא ווערטער וואס מען דארף גווארינט צו זיין . דער כלל איז מען זאל תמיד זאגין וואלגע דיא ווערטער אזו וויא זייא שטייען מיט דיא נקודות מען זאל גאר נישט איין שלינגען :

י מען טאר נישט מאכין אברכה ווען מען דארף נישט :

יא מען דארף גיווארינט צו זיין בשעת מען דאווינט אדר מען זאגט וועלכי ברכה אדער מען זאגט אנדערי הייליגע ווערטער דאס ארט זאל זיין ריין . אזו וויא מיר האבין גישריבין בספר דברי תורה סימן ב אלע דינים פון דעם . זעה איין דארט :

אז

גימאכט א ברכה אדער בשעת ער האט גיבענטשט דיא טייטש פון דיא ווערטער :

*) בספר שם יעקב שרייבט א מעשה . עס איז אמאהל א גרוסער צדיק גיקומען אין חלום צו זיין חבר וואס האט נאך גילעבט אונ האט איהם דער ציילט אז נאך זיין פטירה האט מע איהם גיוויזען בב"ד של מעלה אלע זיינע מעשים . האט ער זיך גיפרייד אונ האט גילובט דעם אייבערשטין וואס האט איהם גיפירט אין גוטען וועג . דער נאך האט מען איהם גיהייסין זיך אום קוקען האט ער גיזעהן זייער א סך אזו וויא פייגיל פליען אונ דער הייך אזו פיהל וויא דיא שטערין פון הימעל . האט ער זיך זייער דער שראקין . אונ האט גיפרעגט וואס איז דאס . האט מען איהם גיזאגט אז דאס איז דיא נקודות אונ דיא אותיות וואס דיא האסט פאר פעלט ביא דעם דאווינען . וועלכים דיא האסט טייל מאהל נישט ארויס גיזאגט שארף דאס ווארט מיט זיין נקודה אדער דיא האסט טייל מאהל גיזאגט צווייא ווערטער בנאנד אונ האסט דער צישען פאר פעלט איין אות . דיא אלע אותיות מיט נקודות וואס דיא האסט פאר פעלט צייט דיא האסט גילעבט זענין אלע מקטרג אויף דיר פאר וואס דיא האסט זייא פאר פעלט אונ פאר שעמט . האט מען גיפסקת בב"ד של מעלה ער זאל נאך אמאל מגולגל ווערין אפשר וועט ער דאס פארעכטין . אונ ווען נישט זיינע גוטע מעשים וואלט ער גיהאט זייער א שרעקליכין פסק פאר דעם . אונ אז די שטאט פון דעם צדיק האבין דאס דער הערט האבין זייא זיך שוין גיווייגט צו דאווינען גאר וואלגע . אונ יעדער ווארט שארף ארויס צו זאגין מיט דיא נקודות . אונ גישט איין שלינגען קיין שום אות . אונ זייער תפלה איז אן גינימען גווארין . אונ עס האט זיך זייא נישט גיטראפין קיין שום שלעכטץ ח"ו :

נאך שרייבין אונזערי חכמים אז דער הייליגער מלאך אליהו הנביא ז"ל האט גיזאגט אז דורך דעם גידארט דאס גלות אזו לאנג ווייל מען איז נישט גיווארינט בשעת דעם דאווינען צו זאגין שארף ארויס דיא ווערטער מיט דיא אותיות אונ נקודות . מען זאל גאר נישט איין שלינגען . איבער דעם דארף יעדער מענטש זיך צו בארעכינען אונ גוויינען זיך בשעת ער דאווינט אדר בענטשט . אדער בשעת ער זאגט וועלכי ברכה . אדער וועלכים הייליג ווארט . זאל ער אלץ זאגין וואלגע אונ שארף ארויס דיא ווערטער מיט דיא נקודות . אונ גאר נישט פאר פעלין . וועט דער אייבערשטער איהם העלפין מיט אלדים גוטץ :

יב אז מען רעכט זיך איין דעם שיך מיט דעם וואס מען טאר נישט זאגן דער בייא קיין הייליג ווארט · טארין נישט זאגן קיין שום הייליג ווארט · ביז מען ווישט איהם גוט אפ :

יג טייל מענטשין מיינען אז זייא זענין יוצא מיט דעם וואס זייא ווישען איהם אפ אונ דעם אזין וואס איז פאר דעם הויז . טוהן זייא נישט רעכט · נאר מען דארף אויס צו טוהן דעם שיך אונ גוט אפ ווישען דיא פאדעשווע אונ דא וויא עס איז צו נאנד גיקנייטשט עס זאל אויף יעדערין ארט זיין גוט ריין :

יד קיינין איין אהפען לייב פון א נקיבה דארט וויא דער שטיינער איז צו גיין צו גידעקט טארין נישט זאגין קיין הייליגע ווערטער · אפילו מען האלט צו דיא אויגין · צאמין ער דרייט זיך אוועק מיט דעם פנים אונ מיט דעם גאנצין גוף פון איהר :

טו איבער דעם דארפין גיווארינט צו זיין נישט צו זאגין קיין הייליגע ווערטער בשעת מען איז קיינין דער אשה וואס זייגט אן דאס קינד . אונ האלט אויף גידעקט דיא בריסט · אפילו זיא איז זיין ווייב טאר ער אויך נישט זאגין אקיינגען איר הייליגע ווערטער · צאמען ער דרייט זיך איבער מיט דעם פנים אזו וויא מיר האבין גישריבין :

חלק ב (יום ח) פרק ז הלכות שבת

א שבת קודש איז דער צייבין וואס גאט ברוך הוא האט אונז גיגעבין מיר זאלין וויסען אז אין זעקס טאג האט גאט ברוך הוא בשאפין דיא וועלט אונ האט גירועט דעם זיבעטין טאג :

ב דער וואס היט שבת וויא עס קער צו זיין איז אזו גוט גלייך ער איז מקיים דיא גאנצי תורה :

ג מען איז מחויב פראטיג גאר גאכט אן צו צינדען דיא לעכט צום ווייניגסטען א האלבי שעה פאר נאכט · אונ פון דעמאלט אן זאל מען שוין נישט טוהן קיין שום מלאכה :

ד מען קער אבער מחמיר צו זיין אונ טוהן אזו וויא דיא פוסקים וואס שרייבין אז מען דארף צו צינדען לעכט ווען דיא זון שאנט נאך אביסעל · אונ עטוואס איידער זיא גייט אונטער זאל מען שוין נישט טוהן קיין שום מלאכה :

ה מען דארף צו האבין גוטע לעכט אויף שבת · דער וואס איז גיווארינט אונ דער מצוה איז זוכה צו האבין גוטע קונדער־דאריבער זאל דיא אשה בעטין בשעת זיא בענטשט לעכט זיא זאל האבין זוהן וואס זאלען לייכטין אין דער תורה :

ו דיא ווייבער זענין זיך נוהג אז זייא וואשין זיך אפ אונ טוהן אן שיינע מלבושים לעכט צו צינדען דאס איז גאנץ גוט · אבער אז דיא אשה פאר שפעטיגט זיך מיילמאהל אונ עס איז שוין נישט נאר עפיס מעהר וויא א האלבי שעה צו נאכט . זאל זיא נישט טוהן קיין שום זאך נאר זיא זאל שוין צינדען לעכט וויא אזו זיא גייט אן גיטוהן זיא זאל נישט ח״ו מחלל שבת זיין :

ז אויך זאל מען נישט קוקען אויף דעם וואס איז נאך ערגיץ אנדערש נישט גיצונדען קיין לעכט . דעסט גלייכין אונ אנדערי מצוות זאל מען אויך נישט קוקען אויף אנדערי · נאר מען זאל טוהן אזו וויא דער דין איז . אזו וויא מיר שרייבין :

ח אז מען עסט שבת אונ דער יאך פערפיל מיט בונען אונ איינער וויל נישט עסין דיא בונען טאר ער נישט ארויס נעמין דיא בונען אוועק צו לייגין · נאר ער דארף ארויס צו נעמין דיא פערפיל אונ עסין זייא . דיא בונען זאלין ממילא בלייבין ליגען :

ט דעסט גלייכין אז ער וויל עסין דיא בונען אונ נישט דיא פערפיל דארף ער ארויס צו נעמין דיא בונען אונ עסין זייא · אבער נישט דיא פערפיל אוועק לייגין :

י דען דאס איז אכלל · אז מען דארף שבת ארויס צו נעמען דאס מין וואס מען וויל עסין פון דעם אנדערין. אבער נישט פאר קערט · דער וואס איז נישט גיווארינט אין דעם· האט א גרויסע עבירה :

יא דעסט גלייכין אז איינער האט צוויא מינים פיש און וויל ארויס נעמין איין מין דארף ער דווקא ארויס צו נעמין דאס מין וואס ער וויל ציגדערט עסין · אבר נישט פאר קערט · אזוי איז דער דין שבת. ביא אלע זאכין :

יב אז עס ליגען עטליכע מיני כלים און מען וויל ציגדערט ניטצען מיט איינע· טארין נישט ארויס נעמין א כלי און אוועק לייגין אויף שפעטער . נאר מען דארף ארויס נעמין דיא כלי וואס מען וויל ציגדערט ניטצען · אזוי וויא מיר האבין פריער גישריבען ביא עסין וואורג :

יג אז מען עסט שבת חלה אדער מצה מיט הייסע יאך זאל מען ארין גיסען דיא יאך און א שיסעל ארין · און פון דער שיסעל אין איין אנדער שיסעלי ארין. דענמאלט וועט מען הערשט מעגין איין בראקין דיא חלה אדער מצה און דער יאך · אבער אז מען טוהט נישט אזו וויא מיר שרייבין· זאל מען זייא ניט ארין לייגין און דער יאך ארין אויב דיא יאך איז הייס :

יד ווער שמיסט אויף גיסען ווארימי יאך אויף חלה אדער מצה. טארין בוודאי נישט אום שבת :

טו אז מען גיפינט שבת א פליג אדר אנאנדערי פאסגידנע זאך און עסין אדער אין משקה. טארין נישט ארויס נעמין דיא זאך אליין · אויך טארין נישט בלאזין דארויף עס זאל ארויס · נאר מען דארף אן צו נעמין אביסעל עסין בנאנט מיט דער זאך און אוועק ווארפין · ביא משקה דארפין אפ צו גיסען אביסל משקה בנאנט מיט דער פאסגידנע זאך :

טז פירות וואס איז דא צווישען זייא ווערמיגע אדער פאר שימעלטי אדער בלעטליך טארין נישט ארויס נעמין זייא און אוועק ווארפין · נאר מען זאל ארויס נעמין דיא גוטע פירות און עסין :

יז אפילו דיא גוטע ארויס נעמין מעגין נאר אז מען וויל זייא באלד עסין· אבער נישט אוועק צו לייגין אויף אביסעל שפעטיר :

יח אויך טארין נישט זיפען שבת דורך קיין שום כלי :

יט דעסט גלייכין פירות וואס זענין אראפ גיפאלין אויף דער ערד און זענין אויס גימושט גיווארין מיט ערד אדער מיט שטיינדליך· טארין נישט ארויס נעמין קיין שטיינדליך אדער ערד פון זייא · נאר מען זאל אויף קלאבען דיא פירות מיט דער האנט באלד צוא עסין :

כ אויך טארין נישט ארין קלאבען זייא און א קויבער ארין · נאר מען זאל אויף קלאבען איינציג ווייס אין עסין :

כא אז מען עסט שבת ניס. דארפין גיווארינט צו זיין אז נאך דעם אראפ נעמין דיא שאהל פון זייא זאל מען דיא שאהל שוין נישט נעמין און דער האנט ארין :

כב סייא דיא שאהלין ליגען בזונדער . סייא עס ליגט שטיקליך שאהלין צווישען דיא ניס טארין נישט ארויס נעמין דיא שאהלין · נאר מען זאל ארויס נעמין דיא ניס . און דיא שאהלין זאלין בלייבין ליגען :

כג מען דארף גיווארינט צו זיין און דעם פים און זאקדען וואס מען עסט שבת ווילכים דער מנהג איז ארין צו טוהן קנאבעל . זאל מען דיא אייבערשטי שאהל פון הייבטיל קנאביל אפ שילען פראטיג · דען שבת טארין נישט זיא אפ שילען אויף קיין שום פאל :

כד און דיא קליינע שאהל וואס איז אויף יעדערין ציינדיל טארין ניט אפ שילין שבת

נאר ווען מען וויל עס באלד עסין :

כה דען מען טאר נישט שבת אפ שיילען קיין שום פרי נאר ווען מען וויל זיא שוין עסין :

כו אויך טארין נישט צו רייבין דעם קנאביל נאר מיט דער שטיל פון מעסיר . עס זאל זיין שטארק אנדערש וויא מען צו רייבט אונ דער וואכין :

כז אויך טארין נישט אן רייבין דעם קנאבעל אויף דעם פלייש ווען עס איז נאך היים :

כח אויך טארין נישט גיסען אויף איהם קיין ווארימי יוך :

כט ווער שמיסט אז מען טאר גישט אים אריין טוהן אונ טעפיל ווען דאס עסין איז נאך ווארים :

ל מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין אונ דיא זאכין וואס מיר שרייבין . דען ועלכים מען טוהט איז אזוי גוט גלייך מען צינט אן שבת א לעכט ח״ו :

לא מען טאר נישט שבת אן הייבין צו שיילען אונ צו שניידין דיא ציבעלים אדער דעם רעטיך נאר ווען מען קומט פון שיל ווען מען גייט שוין עסין :

לב אויך דארפין גיווארינט צו זיין נישט צו מאכין דיא ציבעלים זייא זאלין זיין בנאנד וויא איין שטיק . אונ ווער שמיסט מען זאל נישט פאר גלעטין . נאר מען זאל זייא לאזין נאך דעם צו שניידין אזוי וויא זייא זענין :

לג דעסט גלייכין אז מען מאכט ציבעלים מיט מילך פון הערינג דארפין אויך גיווארינט צוא זיין אונ דעם אלימעו :

לד אזיי גיקעכטץ אדער קאווע אדער טייא וואס איז נאך נישט אונ גאנצין פארטיג טארין נישט צוריק שטעלין אונ אובען אריין אדער אויף דעם קומען אדער אונ אייוועלע אריין אונ נישט אויף קיין שום ארט וויא עס קען זיך דער ווארימעו :

לה א גיקעכץ אדער טייא אדער קאווע וואס איז שוין קאלט. טארין אויך נישט אריין שטעלין אויף דיא ערטער וואס מיר האבין גישריבען :

לו א גיקעכץ אדער קאווע אדער טייא וואס איז שוין אונ גאנצין פארטיג אונ עס איז נאך אביסעל ווארים וועלכים מען קען עס עסין אדער טרינקען דורך דעם ווארימקייט מעג מען צוריק שטעלין באופן וויא מיר וועלין שרייבין :

לז היינו אין אובען אריין מעגין צוריק שטעלין שבת אונ דער פריא אדער ביי טאג וואס דיא קולין זענין שוין אוים גיגאנגין . אונ אויך נאר אז עס איז נישט היים אונ אובען :

לח אויף דעם קומען ארויף מעג מען נאר צוריק שטעלין אז דער קומען איז אפ גישארט פון דיא קולען . אדער זייא זענין שוין אוים גיגאנגין :

לט אז מען שטעלט צוריק אויף דער ענגלישע קעך אדער מען שטעלט אריין אונ דעם אייוועלע וואס איז איבער דער גריבע דארפין עפים אונטער צוא שטעלין אונטער דעם טעפיל אדער אונטער דעם טעליר .

מ אז מען שטעלט צוריק פלייש אדער אנאנדער גיקעכץ אויף דיא ערטער וואס מען מעג צוריק שטעלין. זאל עס נישט זיין טריקען אויב עס איז מיגלעך . נאר מיט ווארימע יוך . דען טייל פוסקים שרייבין אז מען טאר נישט צוריק שטעלין קיין טריקען גיקעכץ וויא עס קען היים ווערין :

מא אויך דארף מען וויסען אז דאס וואס מיר שרייבין אלץ דאס ווארט צוריק שטעלין מיינט מען אז מען האט דאס גיקעכץ שבת אראפ גינומען . דענטאלט מעגין צוריק שטעלין אויף דיא אופנים וואס מיר האבין גישריבען :

מב אלדינג וואס א יוד טאר נישט טוהן טאר ער נישט היסען אגוי טוהן . נאר ווינטער אז עס איז שבת גוט קאלט וועלכים מען מעג היסען א גוי איין הייטצען איבער דער קעלט . מעגין זאגין דעם גוי אז איידער ער צינט אונטער אונ גריבע זאל ער אריין שטעלין

און אײַזערנע אַרײַן אָדער אויף דער ענגלישע קעך טײא אָדער אַ געקעכץ אַפילו עס איז קאַלט און דער נאָך אַז ער װעט אונטער הייצן די גריבע װעט דאָס אַלײן דער װאַרעמט װערן :

מג אָבער אַז ער האָט שוין אונטער געצונדן און גריבע · טאָרן גישט לאָזן איהם אַרויף שטעלן :

מד װער שמיסט אַז ער הייצט נאָר כדי ער זאָל קענען דער װאַרימען דאָס געקעכץ אָדער די טײא. טאָרן נישט לאָזן איהם אַרויף שטעלן אַפילו אײדער ער צינד אונטער :

מה דער ייד אַלײן טאָר נישט אַרויף שטעלן אַ קאַלט געקעכץ אָדער קאַלטע טײא אַפילו אײדער מען צינד אונטער :

מו מען טאָר נישט לייגן קײן פּירות אָדער אַרויף שטעלן װאַסער אויף אַזױ אָרט װיא זײא קענען זיך דער װאַרימען · אַפילו מען װיל נאָר זײא זאָלן אויף גײן פון דער קעלט :

מז מען טאָר נישט שבת אַרײַן לײגן פּעפיר און אַ װאַרים עסין װען דאָס עסין ליגט נאָך אין דעם טעפּיל װאָס עס איז דרונען געקאָכט געװאָרן :

מח אַז דאָס עסין ליגט שוין און שיסעלי. מעגין אַרײַן טוהן פּעפיר · נאָר מען זאָל געװאָרנט זײַן נישט אויף צו גיסען אויף אים פון װאַרימס פון טעפּיל · די אײנינע דינים גײען אויך אָן בײא אַנדערי בשמים :

מט דעסט גלײַכין בלעטליך פון טײא טאָרן אויך נישט אַרײַן לייגען און װאַרים װאַסער · און ניצט אויף גיסען אויף זײא קײן װאַרים װאַסער :

נ אַז מען האָט װאַרים װאַסער און דער כלי װאָס עס איז דרונען דער װאַרומט געװאָרן טאָרן נישט צו גיסען דער צו אביסעל קאַלט װאַסער :

נא אָבער אַז דאָס װאַרומע װאַסער איז שוין און אײן אַנדערי כלי מעגין צו גיסען קאַלט װאַסער· נאָר נישט אַרײַן שטעלין און אײַזערנע אַרײַן אָדער װיא עס קען זיך דער װאַרימען :

נב די אײנינע דינים זענין בײא װאַרומע טײא אָדער קאַװע אָדער יוך :

(יום ט) נג מען טאָר נישט שבת אָפּ רײַסין פּירות פון דער ערד אָדער פון בוים :

נד אויך טאָרן נישט שאָקלען דעם בוים די פּירות זאָלין אַראָפּ פאַלין · אויך טאָרן נישט אָפּ בײַסין די פּירות מיט דעם מויל :

נה פּירות װאָס זענין שבת אַראָפּ געפאַלין פון בוים אָדער אָפּ געריסען געװאָרין. טאָרן נישט עסין זײא דעם אײגענעם שבת. און נישט נעמין און דער האַנט אַרײַן :

נו איבער דעם זאָל מען נישט נעמין שבת פון די פּירות װאָס מען געפינט אונטערין בוים. טאָמער זענין זײא הײַנט אַראָפּ געפאַלין פון בוים :

נז דעסט גלײַכין פּירות פון אַגוזי װאָס עס איז צו קלערין טאָמער האָט ער זײא הײַנט אָפּ גרובין טאָרין נישט עסין זײא · און נישט נעמין און דער האַנט אַרײַן אום שבת :

נח מען טאָר נישט װאַשין קײן קלײד אָדער גרעט אום שבת. דעסט גלײַכין אַז עס פּאַר נעצט זיך און װאַסער אָדער און שתנה. טאָרין עס נישט אויס קװעטשין :

נט אַ קלײד אָדער גרעט װאָס עס איז דרויף דאָ אַ פלעק אָדער צואה. טאָרין נישט אויף דעם אָרט אַרויף גיסען קײן װאַסער אָדער אַנדערי משקה. אַפילו מען קװעטשט ניט אויס · מען דאַרף און די זאַכין שטאַרק געװאָרנט צו זײַן . דאָס איז גרויסי עבירות :

ס נאָר מען זאָל אָפּ װישען דאָ װיא עס איז אײן גערעכט מיט אַ שמאַטע. מען זאָל געװאָרנט זײַן צו װישען גרינג · און ניט שװער . מען זאָל נישט אויס קװעטשין דאָס פאַסקײסטװע װאָס איז אײַן געזאַפּט :

סא אַפילו אויף אַזאַ קלײד אָדער גרעט װאָס איז נישט דאָ קײן פלעק זאָל מען אויך נישט גיסען קײן װאַסער · אָבער אָפּ װישען זיך נאָך דעם װאַשין מעגין מיט דעם

אוֹרְט וְויא עֶס אִיז נִישְׁט דָא קֵיין פְּלֶעק:

סב וַואסֶער אָדֶער מַשְׁקֶה וָואס אִיז דָא דְרוּנֶען וָוערִים אָדֶער בְּרַאטֶעוְטָאר מֶען נִישְׁט זַייעֶן עֶס אוּם שַׁבָּת:

סג אַז מֶען אִיז שְׁטַארְק הַארְשְׁטִי: מֶעגִין עֶס טְרוּנְקֶען דוּרְךְ אַ פַּארְטְשֵׁילְע אָדֶער דוּרְךְ אַנְדֶער גְרָעט. נָאר מֶען זָאל אַכְטוּנְג גֶעבִּין עֶס זָאל אוֹיף דָעם אוֹרְט נִישְׁט זַיין קֵיין פְּלֶעק:

סד דוּרְךְ דָעם אַרְבִּיל פוּן הָעמְד וָואס מֶען נֵייט דְרוּנֶען זָאל מֶען נִישְׁט טְרוּנְקֶען. דֶען אַז עֶס וֶועט אִים זַיין נַאס דֶער נָאךְ. קֶען זַיין אַז עֶר וֶועט אוֹים קְוֶועטְשִׁין:

סה אַז עֶס אִיז פַאר נָאסִין גִיוָוארִין וַואסֶער אָדֶער אַנְדֶערִי מַשְׁקִים אוֹיף דָעם טִישְׁטֶעךְ אָדֶער אוֹיף גְרָעט־טָאר מֶען נִישְׁט אָפּ שֶׁעפִּין מִיט אַ לֶעפִיל חָאטְשִׁי מֶען וִויל עֶס אַוֶועק גִיסֶען:

סו אוֹיךְ טָארִין נִישְׁט אָפּ קְרַאצִין מִיט אַ מֶעסִיר דָאס וַואסֶער אָדֶער דִיא מַשְׁקִים. אוֹיךְ טָארִין נִישְׁט דִיא זַאךְ אוֹים קְלַאפִּין:

סז אַז עֶס אִיז פַאר נָאסִין גִיוָוארִין וַואסֶער אוֹיף דֶעם טִישׁ אָדֶער אוֹיף אַ בַּאנְק־טָארִין נִישְׁט אָפּ ווִישֶׁען זַייא מִיט אַ קְלֵייד אָדֶער גְרָעט וָואס מֶען אִיז מַקְפִּיד עֶס זָאל נִישְׁט זַיין פַאר נֶעצְט. נָאר מֶען זָאל זַייא אָפּ ווִישֶׁען מִיט אַזַא שְׁמַאטֶע וָואס מֶען אִיז נִישְׁט מַקְפִּיד אַז זַיא אִיז פַאר נֶעצְט:

סח אוֹיךְ זָאל נִישְׁט זַיין קֵיין פְּלֶעק אוֹיף דֶעם אָרְט פוּן דֶער שְׁמַאטֶע וָואס מֶען ווִישְׁט אָפּ דֶער מִיט. אַז עֶס אִיז שְׁוַוארְץ פוּן גִיטְרֶעצֶן הֵייסְט נִישְׁט קֵיין פְּלֶעק:

סט אַ בֶּעכֶעְרִיל אָדֶער אַ גְלֶעזִיל וָואס עֶס אִיז דְרִינֶען גִיוָוען וַואסֶער אָדֶער מַשְׁקֶה טָארִין נִישְׁט זַיין אוֹים ווִישֶׁען. אֲפִילוּ מִיט אַ שְׁמַאטֶע:

ע מֶען טָאר נִישְׁט שַׁבָּת פַאר שְׁטָאפֶּען מִיט אַ נַאס טִיכֶעל אָדֶער מִיט נַאס פַּאפִּיר אַ פְלֶעשִׁיל וָואס אִיז דְרִינֶען דָא מַשְׁקִים. וָוארֶען דוּרְךְ דֶעם פַאר שְׁטָאפֶּען וֶועט זִיךְ אוֹים קְוֶועטְשִׁין דִיא מַשְׁקֶה וָואס אִיז דְרִינֶען אַיין גִיזַאפְּט אוּנ פְלֶעשִׁיל אַרַיין:

עא מֶען טָאר נִישְׁט שַׁבָּת אָפּ קְרַאטְצִין דֶעם שִׁיךְ אָדֶר אַנְדֶערִי פֶעהְל מִיט דֶעם נָאגִיל אָדֶער מִיט אַ מֶעסִיר. אֲפִילוּ מִיט דֶער אַנְדֶערִי זַייט פוּן מֶעסִיר. טָארִין אוֹיךְ נִישְׁט:

עב אִיבֶּער דֶעם טָארִין נִישְׁט שַׁבָּת אָפּ ווִישֶׁען דֶעם שִׁיךְ אוּנ דֶעם אַייזִין וָואס אִיז פַאר דֶעם הוֹיז. אוֹיב עֶס אִיז אַזוֹ שַׁארְף חָאטְשׁ ווִיא דִיא אַנְדֶערִי זַייט פוּן מֶעסִיר:

עג אַז מֶען רֶעכְט זִיךְ אַיין דֶעם שִׁיךְ אָדֶער דֶעם שְׁטִיוֶועל. מֶעגִין אִיהְם שַׁבָּת אָפּ ווִישֶׁען מִיט אַ שְׁמַאטֶע אָדֶער אוּנ אַ בֶּעדִיק:

עד מֶען טָאר נִישְׁט שַׁבָּת מַאכִין אַ קְנִיפּ אוּנ בֶּענְדְלִיךְ אָדֶער אוּנ אַנְדֶערִי זַאכִין. נָאר אַ שְׁלֵייף מֶעגִין מַאכִין אוּנ אַזַא זַאךְ וָואס אִיז דֶער שְׁטֵייגֶער דֶעם אֵיינִיגֶעם טָאג בַּנַאכְט אוֹיף צוּ שְׁלַייפִין. אָבֶּר נִישְׁט אוֹיף עֶטְלִיכֶע טֶעג:

עה מֶען טָאר נִישְׁט אוֹיף קְנִיפִּין אַ קְנִיפּ אוּם שַׁבָּת. נָאר אַז מֶען אִיז זִיךְ שְׁטַארְק מְצַער וָואס עֶס אִיז פַאר קְנִיפְּט. מֶעג מֶען אוֹיף קְנִיפֶּען אַזַא קְנִיפּ וָואס אִיז דֶער שְׁטֵייגֶער דֶעם אֵייגִינֶעם טָאג אִיהְם אוֹיף צוּ קְנִיפֶּען:

עו אַזַא שְׁלֵייף וָואס אִיז מֶען זָאל אִיהְם דֶעם טָאג אוֹיף שְׁלֵייפִין מֶעגִין שַׁבָּת אִיהְם אוֹיף שְׁלֵייפֶען. אָבֶּער אַזַא שְׁלֵייף וָואס אִיז נִישְׁט דֶער שְׁטֵייגֶער מֶען זָאל אִיהְם דֶעם אֵייגִינֶעם טָאג בַּנַאכְט אוֹיף שְׁלֵייפֶען. טָארִין נִישְׁט שַׁבָּת אוֹיף שְׁלֵייפִין. אַז מֶען דַארְף נֵייטִיג מֶעגִין הֵייסֶען אַ גּוֹי אוֹיף שְׁלֵייפֶען:

עז דִיא פֶעדִים וָואס דִיא שְׁנֵיידֶערְס סְטְרִיגֶעוִוין אָן דִיא מַלְבּוּשִׁים מִיט דֶער פָאטְשֶׁעוִוקִי אֵיידֶער זַייא מַאכִין פַארְטִיג דָאס מַלְבּוּשׁ. טָארִין נִישְׁט דִיא פֶעדִים אַרוֹים צִיעֶן אוּם שַׁבָּת:

עח אַ מַלְבּוּשׁ וָואס דִיא נָאט הָאט זִיךְ צוּ שְׁייד. טָארִין נִישְׁט שַׁבָּת אָן נֶעמִין בַּייא דֶעם עֶק פוּן פָאדִים אוּנ צוּ צִיעֶן דִיא נָאט:

עט מען טאָר נישט שבּת אַראָפּ נעמען אַ טיהר אָדער אַ פענצטער · אויך טאָרן נישט זיי צוריק אַרויף זעצן :

פ מען טאָר נישט שבּת גיסן וואַסער אָדער משקה אויף גראָז אָדער וויא עס איז גיזייעט :

פא מען טאָר נישט פלעכטן אָדער אויף פלעכטן דיא האָר אום שבּת · אויך טאָרן נישט קעמען דיא האָר אום שבּת :

פב אַז מען וואַשט אָפּ שבּת כּלים וואָס זענען פאַר פעצט. טאָרן נישט אויף גיסן אויף זייא וואַרים וואַסער. נאָר מען זאָל פריער אַריין גיסן דאָס וואַסער אונ אַ כּלי אַריין · דער נאָך זאָל מען אַריין לייגן דיא כּלים :

פג מען טאָר נישט שבּת אָפּ וואַשן נאָר דיא כּלים וואָס מען דאַרף דעם שבּת צו עסן אָדער טרינקען אונ זייא :

פד מען טאָר נישט אָן גרייטען קיין שום זאַך פון שבּת אויף אונ דער וואָכן. היינו צו בעטן דאָס בעט שבּת אויף מוצאי שבּת · אָדער ברענגן וואַסער אָדער וויין אויף מוצאי שבּת אונ נאָך אַזאַ שטייגער טאָרן אַלץ נישט :

פה אַז אַ בּהמה אָדער אַ חיה אָדער איין עוף אַנטלופין· טאָרין עס נישט חאַפּין אום שבּת :

פו מען דאַרף צו וואָרינען דיא ווייבּר זייא זאָלין נישט חאַפּין שבּת איין עוף וואָס אַנטלויפט · דען דאָס איז אַזאַ גרויסי עבירה גלייך מען צונד אָן שבּת אַ לעכט ח״ו :

פז זייא דאַרפין זיך צו בּאַרעכינען אַז דער שבּת קאָסט זייא אַסאַך מעהר וויא דאָס עוף · אונ פאַר וואָס זאָלין זייא אַזוי שטאַרק מחלל שבּת זיין דורך דיא פאַר גילדען וואָס דאָס עוף איז ווערט :

כח דער אייבּערשטער וואָס גוט אונז אויף שבּת וועט בּוודאי אונז גוט אָפּ געבּין פאַר דעם עוף אָדער פאַר דער בּהמה וואָס אַנטלויפט שבּת אונ מיר חאַפּען עס נישט ווייל אונז ווילען מקיים זיין זיינע מצות צו דינען איהם וואָס דאָס איז אונזער גאַנץ לעבּין :

פט דיא בּהמות וואָס זענין גיוואוינט מיט דעם מענטש אונ זייא דרייען זיך צינדערט אַרום אונ דראַסען אונ מען האָט מורא טאָמר וועט מען זייא אַוועק גנבינן מעג מען זייא אַריין טרייבּין אונ הויז אַריין אויב זייא אַנטלויפין נישט :

צ נאָר מען זאָל נישט נעמין זייא אונ דער האַנט אַריין · דען מען טאָר נישט שבּת נעמין אונ דער האַנט אַריין קיין שום בּהמה אָדער אַ חיה · אָדער איין עוף. אַפילו אונ שטיבּ :

צא מען טאָר נישט שבּת לאָזין בּלוט פון קיין שום לעבּידיקע זאַך :

צב אויך טאָר מען נישט מאַכין קיין בּאַהל אונ אַ מענטש אָדער אונ אַ בּהמה אָדער אונ אַ חיה אָדער אונ איין עוף אָדער אונ איין עכבּר אָדער אונ אַנדערע שרצים אַזייא שטייגער :

(יום י׳) **צג** טייל מענטשין נעמין שבּת אַ שטיקעל האָלץ וועלכים עס איז נישט קיין כּלי אונ פאַר שטעקין דער מיט דיא טיהר אָדער עפּיס אַנדערש. דאַרפין זייא צו וויסען אַז דאָס איז איין עבירה. דען העלצער אָדער שטיינער וועלכים זייא האָבּין נישט אויף זיך קיין נאָמין פון אַ כּלי. טאָר מען זייא גאָר נישט נעמין שבּת אונ דער האַנט אַריין :

צד יעדער זאַך וואָס איז נישט קיין כּלי צו ניטצען דער מיט דהיינו. האָלץ. פעהל. בּהמות. חיות. עופות. אַנדערי לעבּידיגע זאַכין. געלט · שאָהלין פון ניס · אָדער פון אייער · אָדער האַרטע בּיינער וואָס אַפילו אַ הינט קען נישט זייא עסין · טיהרען אָדער פענצטער פון דיא הייזער וואָס זענין אַראָפּ גינומען גיוואָרין פון זייא · שטיקלעך פון צו בּראָכעני כּלים וואָס מען האָט פריירטיג אַוועק גיוואָרפין אויף דעם מיסט · אָדער זייא טוגען שוין נישט צו ניצען מיט זייא. רויע עסין וואָרג וואָס מען דאַרף עס צוא קאָכען פון מענטשין וועגין אונ עס איז נישט דער שטייגער אַוועק צוא געבּין עס דיא הינט אָדער דיא בּהמות.

דיא אַלֶע זאַכֶין טאָר מען נִישְׁט שַׁבָּת נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין :

צה נאָר אַז עֶס אִיז צוּ בְּרַאכִין גִיוואָרִין גְלאָז וַוארְג אוֹיף דֶעם אוֹרְט וואָס מען קען גִישְׁאָדִי'ט וֶוערִין. מֶעגִין זַייא אַוֶועק לֵייגִין :

צו אַשׁ פוּן דֶעם הָאלְץ וואָס אִיז דֶעם שַׁבָּת פַאר בְּרֶענְט גִיוואָרִין. דֶעסְט גְלַייכִין אַיין אַיי וואָס דָאס עוֹף הָאט עֶס גִילֵייגְט דֶעם שַׁבָּת · אָדֶער מִילֶעךְ וואָס אִיז גִימָאלְקִין גִיוואָרִין דֶעם שַׁבָּת. אָדֶער פֵּירוֹת וואָס זֶענִין דֶעם שַׁבָּת אַרָאפּ גִיפַאלִין פוּן בּוֹים · אָדֶער אַנוּי הָאט זַייא הַיינְט אָפּ גִירוּסְען · טאָר מען דָאס אַלְץ גִישְׁט עֶסִין אוּנ גִישְׁט נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין דֶעם שַׁבָּת :

צז דיא כֵּלִים וואָס דֶער נִיצְטִיץ פוּן זַייא אוּנ דֶער וואַכִין אִיז צוּ אַזאַ זַאךְ וואָס מען טאָר נִישְׁט טוּהְן אוּם שַׁבָּת . הַיְינוּ אַ הַאמֶער · אַ הַאק · אַ בֶּעזִים · אַ שׁוֹפָר . אַ נאָדִיל אוּנ נאָךְ אַזאַ שְׁטַיינֶער אוּנ מען וויל נִיצְען שַׁבָּת מִיט זַייא אַזאַ זַאךְ וואָס מען מֶעג . דְהַיְינוּ מען וויל מִיט דֶעם הַאמֶער אָדֶער מִיט דֶער הַאק צוּ קְנַאקִין נִיס . אָדֶער מען דַארְף דָאס אוֹרְט וְוִיא זַייא לִיגְען · מֶעגִין זַייא נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין · אָבֶער צוּ בַּהַאלְטִין זַייא כְּדֵי זַייא זָאלִין נִישְׁט צוּ בְּרַאכִין ווערִין אָדֶער מען זָאל זַייא נִיט אַוֶועק גַנְבֶענִין טאָרִין נִישְׁט נֶעמִין זַייא אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין :

צח אַ לַאכְטֶער וואָס מען הָאט נִישְׁט גִיבְּרֶענְט אוּנ אִיהְם דֶעם שַׁבָּת · הָאט דֶעם אֵייגִינְעם דִין וְוִיא דיא כֵּלִים וואָס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף צ"ז :

צט אָבֶער דיא לַאכְטֶער וואָס מען בְּרֶענְט אוּנ זַייא לֶעכְט פְרַייטִיג צוּ נַאכְט. טאָרִין נִישְׁט נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין גַאנְץ שַׁבָּת אוֹיף קַיין שׁוּם פַּאהְל :

ק תְּפִילִין טאָר מען נִישְׁט נֶעמִין שַׁבָּת אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין צַייטִין מען דַארְף דָאס אוֹרְט וְוִיא זַייא לִיגְען · אָדֶער זַייא לִיגְען אוֹיף אַזאַ אוֹרְט וואָס זַייא קֶענִין אַיין גִירֶעכְט ווערִין :

קא אַלֶע כֵּלִים וואָס מען אִיז מַקְפִּיד מען זָאל נִישְׁט נִיצְען מִיט זַייא נאָר דיא זַאךְ וואָס מען טאָר נִישְׁט טוּהְן אוּם שַׁבָּת · דְהַיְינוּ אַ כְּלִי פוּן אַ בַּעַל מְלָאכָה ווֶעלְכִיס עֶר לָאזְט נִישְׁט טוּהְן מִיט אִיהְר קַיין אַנְדֶערִי זַאךְ . כְּדֵי זִיא זָאל נִישְׁט קַאלְע ווערִין . אָדֶער אַ חַלִיף פוּן דֶעם שׁוֹחֵט . אָדֶער שְׁרַייבּ פַּאפִּיר . אָדֶער ווֶעקְסְלִין . קָאנְטְרַאקְטִין . רֶעכִינְקִים . בְּרִיף פוּן מַשָּׂא וּמַתָּן ווֶעלְכִיס מען דַארְף זַייא נאָךְ · אָדֶער כֵּלִים וואָס מען הַאלְט צוּ פַאר קוֹיפְען אוּנ מען אִיז מַקְפִּיד גִישְׁט צוּ נִיטְצְען מִיט זַייא . אָדֶער אַ בַּאטִיל פוּן גֶעלְט . דיא אַלֶע זַאכֶען טאָרִין נִישְׁט שַׁבָּת נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין אוֹיף קַיין שׁוּם פַּאהְל :

קב דיא זַאכִין וואָס זֶענִין נאָר קַיין כֵּלִים נִישְׁט דְהַיְינוּ · הֶעלְצֶער · שְׁטַיינֶער · גֶעלְט · שְׁטִיקֶער אַייזִין · אוּנ נאָךְ אַזאַ שְׁטַיינֶער · טאָרִין נִישְׁט נֶעמִין שַׁבָּת אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין אוֹיף קַיין שׁוּם פַּאהְל :

קג נאָר אַז מען הָאט פְרַייטִיג אָן גִבְּרַייט אַ הָאלְץ אָדֶער אַ שְׁטַיין מען זָאל נִיצְען דֶער מִיט ווֶעלְכִי זַאךְ תָּמִיד . הַייסְט דָאס שׁוֹין אַ כְּלִי . אוּנ מען מֶעג עֶס נֶעמִין שַׁבָּת אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין :

קד דיא כֵּלִים וואָס דֶער נִיטְץ פוּן זַייא אִיז צוּ אַזאַ זַאךְ וואָס מען מֶעג טוּהְן אוּם שַׁבָּת · דְהַיְינוּ אַ בֶּעכֶערִיל · אָדֶער אַ שִׁיסֶעלִי . אוּנ נאָךְ אַזאַ שְׁטַיינֶער · מֶעגִין זַייא נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין אֲפִילוּ צוּ בַּהַאלְטִין זַייא כְּדֵי זַייא זָאלִין נִישְׁט צוּ בְּרַאכִין ווערִין · אָדֶער כְּדֵי מען זָאל זַייא נִישְׁט אַוֶועק גַנְבֶענִין · אָבֶער אַז מען דַארְף נאָר נִישְׁט צוּ זַייא אוּנ נִישְׁט צוּ זַייעֶר אוֹרְט · טאָרִין גִישְׁט זַייא נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין :

קה עֶסִין ווַארְג אָדֶער מַשְׁקֶה · אָדֶער הֵיילִיגֶע סְפָרִים · מֶעגִין נֶעמִין אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין אֲפִילוּ מען דַארְף נאָר נִישְׁט :

קו מען טאָר אַנְדֶערְשׁ נִישְׁט נֶעמִין קַיין זַאכְט שַׁבָּת אוּנ דֶער הַאנְט אַרַיין · צַייטְען מען הָאט

עס אן גיבּרייט פאר שבּת אויף א בּזונדער אורט אָדער אונ א כּלי :

קז בּשעת מען נעמט דאס זאמט זאלין געוואָרינט זיין מען זאל ניט נעמין פון מיטען · דען עס ווערט אויף דעם אורט אזוי וויא א גריבּעל · אונ דאס טארין ניט מאכין אום שבּת · אפילו דאס זאמט ליגט אונ א כּלי · דריבּער זאלין אף שארען גלייך פון אובען :

קח יעדער זאך וואס מען טאר ניט נעמין שבּת אונ דער האנט אריין טארין עס ניט געבּין קיין שאקיל :

קט איבּער דעם טארין ניט אן רורען אונ דעם הענגיל לייכטער · דען מיט דעם אן רורען שאקעלט מען איהם אביסעל :

קי אז עס פאלט עפּיס ארויף אויף א לאכטער מעגין עס אראפּ נעמין :

קיא מען טאר ניט שטיפּע' מיט א מעסיר אָדער מיט עפּיס אנדרש דיא זאך וואס מען טאר ניט נעמין אונ דער האנט אריין :

קיב אז דאס איז א גרונגע זאך מעגין עס בּלאזין עס זאל אוועק פליען :

קיג אז עס ליגט אויף דער ערד מעגין עס צו שארין מיט דיא פיס אזוי וויא מען גייט · אויך מעגין זוצען דרויף האטשי עס שאקילט זיך אונטער אים :

קיד אז אגוי ברענגט שבּת געלט זאל ער עס אליין אריין לייגען אונ שיפלעדיל · אבּער אז ער לייגט עס אנידער טאר ניט דער יוד אריין ווארפין עס דארף דעם טישטיך כּדי עס זאל ניט פאר לורען ווערין :

קטו מען טאר ניט פריטיג צו נאכט שלעפין דאס טישטיך מיט דיא לעכט צו זיך כּדי עס זאל זיין לעכטיגער דא וויא מען זוצט אפילו מען האט פאר לעכט צינדען גילייגט דיא חלות אויף דעם טישטיך :

קטז מען טאר ניט לויפען אום שבּת אפילו מיט שמאלע טריט :

קיז אויך טארין ניט מאכין קיין גרויסע שפּרייזין אפילו מען לופט ניט · היינו דער גאנג זאל זיין אז צווישען איין פיס צווישען אנדערין זאל ניט זיין מעהר וויא א האלב איל :

קיח אפילו אונ דער וואכין איז אויך ניט געזונד צו מאכין גרויסע שפּרייזין :

קיט אז עס איז א שטיקעל א בּלאטע אונ עס איז אים שלעכט איין צו רעכטין דעם פיס מעג ער אפילו שבּת מאכין א גרויסען שפּרייז איבּער דער בּלאטע :

קכ פון א מצוה וועגין דהיינו אונ שיל אריין אָדער אונ בּית המדרש אריין איז א מצוה צו לויפען אפילו אום שבּת :

קכא מען טאר ניט ארום גיין שבּת אונ זיין פעלד אָדער אונ דעם הויז וואס מען שטעלט זיך צו זעהן וואס מען דארף נאך שבּת צוא טוהן דרונגען אזעלכי זאכין וואס מע טאר ניט טוהן אום שבּת :

קכב דעסט גלייכין צו גיין שבּת וועגין אנדערי זאכין אזא שטיינער טארין אלץ ניט :

קכג מען טאר ניט גיין שבּת אויף אזא אָרט וואס מען קען זיך אויס גליטשען אונ פאלן אונ וואסער אריין :

קכד מען מעג גיין אויף גראז אום שבּת :

קכה אזא זאך וואס מען טאר ניט טוהן אום שבּת · דהיינו קאכען אָדער וואשין · אָדער קופען אָדער דינגען. טארין ניט זאגין שבּת איך וועל דיא זאך טוהן נאך שבּת :

קכו אויך טארין ניט שבּת זאגין איך וועל מארין פארין אונ דער שטאט אריין · נאר מען מעג זאגין איך וועל גיין מארגין אונ דער שטאט אריין :

קכז אפילו פראכטי רייד טארין אויך ניט שבּת רעדין קיין סך :

קכח אויך טארין ניט שבּת שמיסען פון אזא זאך וואס מען האט דער פון ענמת נפש :

קכט אויך טארין גישט שבת רעכינען מיט דעם מויל אזעלכי חשבונות וואס מען דארף׃

קל פון א מצוה וועגין מעגין רעדין שבת פון אזעלכי זאכין וואס מען טאר נישט טוהן שבת • היינו מען זאל צו זאגין צדקה (זעה איין בפרק ט״ז סעיף ו׳ ד׳ ח׳) אדער שמיסען מיט א מלמד אויב ער וויל צו נעמין א קונד צו לערנין • אדער שמיסען מיט א בעל מלאכה אויב ער וויל צו נעמין א קונד צו לערנין דיא מלאכה • דען דאס איז אויך א מצוה • ווארען אז דאס יונגעל וועט גרויס ווערין אונ וועט נישט האבין מיט וואס זיך מפרנס צו זיין קען ער ח״ו ווערין א גזלן׃

קלא נאר מען טאר נישט שבת אן דינגען דאס קונד ביא דעם מלמד אדער ביא דעם בעל מלאכה חאטשי עס איז א מצוה׃

קלב מען טאר נישט אפילו מיט איהם שמיסען פון געלד וויא פיהל מען וויל געבין אדער וויא פיהל ער וויל נעמין׃

קלג אז מען האט עגמת נפש דורך דעם וואס מען טראכט אונ דיא וואכידיגע עסקים טארין נישט טראכטין פון זייא אום שבת׃

קלד עס איז א מצוה שבת נישט צו טראכטין פון קיין שום עסק • נאר עס זאל שבת זיין ביא איהם גליך ער האט שוין אלדונג אפ גיטוהן׃

קלה וועקסלין • קאנטראקטין • רעכינונגים • האנדיל בריף • טארין אפי׳ נישט לייגין שבת • אפילו נאר צו קוקען אונ זייא חאטשי מען זאגט נישט מיט דעם מויל טארין אויך נישט׃

קלו דאס וואס שטייט אויף גישריבין ביא דיא פאטרעטין פון וועמין דער פאטרעט איז טארין אויך נישט קוקען דרינען שבת׃

קלז אז עס קומט צו איינעם א בריף אונ ער ווייסט נישט וואס עס שטייט אונ איהם מעג ער אריין קוקען אין איהם • נאר ער זאל נישט לייגין מיט דעם מויל׃

קלח אז מען ווייסט אז עס שטייט נישט אונ דעם בריף א זעלכי זאכין וואס מען דארף פון גוף וועגין • טארין נישט אריין קוקען אויך אונ איהם׃

קלט יעדער כתב וואס מען טאר נישט אריין קוקען דרינען שבת אונ ער דארף עס צו האבין נאך שבת וועלכים ער איז מקפיד מען זאל גישט דער מיט עפים פאר שטאפען אדער איין וויקלען עפים דרינען • טארין עס נישט נעמין שבת אונ דער האנט אריין׃

קמ ביכלעך פון אזעלכי זאכין וואס שטייט נישט אונ זייא פון תורה לערנין אונ מען לערינט נישט אפ פון זייא קיין יראת שמים • טארין נישט אריין קוקען אונ זייא שבת׃

קמא אפילו אונ דער וואכין טארין אויך נישט קוקען אונ אזעלכי ביכלעך וועלכים זייא גימצען נישט אפילו צום האנדיל • אפילו זייא זענין גישריבין אדער גידרוקט אויף לשון הקודש׃

קמב אלדונג וואס דער יוד טאר נישט טוהן שבת • טאר ער נישט זאגין צוא אגוי ער זאל טוהן שבת • חוץ דיא זאכין וואס מיר האבין גישריבען בספר דברי תורה סימן נ״א סעיף י״ג ובסוף סימן נ״ח ובסימן ס׳ • זעה איין דארט׃

קמג אויך טארין גישט שבת זאגין צו אגוי אדער צו א יוד ער זאל טוהן נאך שבת אזא זאך וואס מען טאר גישט טוהן שבת׃

קמד נאר פון א מצוה וועגין מעגין יוא הייסען טוהן נאך שבת • וויל מען הייסט דאך גישט טוהן אום שבת זעלבסט׃

פרק ח הלכות יום טוב

א אלדונג וואס מען טאר נישט טוהן שבת טארין גישט טוהן יום טוב • נאר דיא זאכין

וואס

וואס גייען אן אונ עסין וואָרג · דהיינו קנעטין · באקין · שעחטין · קאָכען · פייער ברענין · ארויס טראגין · דיא זאכין מעג מען טוהן יום טוב אז מען דארף אזו וויא מיר וועלין שרייבען :

ב איבער דעם דארפין צו וויסען אז דיא אלע זאכין וואס מען טאר נישט טוהן אום שבת וועלכים מיר האבין גישריבען בפרק ז׳ פון סעיף נ״ג ביז סוף פרק (חוץ סעיף פ״ב. צ״ח. צ״ט. קט״ו) טארין אויך נישט טוהן אום יום טוב · זעה איין וויטער בסעיף כ״ב כ״ג :

ג א לעבט אוים וואקס אדער אוים חלב. טארין נישט עס דער ווארימען אונ אן קלעבין אונ לייכטער אדער אונ דער וואנט :

ד אז דאס רעדיל איז פיהל מיט חלב· מעגין עס אוים מאכין מיט אזא זאך וואס מען מעג יום טוב נעמין אונ דער האנט אריין :

ה מען טאר נישט פאר לעשין פייער אום יום טוב · אויך טארין נישט גורם זיין עס זאל פאר לאשין ווערין · דהיינו צו שטעלין דאס לעכט אויף דעם ווינט :

ו אפילו עס איז צונדערט נישט קיין ווינט טארין אויך נישט האלטין דאס לעכט אויף דעם ארט וואס אז עס וואלט גיוועזן א ווינט וואלט דאס לעכט פאר לאשין גווארין :

ז אויך טארין נישט עפינען קיין פענצטער אדער א טיר קיינגען דעם לעכט אז עס איז אזו נאהנט אז עס וואלט פאר לאשען גיווארען ווען דער ווינט וועט בלאזען אונ דראסען טארין נישט עפינען אפילו דער ווינט בלאזט נישט צונדערט :

ח אז מען צונד אן א לאמפ פון נפט מוז מען גיווארינט זיין מען זאל נישט אריין דרייען דאס קנייטעל אום יום טוב · ווען דאס הייסט גלייך מען פאר לעשט אביסעל פייער פון קנייטיל · דאריבער זאל מען יום טוב פאר דעם אן צונדען אראפ נעמין דאס קיימענדיל אונ גוט אריין דרייען עס זאל נאר בלייבין עטוואס אז דאס פייער זאל זיך קענין אן האפין . אונ מען זאל אן צונדען אונ ארויף זעצין דאס קיימענדיל מיט דעם גלעזיל . דער נאך מעגין ארויס דרייען וויא פיהל מען דארף עס זאל זיין לעכטיגער . נאר נישט אריין דרייען :

ט אויף דעם ארט וואס מען טאר נישט שבת טראגין מעגין נאר יום טוב טראגין אז מען דארף היינט אזא הנאה פון גוף וועגין וואס יעדערער דארף אזעלכי זאך · אדער מען דארף צו טראגין א ספר צו דאווינען אדער צו לערנין דריגען דעם טאג :

י אבער אזא זאך וואס מען דארף נישט היינט חאטשי מען טראגט עס ביא זיך ווייל מען דארף עס צו היטען טארין אויך נישט :

יא איבער דעם דארפין גיווארינט צו זיין אז מען וויל גיין יום טוב אויף אזא ארט וואס מען טאר נישט שבת טראגין זאל מען אוועק לייגין פון זיך דיא שליסעליך פון דיא קעסטליך וואס עס ליגען נישט אונ זייא אזעלכי זאכין וואס מען דארף יום טוב :

יב אבער דאס שליסעלי פון דעם קעסטיל וואס ליגען דרינען דיא מלבושים אדער עסין וואָרג וואס מען דארף היינט מעגין האבין ביא זיך. אז מען האט עס מורא איבער צו לאזין אונ דער היים :

יג דיא עופות וואס דרייען זיך ארום אין שטיב אדער אין הויף אונ זייא זענין שוין דארט גיוואוינט אז אפילו זייא גייען ארויס קומען זייא בנאכט א היים. מעג מען זייא חאפען צו שעחטין פון סעודת יום טוב וועגין · אבער אז נישט פון דעם וועגין טארין נישט חאפין זייא :

יד דיא עופות וואס מען האט הערשט גיקופט וואס זענין נאך נישט גיוואוינט אליין אהיים צו קומען· טארין נישט יום טוב חאפין אפילו פון שעחטין וועגין :

טו נאר אז זייא זענין אויף אזא ארט וואס מען קען זייא חאפין אז מען וועט זיך נאר איינמאהל איין בייגין · אדער הענער וואס זיצען בנאכט עלכים זייער שטייגער איז

דערנאמאלט זיך נישט צו רידען-מעגין זייא נעמין צו שעכטין פון סעודת יום טוב וועגין:

טז ביא דיא אופנים וואס מען מעג נעמין דיא עופות זאל מען ערב יום טוב אן גרייטין וועלכי עופות מען וויל יום טוב שעחטין • אונ נישט קלויבען יום טוב וועלכי צוא שעכטין:

יז דיא עופות וואס מיר שרייבין אז מען טאר נישט נעמין זייא צו שעכטין. טארין נישט זייא נעבין צו עסין אדער צו טרינקען צייטין מען שטייט אביסעל ווייט פון זייא • טאמער וועט מען פאר געסין אונ מען וועט זייא נעמין:

יח טויבין אדער פייגיל טארין נישט יום טוב נעמין אונ דער האנט אריין אפילו זייא וועגין שוין געוואנט אליין צוריק צו קומען. אז זייא זענין נאר קליין זאל מען פרעגין א שאלה:

יט אז מען דארף יום טוב צו פאר גייען א מעניקע מיט מעהל אזוי וויא דער שטיינער איז טארין נישט פאר נייען נאר צייטין מען האט ערב יום טוב אריין גיצוגין דעם פאדים אונ דער נאדיל. אויך דארף מען ערב יום טוב צו זעהן דער פאדים זאל נישט זיין צו לאנג:

כ אז מען האט אזוי גיטוהן נאר עס בלייבט יום טוב נאך דעם צו נייען א שטיקעל פאדים מעגין עס אפ ברענגין:

כא דיא דינים וואס מיר האבין גישריבין בפרק ז' פון סעיף צ"ד אן פון די זאכין וואס מען טאר נישט נעמין שבת אונ דער האנט אריין • אדער דיא זאכין וואס מיר האבין דארט גישריבען אז מען מעג זייא נעמין אונ דער האנט אריין וועגין דער זאך אונ נישט וועגין דעם נייען אויך אזוי אום יום טוב:

כב נאר ווייל עס איז דא זאכין וואס מען מעג טוהן יום טוב אונ נישט שבת. למשל ברענגין אדער קאכין אדער שעכטין דריבער איז דא אזעלכי זאכין וועלכים מען מעג זייא יום טוב נעמין אונ דער האנט אריין. אונ שבת נישט. למשל פייער אדער לאכטער אדער איין עוף צו שעכטין וועלכים מען מעג יום טוב • אבער חוץ דיא זאכין האט יום טוב דיא דינים פון שבת:

כג מיט דיא זאכין איז יום טוב הארבער פון שבת. דהיינו אז מען שיילט אפ יום טוב איין פרי אונ דיא שאהל ניצט נאך פון בהמות וועגין. אדער מען עסט יום טוב פלייש אונ עס בלייבט ביינער וואס א הינט קען זייא עסין • אדער כלים וואס זענין יום טוב צו בראכין גיווארין אונ זייא טויגין נאך צו עפים. נאר נישט צו דעם וואס זייא האבין פריער גיניצט. דאס אלץ זאל מען נישט יום טוב נעמין אונ דער האנט אריין • אונ שבת מעגין יוא:

כד אבער שאהלין פון נים אונ פון אייער אונ הארטי ביינער אונ שטיקלעך צו בראכעני כלים וואס טויגען נאר נישט. האבין מיר גישריבעו בפרק ז' סעיף צד אז מען טאר נישט שבת זייא נעמין אונ דער האנט אריין:

כה האלטין מעגין נאר נעמין יום טוב אונ דער האנט אריין צו ברענגין דער מיט פייער • אבער נישט צו פאר שטעקין דער מיט דיא טיהר אדער צו שארין דער מיט דאס פייער • אונ נאך אזא שטייגער • אז מען דארף נייטיג זאל מען פרעגין א שאלה:

כו דאס אש פון דעם האלץ וואס איז ערב יום טוב פאר ברענט גיווארין. מעגין יום טוב נעמין אונ דער האנט אריין:

כז אבער דאס אש פון דעם האלץ וואס איז יום טוב פאר ברענט גיווארין • מעגין עס נאר נעמין אונ דער האנט אריין ווען עס איז ווארים אז מען קען דרויף עפים בראטין • אבער ווען עס איז קאלט טארין עס נישט נעמין אונ דער האנט אריין:

כח מען טאר נישט יום טוב מאכין פייער פון אגייב קינדערל. אדער פון א ברענגלאז • אדער פון שטיינער:

כט טייל פוסקים שרייבין אז מען טאר נישט רייכערין קיין טוטין אדער ציגארין אום יום טוב. דער וואס רייכערט תמיד מעג זיך פאר לאזין אויף דיא פוסקים וואס זענין מתיר:

ל נאר מען זאל נישט פאר רייכערין מיט אזא פאפיר וואס שטייט דרויף אותיות · דען אז ער פאר ברענט עס הייסט גלייך ער מעקט אפ דיא אותיות :

לא אויך זאל מען גיווארונט זיין בשעת מען פאר רייכערט מיט א קויל אדער מיט פאפיר מען זאל זייא נישט אוועק ווארפין נאך דעם פאר רייכערין · דען זייא ווערין דארך דעם פאר לאשין · דריבער זאל מען זייא נאך דעם פאר רייכערין וואלגע אנידר לייגין :

לב אויך טארין נישט צו שניידין דעם טוטין אום יום טוב :

לג אויך טארין נישט אפ בייסין דאס שפיצעל פון דיא ציגארין · נאר מען זאל פאר רייכערין פון דער זייט :

לד אויך טאר מען נישט קלעבין דיא פאפיראסין :

לה אויך איז נישט גלייך יום טוב צוא רייכערין אונ איין נייע קטאנבאלקי אוים שארבין וואס איז נישט גיגלייזט :

לו דעסט גלייכין איז נישט גלייך יום טוב צוא קאכין אונ נייע ערדערני טעפ וואס זענין נישט גיגלייזט · אויב מען האט נאך נישט גיקאכט אונ זייא פאר יום טוב :

לז אלע מלאכות וואס מען מעג טוהן יום טוב מעגין נאר פון דעם אייגינעם טאג וועגין · אבער צו קאכין אדער טוהן וועלכי מלאכה אויף בנאכט אדער אויף מארגין טארין נישט · האטשי דער אנדערער טאג איז אויך יום טוב :

לח ווער שמיסט אז מען טאר נישט יום טוב טוהן אויף אונ דער וואכין :

לט אפילו אזא זאך וואס איז נישט קיין מלאכה · היינו צו ברענגין וואסער אויף בייא נאכט אדער וויין אויף קידוש פון בנאכט אדער אויף הבדלה אדער אפ צו וואשין כלים אויף ביי נאכט טאר מען אלץ נישט :

מ נאר אז עס איז יום טוב פאר נאכט אביסעל פינצטער מעגין שוין אן צינדען א לעכט · דען דאס אהן צינדען איז עס זאל צינדערט זיין לעכטיג :

מא ערב יום טוב פארין נאכט דארפין צו פר מאכין די גיוועלבין חאטש א האלבי שעה פאר נאכט :

מב אויך טוז מען גיווארונט זיין מען זאל חאטש פון א האלבי שעה פאר נאכט אן שוין נישט טוהן קיין שום זאך וואס מען טאר נישט טוהן אום יום טוב :

(יום יא) פרק ט דינים פון כוס פון קידוש אונ פון הבדלה אונ פון בענטשין · אונ פון דיא פיר כוסות פון פסח · אונ נאך עטליכי דינים פון פסח · אונ פון מגילה לייענין :

א דער כוס פון קידוש אונ פון הבדלה אונ פון בענטשין דארף יעדער צוא האלטין ראטש אזו פיהל וויא עס קען אריין אונ צווייא שאלין פון היגערני אייער · סייא דער כוס איז וויין אדער אנדערי משקה אדער בראנפין טאר אלץ נישט זיין ווינציקער :

ב בספר ארץ החמדה שרייבט אז דיא מענטשין וואס גיבען א יונגעל קידוש צו מאכין איבער א קליין בעכעריל טוהן צווייא עבירות · איינס אז דאס יונגעל מאכט דיא ברכה פון קידוש לבטלה ח״ו · דען אז ער איז נישט יוצא איז דאך דיא ברכה אומזיסט ח״ו · אונ דאס איז א גרויסי עבירה צו מאכין א ברכה אומזוסט :

ג דיא אנדערי עבירה איז אז דאס יונגעל איז נישט יוצא מיט דעם קידוש אונ עסט אן קידוש · עס וואלט שוין גלייכיר גיוועין ער זאל יוצא זיין מיט דעם פאטערס קידוש איידער ער זאל מאכין קידוש איבער א קליין בעכעריל :

ד דיא וייבער זענין אזוי גוט מחויב אונ קידוש וויא דיא מאנטצביל · אז זייא הערין קידוש

פון אזא מענטש וואס האט נאך נישט קיין בארד מוזען זיי נאך זאגן יעדער ווארט פון קידוש · אונ אז נישט זענען זיי נישט יוצא :

ה אונ אפילו זייא הערין קידוש פון דעם וואס האט יוא א בארד איז אויך גלייך זייא זאלין נאך זאגן יעדער ווארט פון קידוש :

ו אז זיא קען אונ מאכט אליין קידוש איז זיא בודאי יוצא · אז זיא מאכט נישט אליין קידוש נאר הערט פון אנאנדערין · זאל זיא נישט זאגין קיין ברוך הוא וברוך שמו · נאר אמן אליין :

ז ווייל וואס איז זאהר וועלכים מענטשין ווילען נישט טרונקען אים איבער דעם זאהרקייט טאר מען גישט קידוש מאכין איבער אים :

ח וויין וואס איז גישטאנין אויף גידעקט אפאר שעה · טאר מען אויך נישט קיין קידוש מאכין איבער אים :

ט דער וואס מאכט קידוש דארף צו טרינקען מיט אמאהל אזו פיהל וויא עס קען אריין אונ דעם מענטשים מויל אריין אין איין זאט · אזו וויא דער שטיינער איז פון א מענטש וואס נעמט אונ איין זאט מויל אריין משקה אז עס ווערט דיא באק פון דראסען אויף גיהויבין דאראך :

י עס איז א מצוה אז דיא אלע וואס זענין יוצא מיט דעם קידוש זאלין אויך טרינקען פון קידוש :

יא פון דעם כוס פון הבדלה אונ פון בענטשין דארף מען אויך צו טרינקען חאטש אזו פיהל וויא מיר האבין פריער גישריבען · נאר פון זייא איז גלייך צו טרינקען מיט אמאהל אזו פיהל וויא עס קען אריין אונ צווייא שאהלין פון הינערני אייער · כדי מען זאל מאכין דער נאך דיא ברכה אחרונה על הגפן אויף וויין · אדער בורא נפשות אויף אנדערי משקה :

יב דיא פיר כוסות וואס מען טרינקט דיא ערשטי צווייא נעכט פסח · זייא דיא כוסות פון מאנצביל זייא דיא כוסות פון ווייבער דארף אויך יעדער כוס צו האלטין חאטש אזו פיהל וויא עס קען אריין אונ צווייא שאלין פון הינערני אייער · אז ער האלט נישט אזו פיהל איז מען נישט יוצא :

יג אויך דארף מען אוים טרינקען פון יעדערין כוס דיא גרעסטי העלפט מיט אמאהל · אונ דעם פערדין כוס זאל מען אוים טרינקען אונ גאנצין מיט אמאהל אונ מאכין דער נאך א ברכה אחרונה : (זעה איין בפרק ה' סעיף ז')

יד א יונגעל אדער א מיידעל וואס ווייסין שוין פון דער קדושה פון יום טוב אונ פאר שטייען דאס ענין וואס גאט ברוך הוא האט אונז אוים גיצויגין פון מצרים וואס מען שפיקט דיא נאכט · דארף דער פאטער צו געבין זייא א כוס ער זאל האלטין אזו וויא מיר האבין גישריבען בסעיף יב · אונ זייא זאלין טרינקען דיא פיר כוסות · אונ אוים טרינקען פון יעדערין כוס אזו וויא א גרוסער מענטש :

טו אז זייא קענין נישט טרינקען אזו פיהל וויין זאל מען זייא געבין ראזינקעס וויין אויף דיא פיר כוסות :

טז נאך דעם וואס דאס קינד פרעגט מה נשתנה זאל דער פאטער ענטפערין דעם קינד אויף דייטש דעם תירוץ אז מיר זענין גיוועין קנעכט צוא פרעה אונ מצרים אונ גאט ברוך הוא האט אונז אוים גילייזט פון דארט · אונ האט אונז גיבאטין זיינע מצות :

יז יעדער פאטער איז מחויב דאס אלץ צו געבין פאר שטיין דעם קינד · אויך נאך יעדערין שטיקעל הגדה דארף ער עס צוא געבין פאר שטיין דעם קינד אויף דייטש וויא ווייט מיגלעך איז :

יח אויך זאל ער געבין צו פאר שטיין דעם בני בית דעם פשט פון דער הגדה וויא

ווייט עס איז מיגְלֶעך · אַז עֶר אַלֵיין קאַר שְׁטֵייט נִישְׁט דִיא הַגָּדָה זָאל עֶר זָאגִין
אִין אַיין הַגָּדָה מִיט עִבְרִי טַייטְשׁ :

יט דִיא נַאכְט וָואס קֶער צוּ עֶרֶב פֶּסַח וָואס מֶען אִיז דֶעמָאלְט בּוֹדֵק חָמֵץ · דַארְפִין
גִיוָוארִינְט צוּא זַיין צוּ זִיבְּעִן אוֹיף אַלֶע עֶרְטֶער וִויא עֶס אִיז נָאר צוּא קְלֶערִין אַז
מֶען הָאט דָארְט אַרַיין גִיבְּרֶענְגְט חָמֵץ אוֹיב עֶס לִיגְט נָאךְ דָארְט וָועלְכִים שְׁטִיקֶעל חָמֵץ ·
אוּנ דָאס אִיז דִיא מִצְוָה פוּן בּוֹדֵק חָמֵץ זַיין :

כ אָבֶּער דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס נֶעמִין נָאר צוּ דִיא שְׁטִיקְלֶעךְ וָואס דֶער מִנְהָג אִיז זַייא צוּ לֵייגִין
אוּנ זִיבְּעִן נִישְׁט · זֶענִין זַייא נָאר נִישְׁט מְקַיֵּים דִיא מִצְוָה :

כא בַּאלְד נָאךְ דֶעם בּוֹדֵק זַיין דַארְף עֶר צוּ זָאגִין כָּל חֲמִירָא וָואס שְׁטֵייט אוּנ סִידוּר ·
דִיא טַייטְשׁ פוּן כָּל חֲמִירָא אִיז · יֶעדֶער זוֹיעֶר טַייג אוּנ יֶעדֶער חָמֵץ וָואס אִיז דָא אוּנ
מַיין רְשׁוּת וָואס אִיךְ הָאבּ עֶס נִישְׁט גִיזֶעהְן אוּנ אִיךְ הָאבּ עֶס נִישְׁט אוֹיס גִירוּימְט אוּנ
אִיךְ וַוייס נִישְׁט דֶער פוּן זָאל זַיין בָּטֵל אוּנ עֶס זָאל זַיין הֶפְקֵר אַזוֹ וִויא דִיא שְׁטוֹיבּ פוּן
דֶער עֶרְד :

כב אוּנ דֶער פְרִיא דַארְף עֶר צוּ פַאר בְּרֶענִין דָאס חָמֵץ בַּאלְט וָוען מֶען טָאר עֶס שׁוֹין
נִישְׁט עֶסִין · אוּנ בַּאלְד נָאךְ דֶעם פַאר בְּרֶענִין זָאל עֶר זָאגִין דֶעם אַנְדֶערִין כָּל חֲמִירָא :

כג דִיא טַייטְשׁ פוּן דֶעם אַנְדֶערִין כָּל חֲמִירָא אִיז · יֶעדֶער זוֹיעֶר טַייג אוּנ יֶעדֶער חָמֵץ וָואס
אִיז דָא אִינ מַיין רְשׁוּת סַייא וָואס אִיךְ הָאבּ יוֹא גִיזֶעהְן סַייא וָואס אִיךְ הָאבּ נִישְׁט
גִיזֶעהְן סַייא וָואס אִיךְ הָאבּ יוֹא אוֹיס גִירוּימְט סַייא וָואס אִיךְ הָאבּ נִישְׁט אוֹיס גִירוּימְט
זָאל אַלְץ זַיין בָּטֵל אוּנ עֶס זָאל זַיין הֶפְקֵר אַזוֹ וִויא דִיא שְׁטוֹיבּ פוּן דֶער עֶרְד :

כד מֶען דַארְף אוּנ זִינְגֶען הָאבִּין בַּייא יֶעדֶערִין כָּל חֲמִירָא דִיא טַייטְשׁ :

כה דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס פַאר שְׁטֵייעֶן נִישְׁט דִיא טַייטְשׁ אוּנ מַיינֶען אַז זַייא זָאגִין וָועלְכִין
יְהִי רָצוֹן · זֶענִין זַייא נָאר נִישְׁט יוֹצֵא :

כו דֶען דֶער עִיקָר פוּן דֶעם זָאגִין אִיז עֶר זָאל זִיךְ אָפּ פַאסִין מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְץ · אַז
דָאס חָמֵץ וָואס גִיפִינְט זִיךְ אוּנ זַיין רְשׁוּת זָאל זַיין בָּטֵל אוּנ הֶפְקֵר אַזוֹ וִויא דִיא שְׁטוֹיבּ
פוּן דֶער עֶרְד :

כז בְּשַׁעַת מֶען לֵייעֶנְט פּוּרִים דִיא מְגִילָה · דַארְפִין דִיא אַלֶע וָואס זֶענִין יוֹצֵא מִיט דֶעם הֶערִין
גִיוָוארִינְט צוּ זַיין סַייא מַאנְסְבִּיל סַייא וַוייבֶּער · זַייא זָאלִין הֶערִין יֶעדֶער וָוארְט · דֶען
אַז מֶען פַאר פֶעלְט נָאר אַיין וָוארְט פוּן דֶער מְגִילָה וָועלְכִים מֶען הֶערְט עֶס נִישְׁט · אִיז מֶען
שׁוֹין נִישְׁט יוֹצֵא :

כח דַארִיבֶּער דַארְפִין צוּ הָאבִּין פַאר זִיךְ אַ מְגִילָה בְּשַׁעַת מֶען הֶערְט · אַז מֶען קֶען
הָאבִּין אַ כְּשֵׁרֵי מְגִילָה צוּ זָאגִין מִיט יֶעדֶער וָוארְט שְׁטִילֶער הַייט · אִיז בְּוַדַּאי גְלַייכֶער :

כט אַז מֶען הָאט נִישְׁט קֵיין כְּשֵׁרֵי מְגִילָה פַאר זִיךְ זָאל מֶען חָאטְשׁ הֶערִין אוּנ וָואסֶערִי
מְגִילָה עֶס אִיז אָדֶער אוּנ אַ חוּמָשׁ וָואס עֶס שְׁטֵייט דְרִינֶען דִיא מְגִילָה · (אַז מֶען
הָאט נִישְׁט קֵיין כְּשֵׁרֵי מְגִילָה טָארִין נִישְׁט נָאךְ זָאגִין יֶעדֶער וָוארְט נָאר מֶען מוּז הֶערִין) · אוּנ
מֶען זָאל גִיוָוארִינְט זַיין אַז וָוען מֶען וָועט וָועלְכִים וָוארְט נִישְׁט דֶער הֶערִין זָאל מֶען תֵּיכֶף
זָאגִין דָאס וָוארְט מִיט דֶעם מוֹיל פוּן דֶעם חוּמָשׁ · וָועט מֶען שׁוֹין יוֹצֵא זַיין :

ל אַז בְּשַׁעַת עֶר זָאגְט צוּ דָאס וָוארְט לֵייעֶנְט דֶער בַּעַל קוֹרֵא וַוייטֶער דַארְף עֶר גֶעךְ
שְׁטִילֶער הַייט וַוייטֶר צוּ זָאגִין בִּיז עֶר וָועט הַאלְטִין גְלַייךְ מִיט דֶעם וָואס לֵייעֶנְט דֶעמָאלְט
זָאל עֶר שׁוֹין שְׁווַייגִין אוּנ הֶערִין פוּן דֶעם בַּעַל קוֹרֵא :

לא אָבֶּער אַז עֶר דֶער יָאגְט נִישְׁט דֶעם בַּעַל קוֹרֵא נָאר עֶר זָאגְט צוּ דָאס וָוארְט וָואס
עֶר הָאט נִישְׁט דֶער הֶערְט וָוען דֶער בַּעַל קוֹרֵא הָאט שׁוֹין וַוייטֶער גִילֵייעֶנְט אִיז עֶר
נִישְׁט יוֹצֵא :

לב זייא פאנטצביל זייא ווייבער מוזען אלץ גיווארינט זיין אונ דיא זאבין :

פרק י דינים אז מען טאר נישט רעדין קיין רכילות אדער שלעכטץ אויף א מענטש . אונ מען טאר נישט זיך נוקם זיין :

א מען טאר גישט גיין מיט רכילות פון איינעם צום אנדערין · צוא זאגין איהם אזו האט יענער גיזאגט אויף דיר · אזו האט יענער דיר גיטוהן · אזו האב איך גיהערט אויף יענים · האטשי דאס איז אמת · עס איז א גרוסי עבירה צוא גיין פון איינעם צום אנדערין מיט א זעלכי רייד :

ב מען טאר גישט רעדין קיין לשון הרע אויף א יוד · דהיינו אפ צוא רעדטין דער מענטש איז אזו שלעכט האטשי עס איז אמת . איז עס א גרוסי עבירה · וועער שמיסט אז עס איז ליגענט :

ג דיא מענטשין וואס זייער שטייגער איז תמיד אפ צו רעדטין פון אנדערי צו זאגין אזו אונ אזו האט יענער גיטוהן א זעלכי עלטערין האט יענער גיהאט . א זעלבי שלעכטי זאכין האב איך גיהערט אויף איהם · דיא מענטשין וואס זענין גיוואונט מיט דעם · האבין גישט קיין חלק לעולם הבא . נאר זייא ווערין פאר שניטן אונ גימשפט אייביג אויף דער זינד :

ד מען דארף דאס צו ווארינען זייא מאנטצביל זייא ווייבער זייא זאלין זיך שטארק היטען פון דער עבירה :

ה אפילו מען שמיסט פון איינעם אז ער איז נישט קיין ערליבער יוד אונ טוהט דיא עבירה טאר מען אויך נישט דאס אפ רעדין אונ שמיסען ווען יענער הערט נישט . האטשי דאס איז אמת :

ו דען וואס קומט ארויס וואס מען שמיסט דאס צינדערט ווען יענער הערט גישט · דאז מען יענים אליין זאגין שטילער הייט מיט וויכי רייד אז ער טוהט נישט גלייך מיט דער זאך · אפשר וועט יענער פאלגין אונ וועט שוין נישט טוהן זיין שלעכץ :

ז אבער צינדערט אז מען זאגט ווען יענער הערט נישט מיינט מען דאך נאר צו רעדין אויף יענים · אונ דאס איז א גרוסי עבירה :

ח דען דער אייבערשטער וויל נישט מען זאל רעדין שלעכץ אויף יודען ח״ו . נאר אדרבה זיין גוטער ווילען איז מען זאל תמיד זאגין אויף זייא גוטץ . וויא ווייט עס איז נאר מיגליך · דער מענטש וואס רעדט גוטץ אויף יודען גידענקט מען אים אויך אונ הימעל צו גוטען :

ט אז איינער דער ציילט דעם אנדערין שלעכץ אויף יענים טאר ער אים נישט גלייבין · יענים פיינט צו האבין דארך דעם · אדער צו בצאלין יענים שלעכץ דער פאר :

י נאר אז עס איז אזא זאך וואס אויב עס איז אמת דארף ער זיך צו היטען פאר יענים · זאל ער זיך היטען :

יא אפילו א זעלכי ווערטער וואס איז נישט רעכט לשון הרע טאר מען אויך נישט רעדין · למשל צו זאגין שווייגט פון יענים איך וויל נישט דער ציילין וואס עס איז גיוועזן · דען פון דעם פאר שטייט מען אז ער ווייסט עפיס שלעכטץ אויף יענים :

יב אויך טאר מען נישט רעדין קיין גוטס אויף א מענטש פאר דיא מענטשין וואס האבין איהם פיינט · דען דאס ברענגט זייא זאלין רעדין שלעכטץ אויף איהם :

יג אויך טאר מען נישט רעדין שלעכטץ אויף יענים מיט א לשון גילעכטיר גלייך מען רעט נישט מיט שנאה :

יד זייא דער מענטש וואס מען רעט שלעכטץ אויף אים איז גישט דער בייא זייא ער איז יוא דער בייא איז אלץ א גרויסי עבירה :

טו אַז מְעֶן זִינְדִּיגְט אִים וָוען עֶר אִיז דֶער בַּייא אִיז דִּיא עֲבֵירָה נָאךְ גְּרֶעסֶיר. דֶען עֶס אִיז אַ גְּרוֹיסֶע עֲבֵירָה צוּ פַאר שֶׁעמִין אַ יוּד:

טז דֶער וָואס אִיז גִּיוואוֹינְט צוּ פַאר שֶׁעמִין יוּדִין בְּשַׁעַת וָוען אַנְדֶערִי מֶענְטְשִׁין שְׁטֵייעֶן דֶער בַּייא הָאט נִישְׁט קֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא:

יז מְעֶן טָאר נִישְׁט דֶער צֵיילֶען פַאר מֶענְטְשִׁין זַיינִי מַעֲשִׂים אוּנ זַיין חָכְמָה קֵייגֶען יֶענֶעמְס מַעֲשִׂים אוּנ יֶענִימְס חָכְמָה כְּדֵי מְעֶן זָאל זֶעהְן אַז עֶר אִיז גּוּט אוּנ יֶענֶער אִיז שְׁלֶעכְט הַאמְשִׁי יֶענִיר אִיז נִישְׁט דֶער בַּייא. דֶער וָואס אִיז גִּיוואוֹינְט אַזוֹי צוּא טוּהְן הָאט אוֹיךְ נִישְׁט קֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא:

יח דָּאס אַלְטְץ וָואס מִיר שְׁרַייבִּין אַז מְעֶן הָאט נִישְׁט קֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא אִיז נָאר אַז מְעֶן טוּהְט נִישְׁט קֵיין תְּשׁוּבָה. אָבֶּער אַז מְעֶן טוּהְט תְּשׁוּבָה אוּנ מְעֶן נֶעמְט אוֹיף זִיךְ מְעֶן זָאל שׁוֹין נִישְׁט זִינְדִּיגְן אוּנ מְעֶן אִיבֶּער בֶּעט דֶעם מֶענְטְשׁ וָואס מְעֶן הָאט אִים גִּיזִינְדִּיגְט הָאט מְעֶן יוֹא אַ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. דֶען תְּשׁוּבָה פוּילְט צוּ אַלְדִינְג:

יט אַז אֵיינֶער זָאגְט עֶפִּיס דֶעם אַנְדֶערִין טָאר עֶר עֶס נִיט קֵיינֶעם דֶער צֵיילִין צֵייטִין דֶער וָואס הָאט גִּיזָאגְט הֵייסְט אִים דֶער צֵיילִין:

כ אַז דֶער וָואס זָאגְט דִּיא זַאךְ זָאגְט בְּפֵירוּשׁ מְעֶן זָאל עֶס נִישְׁט דֶער צֵיילִין. אִיז אֲפִילוּ עֶס שְׁטֵייעֶן מֶענְטְשִׁין דֶער בַּייא טָאר קֵיינֶער פוּן זֵייא נִישְׁט דֶער צֵיילִין:

כא אַז אֵיינֶער זָאגְט צוּם אַנְדֶערִין אַנְטְלַייעַ מִיר דִּיא זַאךְ אוּנ עֶר וִויל אִים נִישְׁט אַנְטְלַייעֶן. צוּ מָארְגִינְס בֶּעט דֶער אַנְדֶערֶער אִים עֶר זָאל אִים עֶפִּיס אַנְטְלַייעֶן טָאר עֶר נִישְׁט זִיךְ נוֹקֵם זַיין נִישְׁט צוּ וָועלִין אַנְטְלַייעֶן אַזוֹי וִויא עֶר הָאט אִים נִישְׁט אַנְטְלִיגֶען. נָאר עֶר דַּארְף אִים יוֹא צוּ אַנְטְלַייעֶן. דֶען אַ יוּד דַּארְף מוֹחֵל צוּ זַיין דֶעם אַנְדֶערִין יוּד אוּנ נִישְׁט זִיךְ נוֹקֵם זַיין אוּנ אִים:

כב בְּשַׁעַת וָוען עֶר אַנְטְלַייעֶט אִים טָאר עֶר נִישְׁט זָאגִין אִיךְ גִּיבּ דִּיר אוּנ בִּין נִישְׁט אַזוֹי וִויא דִּיא וָואס הָאסְט נִישְׁט גִּיוָואלְט מִיר אַנְטְלַייעֶן. נָאר עֶר דַּארְף גָאר צוּ פַאר גֶעסִין פוּן דֶעם וָואס יֶענִיר הָאט אִים נִישְׁט גִּיוָואלְט אַנְטְלַייעֶן. אוּנ זָאל צוּרִיק יֶענִים לִיבּ הָאבִּין מִיט דֶעם גַאנְצִין הַאַרְצְן. דֶען מְעֶן דַּארְף צוּ וִויסֶען אַז אַלְדִינְג וָואס עֶס קוּמְט אוֹיף דֶעם מֶענְטְשׁ אִיז אַלְטְץ פוּן אֵייבֶּערְשְׁטִין. אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִּישְׁרִיבִּין בְּפֶּרֶק ל״ז זֶעה אֵיין דָּארְט:

חלק ג (יום יב) פרק יא · דִּינִים פוּן פְלֵייש זַאלְצִין:

א אֵיידֶער מְעֶן זַאלְטְץ דָּאס פְלֵייש דַּארְף מְעֶן עֶס צוּ וֵוייקִין אוּנ וַואסֶער אַ הַאלְבִּי שָׁעָה. מְעֶן דַּארְף אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין עֶס זָאל קֵיין שְׁטִיקֶער פְלֵייש נִיט אַרוֹיס שְׁטַארִין פוּן וַואסֶער:

ב אַז דָּאס וַואסֶער אִיז שְׁטַארְק קַאלְט דַּארְף מְעֶן עֶס צוּ שְׁטֶעלִין אוֹיף אַ וַוארִים אוֹרְט פַאר דֶעם וֵוייקִין עֶס זָאל בְּשַׁעַת דֶעם וֵוייקִין נִישְׁט זַיין אַזוֹי קַאלְט:

ג פְלֵייש וָואס אִיז פַאר פְרוֹרִין פוּן דֶער קֶעלְט דַּארְף מְעֶן צוּ וַוארְטִין בִּיז עֶס וֶועט אוֹיף גֵיין. עֶס פוּילְט נִישְׁט דֶער צוּ דָּאס וֵוייקִין אוּנ זַאלְצִין וָוען עֶס אִיז פַאר פְרוֹרִין. נָאר מְעֶן זָאל עֶס נִישְׁט לֵייגִין נָאהֶנְט פוּן וַוארִימֶען אוֹיבֶען. אוּנ נִישְׁט אוּנ וַוארִים וַואסֶער אַרַיין:

ד נָאךְ דֶעם וֵוייקִין דַּארְף מְעֶן דָּאס פְלֵייש גּוּט אָפּ צוּ וַואשִׁין פַאר דֶעם זַאלְצִין. בִּפְרָט אוֹיף דֶעם אוֹרְט וִויא מְעֶן זֶעהְט בְּלוּט דַּארְף מְעֶן בְּוַודַּאי גּוּט אָפּ צוּ וַואשִׁין:

ה מְעֶן זָאל נִישְׁט צוּ שְׁנֵיידִין דָּאס פְלֵייש נָאךְ דֶעם וֵוייקִין פַאר דֶעם זַאלְצִין. דֶען אַז מְעֶן צוּ שְׁנֵייט עֶס דֶערְנָאךְ דַּארְף מְעֶן עֶס נָאךְ אַמָאהְל צוּ וֵוייקִין:

ו דִּיא כֵּלִי וָואס אִיז דֶער שְׁטֵיינֶער אַז מְעֶן וֵוייקְט אוּנ אִיהְר פְלֵייש זָאל מְעֶן זִיא נִישְׁט נִיצֶען צוּ קֵיין עֶסִין וַוארְג:

ז נָאךְ דֶעם וָואס מְעֶן הָאט גִּיוֵוייקְט דָּאס פְלֵייש אוּנ אָפּ גִּיוַואשִׁין דַּארְפִין עֶטְוָואס צוּ וַוארְטִין

עס זאל ארויס טריפן דער פון דאס וואסער . כדי דאס זאלץ זאל ניכט צו גיין פון וואסער . נאר מען זאל ניכט ווארטן ביז עס ווערט טריקען :

ח דאס זאלץ זאל ניש זיין נאר דין וויא מעהל . אונ אויך ניכט גראבי שטיקליך . נאר מיטעל . אויך זאל עס זיין טרוקען :

ט מען דארף צו שיטען דאס זאלץ אויף אלי זייטין אונ אויף יעדעריין אורט פון פלייש . עס זאל ניכט בלייבין קיין אורט אן זאלץ :

י עופות דארפין גוט צו עפינען פאר דעם ווייקין . כדי מען זאל זייא קענין גוט ווייקין אונ גוט זאלצין פון אינעווייניג אויך . אויך זאל מען אפ שניידין דיא קעפ פאר דעם ווייקין :

יא דאס גיזאלצעני פלייש דארף צו ליגען אויף איין אורט וואס דאס בליט קען גוט ארונטער רינען דער פון איבער דעם זאל מען ניכט ליגין דיא אהפעלקי מיט פלייש אויף דער ערד . דען דאס בליט ווערט ניכט קענין גוט אוועק רינען פון פלייש :

יב אז מען זאלצט אויף א ברעט דארפין צו לייגין דאס ברעט משופע . דאס בליט זאל קענין ארונטער רינען :

יג אז עס איז דא אונ דעם האלטין גריבליך וואס עס קען זיך פאר האלטין דאס בליט . טארין ניכט זאלצין דרויף אפילו מען וויל עס לייגין משופע :

יד אפילו דאס פלייש ליגט שוין מעהר פון א שעה אונ זאלץ . טארין עס אויך ניכט לייגין אויף דיא ערטער וואס מיר שרייבין :

טו אז מען זאלצט עופות אדער א גאנצע זאט דארפין צו לייגין מיט דער הולער זייט ארונטער . עס זאל זיך ניכט פאר זאמלין בליט אויף דעם אורט :

טז דאס פלייש דארף צו ליגען א שעה אונ זאלץ :

יז איידער מען נעמט אפ דאס פלייש טאר מען עס ניכט אריין לייגין אונ א כלי וואס איז אונ איהר ניכט דא קיין וואסער :

יח בשעת מען גייט אפ גיסען דאס פלייש זאל מען עס אפ קלאפין פון זאלץ אונ איבער שווענקין עס דרייא מאהל אונ וואסער . מען זאל ניכט זאליווען קיין וואסער . נאר יעדער מאהל עס גוט איבער שווענקין :

יט מען דארף גיווארונט צו זיין ניכט צו לייגין אום גיזאלצין פלייש אויף דעם אורט וויא עס ליגט טייגלאהל זאלץ . דען טאמער קלעפט זיך אן א שטיקעל זאלץ אן דעם פלייש פאר דעם ווייקען :

כ אויך זאל מען ניכט אריין לייגין אום גיזאלצין פלייש אונ אזא כלי וואס מען לייגט טייגלמאל אריין אונ איהר איין אנדער עסין ווארג . דען דאס בליט וואס קלעפט זיך אן אונ דער כלי פון פלייש ווערט זיך אן קלעבין אונ עסין ווארג :

כא דעם קאפ דארפין פאר דעם ווייקין צו שניידען אונ ארויס נעמין דעם מארך אונ צו רייסין דאס היטעל אונ איטליכעם בזונדער זאלצין . דעם קאפ זאל מען זאלצין פון דרויסין אונ פון אינעווייניג . מען מעג אים זאלצען אויף דיא האר :

כב ביינער וואס זענין בהעפט מיט פלייש מעגין זייא זאלטצין מיט דעם פלייש בנאנד . אז זייא זענין ניכט בהעפט צום פלייש זאל מען זייא זאלטצין בזונדער . אונ ניכט לעבין פלייש :

כג דיא פיס פון דיא בהמות דארפין פאר דעם ווייקין אפ צו האקין דיא שפיצען פון דיא קלאין דאס בליט זאל קענין פון דארט אויך ארויס גיין בשעת דעם זאלצין :

כד אויך זאל מען זייא שטעלין באופן אז דאס בליט זאל פון דארט אויך ארויס רינען . אונ ניכט שטעלין אויף דער ערד . מען מעג זייא זאלצין אויף דיא האר :

כה דאס הארץ דארפין אויף צו שניידין פאר דעם ווייקין . עס זאל ארויס גיין דאס בליט

פרק יב חידושי דינים נחוצים מלוקטים מהרב המופלג והמפורסם כש"ח מו"ה אלימלך הכהן נ"י האבד"ק ראחוב יצ"ו. עם כמה הוספות מהרב המחבר נ"י משלחן ערוך ופוסקים:

א צריך להזהיר לבני ביתו כשרוצים להכשיר העופות בהדחה ומליחה שיבקעום לשנים קודם השרייה ויוציאו כל הבני מעים וגם הריאה. וישרו במים חצי שעה כידוע
ואחר

וואס איז איין גיזאמילט דריגען:

כו דיא ליגנען זאל מען אויך צו שניידין אונ עפנין דיא גרוסי אדערין פאר דעם ווייקין:

כז דיא לעביר פוילט נישט צו זאלצין. נאר מען מוז זיא בראטין אויף דעם פייער:

כח איידער מען בראט זיא דארפין זיא גוט צו שניידין אונ דער בדייט אונ אין דער לענג אונ לייגין מיט דעם צו שניטענים אויף דעם פייער. דאס פייער זאל גוט ארויס ציען דאס בלוט:

כט איידער מען לייגט זיא אויף דעם פייער זאל מען זיא איבער שווענקין. אונ בשעת זיא ליגט אויף דעם פייער זאל מען זיא אביסל זאלצין:

ל זיא זאל זיך בראטין אויף דעם פייער ביז זיא וועט גוט זיין צו עסין. דער נאך זאל מען זיא גוט אפ וואשען דרייא מאהל. דער נאך מעגין זיא שוין קאכין:

לא אז מען וויל זיא נישט קאכען נאר עסין גיבראטעני הייט. דארפין זיא דאפער נישט צו שניידען:

לב מען דארף גיווארינט צו זיין נישט צו בראטין זיא אויף א טריקענים אויבען. אויך טארין נישט איין וויקלען זיא אונ פאפיר צו בראטין. דען דאס בלוט וועט צוריק איין גיזאפט ווערין. נאר מען זאל זיא בראטין בלויז אויף דיא קולען:

לג אייטער דארפין גוט צו שניידין עטליכע מאהל אונ דער לענג אונ אין דער בדייט פאר דעם בראטין כדי דיא מילעך זאל פון איהם ארויס גיין:

לד דאציפארט זאל מען איהם נישט קאכען נאך דעם בראטין. נאר עסין אזו. דארעשט דינים פון בראטין דעם אייטער איז אזו וויא מיר האבין גישריבען ביי דער לעביר:

לה דיא מילטץ דארפין צו טרייבערין פאר דעם ווייקין:

לו א מאגין פון אקאלב וואס איז דא אונ איהם מילעך זאל מען דיא מילעך אוים גיסען פאר דעם ווייקען:

לז אייער וואס מען גיפינט אונ עופות סייא זייא זענין נאך קליין סייא זייא זענין שוין אונ גאנצין פארטיג דארף מען זייא צו ווייקען אונ זאלצין אזו וויא אנדער פלייש:

לח דאציפארט טארין נישט זאלצין זייא בנאנד מיט דעם פלייש נאר זייא זאלין ליגען נייט פון פלייש. עס זאל נישט קענין ארויף ריגען אויף זייא דאס בלוט פון פלייש:

לט אויך טארין נישט עסין זייא מיט קיין מילעך אפילו זייא זענין שוין אונ גאנצין פארטיג:

מ מען דארף גיווארינט צו זיין גישט צו לאזין ליגען אום גיזאלטצען פלייש דרייא מעת לעת אום גיווייקט. נאר מען זאל עס ווייקין אונ וואסער איידער עס לאזין זיך אום דרייא מעת לעת פון דער שחיטה אן. אז עס איז אבער גלעגין דרייא מעת לעת אום גיווייקט זאל מען פרעגין א שאלה:

מא מען זאל גישט אפ זענגין דיא עופות נאר איבער דעם פלאם פון שטרויא אדער גראבעווינעס. אויך זאל מען נישט מאכין קיין שטארקין פלאם:

מב אויך דארפין צוא רידערין דאס עוף אהין אונ אהער עס זאל זיך נישט דער ווארימען כדי דאס בלוט זאל קענין דער נאך ארויס גיין בשעת דעם זאלטצין:

יעדער

ואחר כך ידיחום היטב מבפנים ומבחוץ . ובבית השחיטה . ובכל מקום שנראה צרירת דם ידיחו וישפשפו היטב מהדם . ואחר כך ימלחו אותם בבל מקום כדין :

ב ולא כמנהג קצת נשים שעושים בהעוף נקב קטן להוציא הבני מעים . ואחר כך מכשירים העוף על ידי שמפזרין המלח בתוכם . שזה אינו נכון מכמה טעמים . כמו שכתב הפרי מגדים ביורה דעה סימן ס"ט סוף ס"ק ט"ו בשם הבית לחם יהודא דראוי לבקוע העופות לשנים (קודם הדחה ומליחה) . והטעם משום ריאה הנחבאת בין הצלעות . וכתב הפרי מגדים על זה דיפה כתב . הדא דלכתחילה אי אפשר למלוח בפנים בכל מקום כו' . ואף בבקע יש להוציא הריאה כו' דלכתחילה בעי (הריאה) מליחה מב' צדדים . עד כאן לשונו :

ג ועוד אחזק דבריהם ז"ל ממה שראיתי בעיני איזה אווזות שהי' איזה שאלה עליהם . ואמרו לי שמלחום כבר על ידי שהוציאו הבני מעים ופזרו המלח לפנים בלא בקיעה . ומצאתי אחר כך בתוכם כמה צרירת דם . וזה מבואר ברמ"א סימן ס"ט סעיף א' ובחכמ"א כלל ל' דצריך אחר הדחת הבשר קודם מליחתו להדיחו היטב במי השריה . וידוע שזה אי אפשר לעשות כן מבפנים כשהעוף שלם :

ד וזה לשון החכמת אדם שם יזהר לשרות במים ערך חצי שעה ולהדיחו ולשפשפו יפה יפה במי השרייה . וצריך לדקדק במקומות שנראה בו דם וכ"ש דם שנצרר על ידי מכה . וכן בחלל העופות ובמקום בית השחיטה . ושם צריך שפשוף היטב . ואפילו בדיעבד אם מצא שם דם בעין אחר המליחה צריך לקלוף מן הבשר מעט באותו מקום . ולכן צריך ליזהר בזה עד כאן לשונו :

ה ובסימן ס"ז כתב רמ"א דיש להחמיר לקלוף בית השחיטה או לחתוך באותו בשר קודם מליחה (וקודם הדחה) הואיל ונצרר שם הדם בשעת שחיטה עד כאן לשונו . וכן כתב בחכמת אדם סוף כלל כ"ט . וכתב שם הפרי מגדים במשבצות סוף ס"ק ב' וזה לשונו ואיני יודע על מה סומכין העולם בבשר בית השחיטה דעל כל פנים כו' בעי חיתוך (קודם מליחה) עד כאן לשונו . ולכן צריך להזהיר על זה :

ו כשרוצין לשרות עופות בתוך ג' ימים שיהיו מותרין לבישול אחר כך כידוע צריך ליזהר לפותחן מקודם . כי אם שרו העופות שלימים אסור לבשל האברים הפנימים אחר כך
רק

(יום יג) פרק יב

א יעדער יוד דארף צו ווארענען דאס בני בית אז ווען זייא וועלען בשר מאכען איין עוף דוירך ווייקען אונ זאלצען . זאלין זייא צו שפאלטין דאס עוף פאר דעם ווייקען . אונ ארויס נעמין דיא קישקעליך אונ אלדינג פון אינעווייניג . אפילו דיא לינגליך זאלין זייא ארויס נעמין פאר דעם ווייקען . אונ זאלין אלדינג איין ווייקען אונ וואסער עס זאל ליגען אונ וואסער א האלבי שעה אזוי וויא דער דין איז :

ב דער נאך זאל מען ארויס נעמין דאס פלייש פון וואסער אונ גוט אפ וואשין פון בלוט . דאס עוף זאל מען גוט אפ וואשין פון אינעווייניג אונ פון אויסענווייניג . ווער שמיסט אויף דעם אורט וויא דאס עוף איז געשאכטין בייא דעם האלז דארפין בוודאי איין שניידין אונ גוט אפ וואשין עס זאל זיין ריין פון בלוט :

ג אויך אויף וועלכין אורט מען זעהט בלוט זאל מען גוט אפ וואשין מיט דער האנט פאר דעם זאלצין . דער נאך זאל מען גוט זאלצין דיא עופות פון אינעווייניג אונ פון אויסענווייניג אונ יעדער פלייש פון אלע זייטין . עס זאל גישט בלייבין קיין אורט אן זאלץ :

ד אז מען וואשט גיט גוט אפ דאס פלייש פאר דעם זאלצין אזוי וויא מיר שרייבין אונ מען גיפינט נאך דעם זאלצין א שטיקעל אורט פון פלייש וועלכים עס איז נאך איין גירעכט מיט בלוט פון פריער זאל מען פרעגין א שאלה :

ה דען דאס זאלץ קען נאר אויס ציען דאס בלוט פון אינעווייניג . אבער דאס בלוט וואס דאס פלייש איז איין גירעכט פון פריער מוז מען גוט אפ וואשין פאר דעם זאלצין אזוי וויא מיר האבין גישריבען :

איבער דעם טוהן גישט רעכט פייל ווייבער וועלכים זייא צו שפאלטין נישט דאס עוף פאר
דעם

רק לצלותם כמבואר בשאלות ותשובות נודע ביהודא הובא בפתחי תשובה סימן ס"ס ס"ק כ"ז:

ז ביורה דעה סימן ק"כ פסק הש"ך שם ס"ק י"ב דכלי עץ שיש לו השוקים של ברזל מבחוץ שמעמידים אותו דיש לטובלו בלא ברכה או עם כלים אחרים דמספקא לן אי אזלינן בתר המעמיד. וכן פסק בחכמת אדם כלל ע"ג:

ח ולכן נראה דמה שנוהגים העולם בכלים כגון קדירות וקערות שנשברו ותופרים אותם בהוט של ברזל שקורין דרעט. שאם תפרם עכו"ם צריך לטובלם בלא ברכה. כיון שהברזל מעמידם ובלא :ד: הברזל היו שברים בעלמא. והברזל עושה אותן כלי:

ט ומכל שכן כשהחוט של ברזל הוא גם כן מבפנים והנכרי נותן החוט של ברזל משלו דיש סברא להצריך להטבילם בברכה. כמבואר ברמ"א ואחרונים שם עיין שם. ועכ"פ צריך ליזהר להטבילם בלא ברכה. או עם כלים אחרים:

י וכשיבוא להטבילם צריך להדיחם יפה שלא יהיה דבוק בהם שום לכלוך כמבואר ביורה דעה שם:

יא גם יהא אדם נזהר בענין מכירת בהמה המבכרת לנכרי שיהיה כסף ומשיכה כדין תורה. (ועיין בחו"מ סימן קצ"ז דין משיכת בהמה). וישאל לחכם שבעירו איך ינהוג בזה. וכמבואר בש"ע רז"ש סוף הלכות פסח. ומהראוי על השוחטים דמתא להשגיח על זה שיהיה על פי הדין. כדי שלא יבואו ה"ו לידי שחיטת קדשים בחוץ:

יב גם יזהר כל אדם שלא לקלל ח"ו את שום אדם מישראל. כי מבואר בחו"מ סימן כ"ז ברמ"א ואחרונים שעל זה לא מהני מחילה. אם כן זה גרע מחירף את חבירו דמהני מחילה. ועל זה לא מהני מחילה לבד. אלא אם כן יעשה גם כן תשובה כמו שעבר על איזה לאו שבתורה:

יג גם יש להזהיר שאורך הציצית יהיה י"ב גודלין מלבד המונח על הבגד כמבואר בשלחן ערוך אורח חיים סימן י"א ובאחרונים שם ועיין שם דמודדין באדם בינוני במקום

דעם וייקן. נאר זייא שניידין אויף אשטיקעל אונ נעמין ארויס פון אינוויינג. דער נאך ווייקן זייא עס אזוי. דער נאך זאלצין זייא עס פון אובן. אונ שיטען אריין אינעווייניג אויך זאלץ יוצא צו זיין. דאס איז אבער גישט רעכט פון פיהל טעמים:

ז זייא דארפין אלייני צו וויסען אז עס טויג נישט אזוי. דען נאך דעם זאלצין אונ נאך דעם אפ גיספן ווען זייא צו שפאלטין דאס עוף גיפינט מען דאך אינעווייניג פיהל ערטער וועלכים ועגין איין גירעכט מיט בלוט פון פריער. איבער דעם מוז מען טוהן אזוי וויא מיר האבין אובען גישריבען בסעיף א׳ ב׳ ג׳:

ח אויך יעדער פלייש וואס מען וויל זאלצין כשר צו מאכין מוז מען אלטין נאך דעם ווייקען פאר דעם זאלצין גוט אפ וואשין אויף אלע ערטער עס זאל נישט זיין אויף דעם פלייש קיין בלוט פון פריער בשעת דעם זאלצין:

ט טיילמאהל ווען עס טרעפט זיך עס ליגען עופות ביז דעם דריטען טאג אום כשר גימאכט אונ מען וויל זייא דעם דריטען טאג ווייקען אונ וואסער מען זאל קענין זייא ווייטער האלטין צווייא טאג אום כשר גימאכט. דארף מען זייא צו עפינען אונ ארויס נעמין פון אינעווייניג פאר דעם ווייקין:

י אז מען האט אבער אזוי איין גיווייקט גאנצע הייט אונ עס איז פאר בייא גינאנגין דרייא מעת לעת פון דער שחיטה ביז דעם זאלצין זאל מען פרעגין א שאלה:

יא פון צינדערט אן וועלין מיר שרייבין נאך נייטיגע דינים פון שלחן ערוך ופוסקים וועלכים יעדער מענטש דארף זייא נייטיג צו וויסען:

יב אז מען קויפט פון אגוי א קענדיל אדער א פעסיל מיט אייזערנע רייפען דארף מען עס צו טובלין אן א ברכה:

יג דעסט גלייכין וואס דער שטיינער איז ווען א טעפיל אדער א שיסעלי ווערט צו בראכין ומען עס צו אגוי ער זאל עס צו נייען מוט דראט מען זאל קענין דער נאך ווייטער

ניצען

במקום הרחב שבאגודל. ועיין שם בפרי מגדים במשבצות סק"ג שכתב וזה לשונו לא יפה עושים מוכרים שמצמצמין במדת אורכם וקרוב הדבר ברכה לבטלה כו' ויש להזהירם על כך עד כאן לשונו :

יד ובאשל אברהם שם סק"ח כתב וזה לשונו ומשמע אפילו דיעבד מעכב אם לאחר הכריכה והקשירה אין בארכן י"ב גודלין מלבד מה שמונח על הבגד. והעולם מוכרין ציצית קצרים וראוי למחות בידם עד כאן לשונו :

טו וכי כדאי הוא להכנים את עצמו לברכה לבטלה מחמת שציצית הקטנים נמכרים קצת בזול פחות מעט. ואפילו לקטנים גם כן צריך לקנות ציצית גדולים כשיעור הנ"ל. מטעם הנ"ל :

טז ואיתא בגמרא מנחות דף מ"ג עמוד ב' רבי שמעון בן יוחאי אומר כל הזריז במצוה זו זוכה ומקבל פני השכינה · וגם איתא שם דשקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן וגם מצלת מעבירת זנות כמבואר שם בגמרא דף מ"ד. בוודאי כדאי הוא לפזר על ציצית כשרים שיהיו כפי שיעור הנ"ל :

יז הנה מבואר בפרי מגדים סימן רפ"ט וסימן רצ"א ובסידור דרך החיים דנשים מחויבים בשבת גם בבוקר בקידוש היום. לכן יזהיר את בני ביתו על זה לשמוע גם כן הקידוש בבוקר. ויאכלו אחר כך תיכף כזית לחם או פת הבא בכסנין מחמשת המינים. כדי שיהיה קידוש במקום סעודה כידוע :

יח עוד יזהיר שלא לשאוב בשבת לעת ערב מים שלא לצורך שבת. ולא כמו שנוהגים בקצת מקומות לצאת לשאוב בשבת לעת ערב בשני כלים. כדי שיהיה להם על מוצאי שבת קדש. כי אסור להכין משבת לחול כמבואר בגמרא ופוסקים :

יט עוד צריך להודיע דבערב יום טוב בערב מחויבים לסגור החניות ולפסוק ממלאכה האסורה ביום טוב סמוך לשקיעת החמה. כמו בערב שבת. כמבואר בגמרא יומא דף פ"א עמוד ב' שמחויב להוסיף מחול על הקודש בערב יום טוב כמו בערב שבת. וזה נלמוד מהפסוק תשבתו שבתכם. וכמבואר בפרי מגדים ורז"ש סימן רס"א ובחיי אדם כלל ה'. גם יש חילוקים בשיעור בין השמשות כידוע :

כ ולא כמו שנשתבשו קצת בני אדם שאין סוגרים את החניות בערב יום טוב עד קרוב להשיכה. ונדמה להם שערב יום טוב קיל מערב שבת. השי"ת יכפר בעדם. ויזהרו מכאן ולהלאה לעשות כדין :

וראיתי

ניצען דער מיט דארף מען עס אויך נאך דעם צו גייען צו טובלין אין א בְּרָכָה :

יד ביא דעם אַלִימֶען אז מען האט אַנְדֶערִי כֵּלִים צו טוֹבְלִין וָועלְכִים מען מאכט יוא ביא זייער טובלין דיא בְּרָכָה · זאל מען דיא כֵּלִים וָואס מיר האבין גישריבען באלד טובלין נאך יֶענִי כֵּלִים · כְּדֵי דיא בְּרָכָה פון פְרִיעֶר זאל זיין אויף דיא כֵּלִים אויך :

טו בְּשָׁעַת מען וויל טובלין א כְּלִי דארפין אכטונג געבין זיא זאל זיין ריין · אז זיא איז נִישְׁט ריין דארפין זיא גוט אפ וואשין זיא זאל זיין ריין בְּשָׁעַת דעם טובלין :

טז דער מענטש וואס טובעלט א כְּלִי דארף זיך איין צו טינקען דיא האנט אונ דער מַקְוֶה פאר דעם טובלין. אונ זאל נִישְׁט האלטין שטארק דיא כְּלִי נאר מיטעל :

יז מען מוז אכטונג געבין דיא כְּלִי זאל זיין אונ גאנצין מיט אמאהל אונ וואסער בְּשָׁעַת דעם טובלין :

יח ווייבער זענין מְחוּיָּב שַׁבָּת אונ קידוש אזוי וויא מאנצביל · אֲפִילוּ אונ דעם קידוש פון דער פריא זענין זייא אויך מְחוּיָּב :

יט איבער דעם דארף מען צו ווארינען דעם בְּנֵי בַּיִת זייא זאלין גוט אוים הערין דעם קידוש סייא פון בנאכט סייא פון אונ דער פריא. אונ זייא זאלין אונ זיגען האבין יוצא צו זיין :

כ אויך דארף מען צו עסין באלט נאך דעם קידוש אונ דער אייגענער שטיב א שטיקעל חַלָּה אָדֶער אייער קיכעל חאטש אזוי גרוים וויא א האלב איי. דען אז נִישְׁט איז מען נִישְׁט יוצא מיט דעם קידוש :

כא וראיתי להזכיר כאן דברי הפרי מגדים באורח חיים סימן שס"ו במשבצות סק"ז שתמה על נוסח רוב סידורים שלנו בנוסח העירובי חצרות כשעושין בעד כל העיר המתוקנת בעירובין :

כב וזה לשונו שם . שמתי אל לבי בדין עירובי חצירות ושיתופי מבואות . וראיתי נדפס בסידורים בדין כו' להכנים ולהוציא ולהביא בכל שבתות השנה הזאת . מבית לבית . מחצר לחצר . מגג לגג . ומבתים להצר . ומחצר לבתים . ומחדר לחדר . ומבית לגג.ומגג לבית כו' לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת עכ"ל . ובעיקר הנוסח איני יודע למה השמיטו ממבוי לחצר ובתים מאחר דלדידן המצה בערב פסח הוא שיתוף ועירוב , אם כן יאמר בדין יהא כו' וממבוי לחצירות ולבתים כבסימן שצ"ה. ועירוב כולל עירוב ושיתוף . ומה שכתוב בנוסח מבית לבית וחדר לחדר. היינו של שני בני אדם . דבלא עירוב אסור מחדר לחדר בבית אחד אף סמוכין זה אצל זה כמו שכתב המג"א . ומחצר לחצר. היינו כלים ששבתו בבית . וכעת צריך עיון בזה הנוסח . ואיני יודע מה אידון ביה· כי לדעתי יש להוסיף ולכלול מבואות כאמור . גם יש לומר ביום טוב גם כן כו'. ומ"ש כאן בסט"ז ובמג"א דאם גבו העירוב ולא אמרו דמותר. היינו בלא הזכיר כלל . הא לומר מקצת ולהשמיט מקצת יש לומר אף דיעבד לא מהני וכיון דהשיתוף בטל גם העירוב בטל כו' עכ"ל :

כג ובאשל אברהם ס"ק כ"א כתב גם כן דאם הזכיר מקצת יש לומר לכ"ע אסור עד כאן לשונו :

כד ובחיי אדם כלל ע"ב סימן ה' כתב וזה לשונו בשעה שמזכה העירוב מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב ואומר בהדין יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית ומן הבתים למבוי וממבוי לבתים לכל בתי החצירות ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת . ואם מערב לכל שבתות השנה יאמר לכל שבתות השנה ולכל ימים טובים עד כאן לשונו :

כה ורז"ש סימן שס"ו סעיף י"ח כתב וזה לשונו ואומר בדין עירובא יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר . ונוסח שלנו יתבאר בסימן שצ"ה עד כאן לשונו :

כו ובסימן שצ"ה כתב וזה לשונו ואומר בזה השיתוף יהא מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מהצירות למבוי . ואם משתתפים בפת וסומכין על שיתוף במקום עירוב כו' יאמר גם כן מחצירות לבתים עד כאן לשונו:

כז ועיין עוד בשלחן ערוך ואחרונים סימן שס"ו שס"ח דיש לומר גם כן בשעה שמערב

כא אז צוויא יודען וואָנען אונ איין הויז אויף דעם אָרט וואס מען טאר נישט שבת דאָרט טראָגן דארפֿין זייא פֿרייטיג צו מאכין איין עירובי חצירות . דען אז מען מאכט נישט דאָרט קיין עירובי חצירות טארין נישט טראָגן דאָרט שבת אפילו פון שטיב אונ הויז אריין . אונ אויך נישט פון איינעמס שטיב אונ דעם אנדערינס שטיב אריין :

כב דער וואס ווייסט נישט וויא אזו צוא מאכין איין עירובי חצירות זאל פֿרעגין דעם וואס ווייסט . וויא אזו צו מאכין.זעה איין בספר דברי תורה סימן ס"ב :

כג אונ דער שטאט וואס מען מעג שבת טראָגן ווייל זיא איז ארום מיט עירובין איז ניטג וואס דער רב מאכט עירובי חצירות פאר דער גאנצער שטאט :

כד נאר אז דער עירוב איז פֿרייטיג איבער גירישען געוואָרען בדארף יעדער הויז וואס וואָנען דרינען צווייא יודען צו מאכין פֿרייטיג איין עירובי חצירות . זייא זאלין מעגין טראָגין אונ דעם איינינעם הויז פון איינעמס שטיב אונ אנדערינס אריין אונ אויך אונ הויז אריין :

כה דארעשט דינים וואס שטייען אובען בלשון הקודש האבין מיר גישריבען בלשון עברי טייטש יעדערין דין אויף זיין אָרט . אין דעם פרק וואס דער דין דארף צו שטיין : זעה איין בפרק ז' סעיף פ"ד . ובפרק ח' סעיף מ"א מ"ב . ובפרק ט"ז סעיף ט"ז י"ז י"ח . ובפרק ל' סעיף ב' ג'.ובפרק ל"ו סעיף ח' ט' י' . אלע דינים פון יעדערי זאך :

שמערב שמזכה גם כן לכל מי שיתוסף עליהם מיום זה ואילך :

כח ובסימן שצ"ה באשל אברהם כתב וזה לשונו והנוסח בדין יש להוסיף כו' להוציא ולהכניס מחצר למבוי וממבוי לחצר ומהם לבתים כו' ולהוסיף גם כן לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף עד כאן לשונו :

כט ועיין עוד בט"ז ומג"א סימן שס"ו ובט"ז ורז"ש ומחצית השקל סימן תקי"ח דיכלול בו גם יום טוב ולומר לכל שבתות וימים טובים של שנה זו . ורז"ש שם הוסיף עוד דגם מי שנוהג לערב ולשתף לכל שבת ושבת יאמר בשבת שלפני יום טוב לשבת זו וליום טוב הבא עלינו עד כאן לשונו :

ל ולכן כתבנו כאן הנוסח על פי הפוסקים הנ"ל וכעין שהוא בקצת סידורים שנדפסו מחדש . בדין יהא שרא לנא להכניס ולהוציא ולהביא בכל שבתות השנה הזאת מבית לבית . ומחצר לחצר . ומגג לגג . ומבתים לחצר . ומחצר לבתים . ומחצרות למבוי . וממבוי לחצרות ולבתים . ומחדר לחדר . ומבית לגג . ומגג לבית . כל מה דצריך לן בשבת הבאה ובכל שבתות השנה הזאת (בשבת הסמוך ליום טוב יאמר גם כן ,וביום טוב הבא עלינו) ובימים טובים של שנה זו הבאים עלינו לטובה לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת :

לא וכשמערב גם כן בכל ערב שבת בלא ברכה כמו שכתבו האחרונים סימן שס"ח דנכון לעשות כן (שמא נתעפש העירוב שבבית הכנסת) ידלג אז תיבות ובכל שבתות השנה הזאת. ותיבות ובימים טובים של שנה זו :

לב וכל זה כשמערב בעד העיר המתוקנת בעירובין . אבל מי שדר במקום שאינו מתוקן בעירובין ומערב בכל ערב שבת לחצר שלו בלבד . יכול לומר הנוסח הכתוב בכל הסידורים . או יאמר נוסח המבואר למעלה סעיף כ"ה מדברי רז"ש ז"ל בסימן שס"ו :

פרק יג דינים פון מילעכדיקס און פליישיגס . און וויא אזוי מען מעג שיקען פלייש אדער אנדערי זאכין דורך גוי :

א אז איינער עסט פליישיגס טאר ער נישט עסין קיין מילעכדיקס ביז ער ווארט זעקס שעה אפילו ער קייעט נאר פון א קינד ווען דארף ער אויך צו ווארטין :

ב אז מען געפינט נאך דיא זעקס שעה פלייש צווישען דיא ציין דארף מען עס ארויס צו נעמין . און ער דארף שוין נישט צו ווארטין . נאר ער זאל איבער־קייען א שטיקעל ברויט און אויס שווענקין דאס מויל :

ג אז איינער עסט איין עסין ווארג וואס איז נישט דרינען געווען קיין פלייש און קיין שמאלץ נאר עס איז געקאכט געווארין און א פליישיג טעפיל מעג ער עסין דער נאך מילעכדיקס :

ד אז איינער עסט מילעכדיקס און וויל עסין דער נאך פליישיגס דארף ער זיך אפ צו וואשין דיא הענט מיט וואסער און איבער קייען א שטיקעל ברויט און אויס שווענקין דאס מויל . וועט ער מעגין עסין פליישיגס :

ה עס איז גלייך אפ צו בענטשין אדער מאכין דעם בורא נפשות אדער דיא ברכה אחרונה נאך דעם מילעכדיקס און ווארטין אביסעל איידער ער זעצט זיך עסין פליישיגס .

ו אז מען עסט הארטין קעז וואס איז שוין אלט זעקס חדשים אדער פעטין קעז וואס איז ווערמדיק. דארפין צוא ווארטין זעקס שעה איידער מען עסט פליישיגס :

ז אז איינער עסט מילעכדיקס און וויל דער נאך עסין פליישיגס דארף ער אפ צו שארען פון טיש דיא מילעכדיקע ברעקלעך :

ח מען טאר נישט עסין קיין פליישיגס אויף א מילעכדיק טישטוכעל אודער פאר קערט :

ט אויך טארין נישט שניידין מיט א פליישיג מעסיר ברויט צו עסין עם מילעכדיק אדער פאר קערט . אפילו דאס מעסיר איז ריין :

י אַז מֶען הָאט נִישְׁט קֵיין אַנְדֶער מְעַסֵר זָאל מֶען גוּט אָפּ וַושֶׁען דָאס מְעַסִיר עֶס זָאל זַיין גַאנְץ רֵיין • וָועט מֶען מֶעגִין דֶער נָאךְ דֶער מִיט שְׁנַיידִין בְּרוֹיט צוּ עֶסִין מִיט דֶעם אַנְדֶערִין מִין :

יא אַיין אוֹבִין וָואס אִיז אוֹיס גִילָאפִין אוֹיף דֶער דְנָאי שְׁמַאלְטְץ אָדֶער מִילְעךְ • דַארְפִין אִיהְם צוּ גְלִיעֶן אוּנ צוּ צוּ שְׁפְּרַייטִין דִיא קוֹלֶען אוֹיף דֶער גַאנְצֶער דְנָאי • עֶס זָאל פוּן אִיהְר שְׁפְּרִיצֶען פִינְקֶען :

יב אִיבֶּער דֶעם דַארְפִין גִיוָוארִינְט זַיין בַּייא דֶעם אַייוַואלִי וָואס אִיבֶּער דֶער גְרִיבֶּע אַז עֶס לוֹיפְט דָארְט אוֹיס אוֹיף דֶער דְנָאי מִילְעךְ אָדֶער יָאךְ פוּן פְלֵייש מוּז מֶען אַרַיין לֵייגִין קוֹלְעִן אוּנ גוּט אוֹיס גְלִיעֶן דִיא דְנָאי :

יג טֵייל מֶענְטְשִׁין הָאבִּין אַ טָעוּת אוּנ זָאגִין אַז עֶס וָוערְט גִיגְלִיעֶט וָוען מֶען בְּרֶענְט הַינְטֶען אוּנ דֶער גְרִיבֶּע וָוערְט מְמַילָא אִיבֶּער גִיבְּרֶענְט אוּנ אַייוַואלְע דוֹירְךְ דֶער הִיטְץ פוּן הִינְטֶען • זָענִין זַייא זִיךְ טוֹעֶה • דֶען דֶער דִין אִיז אַז אוֹיף דֶעם אַיינִינְעם אָרְט וַויא עֶס אִיז אַיין גִיזַאפְּט גִיוָוארִין ס״ז אוֹיף דֶעם אַיינִינְעם אָרְט גִיגְלִיעֶט וָוערִין דוֹירְךְ פַייעֶר אָדֶער דוֹירְךְ קוֹלֶען • אָבֶּער דָאס בְּרֶענִין אוֹיף יֶענֶער זַאט פוֹילְט גָאר נִישְׁט :

יד דָאס אַיינִינְע מוּז מֶען גִיוָוארִינְט זַיין בַּייא דֶער עֶנְגְלִישֶׁע קֶעךְ וָואס מֶען בְּרֶענְט פוּן הִינְטֶען אוּנ מֶען קָאכְט פוּן אוֹבֶּען • אַז עֶס לוֹיפְט עֶפִּיס אוֹיס מוּז מֶען אוֹיךְ אוֹיס בְּרֶענִין פוּן אוֹבֶען אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען :

טו אַז מֶען שִׁיקְט וַויין אָדֶער פְלֵייש דוֹירְךְ אַגוֹי • דַארְפִין צוּ פַאר חַתְמֶנִין דִיא זַאךְ וָואס זַייא לִיגֶען דְרִינֶען מִיט צְוַוייא חֲתִימוֹת • דֶער גוֹי זָאל עֶס נִישְׁט פַאר בַּאטִין :

טז אַז מֶען שִׁיקְט מִילְעךְ אָדֶער בְּרוֹיט אָדֶער קֶעז דוֹירְךְ אַגוֹי אִיז גִינוּג אַז מֶען פַאר חַתְמִית מִיט אַיין חֲתִימָה :

יז דִיא אַיינִינְע דִינִים גַייעֶן אוֹיךְ אָן אַז מֶען גִיט אַגוֹי צוּ בַּהַאלְטִין דִיא זַאכִין וָואס מִיר שְׁרַייבִּין :

יח אַז דִיא זַאךְ וָואס מֶען שִׁיקְט אָדֶער מֶען גִיט צוּ בַּהַאלְטֶען לִיגְט אוּנ אַ זַאק דַארְפִין צוּ פַאר דְרֵייעֶן דֶעם זַאק מִיט דֶער נָאט אַרַיין אוּנ אַרַיין לֵייגִין דִיא זַאךְ אוּנ פַאר בִּינְדֶען אוּנ פַאר חַתְמֶנִין אִיהְם :

יט אַז מֶען הָאט גִישִׁיקְט דוֹירְךְ אַגוֹי דִיא זַאכִין וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען אוּנ זַייא זָענִין נִישְׁט גִיוֶוען פַאר חַתְמִית • דַארְפִין צוּ פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה אוֹיבּ מֶען מֶעג דִיא זַאךְ עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען :

כ דַארִיבֶּער טָארִין נִישְׁט הַאלְטִין זִיךְ פַאר גְרוּנְג צוּ זָאגִין לְמָשָׁל דֶער גוֹי וָועט זָעבִּיר נִישְׁט פַאר בַּאטִין • נָאר מֶען זָאל טוּהְן אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען • אוֹיךְ זָאל מֶען נִישְׁט פְּרָאסְטֶע פַאר קְלֶעבִּין מִיט טְרִיפְוַואקְס • נָאר מֶען זָאל פַאר חַתְמֶנִין מִיט אַ חֲתִימָה פוּן אוֹתִיוֹת :

(יום יד) פרק יד דִינִים פוּן פְּרָאצֶענְט נֶעמִין :

א עֶס אִיז אַגְרוֹיסִי עֲבֵירָה צוּ אַנְטְלַייעֶן אוֹיף פְּרָאצֶענְט אַז עֶס אִיז נִישְׁט עַל פִּי הֶיתֵּר עִיסְקָא וָואס מִיר וֶועלִין וַוייטֶער שְׁרַייבִּין :

ב אֲפִילוּ עֶר הָאט אִים נִישְׁט צוּ גִיזָאגְט בְּשַׁעַת עֶר הָאט זִיךְ אַנְטְלִיגֶען נָאר דֶער נָאךְ בְּשַׁעַת יֶענֶער מָאנְט אִים דֶעם חוֹב וָואס עֶר אִיז שׁוּלְדִיג פוּן אַ וָואסֶערִי זַאךְ עֶס אִיז • גִיט עֶר אִים גֶעלְט אָדֶער עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ עֶר זָאל אִים וַוארְטִין עֶטְלִיכֶע טֶעג אִיז דָאס אַ גְרוֹיסִי עֲבֵירָה • סַייא אוֹיף דֶעם וָואס נֶעמְט סַייא אוֹיף דֶעם וָואס גִיט :

ג אֲפִילוּ עֶר אַנְטְלַייעֶט אִים עֶר זָאל גֶעבִּין דָאס פְּרָאצֶענְט אַנַאנְדֶערִין אָדֶער עֶר זָאל עֶס אַוֶועק גֶעבִּין אַיין אָרִימַאן טָארִין אוֹיךְ נִישְׁט • דֶען אַז עֶר גִיט דֶעם וָואס עֶר הֵייסְט גֶעבִּין אִיז גְלֵייךְ

וִויא עֶר גִיט עֶס אִים אַלֵיין :

ד אֲפִילוּ מֶען הָאט גָאר נִישְׁט· אוּיס גִירֶעט קֵיין פְּרָאצֶענְט נָאר בְּשַׁעת עֶר בַּצָאלְט אִים גִיט עֶר אִים עֶפִּיס מֶער וִויא עֶר הָאט אִים אַנְטְלִיגֶען הֵייסְט דָאס שׁוֹין פְּרָאצֶענְט :

ה אֲפִילוּ עֶר זָאגְט אִים נִישְׁט אַז עֶר גִיט אִים דָאס פַאר פְּרָאצֶענְט · אוּנ אֲפִילוּ עֶר אַלֵיין אִיז אוֹיךְ נִישְׁט זִיךְ מְכַוֵין דָאס צוּ גֶעבִּין פַאר פְּרָאצֶענְט · אוּנ אֲפִילוּ עֶר אִיז גִיוואוּנְט גִיוֶוע צוּ גֶעבִּין אִים מַתָּנוֹת פוּן תָּמִיד. טָארִין אַלְץ נִישְׁט :

ו דֶען אַז עֶר גִיט אִים נָאר עֶפִּיס מֶער בְּשַׁעת עֶר בַּצָאלְט אִים זֶעהְט שׁוֹין אוּיס אַז דָאס אִיז פְּרָאצֶענְט :

ז אֲפִילוּ דֶער וָואס הָאט זִיךְ גִילִיגִין זָאגְט אִים בְּשַׁעת עֶר גִיט אִים פְּרָאצֶענְט אַז עֶר שֶׁענְקְט עֶס אִים גְלַאט פַאר אַ מַתָּנָה טָאר עֶר אוֹיךְ נִישְׁט צוּ נֶעמִין פוּן אִים :

ח אַז אֵיינֶער הָאט אָבֶּער שׁוֹין גִינוּמֶען פְּרָאצֶענְט אוּנ עֶר וִויל טוּהְן תְּשׁוּבָה אוּנ אָפּ גֶעבִּין דֶעם לֹוֶה. אוּנ דֶער לֹוֶה זָאגְט אַז עֶר אִיז עֶס אִים מוֹחֵל דַארְף עֶר שׁוֹין נִישְׁט אָפּ צוּ גֶעבִּין :

ט דֶעם כְּלַל זָאל מֶען וִויסֶען אַז דֶער וָואס אַנְטְלַייֶעט הֵייסְט מַלְוֶה· אוּנ דֶער וָואס לַייֶעט זִיךְ הֵייסְט לֹוֶה. מֶען זָאל דָאס גִידֶענְקִין כְּדֵי מֶען זָאל זִיךְ נִישְׁט טוֹעֶה זַיין :

י אַז דֶער לֹוֶה אִיז נִישְׁט גִיוואוּנְט גִיוֶוען צוּ זָאגִין דֶעם מַלְוֶה גוּט מָארְגִין טָאר עֶר אִים צִינְדֶערְט אוֹיךְ נִישְׁט זָאגִין · דֶען אַ גוּט וָוארְט הֵייסְט אוֹיךְ פְּרָאצֶענְט :

יא דְרִיבֶּער טָאר עֶר אִים נִישְׁט לוֹבִּין בְּשַׁעת עֶר הֶערְט אָדֶער צוּ זָאגִין אִים אַ שֵׁיינֶעם דַאנְק אָדֶער צוּ בֶּענְטְשִׁין אִים וָוען עֶר הֶערְט וַוייל עֶר הָאט אִים אַנְטְלִיגֶען · אָדֶער וַוייל עֶר וַוארְט אִים בִּיז עֶר וֶועט אָפּ גֶעבִּין טָאר מֶען אַלְץ נִישְׁט :

יב אַז עֶר דַארְף אִים צוּ בֶּעטִין עֶר זָאל אִים אַנְטְלַייֶען אָדֶער עֶר זָאל אִים וַוארְטִין עֶטְלִיכֶע וָואכִין זָאל עֶר גְלַאט בֶּעטִין מִיט וַוייכֶע רֵייד · אָבֶּער נִישְׁט לוֹבִּין אִים אָדֶער חַנְפֶענִין :

יג נָאר מֶען זָאל זִיךְ פַאר לָאזִין אוֹיף הַשֵׁם יִתְבָּרֵךְ אַז מֶען וֶועט בְּוַודַאי קְרִיגֶען וָואס מֶען דַארְף אַז מֶען וֶועט נִישְׁט זִינְדִיגֶען קֵיינֶען אִים מִיט דִיא זַאכִין וָואס מִיר שְׁרַייבִּין. אֲפִילוּ מֶען וֶועט נִישְׁט קְרִיגֶען פוּן דֶעם מֶענְטְשׁ וֶועט הַשֵׁם יִתְבָּרֵךְ צוּ שִׁיקֶען דַארְךְ אַנַאנְדֶערִין מֶענְטְשׁ · אַזוֹי וִויא זַיין גוּטֶער ווִילֶען אִיז :

יד אַז אֵיינֶער אַנְטְלַייֶעט דֶעם אַנְדֶערִין גֶעלְט טָאר עֶר נִישְׁט דִינְגֶען בַּייא דֶעם לֹוֶה דָאס הוֹיז אָדֶער עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ פַאר וַוינְצִיקֶער וִויא אַנַאנְדֶערֶער וָואלְט גִיגֶעבִּין :

טו אַז אֵיינֶער אַנְטְלַייֶעט דֶעם אַנְדֶערִין גֶעלְט אוּנ דֶער לֹוֶה גִיט אִים אַ מַשְׁכּוֹן אַ הוֹיז אָדֶער אַ פֶעלְד עֶר זָאל זִיצֶען דְרִינֶען אָדֶער עֶר גִיט אִים אַ מַשְׁכּוֹן וֶועלְכֶע זַאךְ עֶר זָאל נִיצֶען דֶער מִיט. זָאל עֶר פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה וִויא אַזוֹי עֶר זָאל טוּהְן צוּ זִיצֶען דְרוּנֶען אָדֶער נִיצֶען מִיט דֶעם מַשְׁכּוֹן פַאר וֶועלְכֶע :

טז אָבֶּער צוּ זִיצֶען אוּנ דֶעם הוֹיז אָדֶער גִיצֶען מִיט דֶעם מַשְׁכּוֹן אוּנ נָאר נִישְׁט אָפּ שְׁלָאגִין פוּן חוֹב טָארִין בְּוַודַאי נִישְׁט :

יז דָאס וָואס דִיא וֶועלְט אַנְטְלַייֶעט גֶעלְט אוֹיף פְּרִיצֶענְט אוֹיף אַוֶועקְסִיל וָואס מֶען שְׁרַייבְּט עַל צַד הֶיתֵּר עִיסְקָא פוּלְט נָאר אַז יֶענִיר הַאנְדִילְט מִיט דֶעם גֶעלְט · גִיט עֶר דֶעם מַלְוֶה אַ חֵלֶק פוּן רֶיוַח· אוּנ אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסֵפֶר מִסְגֶרֶת הַשֻׁלְחָן סִימָן ס״ו וּבְסֵפֶר דִבְרֵי תּוֹרָה סוֹף סִימָן ל״ט דָאס עִנְיָן דֶער פוּן מִיט פִיהְל טְעָמִים דֶער צוּ :

יח אָבֶּער אַז יֶענִיר לַייֶעט זִיךְ דָאס גֶעלְט צוּ בַּצָאהְלִין אַ חוֹב אָדֶער אוֹיף עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ·טָאר מֶען נִישְׁט נֶעמִין בַּייא אִים קֵיין פְּרָאצֶענְט · אוֹיךְ טָאר עֶר נִישְׁט גֶעבִּין קֵיין פְּרָאצֶענְט · אַזוֹי גוּט וִויא עֶר וָואלְט זִיךְ אַנְטְלִיגֶען אָהְן אַ הֶיתֵּר עִיסְקָא :

פרק

פרק טו דינים אז מען טאר ניכט גלייבן אונ זאכן וואס זעהן אויס וויא כישוף:

א טייל מענטשן גלייבן אונ אזעלכי זאכן וואס זעהן אויס וויא כישוף · דהיינו זייא זאגן דאס ברויט איז מיר ארויס גיפאלן פון מויל · אדער דער שטעקן איז מיר ארויס גיפאלן אויס דער האנט · אדער אנדערי זאכן אזא שטייגער וואס טרעפט זיך זייא. אונ דורך דעם פאסן זייא זיך אפ זייא זאלין צינדערט ניכט זיין אונ וועג אריין אדער ניכט אן הייבן צו טוהן א מלאכה:

ב דעסט גלייכן איז דא טייל מענטשן וואס זאגן אז זייא ווילען צינדערט ניכט אפ געבן קיין חוב ווייל עס איז גאנץ פריא אדער עס איז תיכף נאך שבת צו דער פילער וואך אדער עס איז ראש חודש ווילען זייא ניכט אן הייבן צינדערט אפ צו געבן א חוב:

ג בדארפין צו וויסען אז דיא אלע זאכן איז אגרוסי עבירה. דען א יוד דארף נאר צו גלייבן אונ גאט ברוך הוא אז ער פירט דיא וועלט. אונ עס איז אלץ ביא איהם אונ דער האנט· דאריבער דארפין נאר זיך צו פאר זעכערין אונ גאט ברוך הוא· אונ בעטין צו איהם· אבער ניכט אונ זינען האבין דיא אלע נארישקייט פון דיא מענטשן וואס מיר האבין גישריבען:

פרק טז דינים אז מען זאל גיווארינט זיין ניכט צו שווערין אונ ניכט קיין נדר טוהן. אונ מען זאל ניכט גידענקין דעם איבערשטינס נאמין אומזיסט. אונ מען זאל ניכט שעלטין איינער דעם אנדערין:

א מען דארף גיווארינט צו זיין ניכט צו שווערין קיינמאהל · אונ אויך ניכט טוהן קיין נדר. דער מדרש שרייבט עס איז א סך שטעט חרוב גיווארין ווייל זייא זענין גיוואנט גיוועז מיט שבועות אפילו אויף אמת:

ב עס איז פאר האנין טייל מענטשין וואס זענין גיוואנט צו שווערין אדער זאגין אסור אויף יעדער זאך. אדער אויף נאמנות · דארפין זייא וויסען אז דאס איז איין עבירה. דיא עבירה פון נדרים אונ שבועות איז זייער גרויס · דאריבער מוז מען זעהן זיך אפ צו גיוויינין דער פון:

ג דיא היילינע ספרים שרייבין אז מען טאר ניכט שווערין אפילו מיט דעם לשון "מען זאל אזו לעבין" אונ נאך אזא שטייגער:

ד אויך דארפין צו וויסען ניכט צו שווערין אפילו אויף פויליש אדער רוסיש · דען אויף וועלכין לשון מען שווערט הייסט אלץ א שבועה. וועלכים דער איסור דער פון איז זייער גרויס:

ה מען דארף צוא לערנין דיא קונדער זייא זאלין זיך ניכט גיוויינען מיט קיין שבועות אונ ניכט מיט קיין נדר:

ו אפילו צדקה איז אויך ניכט רעכט מנדר צו זיין. נאר ווען מען האט זאל מען גלייך געבין אן א נדר:

ז אז דער עולם זאגט צו צו געבין צדקה וועלכים מען דארף אויך צו זאגין אדער בשעת מען איז מזכיר נשמות. זאל מען זאגין בפירוש בלי נדר; היינו מען זאל זאגין "איך וויל געבין אזו פיהל בלי נדר":

ח אז מען זאגט אבער איך וועל געבין אונ מען זאגט ניכט באלד דאס ווארט בלי נדר

איז דאס שוין אַ נדר . אוב מען מוז זעהן וויא אונ געבּסטין צו געבּין :

טז דעסט גלייכין אַז איינער זאגט אויף וועלכי מצוה איך וועל דאס טוהן אונ זאגט נישט באלד בּלי נדר איז דאס שוין אַ נדר אונ ער מוז זעהן וויא אונ געבּסטין דיא זאך צו טוהן :

י דאריבּער דארף אַ מענטש צו געוויינען זיך ווען ער זאגט צו טוהן וועלכי זאך זאל ער זאגין דיא ווערטער „בּלי נדר" . דאס הייסט דיא זאך זאל אויף מיר נישט זיין קיין נדר :

יא דעסט גלייכין דער וואס וויל זיך נוהג זיין וועלכי מצוה וואס ער איז נישט מחויב זיא צו טוהן נאר פון פרומקייט וועגין . דארף ער אוים צוא געמין בּשעת ער הייבּט זיך אן נוהג צו זיין אַז די זאך זאל אויף אים נישט זיין קיין נדר . אויך זאל ער זאגין אַז ער וויל נישט זיך אַזוי נוהג זיין נאר ציינדערט אָדער ווען ער וועט וועלין . אָבּער נישט תמיד :

יב אַז ער האט נישט גיזאגט דיא ווערטער וואס מיר שרייבּען אונ ער וויל דער נאך שוין נישט אַזוי זיך נוהג זיין . דארף ער צו לאזין זיך מתיר נדר זיין גלייך ער האט גיטוהן וועלכין נדר :

יג מען מאר נישט גידענקין דעם איבּערשטענס נאמין אומזיסט . דאס איז אַ גרויסי עבירה . אַפילו אויף דייטש אָדער אויף אַנאנדער לשון טארין אויך נישט גידענקין אומזיסט דאס ווארט וואס מען רופט דעם איבּערשטין מיט דעם לשון :

יד אויך זאל מען נישט שרייבּין דעם איבּערשטענס נאמין אונ אַ בּריף . טאמער וועט דער בּריף דער נאך זיך אַרום וואלגערין אויף דעם מיסט . דאס בּרענגט ר"ל צו אָרומקייט וואס מען גידענקט זיין ליבּען נאמין אומזיסט . אָדער מען שרייבּט איהם וויא עס קען ח"ו קומען צוא איין בּזיון :

טו אויך אַז מען זעהט צו ריסענע בּלעטיר פון ספרים וואלגערין זיך אַרום . איז אַגרויסי מצוה צו בּהאלטין זייא :

טז אויך דארפין גיווארינט צו זיין נישט צו שעלטין קיין שום יוד אָדער זיך אַליין מיט דעם איבּערשטינס נאמין :

יז טייל מענטשין זאגין טייל מאהל אויף איינעם „גאט זאל איהם שטראפען" זייא ווייסין נישט אַז דאס איז אַ גרויסע עבירה :

יח אַפילו גלאט שעלטין אַ יוד אָדער זיך אַליין . אַפילו נישט מיט דעם איבּערשטינס נאמין טאר מען אויך נישט :

יט דער מנהג איז צו מאכין ערב ראש השנה התרת נדרים . מען מוז אָבּער פאר שטיין דיא טייטש פון דיא ווערטער בּשעת מען זאגט :

כ דער וואס ווייסט נישט דארף צו בּעטין דעם וואס ווייסט ער זאל איהם גוט אוים טייטשען דיא ווערטער פון התרת נדרים . אונ פון דער מסירת מודעה וואס מען זאגט דער נאך . כּדי ער זאל קענין אונ זינגען האבּין דעם פּשט בּשעת ער זאגט :

(יום טו) פרק יז דינים פון תורה לערנין :

א יעדער יוד איז מחויב צו לערנין תורה . אַפילו דער וואס האנדילט אָדער טוהט וועלכי מלאכה איז מחויב זיך איבּער צו לאזין צייטין בּטאג אונ בּנאכט צו לערנין :

ב אַז מען קען נישט לערנין איז מען מחויב צו לערנין אונ דיא הייליגע ספרים וואס זענין איבּער גיזעצט אויף עברי טייטש . איבּער דעם דארפין צו האבּן תמיד גרייט ספרים אונ ווען מען האט צייט זאל מען לערנין אונ זייא :

ג טייל מענטשין פטרין זיך פון לערנין ווייל זייא זאגין אַז דיא מחשבות פון האנדלין לאזי

זייא נישט לערנען · אונ אפילו ווען זייא האבין צייט האבין זייא נישט דעם קאפ צו לערנען. דארפין זייא וויסען אז דאס איז נישט קיין תירוץ · נאר זייא דארפין וויא ווייט מעגליך איז יעדערין טאג חאטש עפים צוא לערנען · אונ דאס ביסעל וועט זיין חשוב ביים השם יתברך גאנץ שטארק · אונ זייא וועלין האבין דער פאר א גרויסן שכר :

ד ווער שמיסט שבת מוזען בוודאי דיא פראסטי מענטשין לערנען א פה אונ דיא היילינע ספרים בלשון הקודש אדער אויף דייטש אדער תהלים זאגין יעדער מענטש וויא ווייט ער קען :

ה דיא מצוה פון תורה לערנין איז זייער גרויס · דאריבר דיא מענטשין וואס האנדלין אונ לערנין נישט וויא עס קער צו זיין דארפין צו געבין דיא ערליכע יודען וואס לערנין תמיד אויף פרנסה וועט זיין אזוי גוט גלייך זייא אליין לערנין :

ו אז מען לערינט אינ מען וויל ארויס גיין זאל מען נישט לאזין אויפען דאס ספר · דען דארף דעם פאר געסט מען דאס לערנין :

ז בשעת מען לערינט זאל מען ארויס זאגין מיט דעם מויל יעדער ווארט · אויך איז גלייך צו לערנען הויך · דען דארף דעם וועט מען גידענקין וואס מען לערינט :

פרק יח דינים פון מזוזה :

א מען איז מחויב אן צו מאכין א מזוזה אונ יעדער טיר · אפילו מען גייט נישט ציינדערט דורך איהר נאר דורך אנאנדערי טיהר :

ב דאס ארט פון דער מזוזה איז אונ דער רעכטי זאט פון דער טיהר וויא מען קומט אריין אונ אייבערשטין דריטעל פון באשטידעל :

ג אז דאס באשטידעל איז הויך דארף מען אכטונג צוא געבין דיא מזוזה זאל נישט זיין אן גישלאגין פיהל העכיר פון דיא אקסלין פון מענטש :

ד אויך דארפין אכטונג צו געבין דיא מזוזה זאל חאטש זיין ווייט א פאסט פון דעם וואס ליגט אויף דיא ביא שטידלען :

ה עס איז אבער גלייבער דער סופר זאל אן שלאגין דיא מזוזה · דען עס איז דא נאך דינים אונ דעם אן שלאגין :

ו איידער מען שלאגט אן דיא מזוזה דארף מען צו מאכין א ברכה · ברוך אתה ה׳ אמ״ה אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה · אז מען שלאגט אן עטליכע מזוזות זאל מען נישט מיין מאכין וויא איין ברכה :

ז אז מען נעמט אראפ דיא מזוזה בודק צו זיין זאל מען נישט מאכין קיין ברכה ווען מען שלאגט זיא צוריק אן :

ח אז מען האט נישט אן גישלאגין דיא מזוזה נאר גלאט אויף גיהאנגין איז מען נישט יוצא · איבר דעם דארף מען אן צוא שלאגין דיא זאך וואס דיא מזוזה איז אונ איהר איין גהילט מיט א נאגיל פון הינטען אינ א נאגיל פון אויבן :

ט טייל מענטשין זענין זיך נוהג אז וויא דיא באשטידלען זענין נאס פון ווילנאטש אדער אונ דיא שטיינערדיגי באשטידלען פון דיא קעלערס ווערכים זייא זענין תמיד נאס הענגין זייא אויף דיא מזוזה אונ א פלעשיל · זענין זייא נאר נישט יוצא · דען דיא מזוזה דארף זיין גוט אן גישלאגין :

י איבער דעם זאלין זייא דאס פלעשיל וואס דיא מזוזה ליגט דרינען ארום וויקלען מיט א שטיקעל לאווינט · אונ דיא לאווינט אן שלאגין אונ דעם באשטידעל מיט א נאגיל פון הינטען אונ א נאגיל פון אובען :

יא אויף דֶעם אָרְט וָואס מֶען הָאט מוֹרָא מֶען זָאל גִישְׁט דִיא מְזוּזָה אַוֶועק גַנְבְנֶען. זָאל מֶען אַבִּיסֶעל אַיין הַאקְן אוּנ בַּאשְׁטִידֶעל אוּנ אַרַיין זֶעצִין דִיא מְזוּזָה. נָאר מֶען זָאל נִישְׁט אוֹיס הַאקְן טִיף וִויא אַ פָּאסְט. אוּנ דֶער נָאךְ וָוען מֶען שְׁלָאגְט מִיט עֶפִּים צוּ פוּן אוֹבְן דַארְף מֶען צוּא דֶער קֶענִין אַז דָא זִיצְט אַ מְזוּזָה:

יב אַז עֶס אִיז נִישְׁט מֶיגְלֶעךְ זִיא אָן צוּ שְׁלָאגִין פָּארִיגְט זָאל מֶען זִיא אָן שְׁלָאגִין אָן אַ בְּרָכָה אוּנ פְלַאטְשׁ פוּן בַּאשְׁטִידֶעל. נָאר נִישְׁט אוּנ דֶער וַואנְט. אוֹיךְ מוּז מֶען גִיוָוארִינְט זַיין זִיא אָן צוּ שְׁלָאגִין אוּנ אָן הֵייבּ בַּאשְׁטִידֶעל נָאהֶנְט וִויא מֶען גֵייט אַדָארךְ אוּנְטֶער דִיא זַאוּוִיצֶע׳ דֶען אַז זִיא אִיז אָן גִישְׁלָאגִין אַרַיין צוּ צוּ וַואלְכִים זִיא אִיז וַוייט אַ פָּאסְט פוּן דֶער פָּארִינְדִיגֶע זַאט בַּאשְׁטִידֶעל אִיז זִיא פָּסוּל. מֶען דַארְף אַכְטוּנְג גֶעבִּין צוּ טוּהְן אַזוֹ וִויא מִיר שְׁרַייבִּין. דֶען אַז נִישְׁט אִיז אַזוֹ גוּט גְלַייךְ מֶען זִיצְט אוּנ הוֹיז אָן אַ מְזוּזָה:

יג מֶעג קֶער אָבֶּער וִויא וַוייט מֶיגְלֶעךְ אִיז גִיוָוארִינְט צוּ זַיין זִיא אָן צוּ שְׁלָאגִין אוּנ דֶער פָּארִינְדִיגֶע זַאט בַּאשְׁטִידֶעל. אוּנ נִישְׁט אוּנ דֶער פְלַאטְשׁ. דֶען פִיהְל פּוֹסְקִים שְׁרַייבִּין אַז מֶען טָאר נִישְׁט זִיא אָן שְׁלָאגִין אוּנ דֶער פְלַאטְשׁ נָאר פָּארִינְט וִויא מֶען גֵייט אַרוֹיךְ:

יד דִיא טוֹעֶרִין פוּן דִיא הַייזֶער אָדֶער פוּן הוֹיף דַארְפִין אוֹיךְ צוּ הָאבִּין אַ מְזוּזָה׳ הָאלְטִין קַאמֶערִין אָדֶער שְׁפַּאכְלֶערִים דַארְפִין אוֹיךְ צוּ הָאבִּין אַ מְזוּזָה:

טו דָאס שְׁטִיבֶּעל אָדֶער דָאס קֶעמֶערִיל וָואס הַאלְט נִישְׁט פִיהְר אֵיילִין דִיא בְּרֵייט אוּנ פִיהְר אֵיילִין דִיא לֶענְג אָדֶער עֶס אִיז נִישְׁט דָא אוּנ זַייא קֵיין טִירֶען. זָאל מֶען נִישְׁט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה בְּשָׁעַת מֶען שְׁלָאגְט דָארְט אָן דִיא מְזוּזָה:

טז אוּנ דִיא גִיוֶועלְבִּין זָאל מֶען אָן שְׁלָאגִין אַ מְזוּזָה אָן אַ בְּרָכָה:

יז אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס אִיז גוּט רַיין. אִיז גְלַייךְ מֶען זָאל זֶעהְן דֶעם שֵׁם וָואס אִיז אוֹיף דֶער מְזוּזָה. נָאר מֶען דַארְף אַרוֹיף לֵייגִין אַ שְׁטִיקֶעל גְלָאז אוֹיף דֶעם שֵׁם מֶען זָאל נִישְׁט אָפּ מֶעקְן דֶעם שֵׁם בִּיכְלֶעךְ נַיים מִיט דֶער הַאנְט וָואס מֶען לֵייגְט אַרוֹיף וָוען מֶען גֵייט אַרוֹיס אוּנ אַרַיין:

יח אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס אִיז נִישְׁט אַזוֹ רֵיין דוֹירְךְ קִינְדֶער׳ זָאל דִיא מְזוּזָה זַיין צוּ גִידֶעקְט מִיט דֶעם שֵׁם:

יט מֶען בַּדַארְף צוּ זֶעהְן וִויא וַוייט מֶיגְלֶעךְ אִיז עֶס זָאל זַיין רֵיין אַרוּם דֶער מְזוּזָה. וָוער שְׁמִיסְט מֶען זָאל דָארְט נִיט אַנִידֶר שְׁטֶעלִין קֵיין שַׁאף וָואס מֶען וַואשְׁט זִיךְ אַרַיין דְרִינֶען. דְוַאטְשֶׁע דִיא מְזוּזָה אִיז צוּ גִידֶעקְט:

כ מֶען דַארְף דִיא מְזוּזָה בּוֹדֵק צוּ זַיין צְוַוייא מָאהְל אוּנ זִיבֶּען יָאהְר. אוֹיב זִיא אִיז נִישְׁט פָּסוּל גִיוָוארִין:

כא אַז מֶען נֶעמְט אַרָאפּ דִיא מְזוּזָה בּוֹדֵק צוּ זַיין אָדֶער בְּשָׁעַת מֶען וַוייסְט דִיא שְׁטִיבּ דַארְפִין גִיוָוארִינְט צוּ זַיין תֵּיכֶף זִיא צוּרִיק אָן צוּ שְׁלָאגִין. דֶען עֶס אִיז אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה צוּ זַיין אָן אַ מְזוּזָה:

כב מֶען דַארְף שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אוּנ דֶער מִצְוָה פוּן מְזוּזָה. דֶען וָוען מֶען גֵייט אַרַיין אוּנ אַרוֹיס דֶער מַאנְט מֶען זִיךְ דוֹירְךְ דֶער מְזוּזָה אַז דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער אִיז אַיין גָאט אוּנ אַלֶע וֶועלְטִין. אוּנ עֶס בְּלַייבְּט נִישְׁט דֶעם מֶענְטְשׁ נָאר וָואס מֶען דִינְט גָאט בָּרוּךְ הוּא אוּנ מֶען אִיז מְקַיֵּים זַיינוּ מִצְוֹת:

כג דֶער וָואס אִיז גִיוָוארִינְט אוּנ דֶער מִצְוָה פוּן מְזוּזָה וֶועט עֶר אוּנ זַיינוּ קִינְדֶער לַאנְג לֶעבִּין:

(יום טז) פרק יט דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט טְרַאכְטִין קֵיין הִרְהוּר עֲבֵירָה. אוּנ מֶען מוּז זִיךְ הִיטֶען פוּן הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה:

א מֶען טָאר נִישְׁט מוֹצִיא זַיין קֵיין זֶרַע לְבַטָּלָה. דִיא זוּנְד אִיז הַארְבֶּער פוּן אַלֶע עֲבֵירוֹת

ב דיא מענטשן וואס זענען מנאף מיט דער האנט אונ זענען מוציא זרע לבטלה. איז א ״ גוט גליך זייא הארגענין מענטשן. *) איבר דעם שטארבין טייל מאהל דעם מענטשס קינדער יונגע הייט ח״ו · אונ דיא עבירה ברענגט דעם מענטש צו ארומקייט ח״ו :

ג מען טאר נישט טראכטין קיין הרהור פון ניאוף אדער אזעלכי מחשבות וועלכים דאס אבר ווערט בקושי ח״ו · דיא עבירה פון דעם איז זייער גרוים. סייא א הרהור פון איין אשה סייא א הרהור פון אזכר סייא מאנטצבול סייא ווייבער טארין אלץ נישט טראכטין קיין שום הרהור פון דיא זאכין :

ד אז עס פאלט איין אונ דער מחשבה עפיס פון דיא זאכין. איז מען מחויב עס תיכף אוועק צו שלאגין · אז מען קען באלד טראכטין מחשבות פון דברי תורה איז בוודאי גוט · דען דברי תורה זענין זייער גוט אוועק צו שלאגין דיא שלעכטי מחשבות . אז נישט זאל מען זיך נעמין אונ זוגען אריין מחשבות פון וועלט זאכין פון וואס עס איז. כדי מען זאל אויף הערין צו טראכטין דיא שלעכטי מחשבות :

ה מען דארף זיך גוט צו היטען מען זאל גאר נישט אריין קלערין אונ דיא שלעכטי מחשבות. דען אז מען קלערט נאר אריין דרינען אפילו מען וויל עס מבטל זיין מיט דעם קלערין. מאכט עס שוין קאלי דעם מענטש · אונ עס קען אים ברענגין צו א זינד ח״ו . דריבער זאל מען זייא נאר אוועק שלאגין פון דיא גידאנקין . נישט צו קוקען אונ זייא אונ גאר נישט אריין קלערין אונ זייא :

ו מען טאר נישט שלאפין אויף דעם ריקען מיט דעם פנים ארויף · נאר מען זאל ליגען אביסעל אויף דער זייט . כדי דאס אבר זאל נישט ווערין בקושי :

ז אויך זאל מען נישט קוקען אויף בהמות אדער חיות אדער עופות בשעת זייא זענין איינער ביי דעם אנדערין :

ח אויך טאר מען נישט רייטין אויף א בהמה אן א זאטעל :

ט דער יונג בדארף זיך היטען וויא ווייט מיגליך איז עס זאל זיך אים נישט טרעפין קיין מקרה לילה ח״ו · דריבער זאל מען נישט עסין בנאכט קיין סך . אונ איידער מען לייגט זיך שלאפין זאל מען לערנין תורה. נאר דער עיקר איז מען זאל נישט טראכטין קיינמאהל קיין הרהור עבירה ח״ו · אזוי וויא מיר האבין גישריבען :

פרק כ דינים אז מען דארף זיך צו דער ווייטערין פון א פרעמדי אשה :

א דער יונג מוז זיך שטארק דער ווייטירען פון דיא ווייבער . ער טאר נישט שטיפען אדער לאכין

---

*) דער הייליגער מלאך אליהו הנביא ז״ל שרייבט אונ זיין ספר (פרק י״ח) א מעשה ער איז אמאהל אריין גיקומען אונ א ישיבה וועלכים עס האבין דארט גילערנט צוויא הונדערט בחורים . אונ דאס אנדערי יאהר איז ער ווידער אריין גיקומען דארט איז שוין דער רבי גיהאט גישטארבין · אונ דיא בחורים זענין אויך ניהאט אוים גישטארבין . אונ עס איז נישט מעהר גיבליבען נאר דיא קלייני תלמידים . האט אליהו הנביא ז״ל גיוויינט אונ גיקרעכצט אויף זייא. איז גיקומען צו אים א מלאך פון הימעל אונ האט אים גיפרעגט פאר וואס וויינסט דיא · האט אליהו הנביא ז״ל גיזאגט וואס זאל איך נישט וויינען אויף דיא בחורים וואס האבין דא גילערנט אונ צינדערט זענין זייא אוים גישטארבין · האט אים דער מלאך גיענטפערט זייא האבין גיטויגן מיסע זאכין · אונ האבין מוציא גיוועזן זרע לבטלה · דורך דעם זענין זייא גישטארבין : איבער דעם דארף זיך יעדער מענטש ארוים נעמין א מוסר אונ היטען זיך שטארק פון דער עבירה · וועט ער האבין אלדים נוטים אוף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט :

לַאבִּין מִיט אַ פְרֶעמְדִי אִשָּׁה. אויךְ טָאר עֶהר נִישְׁט קוּקֶען אויף אִיר צוּ זֶעהֶן אִיר שׁוּנְקַייט:

ב אַז מֶען קוּקְט אֲפִילוּ אויף דֶעם פִינְגֶער פוּן אַ פְרֶעמְדִי אִשָּׁה הֲנָאָה צוּ הָאבִּין דֶער פוּן הָאט מֶען אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה. נָאר דִיא וָואס מֶען וִויל נֶעמִין פַאר אַיין וַוייבּ זָאל מֶען זֶעהֶן פְרִיעֶר אוֹיבּ זִיא גִיפֶעלְט:

ג אַז מֶען בַּאגֶעגִינְט אַיין אִשָּׁה אוּנ מַארְק טָאר מֶען נִישְׁט גֵיין אוּנְטֶער אִיר. נָאר מֶען דַארְף גֶעהְן צוּ גַיין בִּיז זִיא זָאל זַיין אוּנ דֶער זַייט. אָדֶער אוּנְטֶער אִיהְם:

ד אויךְ טָאר מֶען נִישְׁט הֶערִין זִינְגֶען פוּן אַיין אִשָּׁה אָדֶער זֶעהֶן אִירֶע הָאר:

ה מֶען טָאר גִישְׁט אָן רוּהְרֶען אוּנ קַיין שׁוּם נְקֵיבָה פוּן הִרְהוּר עֲבֵירָה וֶועגִין:

ו בַּייא דִיא אַלֶע זַאכִין אִיז נִישְׁט קַיין חִילּוּק צְווִישֶׁען אַיין אִשָּׁה אוּנ צְווִישֶׁען אַ בְּתוּלָה. אֲפִילוּ וִיא אִיז זַיין כַּלָּה כָּל זְמַן זִיא הָאט נִישְׁט מִיט אִיהְם חֲתוּנָה גִיהַאט הָאט זִיא דִיא אַייגִינֶע דִינִים פוּן אַ פְרֶעמְדִי אִשָּׁה:

ז מֶען דַארְף אוּנ דִיא זַאכִין שְׁטַארְק גִיוָוארְנְט צוּ זַיין. אוּנ אַנְדֶערִי צוּ וָוארְנֶען וִויא וַוייט עֶס אִיז מֶיגְלֶעךְ:

ח דַארְעשְׁט דִינִים פוּן דִיא זַאכִין הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען בְּסֵפֶר דִבְרֵי תּוֹרָה סִימָן צ״ז צ״ח. זֶעה אַיין דָארְט:

פרק כא דִינִים פוּן מַאן אוּנ וַוייבּ:

א אַ מֶענְטְשׁ דַארְף שְׁטַארְק עֶרְלִיךְ צוּ הַאלְטִין זַיין וַוייבּ. אוּנ זָאל רֶעדִין צוּ אִיהְר מִיט וַוייכִי רֵייד. אוּנ נִישְׁט זִיךְ בֵּייזֶערִין. דִיא בְּרָכָה אִיז נָאר דָא אוּנ מֶענְטְשְׁס הוֹיז אִיבֶּער דֶעם וַוייבּ:

ב מֶען דַארְף גִיוָוארְנְט צוּ זַיין מֶען זָאל גִישְׁט מְצַעֵר זַיין דָאס וַוייבּ מִיט שְׁלֶעכְטִי רֵייד. דֶען דֶער שְׁטֵיינֶער אִיז פוּן אַיין אִשָּׁה אַז זִיא וַויינְט בַּאלְד. אוּנ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִיז שְׁטַארְק מַקְפִּיד אויף טְרֶערִין גִיצָאלְט צוּ וֶוערִין פוּן דֶעם מֶענְטְשׁ וָואס אִיז מְצַעֵר:

ג דָאס וַוייבּ דַארְף שְׁטַארְק עֶרְלִיךְ צוּ הַאלְטִין דֶעם מַאן. אוּנ זָאל מוֹרָא הָאבִּין פַאר אִיהְם אוּנ זָאל טוּהְן אַלְדִינְג אַזוֹי וִויא עֶר הַייסְט:

ד דֶער הֵיילִיגֶער מַלְאָךְ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל שְׁרַייבְּט אוּנ זַיין סֵפֶר אַז דִיא בֶּעסְטִי אִשָּׁה צְווִישֶׁען דִיא וַוייבֶּער אִיז דִיא וָואס פָאלְגְט אִיהְר מַאן. נָאר נִישְׁט ח״ו צוּ טוּהְן אַיין עֲבֵירָה:

ה דִיא וַוייבֶּער וָואס זֵייעֶרִי מַאנִין קֶענִין לֶערְנִין אוּנ קֶענִין נִישְׁט גֶעבִּין דִיא וַוייבֶּער פַּרְנָסָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין אוּנ דִיא וַוייבֶּער טוּהְן זַייא אָן גְרוֹיסִי צָרוֹת אוּנ זֶענִין זַייא מְבַטֵּל פוּן לֶערְנִין אוּנ פוּן דַאוִוינֶען. דַארְפִין זַייא וִויסֶען אַז זַייא פַאר זִינְדִיגִין זִיךְ שְׁטַארְק דֶער מִיט:

ו דֶען דִיא גְמָרָא זָאגְט אַז וַוייבֶּער זֶענִין זוֹכֶה צוּ עוֹלָם הַבָּא פַאר דֶעם וָואס זַייא זֶעהֶן דִיא קִינְדֶער זָאלִין לֶערְנִין תּוֹרָה אוּנ דִיא מַאנִין זָאלִין לֶערְנִין תּוֹרָה. אוּנ וַוארְטִין אויף דִיא מַאנִין בִּיז זַייא קוּמֶען פוּן לֶערְנִין:

ז אוּנ קֵיינֶער פַּרְנָסָה דַארְפִין צוּ וִויסֶען אַז גָאט בָּרוּךְ הוּא גִיט יֶעדֶערִין מֶענְטְשׁ פַּרְנָסָה. נָאר דֶער מֶענְטְשׁ דַארְף עֶפֶּעס צוּ טוּהְן. קֶען אִיהְם גָאט בָּרוּךְ הוּא הֶעלְפִין עֶר זָאל הָאבִּין מֶער פוּן דֶעם וָואס אַרְבִּיט שְׁטֶענְדִיג:

ח מֶען טָאר נִישְׁט זַיין מִיט דֶעם וַוייבּ אֲפִילוּ אַיין שָׁעָה אָהְן אַ כְּתוּבָּה. אַז עֶס וֶוערְט פַאר לוֹירֶען דִיא כְּתוּבָּה מוּז מֶען תֵּיכֶף זַיין צוּם רַב עֶר זָאל אִיהְר שְׁרַייבִּין אַיין אַנְדֶערִי כְּתוּבָּה:

ט מֶען טָאר נִישְׁט מְשַׁמֵּשׁ הַמִּטָּה זַיין בַּייא אַיין לֶעכְט. אוּנ נִישְׁט בַּייא טָאג. נָאר אוּנ אַ פִינְצְטֶער שְׁטִיבֶּעל:

י אַז מֶען וִויל מְשַׁמֵּשׁ הַמִּטָּה זַיין אוּנ דֶעם שְׁטִיבֶּעל וָואס לִיגְט דְרִינֶען תְּפִלִּין אָדֶער סְפָרִים אָדֶער כְּתָבִים פוּן דִבְרֵי תּוֹרָה. דַארְפִין זַייא צוּ דֶעקִין מִיט צְווייא לֵיילִיכֶער אָדֶער צְווייא מַלְבּוּשִׁים

איינס אויף דעם אנדערין . אדער מען זאל זייא אריין לייגן אין צווייא כלים . היינו איין כלי אין דער אנדערער . דאס פולט נאר אז עס איז נישט דער שטייגער פון דיא תפילין אדער ספרים צו ליגען אין איינס פון דיא צווייא כלים :

יא אז מען דעקט צו מיט עפיס דאס קעסטיל וואס דיא ספרים ליגען דרונען איז אויך גוט :

יב אז די אלמער פון ספרים האט איין איל דיא לענג אונ איין איל דיא ברייט אונ דרייא איילין דיא הייך דארפין זיא נאר נישט צו דעקין אויב זיא איז פאר מאכט אונ מען זעהט נישט דיא ספרים פון דראסען :

יג דיא מזוזה וואס איז אונ דעם שטיבעל דארפין אויך צו דעקין מיט צווייא זאכין איינס אויף דעם אנדערין . אונ אויך נאר אז תאמטש איינס פון זייא איז נישט דער שטייגער די מזוזה זאל ליגען תמיד דרונען . אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסעיף י' :

יד א שטיבעל וואס איז דא דרונען א ספר תורה טאר מען נישט דארט משמש זיין :

(יום יז) פרק כב דינים אז מען דארף זיך אפ שיידין פון ווייב נאהנט פון איר וסת . אונ דיא דינים פון דיא בדיקות פון דער אשה אונ דיא רייני טעג :

א דער שטייגער איז פון ווייבער אז זייא האבין איין גיזעצטי צייט צו זעהן דם נדה . א טייל איז זייער צייט צו זעהן אלע צוואנציג טאג . טייל זעהן אלע דרייסיג טאג . טייל האבין איין אויס גיזעצטי צייט אונ חודש היינו ראש חודש אדער פינעף טאג אונ חודש . אונ נאך אזא שטייגער :

ב בייא דיא אלע דארף זיך דער מאן אפ צו שיידען פון איהר דיא נאכט פריער אונ דעם טאג וואס קומט אויס . זיא זאל ווערין א נדה . טאמער ועט זיא בשעת מעשה טמא ווערין חס ושלום :

ג מען דארף אונ דעם שטארק גיווארינט צו זיין . דען אז ער שייד זיך ניט אפ אונ דער צייט אונ זיא ווערט טמא בשעת מעשה . איז גלייך וויא ער וואלט גיוועזן בייא איהר ח"ו במזיד ווען זיא איז א נדה :

ד אונ דער זינד וואס מען שייד זיך ניט אפ אונ דער צייט שטארבין דיא קינדער ח"ו . אבער דער וואס שייד זיך יוא אפ אונ דער צייט . האט קינדער וואס קענין גוט לערנין :

ה דיא אשה וואס האט א וסת קבוע . דאס הייסט איין גיזעצטי צייט . היינו זיא זעהט תמיד צעהן טאג אונ חודש . אדער זיא זעהט תמיד גלייך וועלכין טאג אונ חודש . דארף זיך דער מאן אפ שיידן פון איר דעם טאג אונ חודש אונ די נאכט פריער . אז איר שטייגר איז צו זעהן ביי נאכט דארף ער זיך אפ שיידען דיא נאכט אונ אויך דעם טאג פריער (זעה איין בפרק כ"א סעיף ט') :

ו אויך דארף זיא זיך גוט בודק צו זיין דעם טאג אדער דיא נאכט פון דער וסת מיט א ווייס טיכעל פון אלטי לאווינט אדער באנוויל . אונ דאס טיכעל זאל דארט ליגען ענג דעם גאנצין טאג פון דער וסת . אז עס קען נישט אזוי לאנג ליגען זאל זיא זיך גוט בודק זיין דיא נאכט אדער דעם טאג פון דער וסת . אונ דיא נאכט נאך דער וסת זאל זיא זיך נאך אמאהל גוט בודק זיין :

ז אונ אז דאס טיכעל וועט זיין ריין אונ עס וועט נישט זיין דארויף קיין טראפין רויט אדער שווארץ . וועט זיא שוין מותר זיין צום מאן נאך דעם טאג פון דער וסת . נאר דער מאן דארף זיא פרעגין אויב זיא האט זיך בודק גיוועזן אונ האט נישט גיזעהן קיין דם אזוי וויא מיר האבין גישריבען :

ח דיא אשה וואס איהר שטייגער איז אז עס גידארט תמיד פון דעם לעצטין טאג פון דעם מאהל זעהן ביז דעם ערשטין טאג פון דעם מאהל זעהן א גלייכין חשבון. למשל פינעף אונ צוואנציג טאג. נישט ווינציגער אונ נישט מעהר. הייסט דאס אז זיא האט א גיזעצטי צייט צו זעהן אונ זיא איז נאר אסור דעם טאג פון דער וסת אונ דיא נאכט פריער. אדער דיא נאכט פון דער וסת אונ דעם טאג פריער. אונ אויך דארף זיא זיך בודק זיין דעם טאג אדער דיא נאכט פון דער וסת. אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסעיף ו׳ :

ט דאס שטימט אלטץ אז דיא אשה וואס מיר האבין גישריבען בסעיף ה׳ האט שוין גיזעהן אונ א גלייכין טאג אונ חודש דרייא מאהל ביא נאכט אדער דרייא מאהל ביא טאג. אונ פיהרט תמיד אזוי אונ קיינמאהל נישט אנדרש. אדער דיא אשה וואס מיר האבין גישריבין בסעיף ח׳ האט שוין גיזעהן דרייא מאהל בנאכט אדער דרייא מאהל בטאג אונ גלייכי צייטען אז פון לעצטין טאג פון דעם מאהל זעהן ביז דעם ערשטין טאג פון דעם מאהל זעהן איז ניוועזן פונקט אזוי פיהל טעג דרייא מאהל דארך אנאנד. נישט ווינציגער אונ נישט מעהר. אונ פיהרט תמיד אזוי. אונ קיינמאהל נישט אנדערש :

י אבער דיא ווייבער וואס ריקען ייער וסת טיילמאהל עטליכע טעג פריער אונ טיילמאהל שפעטיר איז דא אונ דעם פיהל הילוקי דינים. אויך קען זיא האבין נאר איין אנדערי וסת. בספר מסגרת השלחן סימן קנ״ה האבין מיר גישריבען אלע דינים פון דעם. אונ אלי חשבונות וואס קער צו דעם. יעדער זאך אקראט על פי דין ווערכים מען קען נישט אויף עברי טייטש שרייבין אזוי פיהל מען זאל פאר שטיין :

יא איבער דעם שרייבט הרב הגאון הצדיק ר׳ משה זלה״ה בספר מעין טהור סימן ב׳ וסימן ד׳ אז זיא מוז האבין שאלת חכם וויא אזוי זיך נוהג צו זיין מיט דעם אפ שיידין נאהנט פון דער וסת :

יב נאר וויל דאס איז היינט שכיח מחמת דיא שלאפי דורות אונ דער מאן שעמט זיך צוא פרעגין דיא זאכין. וועלין מיר דא אביסעל פארעכטין אונ שרייבין וויא אזוי זייא זאלין זיך נוהג זיין :

יג איין אשה וואס איהר שטייגער איז צו זעהן דם נדה אלע פיהר וואכין אונ נישט פונקט תמיד דעם איינינעם טאג. נאר טיילמאל עטליכע טעג פריער אדער שפעטיר דארף זיך דער מאן פון איהר אפ צו שיידען ווען עס קומט דיא צייט פון איהר וסת דיא עטליכע טעג פריער אדער שפעטיר :

יד אויך דארף ער זיך אפ שיידען פון איהר דעם דרייסיגסטען טאג פון יענים מאהל זעהן אונ דעם איינידרייסיגסטען טאג. דאס דארף ער נישט ציילען אויף טעג. נאר ער זאל וויסען א כלל למשל וויא איז גיווארין בחודש אדר א נדה זינטאג בנאכט וואס קער צו מאנטיג אדער מאנטיג בטאג דארף ער זיך אפ שיידין איבער פיהר וואכין בחודש ניסן מאנטיג בנאכט וואס קער צו דינסטאג בטאג אונ דינסטאג בטאג אונ בנאכט אונ מיטוואך בטאג :

טו אונ אזו איז תמיד א כלל ווערכין טאג זיא איז גיווארין א נדה זאל ער זיך אלץ אפ שיידין איבער פיהר וואכין צוויא מעת לעת דער נאך :

טז רעסט גלייכין דיא אשה וואס זעהט אלע פינף וואכין אונ נישט תמיד גלייך האט אויך דיא איינינע דינים וואס מיר האבין גישריבען בסעיף י״ג. אויך דארף ער זיך אפ שיידען פון איהר צוויא מעת לעת נאך דיא פיהר וואכין פון יענים מאהל זעהן אזו וויא מיר האבין גישריבען בסעיף י״ד :

יז דען דאס איז א כלל ביא יעדערי אשה וואס האט נישט תמיד א גיזעצטי צייט וואס מיר האבין גישריבען בסעיף ה׳ ובסעיף ח׳. דארף זיך דער מאן אפ שיידען פון איהר אונ דיא טעג וואס מיר שרייבין אונ דיא סעיפים :

יח דער שטייגער איז פון דיא נשים אז ווען זיא ווערט א נדה זעהט זיא לערך פינף טאג בנאנט · איז דיא טעג וואס גייט נישט אזוי שטארק פון איהר נאר עס הערט טיילמאל אויף · אדער זיא איז זיך בודק אונ גיפינט רויט אדער שווארץ · דארף ער זיך אפ שיידין פון איהר דעם אנדערין חודש אויך אונ דיא איינינע טעג פון חודש :

יט דעסט גלייכן דעם חשבון וואס מיר האבין גישריבען בסעיף י"ג אז מען דארף זיך אפ שיידען ווען עס קומט דיא צייט פון דער וסת · איז פון סוף זעהן ביז דעם אן הייב זעהן · דהיינו זיא זעהט איינמאהל פינף טאג דורך אנאנט · דער נאך גייט אוועק צוואנציג טאג וואס זיא זעהט נישט · אונ דעם איינינצוואנציגסטען טאג זעהט זיא דרייא טאג דורך אנאנט · אונ נישט מעהר · דארף ער ווייטער אפ ציילין צוואנציג טאג וואס זיא זעהט נישט · אונ דעם איינינצוואנציגסטען מעת לעת דארף ער זיך אפ שיידען פון איהר :

כ מטילא פאר שטייט מען שוין אז זיא קען ווערין א נדה אלע פינף אונ צוואנציג טאג אונ דאציפארט דארף ער זיך פון איהר אפ שיידין טיילמאהל צווייא טאג פריער · לויט וויא פיהל עס האט גידארט פון דעם לעצטין טאג פון יענים מאהל זעהן פאר יענים חודש ביז דעם ערשטין טאג פון דעם מאהל זעהן וואס איז גיוועז אונ יענים חודש :

כא אז עס גידארט טייל מאל עטליכע טעג מעהר אונ טיילמאל ווינציגער דארף ער זיך אפ שיידען עטליכע טעג פריער אדער שפעטיר · אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסעיף י"ג :

כב דאס וואס מיר שרייבין אלץ פון זעהן דם נדה מיינט מען דם וואס איז רויט אדער שווארץ אדער זיא איז זיך בודק מיט א טיכעל וואס זיא האט עס פריער בקוקט אז עס איז שיין · אונ נאך דער בדיקה גיפינט זיא דארויף א טראפין רויט אדער שווארץ :

כג אבער איין אשה וואס גיפינט א פלעק · אדער זיא איז זיך בודק מיט א טיכעל וואס זיא האט עס גאר נישט פריער בקוקט אונ גפינט דארויף עפיס · דארף זיא פרעגין א שאלה אויב זיא איז טמא · אונ אפילו דער רב פסקנת אז זיא איז טמא רעכינט מען נישט דעם אנדערין חודש קיין וסת פון דעם :

כד דעסט גלייכן דאס וואס טרעפט זיך טיילמאל פאר דעם אפ ציען גייט פון איהר געל אדער אנדערי מראות. דארף זיא פרעגין א שאלה אויב זיא מעג שוין מאכין דאס אפ ציען · אונ אז זיא וויל נישט פרעגין נאר ווארט אויף מארגין זאל מען נישט רעכינען דעם אנדערין חודש פון דעם טאג :

כה דער דיא וסת רעכינט מען נאר פון זעהן דם רויט אדער שווארץ · אדער זיא איז זיך בודק מיט א טיכעל וואס זיא האט עס פריער בקוקט אונ גיפינט דארויף נאך דער בדיקה א פלעק פון רויט אדער שווארץ · אפילו עס איז נאר טינקעל הייסט דאס אויך רעכט דם :

כו אלע טעג וואס מיר שרייבין אז ער דארף זיך אונ זייא אפ שיידען דארף זיא זיך אונ יעדערין טאג גוט בודק זיין · אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסעיף ו' :

כז נאר דער חיוב איז אז דארט בייא דער אשה וואס האט אגיוועצטי צייט איז זיא מותר תיכף בנאכט נאך דעם טאג פון דער וסת אז זיא האט נישט גיפינען קיין דם אונ דער בדיקה · אבער דא בייא דער אשה וואס האט נישט קיין גיזעצטי צייט מוז ער זיך אפ שיידען דיא אלע טעג וואס מיר שרייבין · אונ זיא מוז זיך בודק זיין יעדערין טאג :

כח זיא זאל נישט זיך וואשין אויף דעם ארט אונ דיא טעג פון דער וסת · דען נאך דעם וואשין פילט נישט קיין בדיקה :

כט אז עס גייט פאר בייא דיא טעג וואס מיר האבין גישריבען (פון סעיף י"ג ביז סעיף כ"ב) אונ זיא זעהט נאך נישט קיין דם מעג ער שוין זיין בייא איהר · נאר זיא זאל זיך תמיד בודק זיין פאר דעם תשמיש אונ דער נאך (ועה איין בסעיף מ"ה :

ל אפילו עס קומט דער אנדערער חודש אונ דיא איינינע טעג דארף ער זיך נישט אפ שיידען אז זיא האט נישט גיזעהן אונ דיא טעג דרייא מאהל אונ דרייא חדשים דוירך אנאנד · מכלא אז עס איז נאר איינמאהל פאר בייא גיגאנגין דיא טעג אונ זיא האט נישט גיזעהן אונ זייא· דארף ער שוין נישט איבער קלערין :

לא נאר איידער דיא טעג גייען פאר בייא דארף ער זיך אפ שיידען אונ זייא · טאמער ווערט זיא זעהן אונ זייא · אזו וויא מיר האבין פריער גישריבען :

לב אבער איין אשה וואס זעהט למשל צעהן טאג אונ ניסן · אונ צעהן טאג אונ אייר · אונ צעהן טאג אונ סיון · אדער זיא זעהט איין אנדערין טאג אונ חודש דרייא מאהל אונ דרייא חדשים · איז אפילו עס גייט פאר בייא דער פעהדער חודש אונ זיא זעהט נישט דאציפארט דארף ער זיך אפ שיידען דעם פופטין חודש דעם איינינעם טאג :

לג אונ אפילו זיא זעהט נישט דעם פופטין חודש אויך אונ עס קומט דער זעקסטער חודש דארף ער זיך אויך אפ שיידען דעם איינינעם טאג :

לד אבער אז עס גייט פאר בייא דרייא חדשים אונ זיא האט זיך בודק גיוועזן אונ דעם טאג דיא דרייא חדשים אונ האט נישט גיזעהן אונ איהם · דארף ער שוין נישט דעם חודש דער נאך זיך אפ שיידין אין דעם טאג :

לה צאמין זיא זעהט ווידער איינמאל דעם טאג דארף ער זיך ווייטער אפ שיידין דרייא חדשים דער נאך אונ דעם טאג אזו וויא פריער :

לו יעסט גלייכין וואס מיר האבין גישריבען בסעיף יט כ׳ אז מען דארף זיך אפ שיידין דעם טאג ווען עס איז פון סוף זעהן פון יענים חודש ביז היינט אזו פיהל טעג וויא עס איז גיוועזן א חודש פריער פון סוף זעהן ביז דעם אן הייב זעהן · האט דאס אויך דיא איינינע דינים וואס מיר האבין גישריבען :

לז בספר מסגרת השלחן האבין מיר גישריבין א סך פון דיא דינים · נאר דער וואס קען נישט דארט לערנין זאל לערנין דא דעם פרק עטליכע מאהל ביז ער וועט גוט פאר שטיין :

לח טייל גרוסע לייט האבין אויף גישריבען דעם טאג פון דעם זעהן כדי זייא זאלין גידענקין צו רעכינען וויא עס קער צו זיין · אונ אזו קער זיך צו פירען יעדער מענטש וואס דאס ווייב האט נישט קיין גיזעצטי צייט :

לט אויך זאל מען וויסען אז דענמאלט ווען ראש חודש איז צווייא טאג קער דער ערשטער טאג צו יענים חודש · ער איז דער דרייסיגסטער טאג פון יענים חודש · אונ דער אנדערער טאג ראש חודש איז דער ערשטער טאג פון דעם חודש · אונ דענמאלט ווען ראש חודש איז נאר איין טאג איז ער דער ערשטער טאג פון דעם חודש :

מ דאס וואס מיר שרייבין אלץ דיא דינים פון דער אשה וואס האט נישט קיין גיזעצטי צייט מיינט מען נאר בייא סתם נשים וואס זעהן אלע פיהר וואכין · עטליכע טאג פריער · אדער שפעטיר · אדער אלע פינף וואכין עטליכע טאג פריער אדער שפעטיר · אונ נאך אזא שטייגער וואס איז שכיח :

מא אבער ווען עס טרעפט זיך איין אשה וואס זעהט דם נדה גאר אן א צייט · היינו ווען זיא גייט טבילה זעהט זיא אונ עטליכע טעג דער נאך · אדער זיא גיפינט דם באלד דעם אנדערין טאג · אדער דיא אשה וואס זעהט דארך אנאנד עטליכע וואכין · אונ נאך אזא שטייגער · דארף אלץ דער מאן צו פרעגין דעם וואס קען לערנין וויא אזוי ער זאל זיך נוהג זיין קיינען דעם אפ שיידען נאהנט פון דער וסת · דען עס איז דא אונ דעם א סך דינים אונ חשבונות · יעדערער לויט זיין חשבון · אויך זאל יענער אים זאגין דעם דין אז זיא ווערט חו טמא בשעת מעשה וויא אזוי מען דארף זיך נוהג זיין · אונ דיא אשה מוז עוסק זיין אונ רפואות זיא זאל

האָבּין אַ סדר נָשים · דען עס טויג נישט צום יודישקייט אַזאַ פירעכטן · אויך זאָל זיא זיך תּמיד בּודק זיין פאַר דעם תּשמיש אונ נאָך דעם תּשמיש :

מב אָבּער איין אשה וואָס האָט איין גיזעצטי צייט אונ דעם טאָג צו זעהן דם נדה דאַרף זיא זיך נישט בּודק זיין פאַר דעם תּשמיש אונ דער נאָך ווען עס איז נישט איהר צייט צו זעהן :

מג אויך זאָל זיא ניט מחמיר זיין בּודק צו זיין פאַר דעם תּשמיש אונ דער נאָך ווען דער מאַן זעהט · אָבּער ווען ער זעהט נישט · איז וואָס זיא איז זיך מעהר בּודק וועט זיא מעהר שׂכר האָבּין :

מד רעכט גלייכין דיא אשה וואָס זעהט אַלע פיהר וואָכין · נאָר טיילמאָהל עטליכע טעג פריער אָדער שפּעטיר · איז דיא טעג וואָס זיא זעהט קיינמאָהל נישט · למשל זיא ווייסט אַז זיא זעהט קיינמאָהל נישט בּיז צוועליף טאָג נאָך דער טבילה דאַרף זיא נישט אונ דיא טעג קיין בּדיקה פאַר דעם תּשמיש אונ דער נאָך :

מה אָבּער נאָך דיא טעג · חאָטשי עס גייט פאַר בּייא דיא צייט פון דער וסת אונ זיא זעהט נישט וועלכים זיא איז שוין מותּר צום מאַן אַזוי וויא מיר האָבּין גישריבּען בּסעיף מ״ט ל׳ · דאָצופּאָרט זאָל זיא זיך בּודק זיין פאַר דעם תּשמיש אונ נאָך דעם תּשמיש · בּיז זיא וועט זעהן דם נדה דאָס צווייטע מאָהל · אָדער עס וועט פאַר בּייא זיין דרייא חדשים אונ זיא וועט גאָר נישט זעהין מחמת זיא איז מעוּבּרת :

מו אַלע בּדיקות וואָס זיא דאַרף זיך בּודק זיין זאָל זיא זיך בּודק זיין בּשעת זיא שטייט · אָדער בּשעת זיא זיצט · דען בּשעת זיא ליגט איז נישט קיין גוטע בּדיקה :

מז ווען זיא איז שוין דרייא חדשים מעוּבּרת דאַרף זיא נישט זיך בּודק זיין פאַר דעם תּשמיש אונ דער נאָך :

מח אויך דאַרף ער נישט זיך אָפּ שיידין דעם טאָג פון דער וסת וואָס זיא האָט גיהאַט איידער זיא איז גיוואָרין מעוּבּרת · חאָטשי זיא האָט דערנאָך שוין גיזעהן דרייא מאָהל אונ דעם טאָג (זעה איין בּסעיף כ״ב ל״ג ל״ה) :

מט נאָר אַז זיא זעהט היינט דם דאַרף ער זיך אָפּ שיידען צווייא טאָג נאָך דיא פיר וואָכין אונ אַלץ אַזוי וויא מיר האָבּין אויבּין גישריבּען :

נ אונ אַז עס גייט פאַר בּייא דיא צייט פון דער וסת אונ זיא זעהט נישט · איז זיא שוין מוּתּר אפילו עס גיהאָרט דער נאָך וויא פיהל חדשים וואָס זיא זעהט נישט :

נא איין אשה וואָס האָט גיהאַט אַ קינד · איז בּיז פיהר אונ צוואַנציג חדשים נאָך דעם קינד האָבּין האָט זיא דעם דין פון מעוּבּרת וואָס מיר האָבּין גישריבּען · אפילו זיא זייגט נישט דאָס קינד :

נב אונ נאָך דיא פיהר אונ צוואַנציג חדשים דאַרף ער זיך אָפּ שיידין אונ דער וסת וואָס זיא האָט גיהאַט איידער זיא איז גיוועזן מעוּבּרת · אויב זיא האָט דערמאָנט גיזעהן דרייא חדשים אונ דעם אייגינעם טאָג :

הלק ד (יום יח) פרק כג דינים פון געלט אַנטלייען :

א עס איז אַ גרויסי מצוה צו אַנטלייען געלט דיא גימיינע לייט · אַז איין עושר דאַרף גראָר איז אויך אַ מצוה צו אַנטלייען אים :

ב נאָר אַז דער לוה איז נישט קיין ערליכער מאַן דאַרפין נישט צו אַנטלייען אים מען זאָל זיך דער נאָך מיט אים אַרום יאָגין :

ג אַז איינער אַנטלייעט דעם אַנדערין געלט אָן אַ משכּון · דער נאָך וויל ער פון אים נעמין אַ משכּון ער זאָל זיין בּטוח אַז יענער וועט אים אָפּ געבּין · אָדער ער וויל זיך אָפּ נעמין דעם

רוב פון דעם משכון · טאר ער נישט אליין נעמען פון אים קיין משכון · אז יענער גיט איהם נישט מיט זיין ווילען :

ד סייא ער גייט צו איהם אהיים אונ נעמט זיך אליין א משכון סייא ער האפט פון אים אונ נאם אדער וויא עס איז· האט ער אלץ א גרויסי עבירה :

ה נאר ער זאל גיין צום בית דין זייא זאלין שיקען זייער שליח · דער שליח זאל נעמען בייא יענים א משכון אזוי וויא דער דין איז :

ו דיא דינים אז מען טאר נישט נעמען קיין פראצענט ציימין עס איז בהיתר עיסקא האבין מיר גישריבען בפרק י"ד · זעה איין דארט :

פרק כד דינים פון האנדלין :

א מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין מען זאל נישט נארין דעם אנדערין : סייא דער וואס פאר קויפט סייא דער וואס קויפט וועלביר עס נארט דעם אנדערין האט א גרויסי עבירה :

ב דעסט גלייכין אונ אנדערי זאכין היינו מען בייט איבער וועלכי מטבע אדער מען פאר דינגט יענים וועלכי זאך · אדער מען נעמט צוא נייען א מלבוש· טארין אלץ נישט נארין איינער דעם אנדערין :

ג מען טאר נישט מעסטין אפאלטשי מאס אדער וועגין א פאלטשי וואג סייא צו איוד סייא צו אגוי · דיא עבירה פון דעם איז זייער גרויס :

ד מען דארף אפילו צו זעהן אז דאס וואס מען פאר קויפט זאל עטוואס מעהר וועגין פון דער גירעכטי וואג · אונ דאס וואס מען מעסט זאל אביסעל מעהר זיין פון דער גירעכטי מאס :

ה אויך זאל מען גיווארינט זיין תמיד אפ צו ווישען דיא מאס אונ דיא וואג שאהל פון דיא נאסי זאכין · כדי דאס וואס עס קלעפט זאל נישט ווערין צו גירעכינט :

ו אונ דעם מעסטין אונ אין דעם וועגין קען זיין גרויס פאלטשקייט · דער איבערשטער ווייסט אבער דעם אמת · איבער דעם אז מען טוהט אונ דעם וועלכים פאלטשקייט טוהט מען זיך אליין שלעכטץ :

ז אזוי וויא אונזערי חכמים האבין גישריבען · אז דער וואס וועט יענים געבין אגוטע מאס אונ אגוטע וואג וועט דער איבערשטער העלפין אז ער וועט האבין געלט אונ וואס ער בדארף · אבער אז מען וועט יענים נארין וועט מען אליין נישט האבין :

ח נאך שרייבין אונזערי חכמים אז א מענטש וויל רייך ווערין זאל ער האנדלין ערליך · ער זאל קיינעם נישט נארין · אונ זאל בעטין דעם איבערשטין וועט ער אים העלפין אז ער וועט האבין אלדים גוטץ :

ט מען טאר נישט האבין אונ דער היים אדער אונ גיוועלב א פאלטשי מאס · האטשי מען מעסט גאר נישט מיט איהר :

י אז עס איז א מנהג אונ דער שטאט אז מען מעסט נישט נאר מיט אזא מאס וואס איז ניצייכענט אונ דיא מאס איז נישט גיצייכענט מעגין זיא האבין אונ דער היים · נאר נישט מעסטין ח"ו קיינמאהל מיט איהר :

יא א מענטש דארף צו האלטען זיין ווארט ·. היינו אז ער וויל עפים קויפען אדער פאר קויפין האטשי מען האט נאך קיין געלט נישט גינעבין אונ מען האט נאך נישט קונה גיוועזן דיא זאך מיט קיין שום קנין · אז מען האט זיך נאר אפ גישמועסט צו קופין דיא זאך אונ מען האט זיך משוה גיוועזן דעם מקח איז שוין נישט גלייך חרטה צו באקומען :

יב דעסט גלייכין אז איינער זאגט צוא דעם אנדערין עפים צו שענקין אונ דער נאך בייא קומט ער חרטה טוהט עהר נישט גלייך :

יג אז ער זאגט איהם ציא צו געבין אגרויסע מתנה אונ דער נאך איז ער זיך מיישב אונ וויל נישט געבין שאט נישט אז יעניר איז נישט קיין ארימאן :

יד דאס שטימט אלץ נאר אז ער באקומט דער נאך חרטה׳ אבער בשעת ער זאגט צו דארף ער אונ הארץ אויך אונ זינען האבין צו געבין · דען אז ער זאגט צו אונ האט אונ זינען אונ הארץ אנדערש וויא ער זאגט האט ער א גרויסע עבירה :

טו דעו א מענטש דארף תמיד צו גיין מיט דעם אמת אונ נישט מיט קיין ליגענט :

טז אפילו אונ אזעלכי זאכין וואס עס קומט נישט ארויס פון זייא קיין געלט טארין אויך נישט זאגין קיין ליגענט :

יז אז איינער דער ציילט וואס ער האט גיהערט אונ זאגט טייל ווערטער אנדערש וויא ער האט גיהערט האטשי ער מאכט נישט היזק קיינעם דער מיט · דאציפארט האט ער אגרויסע עבירה :

יח אז מע׳ זאגט צו איין ארימאן צו געבין איהם · סייא א קליינע מתנה · סייא א גרויסע מתנה · טארין נישט חרטה באקומען · נאר מען איז מחויב וויא אונ גערעכטין מקיים צו זיין · דעו דאס איז שוין א נדר :

יט אפילו מען זאגט נישט מיט דעם מויל נאר מען פאסט זיך אפ אונ הארץ צו געבין דעם ארימאן · דארפין אויך מקיים צו זיין :

פרק כה דינים אז מען טאר נישט מצער זיין דעם אנדערין · אדער נארין איהם מיט רייד :

א עס איז אגרויסי עבירה מצער צו זיין א יוד אונ נארין איהם מיט רייד · למשל מען פרעגט איינעם וויא פיהל ווילסטו פאר דער זאך אונ מען וויל עס גאר נישט קופען :

ב דעסט גלייכין אז איינער פרעגט דעם אנדערין וויא קריגט מען דיא זאך צו קופין אונ ער נארט איהם אונ ווייזט איהם אויף אזא ארט וויא דיא זאך איז נישט דא איז דאס א גרויסע עבירה :

ג אז איינער איז א בעל תשובה טארין נישט איהם זאגין גידענק וואס דיא האסט דעמאלט גיטוהן :

ד אז מען פרעגט איינעם א קלוגע זאך טאר ער נישט זאגין צו דעם וואס איז נישט קיין חכם וואס ענטפערסט דיא אויף דער זאך · אונ נאך אזעלכי ווערטער וועלכים זענין מצער דעם אנדערין יוד טארין אלץ נישט :

ה אז איינער האט א מיאוס נאמין צו נאמין האטשי ער איז שוין גיוואונט מען זאל איהם ריפען מיט דעם צו נאמין · דאציפארט טארין נישט ריפען איהם מיט דעם צו נאמין אז מען איז זיך מכוין צו פאר שעמין איהם דער מיט · אפילו ער איז נישט דער בייא טארין אויך נישט · (זעה איין בפרק י׳ סעיף י״ד ט״ו ט״ז י״ו · ובפרק ט״ז סעיף ט״ז י״ז י״ח · ובפרק כ״א סעיף ב׳ · ובפרק ל״ז סעיף ס״ו ס״ז נאך דינים פון אזעלכי זאכין :

פרק כו דינים אז מען דינגט א מענטש צו ארבייטין אדער מען דינגט פון איינעם א בהמה אדר כלים דארפין צו בצאהלין אונ דער צייט :

א אז מען דינגט איינעם צו ארבייטען אדער מען דינגט פון איינעם א בהמה אדער כלים איז א גרויסי מצוה צו בצאלין דעם שכר אונ דער צייט · אז נישט האט מען א גרויסע עבירה :

ב דִיא צַייט הֵייסְט אַז עֶס עֶנְדִיגְט זִיךְ דִיא אַרְבֵּייט בְּטָאג אִיז צַייט צוּ צָאלִין אַ גַאנְצֶן טָאג · אַז עֶס וֶוערְט נַאכְט אוּנ עֶר הָאט נָאךְ נִישְׁט בְּצָאלְט הָאט עֶר אַיין עֲבֵירָה :

ג עֶנְדִיגְט זִיךְ דִיא אַרְבֵּייט בְּנַאכְט אִיז צַייט צוּ צָאלִין אַ גַאנְצֶע נַאכְט · אָבֶּער אַז דִי נַאכְט אִיז אַוֶועק גִיגַאנְגֶען אוּנ עֶר הָאט נִישְׁט בְּצָאלְט הָאט עֶר אַיין עֲבֵירָה :

ד דֶער אֵיינְגֶער דִין אִיז אַז דִיא אַרְבֵּייט אִיז אוֹיף אַ וָואךְ אָדֶער אוֹיף אַ חוֹדֶשׁ אָדֶער אוֹיף אַ יָאהְר אוּנ דִיא אַרְבֵּייט עֶנְדִיגְט זִיךְ בְּטָאג הָאט עֶר צַייט אַ גַאנְצֶע טָאג · עֶנְדִיגְט זִיךְ דִיא אַרְבֵּייט בְּנַאכְט הָאט עֶר צַייט אַ גַאנְצֶע נַאכְט :

ה דֶעסְט גְלַייכִין אַז מֶען גִיט צוּ אַ בַּעַל מְלָאכָה עֶפִּיס צוּ מַאכִין אָדֶער מֶען גִיט עֶפִּיס צוּ נֵייעֶן אוּנ עֶר בְּרֶענְגְט עֶס אָפּ בְּטָאג אִיז מֶען מְחוּיָב צוּ בְּצָאהְלִין דֶעם טָאג · אַז עֶר בְּרֶענְגְט עֶס אָפּ בְּנַאכְט אִיז מֶען מְחוּיָב צוּ בְּצָאהְלִין דִיא נַאכְט · אַז נִישְׁט הָאט מֶען אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה :

ו אָבֶּער וִויא לַאנְג דִיא זַאךְ לִיגְט בַּייא דֶעם בַּעַל מְלָאכָה חָאטְשֶׁע דֶער בַּעַל מְלָאכָה הָאט אִיהְם גִיזָאגְט אַז עֶס אִיז שׁוֹין פַארְטִיג עֶר זָאל עֶס שׁוֹין אָפּ נֶעמִין, הָאט עֶר נִישְׁט קֵיין עֲבֵירָה וָואס עֶר בְּצָאלְט אִיהְם נִישְׁט אֵיידֶער עֶר נֶעמְט עֶס אָפּ :

ז דָאס וַואס מִיר שְׁרַייבִּין אַלְץ אַז מֶען הָאט אַיין עֲבֵירָה אַז מֶען בְּצָאלְט נִישְׁט אוּנ דֶער צַייט שְׁמִיסְט נָאר אַז דֶער אַרְבֶּעטָארֶער מָאנְט אִיהְם אוּנ עֶר הָאט נָעקְט אוּנ בְּצָאלְט אִיהְם נִישְׁט :

ח אָבֶּער אַז יֶענִיר מָאנְט אִיהְם נִישְׁט אָדֶער עֶר הָאט נִישְׁט קֵיין נָעקְט פּוּנְקְט וֶוען דִיא צַייט אִיז הָאט עֶר נִישְׁט קֵיין עֲבֵירָה :

ט עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייךְ צוּ אַנְטְלַייעֶן זִיךְ אוּנ בְּצָאלִין אוּנ דֶער צַייט · דֶען יֶענִיר לֶעבְּט דָאךְ פוּן דֶעם :

י דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס זַייעֶר שְׁטֵייגֶער אִיז · נִישְׁט צוּ בְּצָאהְלִין דִיא אַרְבֶּעטָארֶערְס בִּיז זַייא רֶעכִינֶען זִיךְ אָפּ מִיט זַייא הָאבִּין נִישְׁט קֵיין עֲבֵירָה אַז זַייא גִיבֶּען נִישְׁט קֵיין גֶעלְט אוּנ דֶער צַייט אֵיידֶער זַייא רֶעכִינֶען זִיךְ אָפּ · דֶען וַוייל דִיא אַרְבֶּעטָארֶערְס וַוייסִין אַז זַייעֶר שְׁטֵייגֶער אִיז אַזוֹי הָאבִּין זַייא זִיךְ אוֹיף דֶער דֵעה פַאר דִינְגֶען :

יא אַז עֶר גִיט אִיבֶּער דֶעם אַרְבֶּעטָארֶער צוּ אַיינֶעם עֶר זָאל אִיהְם בְּצָאלִין אוּנ יֶענִיר נֶעמְט אוֹיף זִיךְ צוּ בְּצָאהְלִין אִיהְם הָאט עֶר שׁוֹין נִישְׁט קֵיין עֲבֵירָה וָואס עֶר בְּצָאלְט נִישְׁט אוּנ דֶער צַייט :

יב דֶעסְט גְלַייכִין אַז עֶר גִיט אַ מַשְׁכּוֹן דֶעם אַרְבֶּעטָארֶער הָאט עֶר אוֹיךְ שׁוֹין נִישְׁט קֵיין עֲבֵירָה :

יג אַז עֶס אִיז פַאר בַּייא גִיגַאנְגֶין דִיא צַייט וָואס מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען אוּנ עֶר הָאט אִיהְם נָאךְ נִישְׁט בְּצָאלְט דַארְף עֶר צוּ בְּצָאלִין וִויא אוּנ גֶעקְסְטִין :

יד אַז עֶר שְׁלֶעפְּט אִיהְם אָפּ דֶער נָאךְ אַלֶע מָאהְל אוּנ גִיט אִיהְם נִישְׁט הָאט עֶר אַיין עֲבֵירָה :

טו דֶעסְט גְלַייכִין אַז עֶס קוּמְט אַיין יוּד בַּייא דֶעם אַנְדֶערִין גֶעלְט אוּנ דֶער וָואס אִיז שׁוּלְדִיג שְׁלֶעפְּט אָפּ דֶעם אַנְדֶערִין אַלֶע מָאהְל אוּנ גִיט אִיהְם נִישְׁט הָאט עֶר אַיין עֲבֵירָה :

טז דֶער מֶענְטְשׁ וָואס פַאר דִינְגְט זִיךְ צוּ אַיין אַרְבֵּייט אִיז מְחוּיָב צוּ אַרְבֵּייטִין עֶרְלִיךְ · אוּנ נִישְׁט בַּאלְמִיטְשֶׁען · נָאר אַרְבֵּייטֶען מִיט דֶעם גַאנְצִין כֹּחַ · וִויא וַוייט מֶעגְלֶעךְ אִיז :

(יום יט) פֶּרֶק כז דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט גַנְבֶענִין אָדֶער גַזְלִין · אוּנ מֶען טָאר נִישְׁט קוֹיפֶען קֵיין גְנֵיבָה :

א מֶען טָאר נִישְׁט גַנְבֶענִין אָדֶער גַזְלִין אֲפִילוּ אַקְלֵיינִיגְקֵייט · סַייא פוּן אַ יוּד סַייא פוּן אַגוֹי :

דעסט

ב דעסט גלייכן טארף ניט מאכן קיין שום שווינדיל אונ האנדיל אפילו מיט אגוי :

ג אז עס איז דא א פעליר אונ דער זאך וואס מען פאר קויפט דארפין יענים צו זאגין אפילו ער איז אגוי :

ד אפילו מען וויל אפ געבין דאס וואס מען גנבית נאר מען וויל דער ווייל יענים אביסעל מצער זיין אדער צו מאכין א גירעכטיר טארין אויך ניט :

ה מען טאר ניט קויפען פון דעם גנב דיא זאך וואס ער האט גיגנבית . אפילו דאס וואס איין גוי גנבית ביא דעם אנדערין . דאס איז אויך א גרויסי עבירה . דער אייגינער דין איז אויך ביא דער זאך וואס איז גיגזלת :

ו אז איינער וויל פאר קופין א זאך וואס ווייזט אויס אז עס איז גיגנבית . היינו דיא וואס היטען פערעמדי פירות פאר קופען פירות אויף א פאר בארגען ארט טארין ניט ביא זייא קופין :

ז דעסט גלייכין אז א שניידער אדער אנאנדערער בעל מלאכה פאר קופט א ועלכי שטיקלעך וואס ער דארף זייא אפ צו געבין דעם וואס האט גיגעבין די זאך צו מאכין טארין ניט קופען ביא איהם :

פרק כח דינים אז מען טאר ניט יענים א שאדין טוהן אונ גוף אדער אונ געלט :

א מען טאר ניט שלאגין קיין יוד . אז מען הייבט נאר אויף דיא האנט אויף א יוד צו שלאגין איהם הייסט מען שוין א רשע :

ב אז איינער שלאגט איהם אדער אנאנדערין יוד אונ מען קען ניט מציל זיין צאטין מען וועט איהם צוריק שלאגין מעגין איהם צוריק שלאגין :

ג אפילו א משרת וואס פאלגט ניט טארין אויך ניט שלאגין . אבער זיינו קליינו קונדער מעגין יוא שלאגין צו לערנין זייא דעם גוטען וועג :

ד מען טאר ניט א שאדין טוהן יענעמס געלט . אז עס טרעפט זיך מען טוהט יענים א שאדין דארפין איהם צו בצאלין . אדער האבין מיט איהם א דין תורה :

ה דעסט גלייכין אז עס טרעפט זיך איינער האט גיגנבית אדער גיגזלת דארף ער אפ צו געבין אונ יענים איבער בעטין :

פרק כט דינים פון ערליך האלטין פאטר אונ מוטער :

א מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין ערליך צו האלטין פאטער אונ מוטער :

ב דער הייליגער מלאך אליהו הנביא זל שרייבט אונ זיין ספר אז דער וואס וויל האבין גוטין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט זאל ערליך האלטין פאטער אונ מוטער :

ג ערליך האלטין הייסט צו באדינען זייא מיט אלדונג . אז זייא זענין גימיין אונ ער איז פאר מעגליך דארף ער זייא מפרנס זיין מיט א פריילעך פנים וויא ווייט מיגליך איז :

ד אויך זענין מיר גיבאטין גיווארין מורא צו האבין פאר פאטער אונ מוטער . היינו מען טאר ניט שטיין אדער זיצען אויף דעם פאטערס ארט אונ שול . אויך טארין ניט זיצען אונ דער היים אויף דעם פאטערס ארט אדער אויף דער מוטערס ארט :

ה אויך טארין ניט אפ ווענדין זייערי רייד אפילו זייא זענין ניט דער ביא :

ו מען טאר ניט אויף וועקין פאטער אונ מוטער פון שלאף . אפילו דער שליסעל פון זיין גיועלב ליגט ביא זייא אונטערין קישען . אונ ער וועט דער ווייל היזק האבין א סך

פאר דינסט טארין אויך נישט :
ז אבער אז עס טרעפט זיך דעם פאטער א פאר דינסט און אז ער וועט אים נישט אויף
וועקין וועט דער פאטער האבין עגמת נפש זאל ער אים אויף וועקין :
ח דעסט גלייכין פון א מצוה וועגין היינו צו גיין דאווינען זאל ער אים אויף אויף וועקין ·
דען ער מיט דעם פאטער און מוטער זענין מחויב און דעם כבוד פון השם יתברך :
ט מען איז מחויב זיך אויף צוא שטעלין פאר דעם פאטער און פאר דער מוטער זינט מען
זעהט זייא אדער מען הערט זייא גיין ביז מען זעהט זייא שוין נישט · אדער ביז זייא
קומען אויף זייער ארט :
י אז מען גידענקט דעם פאטער און דיא צוועליף חדשים נאך זיין טוט דארפין צו זאגין
„הריני כפרת משכבו" · דיא טייטש איז „אויף מיר זאל קומען דאס שלעכץ וואס דארף
אויף איהם צו קומען :
יא אז מען גידענקט אים נאך דיא צוועליף חדשים זאל מען זאגין זכרונו לברכה לחיי
העולם הבא :
יב אז מען גידענקט דיא מוטער און דיא צוועליף חדשים נאך איהר טוט זאל מען זאגין
„הריני כפרת משכבה" :
יג אז מען גידענקט זיא נאך דיא צוועליף חדשים זאל מען זאגין זכרונה לברכה לחיי
העולם הבא :
יד אז מען גידענקט זייער נאמין און שרייבין דארף מען אויך צו שרייבין דיא ווערטער
וואס מיר האבין גישריבען :
טו אז דער פאטער אדער דיא מוטער הייסען אים טוהן איין עבירה אפילו נאר א קלייני
עבירה טאר ער נישט פאלגין זייא :
טז איין אשה איז אזוי גוט מחויב ערליך צוא האלטין דיא פאטער און מוטער און מורא
האבין פאר זייא אזוי וויא א מאנצביל :
יז נאר דיא אשה וואס האט איין מאן און דער מאן לאזט זיא נישט איז זיא פטור פון די זאכין
וואס ער לאזט נישט · אבער און דיא זאכין וואס דער מאן איז נישט מקפיד איז
זיא מחויב :
יח מען טאר נישט מבזה זיין פאטער און מוטער אפילו נאר מיט רייד אדער אויף דעם
ווינק · אפילו זייא שלאגין אים טאר ער נישט זייא א קיינע רעדין :
יט א מענטש טאר נישט שווער מאכין דעם עול אויף זיינע קינדער מדקדק זיין מיט זייא
אויף זיין כבוד · דען ער קען זייא ברענגין צו איין עבירה · נאר ער דארף זייא מוחל
זיין · און נישט מקפיד זיין אויף זיין כבוד :
כ אז דער פאטער ווייסט אז ווען ער וועט שלאגין דעם זוהן וועט ער אים מבזה זיין אדער
שעלטין טאר ער אים נישט שלאגין · כדי ער זאל איהם נישט ברענגין צו קיין עבירה ·
נאר ער זאל איהם שטראפין מיט רייד :
כא א שטיף מוטער · אדער א שטיף פאטער · איין עלטערין ברודער · א זיידין · שווער
און שוויגער · מוז מען אויך ערליך האלטין :
כב דער וואס וויל באמת ערליך האלטין פאטער און מוטער דארף צו לערנין און טוהן גוטע
מעשים · דאס איז א כבוד פאר דיא פאטער און מוטער אויף דער וועלט · אויך זענין
זייא זוכה צוא קיהל גוטץ אויף יענער וועלט אז זייא לאזין איבער גוטע קינדער :

חלק ה (יום כ) און דעם חלק שטייען גישריבין דיא זאכין וואס גרויסי רבנים זלה״ה
האבין ארויס גישריבין אויף דער וועלט מען זאל גיווארינט זיין און דיא

זאבין · וועט השם יתברך העלפין אז עס וועט ניט זיין קיין שום שלעכטץ צווישען אונז. נאר אלעריס גוטץ · אזוי וויא מיר האבין געשריבען בספר לקוטי שושנים בלשון הקודש:

אביסעל פון דיא זאכין שטייען געשריבען דא אונ יעני חלקים:

אויך שטייען געשריבען אונ דעם חלק דיא גוטע מדות וויא אזוי א יוד דארף זיך פיהרען · אזוי וויא מיר האבין געשריבען בספר לקוטי שושנים בלשון הקודש חלק ו׳ · אונ נאך פיהל דינים אונ גוטע זאכין פון שלחן ערוך אונ הייליגע ספרים:

פרק ל דינים פון ציצית ותפילין ומזוזות וספר תורה:

א מען דארף צו קויפען גוטע ציצית וואס מאכט זייא איין ערליכער יוד · דען מען דארף צו זאגין בשעת מען הייבט אהן צו שפינען אונ צו דרייען דיא ציצית אז מען טוהט דאס לשם ציצית:

ב דיא ציצית דארפין צו זיין אזוי לאנג אז נאך דעם אהן מאכין זאל האלטין דיא ציצה פון דעם ערשטין קניפ ביז סוף דער ציצה דיא ברייט פון צוועליף גראבי פינגער פון א מוטעל מענטש · (דאס הייסט א האלב איל):

ג אבער אז אפילו איין פאדים וועט ניט זיין אזוי לאנג פון ערשטין קניפ אן טארין ניט אהן מאכין:

ד דיא ציצה טאר ניט זיין צו הויך אן גימאכט אונ דער כנפי · אונ אויך ניט צו נידריג · בפרק א׳ סעיף ד׳ ה׳ ו׳ ז׳ ח׳ האבין מיר געשריבין אקאראט דעם שיעור דער פון · זעה איין דארט · מען מוז אונ דעם שטארק גיווארינט זיין · דען אז ניט איז אזוי גוט גלייך מען נייט נאר ניט אונ קיין ציצית:

ה אז בשעת מען האט אן גימאכט דיא ציצה איז זיא גיוועז לאנג אזו וויא מיר האבין געשריבין בסעיף ב׳ נאר דער נאך רייסט זיך אפ איין פאדים אונ עס בלייבט זיבען פעדים איז אויך כשר · אז דער זיבעטער פאדים רייסט זיך אויך אפ זאל מען פרעגין א שאלה:

ו אז עס רייסט זיך איבער א פאדים אויף דעם ארט וויא דיא ציצה איז אריין גיצויגין אונ דער כנפי. איז דיא ציצה זעהר פסול:

ז אז עס איז פסול גיווארין א ציצה פון טלית דארפין אים באלד אויס צו טוהן · אז דאס איז אום שבת זאל מען פרעגין א שאלה:

ח אז עס איז פסול גיווארין א ציצה פון טלית קטן אדער פון לייבצידעקיל · אונ ער איז צווישען מענטשין אונ שעמט זיך אויס צו טוהן בדארף ער אויף דעם ארט ניט אויס צו טוהן · נאר ער זאל געה אהיים גיין אונ אויס טוהן דעם טלית קטן אדער דאס לייבצידעקיל וואס איז דרינען דא א פסולי ציצה· (זעה איין בפרק א׳ סעיף י״א):

ט מען דארף צו קויפין תפילין פון א סופר וואס איז איין ערליכער יוד · חאטשי ער נעמט טייערער · דען עס איז דא א סך דינים אונ דעם שרייבין פרשיות · אונ אויך אונ דיא בתים אונ דיא רצועות · וועלכים דער סופר דארף צו קענין אלי דינים אונ זיין איין ערליכער יוד · אז דיא תפילין פון אים זאלין זיין כשר וויא עס קער צו זיין:

י יעדער מענטש דארף אכטונג געבין זייני רצועות זאלין זיין שווארץ · אז דאס שווארצקייט איז אפ גישפרונגען פון זייא מוז מען זייא געבין א סופר · ער זאל זייא אפ שווארצין אזוי וויא דער דין איז · דען אז ניט טארין ניט דאוונען אונ זייא:

יא עס איז שכיח בייא דער רצועה של יד דא וויא מען ציהט צו דיא רצועה אויף דער האנט איז דער שטיינער אז עס שפרינגט דארט אפ דאס שווארצקייט · מוז מען אכטונג געבין דארט תמיד צו לאזין צו שווארצין כדי מען זאל מעגין דאווינען אונ זייא:

יב אַז דִיא תְּפִלִין וֶוערִין עֶפּיס קַאלֶע אָדֶער דִיא רְצוּעוֹת וֶוערִין אִיבֶּער גְרִיסִין דַארְף מֶען צוּ פְרֶעגִין אַשְׁאֵלָה אוֹיבּ זַייא זֶענִין כָּשֵׁר :

יג מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּפֶּרֶק א׳ וִויא אַזוֹי מֶען זָאל לֵייגִין דִיא תְּפִלִין אוֹיף דֶער הַאנְט אוּנ אוֹיף דֶעם קָאפּ וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין . זֶעה אַיין דָארְט בְּסְעִיף ט״ז י״ז אַז דֶער עֶק פוּן דִיא תְּפִלִין וָואס לֶעבִּין דֶעם שְׁטֶערִין טָאר נִישְׁט זַיין נִידְרִיקֶער פוּן דֶעם אָרְט וָואס דִיא הָאר הֵייבֶּען אָן אַרוֹיס צוּ וַואקְסִין · אוּנ דֶער קֶשֶׁר דַארְף צוּ לִיגֶען אוּנ ֶיעגִיר זֵייט קָאפּ אַבִּיסֶעל הוֹיךְ קֵיגֶען דֶעם פָּנִים :

יד אִיבֶּער דֶעם מוּז מֶען גִיוָוארוֹנְט זַיין אַז מֶען זֶעהְט אַז דִיא תְּפִלִין לִיגְט עֶטְוָואס נִידֶערִיקֶר מוּז מֶען תֵּיכֶּף גֶעבִּין דִיא תְּפִלִין צוּ דֶעם וָואס קֶען עֶר זָאל קְלֶענִיר מַאכִין דֶעם קֶשֶׁר · דָאס הֵייסְט עֶר זָאל אַיין צִיעֶן דִיא רְצוּעוֹת . כְּדֵי דִיא תְּפִלִין זָאלִין לִיגֶען הֶעכִיר אוֹיף דֶעם קָאפּ . אַז מֶען אִיז נִישְׁט גִיוָוארוֹנְט אוּנ דֶעם הָאט מֶען אַ גְרוֹסֶע עֲבֵירָה · זֶעה אַיין בְּפֶּרֶק א׳ נָאךְ דִינִים פוּן דִיא זַאכִין :

טו מֶען דַארְף צוּ קוֹיפֶען מְזוּזוֹת פוּן דֶעם סוֹפֵר וָואס אִיז אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד . הָאטְשֶׁי זַייא קָאסְטִין טֵייעֶרֶער :

טז בְּפֶּרֶק י״ח הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען דִיא דִינִים פוּן אָן שְׁלָאגִין דִיא מְזוּזָה . זֶעה אַיין דָארְט . עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייכֶער אַז דֶער וָואס קֶען לֶערְנִין זָאל אָן שְׁלָאגִין דִיא מְזוּזָה · דֶען עֶס אִיז דָא נָאךְ דִינִים אוּנ דֶעם אָן שְׁלָאגִין :

יז עֶס אִיז אַ מִצְוָה צוּ הֵייסִין זִיךְ שְׁרַייבִּין אַ סֵפֶר תּוֹרָה · אוֹיךְ אִיז אַ מִצְוָה צוּ קוֹפִין זִיךְ סְפָרִים אוּנ לֶערְנִין אוּנ זַייא אָדֶער אַנְטְלַייעֶן אַנְדֶערִי יוּדֶען צוּ לֶערְנִין :

יח טֵייל סוֹפְרִים זֶענִין זִיךְ נוֹהֵג וֶוען זַייא מַאכִין פַארְטִיג אַ סֵפֶר תּוֹרָה גִיבֶּען זַייא דִיא וַוייבֶּער זַייא זָאלִין צוּ נוֹף נֵייעֶן דִיא יְרִיעוֹת · אוּנ נֶעמִין בַּייא יֶעדֶערִי עֶפּיס גֶעלְט פַאר דֶעם וָואס זִיא נֵייעֶט צוּ נוֹיף דִיא סֵפֶר תּוֹרָה . דֶען זִיא מֵיינְט אַז זִיא טוּהְט אַ מִצְוָה . דַארְפִין זַייא וִויסֶען אַז דָאס אִיז אַיין עֲבֵירָה . דֶען וַוייבֶּער טָארִין נִישְׁט צוּ נוֹף נֵייעֶן דִיא יְרִיעוֹת פוּן דֶער סֵפֶר תּוֹרָה :

פרק לא דִינִים וִויא אַזוֹי מֶען דַארְף זִיךְ נוֹהֵג זַיין מִיט דִיא מַלְבּוּשִׁים :

א מֶען זָאל נִישְׁט גֵיין אוּנ צוּ טֵייעֶרִי מַלְבּוּשִׁים · אוּנ נִישְׁט פַאר שְׁיִיט . דָאס אִיז זֵייעֶר גוּט צוּם יוּדִישְׁקַייט :

ב וֶוען מֶען טוּהְט אָן דִיא שִׁיךְ אָדֶער שְׁטִיוֶועל זָאל מֶען פְרִיעֶר אָן טוּהְן דֶעם רֶעכְטִין · דֶער נָאךְ דֶעם לִינְקֶען . אַז זַייא זֶענִין מִיט בֶּענְדְלִיךְ זָאל מֶען פְרִיעֶר צוּ בִּינְדֶען דֶעם לִינְקֶען דֶער נָאךְ דֶעם רֶעכְטִין :

ג אוֹיס טוּהְן זָאל מֶען פְרִיעֶר דֶעם לִינְקֶען שִׁיךְ דֶער נָאךְ דֶעם רֶעכְטִין · דִיא אַייגִינֶע דִינִים זֶענִין אוֹיךְ בַּייא זָאקִין אָדֶער אַנְדֶערִי קְלֵיידֶער :

ד אַז מֶען גִיט צוּ נֵייעֶן אַ מַלְבּוּשׁ זָאל מֶען גֶעבִּין צוּ אַיין עֶרְלִיכֶען שְׁנֵיידֶער וָואס אִיז נִישְׁט צוּ קְלֶערִין אַז עֶר גֵייט מִיט שַׁעַטְנֵז ח״ו · דֶען דֶער אִיסוּר פוּן שַׁעַטְנֵז אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס :

ה אִיבֶּער דֶעם דָאס וָואס דִיא שְׁנֵיידֶערְס לֵייגִין אַרַיין כְּשָׁרֵי לַאוִוינְט אוּנ דִיא וָואטְלִינֶע מַלְבּוּשִׁים אוּנ זָאגִין אַז דִיא כְּשָׁרֵי לַאוִוינְט אִיז פוּן קַנְבוֹס אָדֶער בַּאנְוְויל . מוּזֶען זַייא וִויסֶען זֶעבִיר אַז עֶס אִיז נִישְׁט קֵיין סְפֵקוֹת :

ו דֶעסְט גְלַייכִין אִיז דָא טֵייל קָנֶעפּ וָואס פוּן אוֹבִּין אִיז וָואהְל אוּנ אוֹיף דֶער אַנְדֶערֶער זַאט וִויא מֶען נֵייעֶט צוּ צוּם מַלְבּוּשׁ אִיז לַאוִוינְט · מוּז מֶען זִיךְ הִיטֶען נִישְׁט צוּ גִיטְצֶען זַייא :

ז דֶעסְט גְלַייכֶען דִיא וָואס מַאכִין הִיטְלֶען דַארְפִין אוֹיךְ גִיוָוארִינְט צוּ זַיין זַייא זָאלִין נִישְׁט

מכשיל זיין חס קיין יוד מיט שעטנז :

ח אז זיא לייגין ארייין סעראטע אדער איינגנאהל אונ א היטעל פון וואהל מוזען זייא וויסען זעכיר אז דאס איז נישט קיין פארים :

ט דארעשט דינים פון שעטנז האבין מיר געשריבען בספר דברי תורה סימן קיא זעה איין דארט :

(יום כא) פרק לב דינים פון וואשין דיא הענט צום דאווינען אונ צום לערנין אונ ווען מען וויל זאגין הייליגע ווערטער :

א מען דארף זיך צו וואשין דיא הענט מיט וואסער פאר יעדערין דאווינען · אפילו מען האט נישט גיהאט קיין נקיות · מען זאל וואשין יעדערי האנט אונ גאנצין מיט דעם וואסער ארום אונ ארום :

ב נאך דעם וואשין זאל מען גיוואריינט זיין מען זאל נישט אן רירען ביז נאך שמונה עשרה אונ דיא ערטער פון גוף וואס זענין צו גידעקט מיט מלבושים · אונ נישט אונ דיא שיך · אויך זאל מען נישט זיך קראצין אונ קאפ · אויך זאל מען נישט אן רירען אין דער צואה פון אויער אדער פון דער נאז · אונ נישט אונ אנדערי זאכין וואס זענין נישט ריין :

ג אז מען רירט אן אונ מען האלט פאר שמונה עשרה דארפין זיך איבער נייעם צו וואשין מיט וואסער דיא גאנצע האנט וואס האט אן גירורט · בספר ארץ חמדה שרייבט אז דיא מענטשין וואס זענין זיך נוהג אז ווען זייא רירען אן אונ מיטען דאווינען אויף דיא פאר באהאלטענע ערטער אדער אונ דער צואה פון אויער אדער פון דער נאז ווישען זייא דיא האנט אונ פענצטער אדער זייא טינקען איין דעם פינגער אונ וואסער זענין זייא נישט יוצא · נאר מען דארף צו וואשין די גאנצע האנט אפילו מען רירט נאר אן מיט דעם קליינם פינגר :

ד אז מען האלט שוין אונ מיטען דער שמונה עשרה זאל מען זיך גוט אפ ווישען אונ עפים דיא האנט :

ה צו מנחה דארפין זיך אויך צו וואשין דיא הענט אונ גאנצין מיט וואסער אזו וויא מיר האבין פריער געשריבען · דעסט גלייכין צו מעריב דארפין זיך אויך צו וואשין אז מען האט זיך אפ גריעט נאך מנחה :

ו דעסט גלייכין אז מען האט זיך אפ גריעט-נאך שחרית דארפין פאר מוסף איבער נייעם צו וואשין דיא הענט :

ז אז מען האט אבער אונ זינען גיהאט נאך איין שמונה עשרה צו היטען דיא הענט ביז דער אנדערער שמונה עשרה זייא זאלין נישט אן רירען אונ קיין שום אומריינע ערטער · דארפין נישט נאך אמאהל זיך צו וואשין :

ח אז מען רירט אן אויף דיא אומריינע ערטער בשעת מען לערינט אדער בשעת מען וויל זאגין וועלכי הייליגע ווערטער זאל מען אויך זיך וואשין דיא הענט · נאר אז מען האט נישט דארעבין קיין וואסער איז גינוג אז מען ווישט גוט אפ דיא האנט וואס האט אן גירורט · דעי מען האלט דאך נישט צינדערט פארין דאווינען :

ט אז מען רירט אן אויף דיא אומריינע ערטער אונ מיטען עסין האבין מיר געשריבען בפרק ג׳ אז מען דארף איבער נייעם צו וואשין אונ גאנצין דיא האנט וואס האט אן גירורט · נאר נישט מאכין נאך אמאהל דיא ברכה על נטילת ידים. זעה איין דארט אלע דינים פון דעם :

פרק לג דינים פון צדקה געבין :

א יעדער מענטש איז מחויב צו געבין צדקה וויא וויט ער קען · דאס איז א גרויסי מצוה :

ב דער מענטש ווערט קיינמאהל נישט ארים פון דעם וואס ער גיט אוועק צדקה . און קיין שום שלעכטץ קומט נישט פון צדקה געבין . און דאס וועט איהם בלייבין אויף אייביג פון זיין גאנצע ארבייט :

ג דער וואס גיט צדקה לעבט לאנג . און שטויסט אוועק דיא שלעכטי גזירות :

ד מען דארף צו געבין דעם ארימאן מיט א פריילעך פנים און גוטע רייד · דען אז מען גיט איהם מיט א שלעכט פנים אפילו מען גיט אגאנץ סך האט מען נישט קיין שכר :

ה אז דער ארימאן רעט צדקה טארין גישט לאזין איהם אוועק גיין ליידיג . נאר מען דארף איהם צו געבין וויא ווייט מען קען :

ו אז מען האט נאר נישט צו געבין דארפין איהם איבער צו בעטין אז מען וואלט איהם גיגעבין נאר מען האט נישט :

ז מען טאר נישט שרייען אויף קיין ארימאן · דער וואס פאר שעמט איין ארימאן האט אגרוסי עבירה . נאר מען זאל שמיסען מיט איהם גוטע רייד :

ח אז איינער זאגט איך וויל געבין א גילדען צדקה (אדער ויגציקער) אדער ער זאגט דער גילדען זאל זיין צדקה דארף ער איהם באלד צו געבין די ארומי לייט . אז ער גיט נישט באלד האט ער א גרוסי עבירה :

ט אז עס איז אויף דעם ארט נישט דא קיין ארומי לייט זאל ער אוועק לייגין דאס געלט עס זאל ליגען ביז עס וועט זיין ארומי לייט :

י דיא גרעסטי מעלה און דער צדקה איז צו דער האלטין דעם גימיינעם יוד איידער ער ווערט און גאנצין ארים . היינו צו אנהלייען אים געלט . אדער מאכין איהם א גישעפט ער זאל זיך קענין דער נערין :

יא דיא פראסטי מענטשין מיינען אז צדקה הייסט נאר אז מען גיט דיא ארומי לייט וואס נייען אויף דיא טירען · אמת מען דארף זייא אויך צו געבין · אבער דער עיקר צדקה איז צו געבין דיא גימיינע לייט וואס שעמין זיך צו ריידין און ליידין החקות אן שיעור · נאר מען זאל זייא געבין שטילער הייט · כדי זייא זאלין נישט פאר שעמט ווערין :

יב אויך דארפין שיקען זייא פרייטיג זייא זאלין האבין אויף שבת . ווער שמיסט ימים טובים דארפין בוודאי גיווארונט צו זיין אכטינג צוא געבין דיא ארומי לייט מיט דיא יתומים און אלמנות זאלין האבין צו עסין . יעדער מענטש דארף געבין וויא ווייט ער קען :

יג דער מענטש טאר זיך נישט בארימען מיט דער צדקה וואס ער גיט · דען אז ער בארימט זיך האט ער נישט קיין שכר פון דעם געבין נאר איין עבירה :

יד דאס מיינסט דארף מען אכטינג צו געבין אויף א גימיינעם יוד וואס קען לערנין צוא געבין איהם וואס ער דארף . דער שכר פון דעם מענטש וואס דער האלט דעם גימיינעם יוד וואס קען לערנין ער זאל האבין פרנסה איז זייער גרויס :

טו דער מענטש וואס דארף נישט צו נעמין קיין צדקה און נארט דיא וועלט און נעמט צדקה וועט דער סוף זיין אז ער וועט מאכי דארפין צו מענטשין . דען א מענטש דארף צו זעהן וויא ווייט ער קען ער זאל נישט נעמין קיין צדקה :

(יום כב) פרק לד דינים פון לערנין דיא קינדער גוטע מעשים :

א יעדער פאטער איז מחויב צו לערנין זיינע קינדער פון קליינע הייט אן · און זאל זייא גיוויינען און אלע מצות · יעדער מצוה ווען דאס קינד קען פאר שטיין :

ב היינו דאס קינד וואס פאר שטייט פון ענין שבת דארף צו הערין קידוש און הבדלה . דאס קינד וואס קען אהן טוהן א לייבציידעקיל דארף דער פאטער דינגען איהם צוא מאכין

כשרי ציצית . אונ נאך אזא שטייגער אלע מצות ווען דאס קינד קען פאר שטיין דארף דער פאטער אים צו גיוויינען פון קליינער הייט אן :

ג מען דארף צו גיוויינען די קינדער זייא זאלין נאך זאגין אמן אונ אמן יהא שמיה רבא . אונ קדושה וברכו . דאס איז זייער טייער :

ד אויך זאלין זייא זיין אונ שיל אדער אונ בית המדרש מיט פארכט . אונ נישט מבלבל זיין דעם עולם פון דאוויגען :

ה אלדינג וואס מען טאר נישט עסין אדער טוהן דארף דער פאטער נישט לאזין זיין קינד דאס עסין אדער טוהן אז עס פאר שטייט נאר וואס מען זאגט דער צו אז מען טאר נישט טוהן דיא זאך :

ו אויך דארף ער צו גיוויינין דאס קינד נישט צו זאגין קיין ליגענט אונ נישט שווערין אויף קיין שום זאך . אונ נישט טוהן קיין נדר :

ז אז דאס קינד וויל נישט פאלגין זאל ער עס אביסעל שלאגין כדי עס זאל פאלגין . נאר נישט שטארק . ער קער עס צו זאגין צו קויפען גוטע זאכין ווען עס וועט פאלגין . וויא ווייט ער איז פאר מעגליך :

ח דיא מוטערס וואס לאזין נישט לערנין דיא קינדער אונ גוטען וועג טוהן א גרויסי עבירה . זייא דאכט זיך אז זייא האבין רחמנות אויף דיא קינדער . אונ דאס איז נאר פאר קערט . דען אז דאס קינד ווערט קאלע אונ דער יוגענט קען מען שוין נישט פארעכטין דער נאך :

ט קיין שום מענטש טאר נישט געבין א קינד צו עסין א זאך וואס מען טאר נישט עסין . אויך טאר מען נישט עס הייסן טוהן קיין שום זאך וואס מען טאר נישט . אפילו דאס קינד איז נאך גאר קליין :

י אז דאס קינד איז נישט גיזונד אונ עס דארף צו עסין אדער טרינקען א זאך וואס מען טאר נישט זאל מען פרעגין א שאלה :

יא מען מעג געבין דעם קינד צו עסין שבת פאר קידוש אדער דערנאך ווען מען פאסט :

יב דער עולם איז זיך נוהג אז דא וויא מען טאר נישט שבת טראגין גיבען זייא דעם קינד צו טראגין . מען טאר דאס נישט נאר ווען מען דארף נייטיג פון א מצוה וועגין . אבער וויא ווייט עס איז מיגליך זאל מען דעם קינד אויך נישט געבין צו טראגין :

יג אז דאס קינד הייבט אן צו רעדין זאל מען עס לערנין דעם פסוק תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב :

יד אז עס קען שוין רעדין זאל מען עס גיוויינען צו זאגין אונ דער פריא ברכות מיט קריאת שמע וואס מען זאגט מיט דיא קינדער :

טו אויך זאל מען עס גיוויינען צו מאכין א ברכה איבער עסין ווארג אדער משקה . אונ בענטשין דער מיט נאך דעם עסין :

טז נאר מען מוז גיווארונט זיין דאס קינד זאל זיין ריין בשעת עס זאגט הייליגע ווערטער . אויך זאל דאס ארט זיין ריין אזוי וויא מיר האבין גישריבען בפרק ו' :

יז א מיידעל דארף אויך דער פאטער צו לערנין דיא זאכין וואס מיר האבין גישריבען . אויך דארף ער זיא צו לערנין דאווינען אונ בענטשין אונ לייענין :

יח מען דארף צו וואשין דיא קינדער אונ דער פריא ווען זייא קומען אויף פון שלאף :

יט ווער שמיקט דיא גרויסי מענטשין דארפין בוודאי גיווארינט צו זיין סיא מאנ צביל סיא ווייבער צו האבין א כלי מיט וואסער לעבין בעט . אונ ווען מען קומט אויף פון שלאף זאל מען זיך באלד וואשין :

כ דאס וואשין פון דער פריא מוז מען וואשין דרייא מאהל יעדערי האנט . נאר אלע מאהל צאמין . היינו מען נעמט דיא כלי מיט דער רעכטי האנט אונ מען גיט זיא אונ דער

ליגקער האנט אריין · אונ מיט דער ליגקער האנט באניסט ער דיא רעכטי האנט · דער נאך באניסט ער מיט דער רעכטי האנט דיא ליגקע האנט · דער נאך צוריק · אזו טוהט ער דרייא מאהל · עס זאל יעדער האנט דרייא מאהל אפ גיגאסין ווערין · אפילו דיא קינדער מוז מען אויך אזו וואשין :

כא אז דאס יונגעל קען שוין גיין אונ חדר אריין דארף דער פאטער עס אן צו דינגען ביא א מלמד · ער דארף איהם צו האלטין ביא מלמדים ביז ער וועט קענין גוט לערנין :

כב אויך זאל ער אכטונג געבין צו האלטין איהם ביא דעם מלמד וואס איז איין ערליכער יוד וועלכים ער וועט מיט איהם ערינץ לערנין אונ אויך לערנין איהם גוטע מעשים אזו וויא מיר האבין פריער גישריבען :

כג אויך דארף דער פאטער אכטונג צו געבין דער מלמד זאל לערנין מיט דעם יונגעל שלחן ערוך דינים פון דאווינען · אונ דינים פון ברכות · אונ דינים פון שבת · אונ נאך אזעלכי דינים וואס יעדער יוד דארף וויסען פאר זיך מקיים צו זיין דיא מצות אונ אפ היטען זיך פון עבירות · אונ אויך לערנין זייא מוסר זייא זאלין אלין מקיים זיין וויא עס קער צו זיין :

כד אפילו דיא גרוסי מענטשין מוזען אויך גיווארינט זיין צו לערנין תמיד דיא דינים וואס מיר שרייבין וועלכים יעדער יוד דארף זייא וויסען פאר זיך מקיים צו זיין דיא מצות ווי אפ היטען זיך פון עבירות · אזו וויא מיר האבין גישריבען אונ דער הקדמה פון דעם ספר · זעה איין דארט :

כה עס איז א מצוה אויף א מענטש ער זאל חתונה מאכין זיינע קינדער ווען זייא זענין נאך יונג · כדי זייא זאלין נישט קומען צו קיין זנות אדער צו הרהור עבירה ח״ו :

כו אויך דארף מען תמיד אכטונג צו געבין אויף זיין הויז גיזונד זייא זאלין נישט זינדיגען · נאר גיין אונ גוטען וועג :

כז אויך שבת אונ יום טוב זאל ער אכטונג געבין אויף זיין הויז גיזונד זייא זאלין נישט גיין שפאצירען אדער זיין אויף אזעלכי ערטער וואס קענין זיך אוים מושען מאנטצביל מיט ווייבער · כדי מען זאל נישט קומען צו קיין עבירה ח״ו · דען יודען דארפין זיין הייליג אונ אפ גיהיטען פון דיא זאכין :

כח אויך ווען עס איז א חתונה דארפין אויך אכטונג צו געבין אויף א זעלכי זאכין · דען יודען דארפין תמיד זיין הייליג · אונ נישט זינדיגען קיינמאהל · נאר תמיד גיין אונ גוטען וועג :

(יום כג) פרק לה, עטליכע נייטיגע דינים פון הלכות שבת · וועלכים גרוסע רבנים האבין גיווארינט אויף זייא :

א מיר האבין שוין גישריבען בפרק ז׳ דיא דינים פון שבת וועלכים יעדער יוד דארף זייא וויסען ער זאל היטען שבת וויא עס קער צו זיין · נאר אונ דעם פרק וועלין מיר שרייבין נאך עטליכע נייטיגע דינים פון שבת וועלכים גרוסע רבנים זלה״ה האבין ארוים גישריבען אויף דער וועלט מען זאל גיווארינט זיין אונ זייא :

ב פרייטיג פארין נאכט זאל מען פאר מאכין דיא גיוועלבין א האלבי שעה פאר זון זעצין · כדי מען זאל קענין פריא לעכט צינדען · דיא צייט פון לעכט צינדען האבין מיר גישריבין אונ אן הייב פרק ז׳ · זעה איין דארט :

ג מען טאר נישט מוצאי שבת טוהן קיין מלאכה צאטין מען זעהט אונ הימעל דרייא קליינע שטערין אויף איין ארט אונ נישט צו שפרייט :

ד אז עס איז א חמארנע טאג טארין נישט טוהן קיין מלאכה ביז מען ווייסט זיכער אז ווען דער הימעל וואלט געוועזן לויטער וואלט מען שוין געזעהן דרייא קליינע שטערין בנאנד:

ה ווען מען זעהט שוין דרייא קליינע שטערין בנאנט איז דער מנהג נאך אביסעל צו ווארטין מיט מעריב כדי מען זאל צו לייגין נאך אביסעל פון דער נאכט צום שבת. בספר שערי תשובה (סימן רצ"ג) שרייבט אז גרויסע רבנים האבין געשריבען אז בשעת מען זאגט מוצאי שבת ברוך ה' המבורך לעולם ועד ביי מעריב זאל מען זאגין וואלגע אונ׳ צינע די ווערטער. עס זאל גידארין אביסעל. אונ דאס איז א סגולה מען זאל מצליח זיין די וואך אונ בשערימט ווערין פון שלעכטין חיו:

ו אז עס איז שוין גוט נאכט אזו וויא מיר שרייבין זאלין די ווייבער זאגין די ווערטער ברוך המבדיל בין קודש לחול׳ ווערין זייא שוין מעגין אן צינדען א לעכט. עס איז גלייבר נישט צו טוהן קיין מלאכה אונ נישט אן צו צינדען קיין לעכט ביז מען זאגט אפ ואתה קדוש נאך מעריב:

ז אז איינער האלט א פסעסיע אדער א מיהל אדער א היטע אדער א ציגעלנע אדער די ראנאטקים אדער אנדער מכס דארף ער צו פרעגין א שאלה קיינען שבת. וויא איז ער זאל זיך נוהג זיין:

ח אז איינער האט א שענק טאר ער נישט דינגען א גוי אויף שבת ער זאל מאר קופין שבת בראנפין צו די גוים. אפילו ער גיט איהם עטליכע קאפיק פון יעדער גילדען וואס ער וועט לייזין טארין אויך נישט. נאר מען זאל פרעגין א שאלה וויא אזו מען זאל טוהן:

ט די סוחרים פון דער ווייסיל אונ אנדערע מענטשין זאלין אויך פרעגין א שאלה וויא אזו זייא זאלין זיך נוהג זיין שבת מיט די גוים:

פרק לו דינים וואס גרויסע רבנים זלה"ה האבין ארויס געשריבען אויף דר ווערט צו ווארענען די קצבים. אונ נאך דינים פון שלחן ערוך ופוסקים:

א די קצבים מוזען שטארק געווארינט זיין זייא זאלין האלטין בזונדער כשר פלייש אונ בזונדער טריפות. כדי עס זאל זיך נישט קיינמאל פאר בלאטין קיין שטיקעל ח"ו:

ב אויך זאלין זייא האבין א בזונדער קלעציל צוא האקין דרויף כשר פלייש. אונ זאלין נישט האקין קיין כשר פלייש אויף דעם קלעציל וואס מען האקט טריפות:

ג אויך דארפין זייא געווארנט זיין בשעת דעם טרייבערין מען זאל גאר נישט צו לאזין צום כשרין פון דעם וואס מען טאר נישט עסין. זייא מוזען אונ דעם אלימען שטארק געווארינט זיין. דען דאס איז אלטץ גרויסע זאכין:

ד אז זייא קופין א קאלב. טארין זייא נישט הייסין עס שעכטין ביז זייא ווייסין זיכער אז עס איז שוין אלט זיבען מעת לעת. היינו זייא האבין עס געזעהן פאר זיבען מעת לעת. אדער אנאנדערער יוד האט עס דענמאלט געזעהן:

ה אז די קצבים האבין טייל מאהל פלייש וואס עס ליגט שוין דעם דריטען טאג נאך דעם שעכטין זאלין זייא עס ווייקין אונ וואסער. דען אז עס וועט ליגען דרייא מעת לעת אום אפ גיוואסין וועט מען עס נישט טארין דער נאך כשר מאכען אונ קאכען:

ו אז דאס פלייש איז פאר פרורין פולט נישט דער צו קיין ווייקין. איבער דעם אז זייא דארפין ווייקין (אדער גוט אפ גיסען) א גאנצע זייט אונ זיא איז פאר פרורין דארפין זיא צו געמין אונ שטיב אריין אונ לאזין ליגען לאנג ביז זיא וועט אונ גאנצין אויף גיין. נאר מען זאל זיא נישט לייגען נאהנט פון ווארימען אויבען:

ז טייל מאהל טראגט דער קצב אויף זיך א גיבונדען קעלביל אדער א שעפסיל אונ ווארפט

עס אנידער אויף דער ערד. אדער עס טרעפט זיך ביי די בעלי בתים מען נעמט א גיבונדין עוף אונ מען ווארפט עס אנידער אויף דער ערד. ביי דעם אלימען איז אלץ דער דין אז מען טאר עס נישט שעכטין דער נאך ציימין מען בינט עס אויף אונ עס גייט פריהער איילין וויא עס קער צו זיין. אונ נישט שלעפינדיג. מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין אונ דעם:

ח טייל מאהל קויפען דיא קצבים שעפסין אדער אנדערי בהמות אונ איידער זייא שעכטין זייא גיוויינען זייא דער וועיל וועלכים עס קען זיין אז דאס ולד איז איין בכור. מוזען זיי גיווארונט זיין אז ווען זייא האבין א בהמה וואס איז מעוברת זאלין זייא דיא בהמה פאר קויפען צווא אגוי. כדי זייא זאלין מעגין דאס ולד שעכטין אונ עסין:

ט נאר זייא זאלין פרעגין דעם רב א שאלה וויא אזוי דאס פאר קויפען זאל זיין על פי דין תורה מען זאל מעגין דער נאך שעכטין אונ עסין דאס ולד. זייא זאלין זיך נישט אליין פסקענין דען אז דיא בהמה איז נישט גוט פאר קופט על פי דין תורה איז א גרויסי עבירה צו שעכטין אונ עסין דער נאך דאס ולד:

י דאס אייגינע דארף אויך גיווארונט צו זיין יעדער יוד וואס האט א בהמה וואס איז מעוברת דאס ערשטי מאהל. מוז ער פרעגין א שאלה וויא אזוי ער זאל דיא בהמה פאר קופען איידער זיא וועט גיווינען דאס ולד:

יא דיא דינים פון טבילת נדה וואס שטייען בספר לקוטי שושנים בלשון הקודש חלק ה׳ וועלין מיר אונ דעם ספר שרייבין בחלק ד׳. דארט וועלין שטייען שארף ארוים אלע דינים וואס קערין צו דעם:

(יום כד) פרק לז גוטע מדות וויא אזוי א יוד דארף זיך פירען:

א אמענטש טאר נישט גריסטען צו איבעריגי זאכין. נאר צו דיא זאכין וואס ער קען נישט זיין אן זייא:

ב אויך טאר מען נישט זיין צו קארג אונ אויך נישט צו מילד. נאר געבין צדקה וויא וויט מען קען. אונ אנטלייען וועמין מען דארף:

ג אויך טאר מען נישט זיין תמיד מיט גילעכטיר אונ אויך נישט טרויריג. נאר מיטעל פרייליך. אונ יעדערין צו נעמין מיט א שיין פנים:

ד אויך טאר מען נישט איין רייסין צו וועלין צו פיהל געלט אונ אויך נישט נאר ליידיג גיין. נאר האנדלין צו האבין פרנסה. אונ דער עיקר צווא דינען השם יתברך וואס דאס וועט אים בלייבין אויף אייביג:

ה אזוי אונ אנדערי מדות איז מען אלץ מחויב צו גיין אונ מיטעל וועג:

ו מען דארף אונ דיא זאכין שטארק גיווארינט צו זיין דען מען קען נישט מקיים זיין דיא מצות פון דער תורה ביז מען גיוויינט זיך אפ פון דיא שלעכטי מדות:

ז דען דער מענטש וואס איז צו קארג אדער דער וואס וויל תמיד איין רייסין געלט אז עס קומט צו עפים א מצוה וואס דארף צו קאסטען געלט בלייבט ער שטיין אונ האט שוין ריינע תירוצים אז ער איז פטור פון איהר. אונ בלייבט ביי זיך נאר גירעכט. מען דארף אבער צו דינען דעם אייבערשטין מיט דעם גאנצין כח אונ מיט דעם גאנצין פאר מעגין:

ח פון דער מדה פון טרויעריקייט מוז מען זיך אפ גיוויינען. דען דער מענטש דארף צו וויסען אז יעדער זאך וואס גייט דורך איז אלץ פון השם יתברך. אונ השם יתברך וויל תמיד דעם מענטשים טובה:

ט ווידער אפילו עס דאכט זיך דעם מענטש אז עס איז איהם שלעכט פון פרנסה אדער פון אנדערי זאכין דארף ער צווא גלייבין אז דאס איז אלץ פון אייבערשטין איהם צו גוטען. אונ

דער אייבערשטער ווייסט אז דאס איז גוט פאר איהם :

י מיט יעדער זאך וואס איז שלעכט אויף דער וועלט אונ מען נעמט עס צו בשמחה ווייל מען ווייסט אז עס איז אלץ פון אייבערשטין צו גוטן . קומט מען דער מיט אפ פון דיא זינד וויא פיהל מאהל אזוי פיהל וואס מען דארף אפ צו קומען אויף יענער וועלט :

יא דריבער דארף דער מענטש גאר נישט צו קוקען אויף קיין שום זאך אונ נאר צו גלייבין אונ אייבערשטין אונ צו דינען איהם בשמחה וויא וויים מען קען *) וועט דער אייבערשטער בוודאי העלפין אז עס וועט איהם ווערין גוט אונ אלדינג אז ער וועט אליין זעהן אלדים גוטץ :

יב דיא מדה פון גאוה וואס מען האלט זיך גרוים איז זייער א שלעכטי מדה דריבער טארין נישט האבין אפילו קיין ביסעל גרוסקייט אונ זיך נאר מען זאל זיין ביא זיך גאנטץ נידעריג וויא וויים עס איז נאר מיגלעך :

(יום כה) יג דער כעס איז אויך זייער א שלעכטי מדה . מען דארף זיך צו דער ווייטירין גאנטץ שטארק דער פון . היינו מען זאל זיך נישט בייזערין אפילו אויף דיא זאכין וואס מען דארף זיך צו בייזערין :

יד דאס בייזערין איז א גרויסי עבירה . ווען דער מענטש זאל זיך באטרכטין דעם אמת וואלט ער קיינמאהל נישט גיהאט אויף וואס זיך צו בייזערין :

טו ווען דער אמת איז אז יעדער זאך איז פון אייבערשטין . אפילו א מענטש שעלט איהם אדער שלאגט איהם אדער טוהט א שאדין זיין געלט איז אויך נאר ווייל דער אייבערשטער

האט

---

*) בספר מדרש עשרת הדברות ברענגט א מעשה . עס איז גיוועזן א גרויסער עושר וואס ער האט קיינמאהל נישט גישווארען . אונ איידער ער איז נפטר גיווארין פון דער וועלט האט ער אן גיזאגט דעם זוהן מיין קינד איך זאג דיר אן דיא זאלסט קיינמאל נישט שווערין אפילו אויף אמת . דען דאס גאנצע עשירות וואס איך האב איז נאר ווייל איך האב מיך גיהיטען פון שווערין . אונ אפילו אויף אמת האב איך אויך נישט גיוואלט שווערין . האט מיר דער אייבערשטער גיהאלפין אז איך האב אלע טאג מעהר מצליח גיוועזן . אונ אלדונג וואס איך האב גיהאנדילט האב איך פאר דינט ביז איך בין גיווארין א גרויסער עושר . האט דער זוהן גיענטפערט איך וועל דיך פאלגין אונ וועל קיינמאהל נישט שווערין . איז דער פאטער נפטר גיווארין אונ דער זוהן האט גיירשנת דאס פאר מעגין . זענין גיקומען פאלטשע מענטשין צו דעם יתום אונ האבין איהם גימאנט א סך געלט . זייא האבין גיזאגט אז דער פאטער איז זייא שולדיג גיוועזן אונ דער יתום האט גיזאגט אז דאס איז ליגענט . האט דער דיין גיפסקנת ער זאל שווערין אז דאס איז ליגענט . האט דער יתום זיך גיטראכט אז איך וועל שווערין וועל איך דאך נישט מקיים זיין וואס איך האב צו גיזאגט מיין פאטער אונ וועל מחלל זיין שם שמים ח״ו . דאריבער וועל איך זייא בצאלין וואס זייא זאגין מיך אונ וועל נישט שווערין . האט ער זייא בצאלט דאס גאנצי געלט וואס דער פאטער האט איהם איבער גילאזט . אונ האט זיך גאר נישט איבער גילאזט . אונ ווערליג דיא פאלטשי מענטשין האבין זיך גימאנט איז זייא נאך גיקומען צעהן רענדליך חוץ דעם פאר מעגין ; זענין זייא ווייטער גיקומען צו איהם ער זאל זייא געבין דיא צעהן רענדליך אדער ער זאל שווערין אז ער האט שוין גאר נישט . האט ער ווייטער נישט גיוואלט שווערין . האבין זייא איהם איין גיזעצט אונ תפיסה . אונ זיין ווייב איז גיוועזן א צדקת . האט זיא גיוואשין גרעט אונ האט זיך מפרנס גיוועזן מיט דיא קינדער . אונ האט איהם גיטראגין עסין אין תפיסה אריין . איינמאהל האט זיא גיוואשין גרעט ביא דעם טייך האט גיזעהן א שיף מיינסטער וויא זיא וואשט האט ער

האט אַזוי גוזר גיוועזן אַז דער מענטש זאָל גישאַדינט ווערין . נאָר יענער איז דער שליח דער פון . אָבער ווען דער אייבערשטער וואָלט נישט אַזוי גוזר גיוועזן וואָלט יענים גאָר נישט איין גיפאַלין איהם צו שאַדינען . אָדער ער וואָלט גאָר נישט גיקענט איהם שאַדינען :

טז יעניר מענטש ווערט בּוּנדער מחויב וואָס ער האָט גישאַדינט . דען ער האָט גיהאַט בּייא זיך דיא בחירה נישט צו זיין דער שליח דער פון . אָבער דעם מענטש וואָס ווערט גישאַדינט איז נישט קיין חילוק . דען אַז דער מענטש וואָלט איהם נישט גישאַדינט וואָלט איהם אַנאַנדערער גיטוהן . דען דער אייבערשטער האָט פיהל שלוחים צו טוהן וואָס ער וויל :

יז ממילא פאַר שטייט מען שוין אַז מען האָט קיינמאָהל נישט וואָס בּייז צו זיין . דען מיר האָבּין שוין גישריבּען אַז דער אייבערשטער וויל נאָר דעם מענטשס טובה . און אַלדינג וואָס ער טוהט דעם מענטש איז אַלץ אויף דעם מענטשס גוטען :

יח דיא גמרא זאָגט אַז אַ גרויסער תּנא האָט גיזעהן וויא מען פאַר שפּרייט אַ נעץ צו פאַנגין פייגיל . האָט ער גיהערט אַ קול פון הימעל בּייא יעדערין פויגעל צו ער וועט גיפאַנגין ווערין . צו נישט . בּייא דעם פויגעל וואָס דאָס קול האָט גיזאָגט אַז ער וועט גיפאַנגין ווערין איז ער גיפאַנגין גיוואָרין . בּייא דעם פויגעל וואָס דאָס קול האָט גיזאָגט אַז ער וועט ניצול ווערין איז ער ניצול גיוואָרין פון דער נעץ :

יט זעהט מען שוין אַז אַפילו אַ פויגיל ווערט נישט גיפאַנגין ציימין עס איז בּאַשערט פון הימעל . וועער שמיכט וואָס עס קומט אויף אַ מענטש איז בּוודאי נאָר פון אייבערשטען :

איבער

גיקליסט צו איהר . האָט ער גיזאָגט צו איהר וואַש מיר דאָס גרעט וועל איך דיר געבּין אַ רענדיל . האָט זיא גינומען דאָס רענדיל און האָט גיגעבּין דיא קינדער זייא זאָלין אויס לייזין דעם מאַן פון דער תּפיסה און האָט גיוואַשין דאָס גרעט . און דער נאָך ווען זיא איז גיגאַנגין אָפּ געבּין דאָס גרעט האָט דער שיף מיינסטער זיא גיהאַפּט אויף דער שיף אַרויף און איז מיט איהר אַוועק גישווימען . און דיא קינדער זענין גישטאַנין פון ווייטינס און האָבּין זייער גיוויינט . און זענין גיגאַנגין צום פאָטער און האָבּין איהם אויס גילייזט מיט דעם רענדיל און האָבּין איהם דער ציילט אַז זייער מוטער איז גיפאַנגין גיוואָרין . האָט דער חסיד גיזאָגט גילויבּט דער אייבערשטער פאַר דעם . בּקיצור עס האָט זיך גיפירט אַז דיא קינדער זענין אויך גיפאַנגין גיוואָרין . איינמאָהל איז דער חסיד גיזעסין און האָט זייער גיוויינט וועלכים ער איז גיוועזן אַ גרויסער עושר און איז גיבּליבּין אָן ווייב און אָן קינדער און אָן געלט . האָט ער דער העהרט וויא מען רופט איהם און מען זאָגט צו איהם שרעק דיך נישט . דען פון פיהל יאָהר ליגט אָן גיגרייט אַ סך געלט פון דיינעט וועגין . און צינדערט איז גיקומען דיא צייט וואָס דער אייבערשטער וועט דיך גרויס מאַכין איבּער דעם וואָס דיא האָסט גיפאָלגט דיין פאָטער און האָסט נישט גיוואָלט שווערין און האָסט נישט גיוואָלט מחלל זיין שם שמים . אויף דעם אָרט איז אָן גיגרייט דאָס געלט . נעם עס פון דאָרט . האָט ער גינומען דאָס געלט פון דאָרט און האָט זיך גיבּויערט גרויסע פּאַלעצין . דער נאָך האָט איהם דער אייבערשטער גיהאָלפין אַז ער האָט צוריק גיקריגען דאָס ווייב מיט דיא קינדער . און זייא זענין גיוועזן גרויסי עשירים . און דער חסיד האָט גילויבּט דעם אייבּערשטין מיט פיהל גוטץ : פון דער מעשה זעהט מען וויא גרויס עס איז דיא מצוה כּבוד אָב וואָס מען וויל נישט שווערין . און דיא מצוה וואָס מען האַלט ערליך דעם פאָטער . און מען דאַרף תּמיד צו גלייבּין און אייבּערשטען האַטשי וויא אַזוי עס איז דאַרף מען צו וויסען אַז דער אייבּערשטער פאַר לאָזט נישט און ער וועט העלפין . און אַז מען וועט און איהם גלייבּין און מען וועט איהם דינען בּשמחה וויא ווייט מען קען וועט ער בּוודאי העלפין אַז מען וועט האָבּין אַלדים גוטץ :

כ איבער דעם זאגט דער פסוק "מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו". דאס איז טייטש וואס האט א מענטש צו זארגין נאר אויף זייני זינד. דען דיא זינד ברענגין אויף איהם דאס שרעקין:

כא דריבער דארף ער נישט בייז צו זיין אויף קיין אנדערין נאר אויף זיך אליין. אונ אז ער וועט תשובה טוהן און שוין נישט זינדיגין וועט דער אייבערשטער בוודאי העלפין אז עס וועט זיין גאנטץ גוט:

כב אז מען דארף טייל מאהל צו שטראפין דיא קינדער אדער דאס בני בית זאל מען זיך מאכין פאר זייא גלייך מען איז בייז. כדי זייא זאלין אביסעל מורא האבין פאר איהם. אבער באמת זיין בייז טארין קיינמאהל נישט:

כג אז עס טרעפט זיך צו בייזערין זאל מען זיך איין האלטין וויא ווייט מען קען. נישט צוא רעדין דענמאלט. אונ נישט טוהן דענמאלט. אונ נישט קלערין דענמאלט. נאר אפ לייגען אויף מארגען ווען מען וועט זיין בייא רוהט:

כד אבער דענמאלט ווען מען איז בייז אדער מען האט עגמת נפש איז מען נישט בייא דעם רעכטי שכל:

כה אז מען דערלט איהם איז א מצוה עהר זאל נישט ענטפערין. אונ פאר דעם וועט ער האבין א גרויסען שכר אויף יענער וועלט:

כו א מענטש זאל נישט צו פיהל רעדין. נאר אדער פון לערנין אדער דיא זאכין וואס ער דארף פון זיין גוף וועגין:

כז אפילו דיא זאכין וואס ער דארף איז אויך גלייך וואס ווייניגער צו רעדין אונ זייא:

כח יעדער מענטש וואס רעדט צו פיהל זינדיגט פעווענע מיט דיא רייד. ווער שמיסט אז ער רעדט ליצנות אדער מיסע רייד איז בוודאי א גרויסע עבירה. אונ עס שאט צו דער פרנסה אונ צו אלדינג ר"ל:

כט דאריבער איז דאס גלייכסטו פאר דעם מענטש ער זאל זיך היטען מיט דעם רעדין וויא ווייט ער קען:

ל מען טאר נישט ברענגין מיט דעם מויל שלעכטץ אויף א יוד. דמשל צו זאגין ווען דער זאל שטארבען ח"ו. אדער צו זאגין ווען דער וואלט גילעבט וואלט ער שוין גיוועזען ניקוטע. דען דאס רעדין קען שאטין דעם מענטש.

לא אויך טארין נישט מאכין קיין מורא צו א קינד מיט א טמא זאך. היינו צו זאגין דיא קאטץ אדער דער הונט וועט דיך חאפין דען עס איז דא א טעם אז דאס קען שאטין דעם קינד ח"ו. מען מוז זייער היטען דיא צינג פון אזעלכי זאכין:

לב דער הייליגער כלאך אליהו הנביא ז"ל שרייבט אונ זיין ספר (פרק י"ג) אז דיא עבירה פון ליצנות איז זייער גרויס. מען ווערט ח"ו שטארק גישטראפט דער פאר:

לג איבער דעם דארפין מבטל צו זיין דעם שלעכטין מנהג וואס איז אויף טייל ערטער אז דיא קינדער מאכין גילעכטערין אונ גישרייען בשעת מען צינד אונ שיל אדער אונ בית המדרש דיא חנוכה לעכט. גלייך דיא זאך איז איין גילעכטער ח"ו. דארפין זייא וויסען אז דאס איז א גרויסי עבירה. בפרט אונ שיל אדער אונ בית המדרש. בפרט בשעת מען טוהט דיא טייערי מצוה פון חנוכה לעכט צינדען:

לד דאריבער דארפין צו זעהן וויא ווייט מיגליך איז מבטל צו זיין דעם שלעכטין מנהג פון דיא גילעכטערין וואס זייא מאכין דענמאלט. וועט מען בוודאי האבין א גרויסען שכר פאר דער מצוה:

לה אויב מען קען איז גלייך מען זאל בעסיר דענמאלט נאך דעם צינדען זינגען שירות ותשבחות צו לובין דעם אייבערשטין אויף דיא נסים וואס ער טוהט תמיד מיט אונז.

נָאר נִישְׁט מִיט קֵיין גִילֶעכְטֶער • נָאר עֶרִינְסְט לְכָבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֶס זָאל זַיין פַאר אִיהְם אַ נַחַת רוּחַ • אוּנ דָאס אִיז אַ גְרוֹסֵי מִצְוָה צוּ דִינֶען תָּמִיד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִיט שִׂמְחָה אוּנ לוֹבֶּען אִיהְם תָּמִיד :

לו דָאס אֵיינִיגֶע דַארְפִין צוּ ווִיסֶען יָמִים טוֹבִים אָדֶער שִׂמְחַת תּוֹרָה אָדֶער פּוּרִים אָדֶער אוֹיף אַ חֲתוּנָּה טָארִין אַלְץ נִישְׁט זַיין מִיט קֵיין גִילֶעכְטֶערִין אָדֶער לֵיצָנוּת • דֶען דֶער אֵיבֶּערְשְׁטֶער הָאט דָאס תָּמִיד פֵיינְט :

לז אוּנְזֶערִי חֲכָמִים שְׁרַייבְּין אַז דָאס וָואס וֶועלְכִיר מַארְשַׁאלִיק אוֹיף אַ חֲתוּנָּה זָאגְט גִילֶעכְטֶערִין אוּנ מִישְׁט אַרַיין פוּן דֶער גְמָרָא אָדֶער פְּסוּקִים אִיז אַ גְרוֹסֶע עֲבֵירָה • דֶען מֶען טָאר נִישְׁט מַאכִין קֵיין גִילֶעכְטֶערִין מִיט דִיא וֶוערְטֶער פוּן דֶער הֵיילִיגֶער גְמָרָא אָדֶער פוּן דִיא הֵיילִיגֶע פְּסוּקִים • אוּנ דֶער בַּעַל שִׂמְחָה מִיט דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס זִיצֶען דָארְט זֶענִין מְחוּיָב נִישְׁט צוּ לָאזִין דָאס :

לח נָאר אַ יוּד דַארְף תָּמִיד צוּ הָאבִּין אוּנ זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם • אוּנ כָּל זְמַן עֶר לֶעבְּט דַארְף עֶר תָּמִיד מוֹרָא צוּ הָאבִּין פַאר גָאט בָּרוּךְ הוּא • אוּנ דִינֶען אִיהְם תָּמִיד • עֶס אִיז נִישְׁט דָא אֵיין רֶגַע צַייט עֶר לֶעבְּט עֶר זָאל מֶעגִין אָפּ לָאזִין פוּן זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם :

לט אוּנ דֶער גוּטֶער ווִילֶען פוּן אֵייבֶּערְשְׁטִין אִיז אוּנ דִיא פְרֵיילֶעכִי טֶעג וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסָעִיף ל״ו • אַז מֶען זָאל לוֹבֶּען אוּנ זַייא דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטֶען וָואס עֶר הֶעלְפְט אוּנְז תָּמִיד • אוּנ מֶען זָאל זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט זַיין הִילְף אוּנ דִינֶען אִיהְם בְּשִׂמְחָה • דָאס אִיז זַיין גוּטֶער ווִילֶען תָּמִיד אוּנ אַזוֹ שְׁרַייבְּין דִיא הֵיילִיגֶע סְפָרִים • אוּנ אַזוֹ דַארְף זִיךְ פִיהְרֶען יֶעדֶער יוּד תָּמִיד :

מ דֶער מֶענְטְשׁ דַארְף זִיךְ צוּ פְרֵייעֶן מִיט דֶעם בִּיסֶעל וָואס עֶר הָאט • עֶר טָאר נִישְׁט הָאבִּין קִנְאָה אוּנ אַנְאַנְדֶערִין וָואס הָאט מֶעהְר • דֶען יֶענֶער הָאט זִיךְ אַלֵיין נִישְׁט גִינוּמֶען • נָאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאט אִיהְם גִיהָאלְפִין • אוּנ אַלְדוּנְג וָואס הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוּהְט אִיז בְּוַודַּאי גְלַייךְ אוּנ גוּט :

מא אוֹיךְ טָארִין נִישְׁט גְלִיסְטֶען צוּ יֶענִימְס זַאךְ • אוֹיךְ זָאל אַ מֶענְטְשׁ נִישְׁט וֶועלִין אַז מֶענְטְשִׁין זָאלִין אִיהְם הַאלְטִין גְרוֹיס. דֶען אַלְדִינְג אִיז בַּייא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוּנ דֶער הַאנְט :

מב דֶער מֶענְטְשׁ טָאר נִישְׁט זָאגִין אִיךְ זֶעה אַז עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ נָאךְ גֶעבִּין זִיךְ וָואס מֶען גְלִיסְט בְּרֶענְגְט צוּ זִינְדִיגֶען • דְרִיבֶּער ווִיל אִיךְ מִיךְ גָאר אָפּ שֵׁיידֶען פוּן אַלִימֶען • אִיךְ ווִיל נִישְׁט עֶסִין קֵיין פְלֵיישׁ • אוּנ ווִיל נִישְׁט גֵיין אָן גִיטוּהְן ווִיא אַ מֶענְטְשׁ • דָאס טָארִין אוֹיךְ נִישְׁט :

מג אוּנְזֶערִי חֲכָמִים שְׁרַייבְּין אַז אַ מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ נִישְׁט דֶער ווַייטִירֶען נָאר פוּן דִיא זַאכִין וָואס דִיא תּוֹרָה הָאט אוּנְז גִיהַייסִין • אָבֶּער נִישְׁט טוּהְן נְדָרִים אָדֶער שְׁבוּעוֹת אוֹיף דִיא זַאכִין וָואס מֶען מֶעג :

מד אוֹיךְ זָאל מֶען נִישְׁט פַאסְטִין מֶעהְר ווִיא מֶען דַארְף • דֶען עֶס אִיז גְלַייכֶער צוּ עֶסִין כְּדֵי מֶען זָאל כֹּחַ הָאבִּין צוּ דִינֶען דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין :

מה נָאר מֶען זָאל נִישְׁט צוּ פִיהְל זִיךְ נָאךְ גֶעבִּין דִיא תַּאֲווֹת • נָאר מֶען זָאל זִיךְ פִיהְרֶען אוּנ מִיטְלֶען ווֶועג • אַזוֹי ווִיא מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען :

מו אוֹיךְ דֶער מֶענְטְשׁ וָואס טוֹיג אִיהְם נִישְׁט קֵיין שְׁטַארְקִין בְּרַאנְפִין אָדֶער אַנְדֶערִי שַׁארְפֵי זַאכִין דַארְף עֶר זִיךְ צוּ הִיטֶען דֶער פוּן :

מז דֶען אַ מֶענְטְשׁ דַארְף נָאר צוּא עֶסִין אוּנ טְרוּנְקֶען אוּנ טוּהְן וָואס אִיז גִיזוּנְד צוּם גוּף • עֶר זָאל כֹּחַ הָאבִּין צוּא דִינֶען דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין :

מח דֶער מֶענְטְשׁ וָואס טוֹיג אִיהְם נִישְׁט צוּ רֵייכֶערִין זָאל עֶר זִיךְ אָפּ הִיטֶען דֶער פוּן • אוּנ אֲפִילוּ דֶער וָואס דַארְף צוּ רֵייכֶערִין אִיז אוֹיךְ גְלַייכֶער וָואס ווֶענִיצִיקֶער • דֶען דָאס רֵייכֶערִין שַׁאט

שְׁטַארְק דֶעם מֶענְטְשׁ:

מט אוּנ אַזוֹי אַנְדֶערִי זַאכִין וָועלְכִים דֶער גוּף נֶעמְט נִישְׁט צוּ קֵיין כֹּחַ פוּן זַייא · נָאר עֶס גְלִיכְט נָאךְ צוּ גֶעבִּין דִיא תַּאֲוָוה דַארְף מֶען זִיךְ אָפּ צוּא גִיוֵוינֶען וִויא וַוייט מֶיגְלֶעךְ אִיז:

נ אַ מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ נִישְׁט שֶׁעמִין פַאר דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס שְׁפֶּעטִין פוּן אִיהְם וָואס עֶר טוּהְט אַ זָאכִי וַואךְ וָואס קֶער צוּם אַייבֶּערְשְׁטִינְם דִינְסְט · נָאר עֶר זָאל וַוייטֶער דִינֶען דֶעם אַייבֶּערְשְׁטִין · וֶועט אִיהְם בֶּעסִיר זַיין פוּן זַייא:

נא דַאצִיפָּארְט זָאל עֶר זִיךְ נִישְׁט קְרִיגֶען מִיט זַייא אוּנ אוֹיךְ נִישְׁט עֶנְטְפֶעדִין קֵיין עַזּוּת עֶר זָאל זִיךְ נִישְׁט גִיוֵוינֶען צוּ זַיין אַיין עַזּוּת פָּנִים:

נב אוֹיךְ טָארִין זִיךְ נִישְׁט קְרִיגֶען צוּ וָועלִין דַוְקָא דַאוִוינֶען פַארִין עַמּוּד אָדֶער עוֹלֶה תּוֹרָה זַיין:

נג עֶס אִיז פַאר הַאנִין טַייל מֶענְטְשִׁין אַז דֶער גַבַּאי גִיט זַייא נִישְׁט אַזוֹי קֵיין עֲלִיָּה וִויא זַייא וִוילֶען קְרִיגֶען זַייא זִיךְ מִיט אִיהְם · זַייא זֶענִין אָבֶער גָאר פַאר נַארְט · דֶען דֶער אַייבֶּערְשְׁטֶער אִיז זַייא מוֹחֵל דִיא מִצְוָה זַייא זָאלִין זִיךְ נִישְׁט קְרִיגֶען אִיבֶּער אִיהְר · אַז מֶען טוּהְט נָאר נִישְׁט קֵיין עֲבֵירָה דַארְפִין זִיךְ שׁוֹין נִישְׁט צוּ קְרִיגֶען · אוּנ דָאס וָואס זַייא וָועלִין טַייל מָאהְל עוֹלֶה תּוֹרָה זַיין מִיט שָׁלוֹם וֶועט מֶער זַיין חָשׁוּב בַּייא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וִויא אַ סַךְ מָאהְל דוּירְךְ קְרִיג ח״ו:

(יוֹם כו) נד דִיא טֶבַע אִיז פוּן מֶענְטְשׁ זִיךְ צוּ פִיהְרֶען אַזוֹי וִויא זַיינִי חֲבֵרִים פִיהְרֶען זִיךְ · אִיבֶּער דֶעם דַארְף דֶער מֶענְטְשׁ צוּ זַיין תָּמִיד בַּנַאנְט מִיט עֶרְלִיכֶע יוּדֶען כְּדֵי עֶר זָאל זִיךְ אָפּ לֶערְנִין פוּן זֵייעֶרִי גוּטֶע מַעֲשִׂים · אוּנ עֶר זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶערֶען פוּן דִיא רְשָׁעִים · כְּדֵי עֶר זָאל זִיךְ נִישְׁט אָפּ לֶערְנִין ח״ו פוּן זֵייעֶרִי מַעֲשִׂים:

נה נָאר וִויא וַוייט מֶען קֶען זָאל מֶען בַּהֶעפְטִין זִיךְ מִיט עֶרְלִיכֶע יוּדֶען · מְשַׁדֵּךְ צוּ זַיין זִיךְ מִיט זַייא · אוּנ נֶעמִין אַיידִימֶעם וָואס קֶענִין לֶערְנִין · אוּנ עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען מִיט עֶרְלִיכֶע יוּדֶען אוּנ אַלְדִינְג צוּ זַיין בַּנַאנְד מִיט זַייא · דָאס אַלְץ אִיז אַ גְרוֹיסֶע מִצְוָה:

נו דָאס מַחְלוֹקֶת אִיז אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה ח״ו · אֲפִילוּ קְלֵיינִי קִינְדֶער וֶוערִין אוֹיךְ גִישְׁטְרָאפְט ח״ו אוּנ דֶער זִינְד · הָאטְשִׁי עֶס דַאכְט זִיךְ מֶען מֵיינְט עֶרִינְצְט דְהַיְינוּ עֶס טְרֶעפְט זִיךְ טַייל מָאהְל מֶען קְרִיגְט זִיךְ אוּנ שְׁטָאט וֶוענִין אַ רַב אָדֶער אַ חַזָּן אִיז נִישְׁט אוֹיךְ רֶעכְט · דֶען דֶער אַייבֶּערְשְׁטֶער הָאט תָּמִיד פַיינְט דָאס מַחְלוֹקֶת · אוּנ זַיין גוּטֶער וִוילֶען אִיז נָאר עֶס זָאל זַיין שָׁלוֹם צְוִוישֶׁן אוּנְז · וֶועט עֶר אוּנְז הֶעלְפִין אַז מִיר וָועלִין קֶענִין אַלְץ אוֹיס פִיהְרֶען צוּ גוּטֶען:

נז וֶוער שְׁטִימְט דִיא שׁוֹטִים וָואס קְרִיגֶען זִיךְ אִיבֶּער אַ חַזָּן אוּנ וִוילֶען מֶען זָאל צוּ נֶעמִין דֶעם חַזָּן וָואס עֶר קֶען בֶּעסִיר זִינְגֶען טוּהְן אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה · אוּנ פַאר זִינְדֶעגִין זִיךְ דִיא וֶועלְט אוּנ יֶענִי וֶועלְט· דֶען דֶער חַזָּן וָואס דַאוִוינְט נִישְׁט עֶרִינְצְט לְשֵׁם שָׁמַיִם נָאר מֶען זָאל הֶערִין זַיין זִינְגֶען זָאגְט אוֹיף אִים דֶער פָּסוּק „נָתְנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ עַל כֵּן שְׂנֵאתִיהָ״ · דָאס אִיז טַייטְשׁ זַייא שְׁרַייעֶן בַּייא מִיר אוּנ שִׁיל מִיט זֵייעֶר קוֹל · נִישְׁט פוּן מֵיינִיט וֶועגִין נָאר פוּן זֵייעֶר הֲנָאָה וֶועגִין · דֶרִיבֶּער הָאבּ אִיךְ זַייא פַיינְט · אוּנ דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס קוּמֶען הֶערִין דֶעם חַזָּן זָאגְט אוֹיף זַייא דֶער פָּסוּק „מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיֶּדְכֶם רְמוֹס חֲצֵרָי״ דָאס אִיז טַייטְשׁ וֶוער וִויל דָאס פוּן אֶייךְ עֶמִיץ זָאל טְרֶעטֶען אוּנ מַיין חָצֵר · אַז עֶמִיץ קוּמְט נָאר פוּן אַייעֶר הֲנָאָה וֶועגִין · דֶען דִיא שִׁיל אוּנ דָאס בֵּית הַמִּדְרָשׁ זֶענִין הֵיילִיג · טָאר מֶען נִישְׁט דָארְט אַרַיין קוּמֶען וֶועגִין תַּעֲנוּגִים וָואס זֶענִין נִישְׁט לְשֵׁם שָׁמַיִם:

נח עֶס אִיז אַ מִצְוָה לִיבּ צוּא הָאבִּין יֶעדֶערִין יוּד אַזוֹי וִויא זִיךְ אַלֵיין · דֶרִיבֶּער דַארְפִין יֶענִים צוּ טוּהְן אַ טוֹבָה אַזוֹ גוּט וִויא זִיךְ אַלֵיין · אוּנ צוּ זֶעהְן וִויא וַוייט מֶען קֶען יֶענִיכְס גֶעלְט זָאל נִישְׁט גִישָׁאדִינְט וֶוערִין גְלֵייךְ עֶס אִיז זַיין אַייגִינְס:

נט מֶען טָאר נִישְׁט פַיינְט הָאבִּין קֵיין שׁוּם יוּד · נָאר דֶעם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וָואס מֶען וָוארִינְט אִים עֶר זָאל זַיין גוּט אוּנ עֶר וִויל נִישְׁט אִיז אַ מִצְוָה אִים פַיינְט צוּ הָאבִּין אוּנ זִיךְ צוּ

דער ווייטירען פון איהם ביז ער וועט טוהן תשובה אונ שוין נישט זינדיגען :

ס אז איינער זינדיגט קייגין אנדערין אונ גערט זאכין טאר ער איהם נישט פיינט האבין דער פאר · אבער אז ער איז איהם אליין שטארק מצער דארף ער איהם גישט מוחל צו זיין ביז ער וועט אים איבער בעטין :

סא נאר ער טאר נישט גלאט פיינט האבין יענים אונ הארץ אונ שווייגין נאר ער זאל יענים איבער פרעגין ווען קיינער הערט נישט פאר וואס האסט דיא מיר גיטוהן דאס שלעכץ · אונ אז יעניר בעט אים איבער דארף ער אים מוחל צו זיין :

סב אז איינער זעהט דעם אנדערין טוהן איין עבירה איז א מצוה צו שטראפין איהם ער זאל נישט טוהן :

סג ער זאל איהם שטראפין ווען קיינער הערט נישט מיט א ווייך לשון · ער זאל נישט פאר שעמט ווערין :

סד דער וואס קען ווערין מען זאל נישט זינדיגען אונ פאר ווערט נישט · ווערט ער אליין גישטראפט פאר דער זינד :

סה איבער דעם איז מחויב יעדערי באלבאסטי אכטונג צו געבין אויף איהר דינסט זיא זאל זיך וואשין אונ בענטשין ווען זיא דארף · אז זיא קען נישט בענטשין דארף דיא באלבאסטי מיט איהר צו בענטשין :

סו אויך דארף זיא אכטונג געבין דיא דינסט זאל הערין קידוש אונ הבדלה אונ אלי מצות מקיים זיין וויא ווייט מעגליך איז :

סז אז איינער זעהט זינדיגין א מענטש וואס האט מיט איהם נישט קיין התחברות · אונ אז ער וועט אים שטראפין וועט ער אים נישט הערין אונ וועט אים נאר פיינט האבין דאראך דארף ער איהם נישט צו שטראפין :

סח מען טאר נישט פאר שעמין קיין שום מענטש נישט מיט קיין ווארט אונ נישט מיט קיין מעשה :

סט אויך טארין נישט ריפען קיין מענטש אזא צו נאמין וואס ער שעמט זיך מיט אים · אויך טארין נישט פאר איהם דער ציילין אזא זאך וואס ער שעמט זיך דער פון :

ע מען איז מחויב גיווארנט צו זיין אונ יתומים אדער אונ אלמנות אפילו זייא זענין רייך אונ גערט · מען זאל זייא נישט מצער זיין אפילו מיט רייד :

עא אז מען וויל זייא לערנין אונ נוטען וועג מעג מען זייא שטראפין אביסעל · נאר מיט רחמנות :

עב מען דארף דאס צו ווארינען דיא שטיף מוטערס אז עס איז א גרויסע עבירה מצער צו זיין א יתום :

עג א מענטש דארף גיווארנט צו זיין נישט צו טוהן אזא זאך וואס מענטשין קענין אים חושד זיין אז ער טוהט איין עבירה חאטשי ער טוהט באמת נישט קיין עבירה :

פרק לח דינים פון תשובה טוהן :

א מיר האבין גישריבען ביז אהער אונ דעם ספר וויא אזו א מענטש זאל מקיים זיין דיא מצות · אונ אפ היטען זיך פון עבירות · עס איז זייער וואל דעם מענטש וואס סיהרט זיך אזוי :

ב נאר ווייל עס טרעפט זיך אז דער מענטש זינדיגט טיילמאהל ח״ו · אדער עס קומט איהם צו האנדין טיילמאהל וועלכי עבירה אומגערין ח״ו · דאריבער האט דער אייבערשטער

גיבאטין מיר זאלין *) תשובה טוהן . וועט ער אונז מוחל זיין :

ג גאר מען טאר נישט זינדיגען אויף דער קאנטע וואס מען וועט דער נאך תשובה טוהן :

ד תשובה טוהן הייסט מען זאל האבין חרטה אויף דיא זינד אונ זאגין דיא ווידוי פון יום כיפור . או"א תבוא לפניך תפלתינו כו' אשמנו . ביז על כל פשעינו . אז מען וויל זאל מען אויך זאגין על חטא ביז צום סוף . נאר דער עיקר איז אונ זינען צו האבין דיא טייטש אונ שטארק חרטה האבין אויף דיא זינד . אונ נעמין אויף זיך מען זאל שוין נישט זינדיגען :

ה בנאכט איידער מען לייגט זיך שלאפין . טיילמאל ווען מען בארעכינט זיך . אונ ערב שבת . אונ ערב ראש חודש . אונ עשרת ימי תשובה . ווער שמיסט יום כיפור זאל מען תשובה טוהן אזו וויא מיר האבין גישריבען . דאס איז א גרויסע מצוה :

ו ווער שמיסט ווען מען איז נישט גיזונד איז א מצוה תשובה צו טוהן . ובזכות זה וועט מען זיין גיזונד אונ לאנג לעבין :

ז אויך תענית ווען מען פאסט איז דער עיקר תשובה צו טוהן :

ח דער וואס פאר שטייט נישט דיא טייטש פון אשמנו זאל פרעגין דעם וואס פאר שטייט . דען דער עיקר איז אונ זינע צו האבין דיא טייטש אונ נעמין אויף זיך מען זאל שוין נישט זינדיגען . וועט דער אייבערשטער אונז מוחל זיין אויף די זינד . אונ ווען מען זאגט דעם אשמנו מוז מען אכט אונ זינען האבין דיא טייטש . אונ האבין חרטה אויף דיא זינד :

ט בספר לקוטי שושנים בלשון הקודש סוף חלק ו' האבין מיר גישריבען דעם פשט פון יעדערין ווארט פון אשמנו . זעה איין דארט נאך גוטע זאכין צו זאגין :

י אז איינער זינדיגט קיינע אנדערין אונ נעמט זאכין אדער ער זידעלט איהם פוילט נישט

קיין

---

*) בספר פרקי רבי אליעזר ובספר ראשית חכמה שער התשובה שרייבין א מעשה . עס איז גיוועז א גרויסער רבי וועלכים ער איז פריער גיוועזן א גזלן אונ איז גיזעסין אויף דעם וועג מיט נאך צוויא גזלנים אונ האבין יעדערין באנזילת . האט ער זיך מיישב גיוועזן וואס זיין תכלית וועט זיין אונ האט אוועק גילאזט דיא צוויא גזלנים . אונ האט תשובה גיטוהן מיט דעם גאנצען הארץ אונ האט גיפאסט אונ גיבעטין תמיד דעם אייבערשטען ער זאל איהם מוחל זיין . אונ האט ערינטץ גידאווינט אונ בית המדרש אונ האט גילערינט תורה אונ גיגעבין צדקה אונ איז גיווארין א גרויסער רבי . אונ דעם איינינעם טאג וואס ער איז נפטר גיווארין זענין גישטארבין דיא צוויא גזלנים וואס זענין פריער גיוועזן זיינע חברים . האט מען אונ הימעל גיגעבין איהם זיין חלק אונ גן עדן אונ פיהל גוטץ . אונ דיא צוויא חברים האט מען גיגעבין זייער ארט אונ גהינם אונ פינצטערין שאול תחתית . האבין דיא צוויא גזלנים גיפרעגט פאר וואס גיט מען איהם זיין חלק אונ גן עדן . אונ אונז אונ גיהנם . ער האט דאך פון לאנג יעדערין באנזילת גלייך מיט אונז . האט דער אייבערשטער גיענטפערט ער האט תשובה גיטוהן ווען ער האט גילעבט האב איך אן גינומען זיין תשובה אונ האב איהם מוחל גיוועזן . אונ עטץ האט נישט גיטוהן קיין תשובה . האבין זייא גיזאגט לאז מען אונז לאזין וועלין מיר צינדערט תשובה טוהן . האט דער אייבערשטער גיענטפערט מען קען נאר תשובה טוהן ווען מען לעבט ביז מען שטארבט . אבער דער נאך קען מען שוין נישט טוהן קיין תשובה . אזו וויא איינער וויל אוועק גיין אויף דעם ים . אז ער נעמט זיך נישט מיט קיין ברויט פון ישוב קריגט ער שוין נישט אויף דעם ים . אזו וואס מען גרייט זיך נישט אן תשובה אונ מצות אונ מעשים טובים אויף דער וועלט האט מען נישט אויף יענער וועלט : איבער דעם דארף זיך יעדער מענטש צו בארעכינען אונ תשובה טוהן כל זמן ער האט צייט . אונ אן זאמלין מצות אונ מעשים טובים וועט ער זוכה זיין צו האבין נוטץ אויף אייביג :

קיין תשובה ביז ער גיט איהם אָפּ דאס געלט אונ בעט איהם איבער, ער זאָל איהם מוחל זיין :

יא אַז יענער מאָנט איהם אונ ער ווייסט נישט צו ער דאַרף יענים אָפּ צו געבין זאָל ער האָבין מיט יענים אַ דין תורה פאַר דעם בית דין :

יב אפילו יענער מאָנט איהם נישט נאָר ער איז ביייא זיך מסופק אונ וועלכי זאַך צו ער דאַרף יענים צוריק געבין · זאָל ער פרעגין אַ שאלה. אונ ער זאָל נישט זיך אַליין פּסקנין · נאָר ער זאָל דער ציילין פאַר דעם רב אַקראַט דעם אמת · אונ וויא אַזוי דער רב וועט איהם זאָגין זאָל ער טוהן :

יג מען טאָר נישט גנבנין אָדער גזלין אָדער פאַלטש האַנדלין אונ זאָגין אַז מען וועט געבין פון דעם צדקה. וועט דאס מכפר זיין אויף דער עבירה · דען דער איבערשטער האַט פיינט אַזאַ מצוה וואָס קומט פון איין עבירה. נאָר מען זאָל האַנדלין ערליך אונ געבין צדקה וויא וויט מען קען · וועט דער איבערשטער העלפין אַז מען וועט האָבין אַלדים גוטץ :

חלק ו (יום כז) אונ דעם חלק וועלין מיר שרייבין הלכות נדה . אַלע נייטיגע דינים וואָס דיא אשה דאַרף וויסען זינט זיא ווערט אַ נדה ביז נאָך דער טבילה · יעדער מענטש דאַרף צו וואַרינען דעם בני בית זייא זאָלין טוהן אַזוי וויא דער דין איז אונ אַזוי וויא דאָ שטייט · וועט מען האָבין טייערי קינדער אונ פיהל גוטץ :

פרק לט דינים וויא אַזוי דער מאַן דאַרף זיך אָפּ היטען פון ווייב ווען זיא איז אַ נדה :

א דער יוד איז מחויב זיך אָפּ צו שיידין פון זיין ווייב ווען זיא איז אַ נדה ביז זיא ציילט אָפּ שבעה נקיים אונ איז זיך טובל :

ב אָבער כל זמן זיא גייט נישט קיין טבילה אַפילו עס דויערט וויא פיהל יאָהרין דאַרף זיא אַלץ אַ רעכטי נדה :

ג ער טאָר גאָר נישט שטיפען אָדער לאַכין מיט זיין ווייב אונ דער נדה. אונ זאָל נישט שמיסען מיט איהר קיין רייד וואָס ברענגין חשק :

ד ער טאָר גיט אָן רירען אונ איהר אַפילו מיט דעם קליינעם פינגער :

ה אויך זאָל ער גיט דער לאַנגין צו איהר אַפילו איין לאַנגי זאַך · אונ זאָל גיט אַריין וואַרפין אונ איהר האַנט אַריין קיין שום זאַך · דעסט גלייכין זיא צו איהם טאָר אויך נישט דאס :

ו ער זאָל ניט אָן רירען אונ איהרע קליידער ווען זיא גייט אונ זיי · אָבער ווען זיא גייט ניט אונ זייא מעג ער אָן רירען אונ זייא :

ז ער טאָר ניט עסין מיט איהר אויף איין טיש · צאַטין עס שטייט עפּיס צווישען זיין שיסעלי אונ צווישען איהר שיסעלי צו ווייזין אַז זיא איז אַ נדה · היינו עס שטייט דער צווישען אַ קריגעל וואָס מען טרינקט ניט דער פון . אָבער אַז מען טרינקט פון דעם קריגעל פוילט עס נישט . אונ ער בדאַרף עפּיס אַנדערש אַנידער צו לייגין דער צווישען :

ח ער טאָר נישט עסין אָדר טרינקען פון דעם וואָס זיא לאָזט איבער . נאָר אַז מען האַט איבער גינאָמין אונ איין אַנדערי כלי אַריין מעג ער שוין דער פון עסין אָדער טרינקען :

ט זיא מעג עסין אונ טרינקען פון דעם וואָס ער לאָזט איבער :

י ער טאָר נישט זיצען אָדער ליגען אויף איהר בעט אָדער אויף איהר בעט גיוואַנט · אַפילו ווען זיא איז גיט דאָ · אָבער אָן רירען מעג ער אונ זייא :

יא זיא מעג זיצען אויף זיין בעט . אָבער ליגען דארויף טאָר זיא גיט אֲפִילוּ אונ דיא קליידער :

יב זיין בעט אָדער זיין בעט גיוואנט טאָר זיך ניט אָן רירען אָן איהר בעט אָדער אָן איהר בעט גיוואנט :

יג זייא טאָרין נישט פאָרין שפאצירען אויף איין וואגין. אָבער פון האנדלין וועגין אָדער אנאנדער עֵסֶק מעגין זייא פאָרין אויף איין וואגין . נאָר זייא זאָלין אזוי זיצען אז זייא זאָלין ניט זיך אָן רירען :

יד ער טאָר נישט קוקען אויף קיין שום אָרט פון איהר לייב וויא דער שטייגער איז אז זיא גייט דאָרט צו גידעקט מיט מַלְבּוּשִׁים. אויך טאָר ער נישט הערין זיא זינגען :

טו אז זיא ברענגט איהם איין כּוֹס צו טרינקען זאָל זיא אנדערש מאכין פון דעסטמאלט וועז זיא איז ריין . הַיְינוּ זיא זאָל איהם אנידער שטעלין מיט דער לינקער האנט אז עס איז איהר שטייגער תָּמִיד אנידער צו שטעלין מיט דער רעכטי האנט . אָדער זיא זאָל איהם אנידער שטעלין אויף דער באנק . כְּדֵי עס זאָל זיין אנדערש פון דעסטמאלט ווען זיא איז ריין :

טז אז עס איז דא געכטשין אונ זיא שעמט זיך אזוי צו טוהן זאָל זיא אָן גיסען דעם כּוֹס דער מאן זאָל נישט זעהן . וועט ער נישט שאטין אז זיא וועט איהם אנידער שטעלין אויף דעם טיש גלייך וויא תָּמִיד :

יז אז זיא ברענגט איהם איין שיסעלי אָדער איין טעליר מיט עסין האט עס דיא אייגענע דִינִים קיינין ארויף שטעלין אויף דעם טיש אזוי וויא דער כּוֹס וואס מיר האבין גישריבען :

יח זיא טאָר נישט ליינין דאס לַיְילֶעךְ אָדער דאס איבער בעט אויף זיין בעט ווען ער זעהט . אָבער ווען ער זעהט נישט מעג זיא בעטין תאמער ער ווייסט אז זיא האט גיבעט :

יט זיא טאָר נישט שטעלין פאר איהם וואסער צו וואשין :

כ ער טאָר אויך נישט איהר אנידער שטעלין א כּוֹס . אונ נישט שיקען איהר קיין כּוֹס אֲפִילוּ א כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה :

כא דיא אַלֶע דִינִים וואס איז גישטאנין אונ דעם פֶּרֶק דארפין גיהאלטין צו זיין זינט זיא איז טְמֵאָה גיוואָרין *) ביז נאך דער טְבִילָה :

כב אֲפִילוּ זיא גיפינט נאר א פלעק אונ דער רַב מַסְפִּיק מְסַפֵּק איז אז זיא איז טְמֵאָה דארפין זייא שוין גיהאלטין צו זיין אונ דעם אַלִימען ביז נאך דער טְבִילָה :

פרק

---

*) דער הייליגער מַלְאָךְ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל שרייבט אונ זיין סֵפֶר (פֶּרֶק ט״ו) א מַעֲשֶׂה ; עס איז גיוועז איינער וואס האט גיקענט לערנין אונ איז גישטארבין יונגע הייט ר״ל . איז זיין ווייב ארום גיגאנגין צו זיינע חֲבֵרִים אונ האט גיפרעגט . מיין מאן האט גיקענט לערנין פאר וואס איז ער גישטארבין יונגע הייט . אונ קיינער האט נישט גיוויסט וואס איהר צו ענטפערין . דער הייליגער מַלְאָךְ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל האט אָבער יוא גיוויסט . איז ער איינמאהל גיקומען צו דעם הויז . האט זיא פאר איהם גיוויינט אונ האט ווידער גיפרעגט דאס אייגענע . האט ער זיא גיפרעגט וויא אזוי האט ער זיך מיט דיר גיפירט אונ דער נִדָּה . האט זיא גיענטפערט ער האט אונ מיר נישט אָן גירירט ח״ו . האט ער זיא ווידר גיפרעגט אונ דיא טעג וואס דיא האסט גיציילט דיא זיבען ריינע טעג וויא אזוי איז גיוועז . האט זיא גיזאגט ער האט נישט גיטוהן קיין עֲבֵירָה ח״ו . נאר ער האט זיך שוין נישט גיהיטען פון אָן רירען מיך אונ פון דיא זאכין וואס מיר האבין אויבען גישריבען . האט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל גיזאגט עס איז שוין רעכט וואס ער איז גישטארבין . דען עס איז נישט קיין חִילוּק צווישען דיא טעג וואס דיא אִשָּׁה זעהט דם נִדָּה . צווישען דיא טעג וואס זיא ציילט דיא

(יום כח) פרק ט דינים פון איין נדה. און פון לבישת לבנים וספירת נקיים:

א איין אשה וואס געפינט א פלעק פון רויט אדער שווארץ (אדער געל) דארף זיא פרעגין א שאלה. און אז דער רב פסקנט אז זיא איז טמא האט זיא דעם איינגענעם דין פון א רעכטי נדה:

ב אז איין אשה דער פילט אז עס עפינט זיך דער מקור צו גיין דם מוז זיא באלד זיך בודק זיין. אז זיא איז זיך באלד בודק און געפינט נייס אזוי וויא שלאם אן שום רייטליך און אן שום שווארץ איז זיא טהור. אבער אז זיא געפינט גאר נישט איז זיא טמא וויא איין נדה. ווייל זיא האט פריער געפילט אזוי וויא מיר האבין געשריבען. דעסט גלייכין אז זיא איז זיך דער נאך נישט בודק איז זיא אויך טמא:

ג איין אשה וואס איז שוין מעוברת דרייא חדשים אדער זיא האט געהאט א קינד ביז פיר און צוואנציג חדשים נאך דעם קינד האבין וועלכים דער שטיינגער איז אז זייא זעהן נישט אזוי קיין דם. דאריבער אז זיא האט דער פילט אז עס עפינט זיך דער מקור און האט זיך בודק געוועזן און האט גאר נישט געפינען איז זיא טהור:

ד דיא נשים וואס זענין געוואוינט אז און דיא ריינע טעג גייט תמיד פון זייא ווייס אזוי וויא שלאם און זיא איז זיך תמיד בודק און זעהט אז עס איז בלויז ווייס אן שום רייטליך און אן שום שווארץ. איז אפילו זיא איז זיך טייל מאהל נישט בודק בשעת זיא פיהלט דעם ווייסין שלאם גיין פון איהר שאט אויך נישט. נאר וויא נייט מיגליך איז מוז זיא זיך תמיד בודק זיין:

ה יעדערי אשה וואס זעהט דם אפילו גאר איין טראפין אדער זיא געפינט א פלעק וואס איז טמא דארף זיא ווארטין פינעף טאג פון אן הייב זעהן. אדער זינט זיא האט געפינען דעם פלעק:

ו דעם פופטין טאג לערך א שעה פאר נאכט זאל זיא זיך גוט בודק זיין. (בסעיף י"ט וועט שטיין וויא אזוי יעדערי בדיקה דארף זיין). און אז זיא געפינט נישט אויף דעם טיכעל קיין שום געשטאלט פון רויט אדער שווארץ זאל זיא מאכין לבישת לבנים. דיא ווייבער רופען דאס אן אפ ציען:

ז אז זיא געפינט געל זאל זיא פרעגין א שאלה אויב זיא מעג מאכין היינט דאס אפ ציען:

ח בשעת דעם אפ ציען זאל זיא זיך גוט פאר וואשין אויף דעם אורט און אן טוהן א קלאר העמד. אז זיא האט נישט זאל זיא אן טוהן אזוי א ריין העמד פון פלעקין. אויך אלע קליידער זאלין זיין ריין פון פלעקין:

ט דער נאך דארף זיא באלד נאך אמאהל אריין לייגין א טיכעל עס זאל ליגען דארט ענק ביז עס וועט ווערין גוט נאכט. און בנאכט זאל זיא עס ארויס נעמין און ווירר בקוקען אויב

עם

זיבען ריינע טעג. און כל זמן זיא גייט נישט קיין טבילה וויא עס קער צו זיין מוז מען זיך אפ היטען און דיא זאכין וואס מיר האבין אובען געשריבען. און דורך דעם איז ער געשטארבין פאר וואס ער האט זיך נישט אפ געהיטען און דיא זאכין ביז נאך דער טבילה: זעהט מען שוין וויא גרויס דיא עבירה איז. און מען דארף זיך צו היטען דער פון: נאך זעהט מען פון דער מעשה מען זאל זיך נישט ברענגין קיין ראיה פון דעם וואס מען זעהט יענים טוהן מעג מען אויך טוהן. דען אפילו דער וואס קען לערנין אז ער לערינט נישט קיין שלחן ערוך קען ער טוהן עבירות. וועלכים ער ווייסט גאר נישט אז דאס איז איין עבירה. דאריבער מוז מען גאר טוהן אזוי וויא עס שטייט און שלחן ערוך ופוסקים און אזוי וויא מיר שרייבין. וועט זיין גוט אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט אויף אייביג:

עס איז ריין :

י דער נאך זאל זיא זיך אונטער לייגין א ריין שלאף ליילעך אונ דאס בעט גיוואנט זאל אויך זיין ריין אן א פלעק · אונ פון דער נאכט וואס קער צום מארגעדיקען טאג הייבט זיא אן צו ציילין דיא זיבען ריינע טעג :

יא דיא זיבען ריינע טעג דארפין זיין זיבען מעת לעת גאר ריין . אונ דיא ערשטי נאכט וואס מיר האבין גישריבען זיא זאל אונטער לייגין א ריין שלאף ליילעך ווערט גירעכינט צו דעם מארגעדיקען טאג · אונ דיא נאכט דארף אויך זיין ריין פון תחילת אן :

יב דאריבער דארף זיא זיך בודק זיין אונ מאכין דאס אפ ציען פאר נאכט איידער דיא זון זעצט זיך · אדער חאטש א האלבי שעה פאר נאכט · אונ באלד דער נאך אריין לייגין א טיכעל עס זאל דארט ליגען ביז נאכט אזו וויא מיר האבין גישריבען :

יג אבער דיא אשה וואס איז זיך הערשט בודק צווישן טאג אונ נאכט אונ זעהט אז עס איז ריין קען זיא שוין נישט ציגדערט מאכין דאס אפ ציען צו רעכינען דעם מארגידיקען טאג צו דיא ריינע טעג . ווייל זיא האט נישט גיזעהן א האלבי שעה פאר נאכט אז זיא איז ריין :

יד אז זיא מאכט דאס אפ ציען פרייטיג פאר נאכט זאל זיא מאכין איידער זיא צינט לעכט. אבער נישט דער נאך · זעה איין בפרק ז' ביז וואנית מען מעג לעכט צינדען :

טו אויף דיא ערטער וויא מען מאכט שבת פאר נאכט דאס אפ ציען זאל זיא זיך רענמאכט וואשין מיט קאלט וואסר · אונ זאל גיווארינט זיין נישט צו גיסען קיין וואסער אויף דעם העמד אדער אויף וועלכין מלבוש · דען דאס טארין נישט טוהן אום שבת · אזו וויא מיר האבין גישריבען בפרק ז' :

טז אז זיא מאכט יום טוב אדער יום כיפור דאס אפ ציען דארף זיא אויך גיווארינט זיין אונ דעם וואס מיר שרייבין ביא שבת · אויך זאל זיא יום כיפור נאר ארום וואשין אויף דעם ארט · אונ נישט דעם גוף :

יז אז זיא מאכט תשעה באב דאס אפ ציען אדער ווען זיא זיצט שבעה ר"ל זאל זיא זיך אויך נאר ארום וואשין אויף דעם אורט · אונ נישט דעם גוף . אויך זאל זיא נישט אן טוהן קיין קלאר העמד נאר אנאנדער העמד וואס איז ריין פון פלעקין :

יח יעדערין טאג פון דיא זיבען ריינע טעג דארף זיא זיך בודק צו זיין צוויא מאהל . איינמאל אונ דער פריא · אונ איינמאל פאר נאכט · אויך זאל זיא בקוקען דאס העמד ווען זיא איז זיך בודק :

יט אלע בדיקות דארפין זיין מיט א טיכעל פון אלטי לאווינט ווייסי אדער באמוויל . אונ זיא זאל עס אריין טוהן אינעווייניג גאנץ טיף ווי ווייט מיגלעך איז · אז עס איז איר שווער זאל זיא חאטש ביא דעם אפ ציען אונ אויך דעם ערשטין טאג אונ דעם זיבעטין טאג טיף אריין טוהן וויא ווייט מיגלעך איז :

כ אבער דיא נשים וואס טוהן נאר אביסעל אריין אפ צו ווישען הייסט דאס נישט קיין בדיקה. אונ דיא טבילה איז נישט קיין טבילה :

כא דיא בדיקות זאלין זיין ביא דער לעכט פון דעם טאג . און עס ביא קיין לעכט :

כב אז זיא גיפינט וועלכין טאג אויף דעם טיכעל רויט אדער שווארץ אפילו עס איז גאר טינקעל . אדער זיא גיפינט אונ העמד א פלעק וואס איז טמא · דארף זיא פאר נאכט איבער נייעס צו מאכין דאס אפ ציען · אונ איבער נייעס אן הייבען צו ציילין זיבען ריינע טעג אזוי וויא מיר האבין אויבין גישריבען · אונ זיא דארף נישט ווארטין קיין פינעף טאג ביז דעם אפ ציען (אזוי וויא עס שטייט בסעיף ה' ביא דער אשה וואס ווערט הערשט איין נדה) · נאר זיא מעג מאכין דאס אפ ציען באלד פאר נאכט . אדער ווען זיא קען :

פרק מא דינים פון איין כלה . אונ פון איין אשה וואס איז מפיל חי :

א א כלה מוז ציילין זיבען ריינע טעג פאר דער טבילה . אזוי וויא מיר האבין גישריבען בפרק
מ׳ . ווע איין דארט אלע דינים פון דעם . אפילו זיא איז נאך גאר יונג אונ זעהט נאך
נישט קיין דם :

ב אויך דארף זיא זיך בודק זיין אלי טאג ביז דער חתונה . ווע איין בפרק מ׳ סעיף י״ט וויא אזוי
דיא בדיקות דארפין זיין :

ג זיא זאל הערשט אן הייבין ציילין דיא זיבען ריינע טעג גאהנט פון דער חתונה ווען זיא ווייסט
שוין זעכיר ווען דיא חתונה וועט זיין :

ד אז אין מיטען דעם ציילין האט זיך גימאכט איין עיכוב אז דיא חתונה וועט נישט קענין זיין
אונ דעם טאג וואס מען האט פריער אפ גישמועסט . דארפין פרעגין א שאלה אויב זיא וועט
דארפין איבער נייעם צו ציילין דיא זיבען ריינע טעג ווען זיא ווייסט שוין זעכיר ווען דיא חתונה
וועט זיין :

ה בפרק מ׳ סעיף ה׳ ו׳ האבין מיר גישריבען אז איין אשה וואס זעהט דם דארף צו ווארטין
פינעף טאג פון אן הייב זעהן ביז דעם אפ ציען . (ווע איין דארט וואס מען מיינט אפ ציען) :

ו אבער א כלה וואס זעהט דם פאר דער חתונה אונ עס איז שוין נישט קיין צייט זיא זאל
ווארטין פינעף טאג ביז דעם אפ ציען אונ דער נאך ציילין זיבען ריינע טעג צו גיין טבילה פאר
דער חתונה . אונ עס איז שווער אפ צו שלעפין דיא חתונה נאך עטליכע טאג . מעג זיא
מאכין דאס אפ ציען ווען זיא וועלכין טאג זיא קען . אונ דער נאך ציילין זיבען ריינע טעג אונ גיין טבילה
פאר דער חתונה . אונ דאס איז גלייכער איידער צו מאכין א חופת נדה :

ז אבער קיינען דעם אפ ציען אונ ציילין זיבען ריינע טעג האט דיא כלה דעם דין אזוי וויא
אנאנדערי אשה וואס מיר האבין גישריבען בפרק מ׳ . זיא טאר נישט מיקל זיין דרינען חס ו
אויף קיין שום פאל :

ח ווען איינער נעמט א בתולה מוז ער תיכף נאך דער ערשטער ביאה זיך אפ שיידען אונ
אוועק גיין . ווען נאך דער ערשטער ביאה איז זיא שוין טמא אזוי וויא איין נדה . חאטשי
זיא זעהט נישט קיין בלוט :

ט דריבער מוז זיא דער נאך ווארטין פיהר טאג אונ מאכין דאס אפ ציען אונ ציילין זיבען
ריינע טעג אונ גיין טבילה :

י אויך דארף דער מאן זיך צו דער ווייטערען פון איהר מיט דיא זאכין וואס מיר האבין
גישריבען בפרק ל״ט ביי א רעכטע נדה :

יא אז איין אשה איז מפיל חי זאל זיא פרעגין א שאלה ווען זיא זאל מאכין דאס
אפ ציען :

יב אז זיא וויל ווארטין צוויי וואכין ביז דעם אפ ציען . אונ דער נאך ציילין זיבען ריינע טעג
אונ גיין טבילה דארף זיא נישט פרעגין קיין שאלה :

(יום כט) פרק מב דינים ווען צו גיין טבילה

א אויב דער מאן איז אונ דער היים איז א מצוה זיא זאל זיך טובל זיין אונ דער צייט ווען עס
קומט איר אויס . היינו ווען זיא האט שוין אפ גיציילט דיא זיבען ריינע טעג :

ב דיא אשה וואס האלט אויף דיא טבילה מצער צו זיין דעם מאן האט א גרויסי
עבירה חס ושלום :

ג זיא מעג זיך טובל זיין פראטיג צו נאכט אויב זיא האט גיט גיקענט פריער זיך טובל זיין .

אונ

אונ דווקא אז דער מאן איז אונ דער היים :

ד אבער אז דער מאן איז נישט אונ דער היים טאר זיא זיך נישט טובל זיין פרייטיג צוא נאכט :

ה דעסט גלייכן אז זיא האט זיך גיקענט טובל זיין פריער · טאר זיא נישט זיך טובל זיין פרייטיג צו נאכט :

ו אז זיא האט גיקענט זיך טובל זיין פריער נאר דער מאן איז נישט גיוועזין אונ איז העךשט פרייטיג גיקומען צו פארין מעג זיא אויך גיין טבילה פרייטיג צו נאכט · צאטין דער מנהג איז אויף דעם ארט מחמיר צו זיין זאל זיא טוהן אזוי וויא דער מנהג איז :

ז אז זיא האט זיך טובל גיוועזן דאנערשטיג בנאכט · אונ פרייטיג אונ דער פריא איז זיא גיוואר גיווארין אז דיא טבילה איז נישט גוט · היינו זיא האט גיפינען איין חציצה אדער ועלכיר ספק אז זיא האט נישט גוט זיך טובל גיוועזן מעג זיא פרייטיג צו נאכט נאך אמאהל זיך טובל זיין :

ח אז איינער נעמט איין אלמנה טאר זיא נים גיין דיא ערשטי טבילה פרייטיג צו נאכט · חאטשי זיא האט נישט גיקענט פריער גיין · נאר זיא זאל גיין מוצאי שבת אדער אנאנדערי נאכט :

ט אפילו אויף דעם ארט וואס מען גייט נישט מוצאי שבת טבילה צאטין מען האט נישט גיקענט פריער גיין מעג זיא אויך גיין מוצאי שבת · דען זיא האט דאך נישט גיטארט גיין פרייטיג צו נאכט :

י איין אשה טאר נישט זיך טובל זיין בטאג · נאר בנאכט וועןעס שטייט שוין שטערין :

יא אז זיא קען נישט זיך טובל זיין בנאכט איבער וועלכין אונס איז דער דין אזוי · דעם זיבעטין טאג טאר זיא נישט זיך טובל זיין בטאג . נאר זיא זאל וואךטין ביז דעם אכטען טאג אונ זאל פרעגין א שאלה . קען שוין דער רב איהר מתיר זיין טובל צו זיין דעם אכטען טאג . בטאג :

יב איין כלה וואס איז זיך טובל פאר דער חופה מעג זיך טובל זיין דעם אכטען טאג בטאג :

פרק מג דינים פון דיא זאכין וואס טארין נישט קלעבין אויף דעם גוף בשעת דער טבילה :

א דיא אשה דארף גיווארינט צו זיין עס זאל נישט קלעבין אויף איהר קיין שום זאך בשעת דער טבילה :

ב אפילו דיא פאר בארגעני ערטער וואס דאס וואסער קומט נישט דארט אריין דארפין אויך צו זיין ריין אן א שום זאך · למשל דיא ציין חאטשי עס קומט נישט אונ מויל אריין קיין וואסער דאציפארט טאר נישט שטעקין עפיס צווישען דיא ציין :

ג איבער דעם מוז זיא גוט אויס מאכין דיא ציין פאר דער טבילה · אויך זאל זיא נישט עסין קיין פלייש דעם טאג פון דער טבילה · נאר אז זיא איז זיך טובל מוצאי שבת מעג זיא שבת עסין פלייש . אונ זאל זיך גוט אויס שטעכין צווישען דיא ציין פאר דער טבילה · דען אז עס איז עפיס דא צווישען דיא ציין אדער אויף דיא ציין איז דיא טבילה נישט קיין טבילה :

ד זיא מוז ריין מאכין צווישען דיא פינגער פון דיא פיס עס זאל דארט נישט זיין קיין בלאטע אונ קיין שום זאך · אויך זאל זיא גוט אפ וואשין דעם שטויב פון דיא פיס :

ה עס טאר נישט זיין איין האר פאר קניפט · אז זיא האט קאלטענים אונ זיא קען נישט

זייא אראפ נעמין זאל זיא פרעגין א שאלה :

ו זיא מוז גיווארינט זיין גוט אפ צוא שניידען דיא נעגיל פון דיא הענט אונ פון
דיא פים :

ז אז זיא האט פאר געסין איין נאגיל אפ צו שניידען זאל זיא איהם אפ שניידען אונ
נאך אמאהל גיין טבילה . אז זיא דער זעהט הערשט אונ דער פריא זאל זיא פרעגין
א שאלה :

ח זיא זאל פאר ברענגין דיא נעגיל . דען עס איז א סכנה אז א מענטש טרעט אויף זייא :

ט אז איין נאגיל איז גישוואלין אונ זיא קען נישט איהם אפ שניידען אונ נישט א פער
געמין דאס אום ריינקייט זאל זיא פרעגין א שאלה :

י זיא מוז גידענקין אראפ צו נעמין פאר דער טבילה דיא פינגערליך . אונ אויס טוהן
דיא אורינג :

יא זיא מוז גוט אפ וואשין דאס אום פלאט פון דיא אוגין . אויך זאלין נישט זיין צו
זאמט גיקלעבט דיא האר פון דיא ברעמין :

יב פאר טריקענט בלוט וואס איז אויף דער מכה מוז זיא אפ וואשין פאר דער טבילה .
אבער דיא ליחה אונ דער מכה איז נישט קיין חציצה :

יג אז דיא ליחה איז ארויס אויס דער מכה אונ איז פאר טריקענט גיווארין . מוז זיא
עס גוט אפ וואשין :

יד איין אשה וואס איז קרעציג מוז ווייקין דיא קרעץ אונ ווארים וואסער ביז זייא ווערין
צוא ווייקט אונ ווייך . אונ דיא דארי קרעץ מוז זיא אראפ נעמין האטשי עס טוהט
איהר שטארק וויא :

טו דעם פלאסטער פון דער מכה מוז זיא אראפ נעמין פאר דער טבילה :

טז עס איז שכיח א זעלכי כנים וואס זענין שטארק בהעפט אונ גוף צווישען דיא האר .
מען רופט זייא מענדיוועשקים . דארפין פאר דער טבילה זייא אראפ נעמין מיט
ווארים וואסער אונ אפ קראטצין מיט דיא נעגיל . אדער מען זאל מיט עטליכע טאג פריער
טוהן א רפואה מען זאל זייא נישט האבין :

יז אויך זאל זיא פאר דער טבילה אראפ נעמין דיא קליינע כנים וואס זענין בהעפט אונ
דיא האר :

יח יעדערי אשה מוז אכטונג געבין פאר דער טבילה עס זאל נישט קלעבין אויף דעם גוף
אונ אויף דיא הענט קיין שום זאך . אונ זייא זאלין נישט זיין איין גירעכט פון קיין
שום זאך . גאר אלדינג זאל זיין ריין :

יט אויך זאל זיא פאר דער טבילה ריין מאכין דיא נאז מיט דיא אויערין אונ ווען זיא
מען זעהט אביסעל . אבער טיף אונעווייניג דארף זיא נישט אריין שטעקין
דעם פינגער :

כ אויך זאל זיא פאר דער טבילה משתין זיין אונ נקיות האבין אויב זיא דארף . אונ אויך
ריין מאכין אלע ערטער פון אומריינקייט :

כא דעם טאג פון דער טבילה זאל זיא נישט קנעטין קיין טייג אונ נישט טוהן קיין
אנדערי זאך וואס קלעבט זיך אן :

כב אז זיא דארף צו טוהן לכבוד שבת מעג זיא טוהן . נאר זיא זאל באלט דער נאך
זיך גוט אפ וואשין :

(יום ל) פרק מד דינים פון דעם קעמין און אנדערי זאכין וואס מען דארף צו טוהן פאר דער טבילה :

א דעם זיבעטין טאג וואס איהר קומט אוים בנאכט צו גיין טבילה זאל זיא פאר נאכט גיין לבית הרחיצה און זאל זיך און גאנצין אפ וואשין און א וואנע מיט ווארים וואסער :

ב און אלע קנייטשין פון גוף און אלע פאר בארגעני ערטער זאל זיא גוט אפ וואשין מיט ווארים וואסער . און זאל זיך ריין מאכין פון אלע זאכין וואס מיר האבין גישריבן בפרק מ״ג :

ג אויך דארף זיא גוט אוים קעמין דיא האר פון קאפ און פון אלע ערטער עס זאל גאר נישט קלעבין אויף זייא :

ד״ אויף דיא שווייסיגי ערטער מוז זיא גוט צו שיידין דיא האר זייא זאלין נישט זיין צו נאנט גיקלעבט :

ה אויך דארף זיא גוט בקוקען דעם גאנצין גוף אויב עס קלעבט נישט עפים אויף איהר :

ו אויף דעם ארט וואס זיא קען נישט זעהן זאל זיא אכטונג געבין מיט דיא הענט עס זאל דארט גאר נישט קלעבין . און נישט זיין איין גירעכט פון קיין שום זאך :

ז זיא טאר נישט וואשין דעם קאפ און וויא עס איז דא האר מיט קאלט וואסער . נאר מיט ווארימס . אזוי וויא מיר האבין גישריבן . און אויך נאר מיט וואסער . און נישט מיט משקה אדער אנדערי זאכין :

ח דאס צוואגין מיט דעם וואשין דארף זיין פאר נאכט און אויך נאהנט צו דער טבילה :

ט איבער דעם זאל זיא אן הייבען דאס וואשין ווען עס איז נאך טאג . און עס זאל גידארין ביז עס איז שוין גוט נאכט . דער נאך זאל זיא זיך תיכף טובל זיין . און זאל נישט עסין אדער טוהן עפים אנדערש דער צווישען . כדי זיא זאל זיך נישט איין רעכטין :

י בשעת הדחק אז זיא האט נישט גיקענט טוהן פאר נאכט זאל זיא זיך וואשין און צוואגין בנאכט . נאר זיא זאל נישט טוהן גלייך נאר וואלגע קעמין און וואשין זיך . און אלרונג גוט בקוקען אזוי וויא מיר האבין גישריבין :

יא אז איין אשה האט זיך טובל גיוועזן און האט נישט פריער בקוקט דעם גוף אויב ער איז ריין איז דיא טבילה נישט קיין טבילה :

יב דעקט גלייכין אז זיא האט נישט זיך צו קעמט העלפט אויך נישט דיא טבילה :

יג אז דיא טבילה קומט אוים מוצאי שבת דארף זיא פרייטיג זיך צוואגין און וואשין . און מוצאי שבת פאר דער טבילה דארף זיא נאך אמאהל זיך צוואגין און וואשין . און אלרונג גוט בקוקען אזו וויא עס קער צו זיין :

יד דעקט גלייכין אז דיא טבילה קומט אוים מוצאי יום טוב דארף זיא ערב יום טוב זיך צוואגין און וואשין . און מוצאי יום טוב פאר דער טבילה דארף זיא נאך אמאהל זיך צוואגין און וואשין . און אלרונג גוט בקוקען אזו וויא מיר האבין גישריבען :

טו אז דיא טבילה קומט אוים פראטיג צו נאכט זאל זיא זיך צוואגין און וואשין ווען עס איז נאך גרוסער טאג . כדי זיא זאל נישט מחלל שבת זיין ח״ו . דער נאך זאל זיא אהיים גיין צינדען לעכט . דער נאך זאל זיא צוריק גיין לבית הטבילה און זאל זיך גוט בקוקען דעם גאנצין גוף און דיא הענט אויב עס קלעבט נישט עפים . און ווען עס וועט זיין גוט נאכט זאל זיא זיך טובל זיין :

טז אויף דיא ערטער איז דער מנהג אז עס קומט אויס פראטיג צו נאכט דיא טבילה גייט זיא אונ מיטען טאג לבית הטבילה אונ מאכט דאס צוואגין אונ וואשין. דער נאך גייט זיא אהיים אונ מאכט שבת. אונ ביא נאכט גייט זיא לבית הטבילה אונ איז זיך טובל:

יז טוז זיא גיווארונט זיין נאך דעם צוואגין זיא זאל נישט נעמין אונ דער האנט אריין קיין טייג אונ אנדערי זאכין וואס קלעבין זיך אהן. נאר זיא זאל דערמאלט געבין איין אנדערי אשה דיא זאכין צוא טוהן:

יח אז זיא האט נישט וועשין צו הייסען טוהן מעג זיא אליין טוהן. נאר זיא זאל אלע מאהל אפ וואשין דיא הענט. כדי עס זאל גאר נישט קלעבין אויף זייא:

יט אונ פראטיג צו נאכט פאר דער טבילה דארף יעדערי אשה גוט בקוקען דעם גאנצין גוף אונ דיא הענט אויב עס קלעבט נישט עפיס:

כ אז דיא טבילה קומט אויס מוצאי שבת אונ דענמאלט איז יום טוב דארף זיא פראטיג זיך קעמין אונ וואשין אונ בקוקען דעם גוף אויב עס קלעבט נישט עפיס. דער נאך זאל זיא זיך ארים בינדען דיא האר ביז דער טבילה:

כא אונ פון דעם צוואגין ביז דער טבילה זאל זיא זיך היטען נישט איין צו רעכנין זיך מיט קיין שום זאך. אונ זאל נישט נעמין אונ דער האנט אריין קיין טייג אונ קיין שום זאך וואס קלעבט:

כב אז זיא האט נישט ווער עס זאל טוהן מעג זיא אליין טוהן. נאר זיא זאל אלע מאהל אפ וואשין דיא הענט. כדי עס זאל גאר נישט קלעבין אויף זייא:

כג אונ מוצאי שבת פאר דער טבילה ווערכים זיא קען נישט נאך אמאל זיך צוואגין ווייל עס איז יום טוב. טוז זיא גוט בקוקען דעם גאנצין גוף מיט דיא האר פון קאפ אויב עס קלעבט נישט עפיס. (זעה איין בסעיף ה' ו'):

כד אויך זאל זיא אפ וואשין אונ דער היים דיא פאר בארגעני ערטער מיט ווארים וואסער. אונ זאל זיך גוט אויס שטעכין צווישען דיא ציין עס זאל גאר נישט דארט שטעקין:

כה אויך זאל זיא פאר דער טבילה ריין מאכין דיא אויערין מיט דער נאז אונ אלי זאכין וויא ווייט מיגליך איז:

כו דיא איינינע דינים גייען אויך אז אז עס איז יום טוב דאנערשטיג אונ פראטיג אונ איהר קומט אויס צו גיין טבילה דאנערשטיג בנאכט אדער פראטיג צו נאכט דארף זיא מיטוואך זיך קעמין אונ וואשין אונ בקוקען דעם גוף:

כז אונ פאר דער טבילה דארף זיא ווידער בייא קוקען דעם גאנצין גוף מיט דיא האר פון קאפ. אונ אויך גיווארונט זיין אונ אלע זאכין וואס מיר האבין פריער גישריבען:

כח דאס האבין מיר אלקטין גישריבען קיינען דיא ערטער וואס מען גייט טבילה מוצאי שבת אונ יום טוב טוז מען טוהן אזוי וויא דא שטייט:

כט אז מען האט נישט אזו גיטוהן זאל מען פרעגין א שאלה אויב מען דארף נאך אמאל צו גיין טבילה:

ל ווער שמיסט אז זיא האט נאך דעם צוואגין אונ ריין מאכין גינוצט מיט זאכין וואס קענין זיך אהן קלעבין אונ האט נישט פאר דער טבילה בייא קוקט איהר גוף אוב עס קלעבט נישט עפיס איז דיא טבילה בוודאי נישט ווערט אונ זיא דארף נאך אמאהל צו גיין טבילה:

פרק מה דינים פון דער טבילה :

א זיא דארף זיך טובל זיין דעם גאנצן גוף אונ אלע האר מיט איינמאהל . אָבער נישט שטיקלעך וויים :

ב בשעת זיא איז זיך טובל דארף שטיין איין אשה אָדער א מיידעל וואס איז אַלט מעהר פון צוועליף יאהר . צוא זעהן עס זאל נישט ארוים שטארין קיין שום האר פון וואסער · דען אז עס שטארט ארוים איין האר פון וואסער איז דיא טבילה קיין טבילה נישט :

ג בשעת דעם טובל זיין זאל זיא קיינער נישט צוא האלטין :

ד אז כען מוז זיא צו האלטין זאל איין אנדערי אשה אריין שטעקין דיא האנט אונ וואסער . אונ אונטער דעם וואסער זאל זיא אהן נעמין זיא אונ צו האלטין לעטני . נאר נישט שטארק צו קוועטשין :

ה זיא זאל זיך נישט טובל זיין נאר אויף גישטעלט אָדער שטארק איין גיבוגין · דען עס איז דא ערטער אונ גוף וואס ווערין פאר בארגין דארף דעם · אונ דאס וואסער קומט נישט אויף זייא :

ו דריבער זאל זיא זיך טובל זיין אביסעל איין גיבוגין אזו וויא זיא ווערגירט טייג · אונ דאס וואסער זאל אויך קומען אינטער דיא בריסטען :

ז דיא הענט אונ דיא פים זאל זיא האלטין אונ וואסער גלייך זיא גייט אויף דער גאס :

ח אָבער אז זיא האט זייא צו נאנד גישטעלט אָדער זיא האט צו גימאכט דיא האנט ווען כים דאס וואסער קען נישט אריין קומען איז דיא טבילה נישט קיין טבילה :

ט זיא דארף נישט צו עפינען דאס מויל עס זאל אריין גיין וואסער . אויך זאל זיא נישט שטארק צו מאכין דיא ליפין · נאר זיא זאל זייא אביסעל צו האלטין אזו וויא עס איז גיווינטליך :

י דעסט גלייכין דיא אויגין זאל זיא נישט שטארק עפינען אונ אויך נישט שטארק צוא האלטין · נאר אביסעל צוא גימאכט :

יא זיא מוז גיוואורינט זיין אונ דעם אליטען . דען אז נישט איז דיא טבילה נישט ווערט :

יב איבער דעם זאל זיא נישט מאכין דיא טבילה איילינדיג · נאר מיט ישוב הדעת . זיא זאל אונ זינען האבין אלטץ וואס זיא דארף גיווארינט זיין :

יג זיא זאל זיך גאר נישט שרעקין . דען בזכות דער גרויסער מצוה וועט נישט קומען צו איהר קיין שום שלעכץ ח״ו . אונ אז זיא וועט טוהן וויא דער דין איז וועט איהר גוט זיין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט :

יד דיא מקוה וואס זיא איז זיך טובל דארף זיין כשר על פי הרב · ער דארף אכטונג צוא געבין זיא זאל זיין בכשרות · אויך זאל נישט זיין הינטען קיין ליים אונ קיין בלאטע :

טו אָבער צו טובל זיין אונ טייך איז דא חילוקי דינים · דריבער זאל זיא נישט זיך טובל זיין אונ טייך צייטין דער רב וועט זאגין אז מען מעג זיך טובל זיין אויף דעם אָרט :

טז דאס וואסער פון דער מקוה דארף זיין הויך דרייא פאסטין העכיר פון נאפיל . דאס רעכינט מען ביי יעדערי אשה ווערדליג איהר גרויס :

יז אז דאס וואסער איז נישט אזוי הויך אונ עס איז נישט דא קיין אנדערי מקוה מעג זיא זיך טובל זיין אונ דער מקוה . נאר זיא זאל זיך אוים ציהען אינטער דעם וואסער אזו וויא א פיש אויף דער לענג פון דער מקוה :

יח אָבער עס פולט נישט זיך טובל צו זיין דארט שטייענדיגי הייט · ווייל דאס וואסער איז נישט אזו הויך וויא מיר האבין גישריבען :

יט בְּשַׁעַת דֶער טְבִילָה נָאךְ דֶעם וָואס זִיא הָאט שׁוין זִיךְ אַיינְמָאהְל טוֹבֵל גִיוֶועז זָאל זִיא מַאכִין דִיא בְּרָכָה. "בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה:
כ בְּשַׁעַת דֶער בְּרָכָה זָאל זִיא נִישְׁט אַריין קוּקְעֶן אוּנ וַואסֶער אַריין. עֶס אִיז גְלַייךְ זִיא זָאל הַאלְטִין דִיא הֶענְט אִינְטֶער דֶעם הַארְצִין בְּשַׁעַת דֶער בְּרָכָה:
כא דֶער נָאךְ זָאל זִיא אַרָאפּ נֶעמִין דִיא הֶענְט אוּנ הַאלְטִין גִיוֵויינְטְלִיךְ אַזוֹ וִויא זִיא גֵייט. אוּנ טוֹבֵל זַיין זִיךְ נָאךְ אַמָאהְל וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין:
כב נָאךְ דֶער טְבִילָה טָאר זִיא נִישְׁט זִיךְ בָּאדִין אָדֶער וַואשִׁין:
כג אַיין אִשָּׁה דַארְף זַיין אַ צְנוּעָה. אוּנ זָאל גֵיין טְבִילָה בְּצִנְעָא. מֶענְטְשִׁין זָאלִין נִישְׁט וִויסֶען:
כד בְּשַׁעַת זִיא גֵייט אַהֵיים פוּן דֶער טְבִילָה זָאל בּייא גֶעגִינֶען אוּנ אִיר אַיין אַנְאַנְדֶערִי אִשָּׁה:
כה דֶען אַז זִיא בַּאגֶעגִינְט פְרִיעֶר אַ רָשָׁע אָדֶער אַ כֶּלֶב אָדֶער אַ חֲזִיר אִיז גְלַייךְ זִיא זָאל נָאךְ אַמָאהְל זִיךְ טוֹבֵל זַיין אָן אַ בְּרָכָה:
כו דֶעם כְּלָל דַארְפִין וִויסֶען. אַז וֶוען זִיא קוּמְט אַהֵיים אוּנ דֶער מַאנְט זִיךְ אַז זִיא הָאט פַאר גֶעסִין צוּ טוּהְן וֶועלְכִי זַאךְ. אוּנ גֵייט נָאךְ אַמָאהְל טְבִילָה. דַארְף זִיא זִיךְ טוֹבֵל זַיין וִויא עָס קֶער צוּ זַיין אַזוֹ וִויא מִיר הָאבִין גִישְׁרִיבֶּען. נָאר קֵיין בְּרָכָה זָאל זִיא נִישְׁט מַאכִין נָאךְ אַמָאהְל. דֶען צוּ מַאכִין נָאךְ אַמָאהְל אַ בְּרָכָה אִיז דָא פִיהְל חִילוּקִים:

ברוך הנותן ליעף כח.
ולאין אונים עצמה ירבה:

בפרק א׳ וּבְפֶּרֶק י״ו וּבְפֶּרֶק ל׳ הָאבִּין מִיר שׁוין גִישְׁרִיבְּן דִיא דִינִים פוּן דִיא זַאכִין · נָאר וַוייל מִיר הָאבִּין גִיזֶעהִין אַז רַבָּנִים הָאבִּין גִיוָואָרִינְט אויף דֶעם. אוּנ יֶעדֶער מֶענְטְשׁ דַארְף דָאם גֵייטִיג ווִיסֶען·שְׁרֵייבִּין מִיר דָא נָאך אַמָאהְל שַׁארְף אַרוּים :

א יֶעדֶער מֶענְטְשׁ זָאל גִיוָוארִינְט זַיין בְּשַׁעַת עֶר גֵייט אוּנ דִיא תְּפִילִין אַז דִיא תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ זָאל אוּנ גַאנְצִין לִיגְן אויף דֶעם קָאפּ · אויף דֶעם אָרְט וָואס עֶס וַואקְסְט הָאר. אֲפִילוּ דֶר עֶק פוּן דִיא תְּפִילִין וָואס לֶעבִּין דֶעם שְׁטֶערִין מוּז אויך לִיגְן אויף דֶעם אוֹרְט וָואס עֶס וַואקְסְט הָאר. עֶר טָאר נִישְׁט זַיין נִידְרִיקֶער פוּן דֶעם אָרְט וָואס דִיא הָאר הֵייבִּין אָן אַרוּים צוּ וַואקְסִין. אַז עֶס לִיגְט אָבֶּער נִידְרִיקֶער אִיז גְלֵייך וִויא מֶען לֵייגְט גָאר נִישְׁט קֵיין תְּפִילִין :

ב דֶער קֶשֶׁר פוּן תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ. דַארְף צוּ לִיגְן הוֹיךְ קֵיינְגְן דֶעם פָּנִים. אויך זָאל דִיא תְּפִילִין מִיט דֶעם קֶשֶׁר נִישְׁט זַיין אוּנ דֶער זַאט נָאר פִּינְקְט אוּנ דֶער מִיט קָאפּ. אוּנ דֶער קֶשֶׁר זָאל זַיין אַיין גִיצוֹגִין כְּדֵי דִיא תְּפִילִין זָאלִין זִיךְ גוּט הַאלְטִין אויף דֶעם קָאפּ :

ג דֶער וָואס אִיז גִיוָוארוּנְט אוּנ דֶער מִצְוָה פוּן תְּפִילִין. אוּנ שְׁמִיסְט נִישְׁט אוּנ זַייא קֵיין דְבָרִים בְּטֵלִים. לֶעבְּט לַאנְג אוּנ הָאט עוֹלָם הַבָּא :

ד יֶעדֶער יוּד אִיז מְחוּיָב אַלֶע טָאג צוּ לֶערְנִין תּוֹרָה. אֲפִילוּ דֶער וָואס הָאט נִישְׁט קֵיין צֵייט אִיז מְחוּיָב צוּ לֶערְנִין חָאטְשׁ אַבִּיסֶעל. יֶעדֶערִין טָאג · דֶען יֶעדֶער וָוארְט וָואס מֶע לֶערִינְט אִיז אַיין גְרוֹיסֶע מִצְוָה וָועלְכִים עֶס אִיז גָאר נִישְׁט מְשַׁעֵר צוּ זַיין דֶעם שְׂכַר דֶער פוּן :

ה אֲפִילוּ דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס קֶענִין נִישְׁט לֶערְנִין זֶענִין מְחוּיָב צוּ לֶערְנִין אוּנ דִיא הֵיילִיגֶע סְפָרִים וָואס זֶענִין אִיבֶּער גִיזֶעצְט אויף עִבְרִי טֵייטְשׁ אַלֶע טָאג חָאטְשׁ אַבִּיסֶעל :

ו אויך בַּייא נַאכְט אַיידֶער מֶען לֵייגְט זִיךְ זָאל מֶען חָאטְשׁ אַבִּיסֶעל לֶערְנִין · וּבִזְכוּת זֶה וֶועט מֶען הָאבִּין פִּיהְל גוּטְץ אויף דֶער וָועלְט אוּנ אויף יֶענִיר וֶועלְט. וְהָאָרֶעשְׁט דִינִים פוּן דִיא זַאכִין זֶעה אַיין בְּפֶרֶק א׳ וּבְפֶרֶק י״ז וּבְסוֹף פֶּרֶק י״ט וּבְפֶּרֶק ל׳) :

הרחמן יזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. ויטהר מחשבותינו ולבנו לעבדו באמת ובשמחה. ונזכה לחיים הנצחיים. ובא לציון גואל. ואז יקוים בנו נבואות הטובות ונחמות של ישעיהו. והיה כהן על כסאו (זכריה ו׳ ופירש״י שם וישב כהן גדול על כסא הכהונה) במהרה בימינו אמן כן יהי רצון :

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם